

LỜI NÓI ĐẦU

Trong hành trình phát triển của nền giáo dục Việt Nam, hàng thế kỷ các trường THPT chuyên ngày càng khẳng định vị thế quan trọng của mình trong việc phát hiện, tuyển chọn và bồi dưỡng nhân tài, chắp cánh những con chim bay cao, bay xa tới chân trời của tri thức và thành công. Vì vậy các trường THPT chuyên, công tác học sinh giỏi luôn được đặt lên hàng đầu, là nhiệm vụ trọng tâm của mỗi nhà trường. Hội thi học sinh giỏi các trường THPT chuyên Khu vực Duyên Hải và vùng đồng bằng Bắc Bộ là một hoạt động bổ ích diễn ra vào tháng 11 hàng năm. Đây là dịp gặp gỡ, giao lưu, học hỏi, trao đổi kinh nghiệm giảng dạy, phát hiện, tuyển chọn và bồi dưỡng những học sinh giỏi Quốc gia, Quốc tế giữa các trường THPT chuyên trong khu vực. Năm nay qua, các hội thi học sinh giỏi của những cơ sở trường học ngoài tỉnh của các trường, bậc trung học phổ thông và trung học cơ sở, tác động không nhỏ đến công tác bồi dưỡng học sinh giỏi và chất lượng tuyển chọn học sinh giỏi quốc gia của các trường Chuyên.

Năm 2013 là năm thứ 6, hội thi học sinh giỏi của Hội các trường THPT chuyên Khu vực Duyên Hải và vùng đồng bằng Bắc Bộ được tổ chức tại Thái Bình - mảnh đất quê lúa, mang trong mình truyền thống yêu nước và truyền thống hiếu học. Trong hội thi lần này, chúng tôi chú trọng tập trung vào những nội dung mới, thiết thực và có ý nghĩa về việc bồi dưỡng học sinh giỏi, quý thầy cô giáo, giảng viên và sự nỗ lực công tác này tiếp tục trao đổi, học tập, nâng cao hơn nữa năng lực chuyên môn của mình.

Tài liệu của Hội thi lần thứ VI bao gồm những chuyên đề khoa học và tài liệu quý thầy cô trong Hội các trường THPT chuyên Khu vực Duyên Hải và vùng đồng bằng Bắc Bộ. Các bài viết tập trung vào những nội dung trọng tâm về học sinh giỏi học sinh trường THPT chuyên Thái Bình thể hiện trong nội dung hội thi. Những chuyên đề thực sự là những công trình khoa học tâm huyết, say mê của quý thầy cô, tạo nên những quan trọng cho đời, có thể coi là những tài liệu quý cho các trường trong công tác bồi dưỡng học sinh giỏi.

Xin chân thành cảm ơn sự đóng góp của quý thầy cô và các trường THPT chuyên Khu vực Duyên Hải và vùng đồng bằng Bắc Bộ cùng các trường THPT chuyên về vai trò quan sát viên. Chúng tôi hy vọng, sự tiếp tục của những nhà giáo viên, đóng góp, trao đổi của quý thầy cô các chuyên đề khoa học hoàn thiện hơn.

Thái Bình, tháng 11 năm 2013
TRƯỜNG THPT CHUYÊN THÁI BÌNH

Chuyên x p l o i x u t s c

CHUYÊN

**L ACH NV N D Y VÀ PH NG PHÁP ÔN T P CHO
H C SINH GI I QU C GIA KHI GI NG D Y L CH S
VI T NAM T 1858 N 1918**

Bùi H ng M

Giáo viên tr ng THPT chuyên Lê H ng Phong Nam nh

A- M U

Trong án phát tri n h th ng tr ng THPT chuyên giai o n 2010 - 2020 c a B giáo d c ào t o ã xác nh rõ nhi m v tr ng tâm c a các tr ng THPT chuyên là “phát hi n nh ng h c sinh có t ch t thông minh, t k t qu xu t s c trong h c t p b i d ng thành nh ng ng i có lòng yêu t n c, tinh th n t hào, t tôn dân t c; có ý th c t l c, có n n t ng ki n th c v ng vàng; có ph ng pháp t h c, t nghi n c u và sáng t o; có s c kh e t t t o ngu n ti p t c ào t o thành nhân tài, áp ng yêu c u phát tri n t n c trong th i kì công nghi p hóa, hi n i hóa, h i nh p qu c t ”.

t c m c tiêu ó òi h i ph i các tr ng chuyên ph i nâng cao hi u qu d y h c nói và hi u qu c a công tác b i d ng h c sinh gi i nói riêng. i v i b môn L ch s , i u này l i càng c n thi t, b i chúng ta ã không còn l gì v i tình tr ng h c sinh ang ngày càng th v i môn s , hay ch t l ng h c sinh chuyên s th ng th p h n các chuyên khác. M t bài toán khó t ra cho các giáo viên d y L ch s các tr ng chuyên là làm th nào làm thay i nh n th c c a h c sinh v b môn, ch n l c và b i d ng trong s ó thành nh ng h c sinh gi i qu c gia môn L ch s .

Công tác b i d ng HSG là m t công vi c r t gian nan, v t v , òi h i nhi u tâm s c, trí tu , th i gian c a ng i th y. M t trong nh ng khó kh n c a chúng ta hi n nay khi b i d ng HSG qu c gia môn L ch s là s thi u h t và ch a th ng nh t v ngu n tài li u, ph ng pháp và cách th c b i d ng còn mang tính kinh nghi m cá nhân nhi u. Do v y, vi c t ng c ng t ch c các bu i h i th o v các chuyên b i d ng HSG qu c gia gi a các giáo viên các tr ng chuyên là i u r t c n thi t chúng ta có th trao i kinh nghi m,

qua ó b sung cho nhau các ngu n t li u và tìm ra ph ng pháp và cách th c t ch c d y h c t i u.

Ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 n m toàn b trong ch ng trình L ch s l p 11 (Ph n s Vi t Nam) ph n ánh cu c u tranh ch ng xâm l c c a nhân dân Vi t Nam trong kho ng th i gian m t n a th k , tr i qua các giai o n, các th i kì ph c t p c a t n c: th i kì u tranh b o v n n c l p dân t c (1858 – 1884); th i kì u tranh giành l i n n c l p dân t c d i nh h ng c a ý th c h phong ki n (1885 – 1896); th i kì v n ng yêu n c và cách m ng có tính ch t dân ch t s n u th k XX và phong trào yêu n c trong nh ng n m Chi n tranh th gi i th nh t (1914 – 1918). ây c ng là ph n ki n th c quan tr ng trong n i dung thi HSG qu c gia.

Vì v y, thông qua chuyên “L a ch n v n d y và ph ng pháp ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia khi gi ng d y L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918”, chúng tôi hi v ng có th chia s v i các ng nghi p nh ng kinh nghi m ít i c a các giáo viên trong nhóm S tr ng THPT chuyên Lê H ng Phong v n i dung và ph ng pháp b i d ng HSG giai o n này.

Chuyên g m 2 ph n:

Ph n I: M t s v n chuyên sâu trong ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918

1. N i dung c b n c a L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918.
2. M t s v n chuyên sâu trong ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918.

Ph n II: Ph ng pháp ôn t p L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 cho HSG qu c gia

1. Yêu c u chung khi t ch c ôn t p L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 cho HSG qu c gia.
2. M t s bi n pháp t ch c ôn t p L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 cho HSG qu c gia
 - 2.1. T ch c cho HS trao i th o lu n theo ch
 - 2.2. Xây d ng h th ng bài t p theo t ng v n và rèn k n ng làm bài t p
 - 2.3. H ng d n h c sinh t h c.

B- N I DUNG

Ph n I:

M t s v n chuyên sâu trong ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918

1. N i dung c b n c a L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918.

Trong sách giáo khoa L ch s l p 11 (ch ng trình nâng cao), ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 c chia làm 2 ch ng:

Ch ng I: Vi t Nam t n m 1858 n cu i th k XIX v i n i dung c b n sau:

- B i c nh n c Vi t Nam vào nh ng n m 60 c a th k XIX ang lâm vào kh ng ho ng v m i m t: kinh t , chính tr , xã h i, quân s ... trong khi các n c t b n ph ng Tây ang ráo ri t y m nh xâm chi m thu c a, th tr ng. ây là nguyên nhân sâu sa đ n n vi c Pháp n sủng xâm l c Vi t Nam vào n m 1858.

- T n m 1858 n n m 1884, b ng s k t h p gi a hành ng quân s v i th o n chính tr ngo i giao, th c dân Pháp ã t ng b c ánh chi m Vi t Nam. Trong khi nhân dân ta h ng hái u tranh ch ng Pháp, nêu cao ý chí c l p, phát huy truy n th ng yêu n c c a dân t c thì tri u ình nhà Nguy n t ra b ng và thi u tích c c, ch n ng l i “th hòa”, l n l t kí v i các Hi p c 1862, 1874, 1883, 1884 i t nhân nh ng, th a hi p n u hàng hoàn toàn. V i hi p c Pat n t n m 1884, Vi t Nam chính th c tr thành thu c a c a Pháp, tri u ình phong ki n tr thành công c trong tay chính quy n th c dân.

- Tr c cu c xâm l c và th ng tr c a th c dân Pháp, nhân dân ta trong ó g m m t b ph n s phu, v n thân yêu n c và ông o qu n chúng nhân dân không ch u khu t ph c ã đ ng c m ng lên kháng chi n ch ng Pháp, h ng ng chi u C n V ng. Phong trào C n V ng di n ra sôi n i trong su t 10 n m cu i th k XIX v i hình th c ch y u là kh i ngh a v trang, tiêu bi u 4 cu c kh i ngh a l n ..., nh ng do thi u ng l i u tranh úng n nên u th t b i. S b t c c a phong trào yêu n c theo h t t ng phong ki n ã báo hi u s kh ng ho ng v ng l i c u n c và giai c p tiên ti n lãnh o.

- Song song v i phong trào C n V ng là cu c kh i ngh a nông dân Yên Th do Hoàng Hoa Thám lãnh đ o. Cu c kh i ngh a này trong ch ng m c nào ó ã không quá l thu c vào ý th c h phong ki n. Vì v y h ã làm nên nh ng kì tích. M c dù so sánh l c l ng y u h n ch nhi u l n nh ng h v n

nh ng v n b d c qua các giai o n. Th c t cho th y, vì c ôn t p theo t ng v n em l i hi u qu r t cao. Nó làm cho ki n th c ã h c tr nên phong phú, logic nh m t t t ng m i, nó xem xét nh ng i u ã h c d i m t góc nhìn m i và d n n k t qu là không nh ng i u ã h c c c ng c , mà các tri th c còn c s p x p thành h th ng và h c sinh có ý th c sâu s c h n v ý ngh a c a các s ki n, hi n t ng l ch s y. Tính h th ng là m t trong nh ng c i m n i b t c a tri th c l ch s . Vì v y, khi gi ng d y l ch s , ng i giáo viên ph i chú ý n m i quan h ngang d c, tr c sau c a các s ki n l ch s , vì có n m c tri th c theo m t h th ng và tr t t logic thì m i có th ng d ng nh ng tri th c ó gi i quy t nh ng v n có tính ch t th c ti n.

C th , khi ôn t p ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918, chúng tôi i sâu vào các v n c b n sau:

1. *Vai trò và trách nhi m c a nhà Nguy n i v i vi c n c ta r i vào tay th c dân Pháp th k XIX*
2. *Cu c kháng chi n ch ng Pháp b o v n n c l p dân t c c a nhân dân Vi t Nam t 1858 – 1884.*
3. *Phong trào yêu n c ch ng Pháp cu i th k XIX.*
4. *Hai xu h ng trong phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX.*
5. *Các t t ng c i cách, canh tân Vi t Nam t n a cu i th k XIX n u th k XX.*

gi ng d y các v n trên có hi u qu , nhóm L ch s c a tr ng chúng tôi ã giao cho t ng giáo viên t p h p tài li u, biên so n và d y các chuyên . Sau m i m t chuyên , chúng tôi ã trao i, th o lu n trong nhóm rút kinh nghi m, b sung cho nhau v n i dung và ph ng pháp. n nay chúng tôi ã có m t b chuyên khá hoàn ch nh v ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 dùng cho gi ng d y l p chuyên và b i d ng HSG các c p.

Sau ây tôi xin l y ví d c th m t s chuyên chúng tôi ã biên so n:

Ví d 1:

Vai trò và trách nhi m c a nhà Nguy n i v i vi c n c ta r i vào tay th c dân Pháp th k XIX.

Xung quanh nguyên nhân n c ta r i vào tay th c dân Pháp cu i th k XIX và trách nhi m c a nhà Nguy n trong tai h a au kh này - do xu t phát t nh ng góc nhìn nh n khác nhau, cho n t n bây gi , v n còn có không ít ý ki n ho c trái ng c, ho c phi n di n, thi u y . Bên c nh nh ng ý ki n h i

có v c c oan: trút t t c s h n thù, c m ghét, gi n gi lên u tri u ình phong ki n nhà Nguy n, cho nhà Nguy n là v ng tri u t i ph n ng, là áng b i, không c n xem xét th c h , trái ph i, k t t i nhà Nguy n là k ph i ch u trách nhi m hoàn toàn trong vi c m t n c ta..., thì l i có nh ng ý ki n i l p. Nh ng ý ki n này ã c tình bênh v c cho nhà Nguy n, cho r ng vi c m t n c ta cu i th k XIX là m t t t y u, th m chí là “m t tai ho c n thi t”, ã giúp nhân dân ta thoát kh i ch bán khai. Và vi c tìm hi u nguyên nhân c ta r i vào tay th c dân Pháp c ng nh trách nhi m c a tri u Nguy n trong v n này là h t s c quan tr ng, c n thi t. Nó giúp cho chúng ta có m t thái , cái nhìn úng n i v i v ng tri u cu i cùng trong l ch s ch phong ki n Vi t Nam.

1/ B i c nh l ch s và nguyên nhân n c ta b xâm l c

* CNTB ph ng Tây

- T n a sau th k XIX, CNTB ang chuy n sang giai o n c quy n, nhu c u v th tr ng, nhân công tr nên gay g t → châu Á và châu Phi là i t ng nhòm ngó s l c a t b n ph ng Tây.

- Th o n c a các n c t b n là dùng v trang bu c các n c kí k t nh ng hi p c b t bình ng m b o tho măn nh ng yêu c u c a chúng.

* Các n c ph ng ông

- Các n c ph ng ông v n trong tình tr ng l ch u v m i m t. Ch phong ki n ang b c vào giai o n kh ng ho ng. Trong khi tài nguyên d i dào, nhân công r m t → vi c b xâm l c là không tránh kh i.

- Anh ã chi m n , Ôttraylia, In ônêxia b Hà Lan xâm l c; Philippin là thu c a c a Tây Ban Nha. Nh t B n và Trung Qu c ph i kí nh ng hi p c b t bình ng v i Anh - Pháp - M ... Vi t Nam c ng n m trong qu o ó.

→ K t lu n: t n c ta b Pháp xâm l c là m t t t y u khách quan. N u không ph i là Pháp thì c ng s là m t tên qu c khác xâm l c Vi t Nam. Th c dân Pháp có nh ng i u ki n thu n l i h n các n c qu c khác Vi t Nam.

2/ Trách nhi m c a nhà Nguy n i v i vi c n c ta r i vào tay th c dân Pháp th k XIX.

làm rõ trách nhi m c a nhà Nguy n, ph i xét 2 th i i m: tr c khi quân Pháp xâm l c và trong quá trình Pháp xâm l c Vi t Nam.

a) *Tr c khi Pháp xâm l c.*

- *Chính sách i n i:*

V ng tri u Nguy n ra i sau m t th i gian dài chi n tranh liên mien, n n kinh t t n c tr nên tiêu i u, chính tr r i lo n, công vi c c n làm tr c m t c a Gia Long và các ông vua u th i Nguy n là b t tay xây d ng và c ng c n n th ng tr trên n n t ng c a ý th c h Nho giáo, m t ý th c h tuy ã l i th i ph ng ông nói chung, Vi t Nam nói riêng nh ng v n ch a có m t c s kinh t , xã h i m nh có th thoát ra kh i vòng nh h ng và chi ph i c a nó.

Do s thi u th c th i, l thu c thái quá vào nh ng bài h c Trung Hoa ã d n các vua tri u Nguy n i t sai l m này n sai l m khác, tr c h t là vì c c ng c th ch quân ch quan liêu chuyên ch , vì c t p trung quy n l c tuy t i vào tay nhà vua, vì c mô ph ng b lu t nhà Thanh làm ra Hoàng tri u lu t l v i nh ng quy nh hà kh c, ch y u là tr ng tr và i phó v i nh ng cu c n i d y c a nhân dân. Tri u ình còn “b quan to c ng”, kh c t giao thi p v i các n c ph ng Tây, không cho phép ng i Âu l p ph xá, m c a hàng, cùng chính sách c m o, gi t o kh c l i t

N n kinh t b phá ho i nghiêm tr ng trong nh ng n m chi n tranh ch a c ph c h i, vì nhà n c ch m lo không úng m c n phát tri n kinh t nông nghi p. N n kiêm tình ru ng t gia t ng càng khi n ph n l n nông dân m t t. N n ói th ng xuyên x y ra, thiên tai, ôn d ch hoành hành làm hàng ngàn nông dân phiêu tán... Trong khi ó n n công th ng nghi p l c h u không giúp gì cho vi c c i thi n tình hình. H n n a ch thu khoá hà kh c, chính sách b quan to c ng ã h n ch công th ng nghi p trong khuôn kh kinh t phong ki n, ch ng l i nh h ng c a kinh t t b n ch ngh a ph ng Tây, thái c u an c a giai c p phong ki n th ng tr khi n cho các l c l ng s n xu t m i không th n y n c...

→ i u này quy t nh s c kháng c a t n c tr c s xâm l c c a th c dân Pháp. Khi Pháp xâm l c Vi t Nam thì "quân và dân c a ã h t, s c ã thi u".

- *Chính sách i ngo i:* chính sách i ngo i c a nhà Nguy n có nh ng h n ch , ó là:

+ Th nh t, s bành tr ng, xâm l c các n c xung quanh. th i kì Minh M ng, nhà Nguy n ã chi m toàn b m t n a n c Lào, Campuchia, giao cho Lê V n Duy t qu n lý. Chính nh ng chính sách c ng r n này ã gây s thù h n gi a các dân t c trên bán o ông D ng.

+ Tri u Nguy n ã t ra khá lúng túng trong vi c v a mu n m c a hoà nh p vào th tr ng c a th gi i, v a mu n óng c a b o toàn ch quy n dân t c. Chính sách hai m t c a tri u Nguy n trong vi c m c a cho phép các th ng nhân Pháp vào buôn bán, v a óng c a ng n ch n s xâm nh p c a th c dân Pháp, ã làm cho quan h bang giao gi a tri u Nguy n v i th c dân Pháp r i vào tình tr ng b t c

+ Th hai, chính sách c m o c a tri u Nguy n ã t o ra m t tâm lý không hay, làm r n n t kh i oàn k t c a dân t c, làm suy y u kh n ng kháng c a dân t c ta tr c s c m nh c a k xâm l c.

Nh v y, v i t cách là ng i qu n lý, i u hành t n c, tri u Nguy n ã không gi i quy t c cu c kh ng ho ng kinh t - xã h i th k XIX, th m chí còn làm cho ti m l c kinh t qu c gia suy ki t, hao mòn s c dân, n c Vi t Nam suy y u m i m t và tr thành mi ng m i cho t b n ph ng Tây.

b) Trong quá trình Pháp xâm l c Vi t Nam

ây là lúc nhà Nguy n v i t cách là m t tri u i th ng tr t n c c n t rõ vai trò lãnh o c a mình và gánh vác tr ng trách l ch s là kháng chi n gi n c. V y tri u Nguy n ã làm gì?

- Ngay t u tr c s t n công t c a quân Pháp, chính quy n phong ki n ã t ra b ng. Trong n i b ã s m có s phân hoá thành 2 phái: phái ch chi n và phái ch hoà.

+ Phái ch chi n mu n d a vào phong ki n Trung Qu c ánh u i b n c p xa l mà h g i là b n "b ch qu ", "d ng qu ".

+ Phái ch hoà v i các l p lu n nh "chi n không b ng hoà", "th hoà"...

Ý ki n c nhi u ng i tán thành là ch hoà, cho th y r ng i b ph n hàng ng c m quy n ã mang n ng t t ng s g i c, không kiên quy t chi n u nên ã có nhi u sai l m trong ch o kháng chi n, b l nhi u c h i ánh th ng k thù.

* *m t tr n à N ng.*

Tháng 9/1858, Liên quân Pháp – Tây Ban Nha ánh vào à N ng. M c dù ã c Nguy n Tri Ph ng ra ch n gi c nh ng quan quân tri u ình v n ch n ng v phòng ng , ch ch tr ng bao vây ch ngoài mé bi n, n u ch ánh vào m i ch ng tr , còn không h t n công ch l n nào.

* *m t tr n Gia nh và các t nh Nam Kì*

Thành Gia nh c xây d ng t th i Gia Long, là thành trì l n nh t mi n Nam, n i ây có g n l v n quân, 200 kh u i bác, 2000 v khí c m tay, 9

tàu chi n và s l ng lúa g o có th nuôi hàng v n quân trong l n m. Tuy nhiên quan l i ây ch ch ng c y u t và ch a y l bu i sáng th c dân Pháp ã l t vào trong thành.

Lúc này quân Pháp g p khó kh n l n: i u quân t i p vi n cho à N ng, m t s khác v ng vào cu c u tranh trên t Ý (tháng 4/1859), h m i liên minh Anh - Pháp b Trung Qu c ánh b i trên sông B ch Hà. S quân ch Gia nh ch có d i 1000 ng i dân m ng trên phòng tuy n dài h n 10 cây s . Nh ng Nguy n tri Ph ng ch ra s c ào hào p lu , xây d ng i n Chí Hoà mà không bi t ch p th i c tiêu di t ch. H u qu là hàng ngàn quân b t p trung trong i n ch làm m c tiêu cho i bác ch. Chính t ng gi c Gi nuyi ph i nh n r ng "N u h ánh m nh thì h ã ánh b i chúng tôi t lâu r i".

Khi Pháp chi m 3 t nh mi n ông Nam Kỳ, lúc này c u vãn quy n l i c a giai c p, tri u Nguy n ã v i vàng kí hi p c Nhâm Tu t (5/6/1862) c t 3 t nh mi n ông Nam Kỳ cho Pháp.

Sau i u c 1862, g n nh tri u Nguy n ã không còn t t ng chi n u mà ng h n sang ch tr ng ngh hoà th ng thuy t. C ng t ây, tri u ình ã ng sang tr n tuy n i ch v i nhân dân yêu n c. Tri u ình cho gi i tán các i ngh a quân mi n ông, b t n p th l nh ngh a quân cho Pháp, c m oán nhân dân mi n Tây ng h mi n ông kháng chi n, nh ng ng i trái l nh b khép vào t i khi quân.

T 1863 - 1867 nh n th y tri u ình quá b c nh c, Pháp quy t nh chi m n t 3 t nh mi n Tây. Ch trong 5 ngày (20 → 24/6/1867), Pháp ã chi m c 3 t nh mi n Tây mà không v p ph i s kháng c nào. L y xong 3 t nh mi n tây, th c dân Pháp cho ng i ra Hu báo s vi c ã r i. Tri u ình không h ph n ng mà ch xin i 3 t nh mi n Tây m i m t l y l i t nh Biên Hoà nh ng không c Pháp ch p nh n. C ng t ây tr i, nhà Nguy n ch lo n vì c cai tr nh ng vùng t còn t m th i c ki m soát, không h quan tâm n nh ng vùng t ã b Pháp chi m, coi ó ã là " t c a ng i ta", còn mình không còn trách nhi m gì n a. i u ó ch ng t tri u Nguy n hoàn toàn an ph n trong vi c chia s quy n l c v i k th ng tr m i, b r i dân chúng gi a lúc gay go nh t.

** Khi Pháp ánh ra B c Kỳ.*

Tháng 10/1873 Pháp kéo quân ra B c, tri u ình Hu ã i phó l i r t y u t. Thành Hà N i b gi c chi m, quan quân tri u ình tan rã nhanh chóng nh ng nhân dân Hà N i v n t i p t c duy trì cu c chi n u. i quân c a L u

V nh Phúc ã chi n th ng l n tr n C u Gi y, gi t ch t tên ch huy Gacnier. B n th c dân Pháp Nam Kì r t hoang mang, thêm vào ó n i b n c Pháp ang có nhi u khó kh n. N u lúc này tri u ình Hu quy t tâm y m nh kháng chi n thì s ch Hà N i và phân tán các t nh khác có th b tiêu di t. Nh ng d n ng cho m t cu c th ng thuy t m i, T c ra l nh cho Hoàng Tá Viêm tri t binh lên S n Tây, i u ng quân c a L u V nh Phúc lên óng trên m n ng c ch l nh m i.

C ng nh l n tr c tri u ình Hu ã nhanh chóng kí k t hoà c v i Pháp vào 15/3/1874. V i hoà c này, phong ki n Nguy n chính th c dâng toàn b t Nam Kì cho Pháp, công nh n quy n i l i, buôn bán, ki m soát i u tra tình hình c a chúng Vi t Nam. L i d ng thái u hàng c a giai c p phong ki n, th c an Pháp còn ép tri u ình Hu kí thêm m t b n th ng c g m 29 kho n ngày 31/8/1874 xác l p c quy n c a chúng trên kh p n c Vi t Nam.

i phó v i nh ng cu c kh i ngh a c a nhân dân, nhà Nguy n còn nh Pháp a quân ra B c Kì àn áp t o i u ki n cho Pháp ánh chi m B c Kì l n 2. Chi n th ng C u Gi y l n 2 (19/5/1883) làm cho gi c Pháp Hà N i vô cùng hoang mang lo s . Trong tình hình ó, ch c n m t cu c t kích nh c a quân ta c ng có th tiêu di t h t quân ch, gi i phóng Hà N i. Nh ng tri u ình Hu không cho quân t n công vào Hà N i mà v n nuôi hi v ng thu h i Hà N i b ng con ng "th ng thuy t hoà bình" nh 10 n m v tr c. n tháng 7 khi vi n binh c a Pháp kéo sang thì th i c này c ng qua i.

Sau khi T c ch t (17/7/1883), ho ng h t tr c nh ng th t b i, tri u ình Hu v i vàng kí Hi p c H cm ng và hi p c Pat nôt chính th c th a nh n s b o h cu Pháp. Nhà n c phong ki n Vi t Nam, v i t cách là m t nhà n c c l p có ch quy n ã hoàn toàn s p , tr thành thu c a c a Pháp. Nhà Nguy n ã t b vai trò l ch s c a mình tr thành bù nhìn, tay sai cho Pháp.

3. K t lu n

T v i c phân tích thái và hành ng c a tri u Nguy n tr c cu c xâm l c c a th c dân Pháp, có th rút ra nh ng k t lu n sau:

1. S ra i c a nhà Nguy n là chi n th ng c a t p oàn phong ki n ph n ng - có s giúp c a t b n n c ngoài - i v i m t tri u i t ng i ti n b trong l ch s , ó là tri u Tây S n. Ngay t khi thành l p, tri u Nguy n ã không nh n c s ng h c a qu n chúng nhân dân.

2. Và sau h n n a th k t n t i (1802 - 1858), n c Vi t Nam h u nh ã không th phát tri n theo h ng ti n b . Mâu thu n xã h i ngày càng sâu s c làm bùng n hàng lo t cu c kh i ngh a nông dân. Kinh t công - nông nghi p suy y u, th ng nghi p b t c, tài chính khô ki t. Chính sách ngo i giao ôi khi thi u khôn khéo và thi u t nh tảo ã y t n c vào tình tr ng khó kh n khi ph i i phó v i âm m u xâm l c ngày càng ráo ri t c a t b n ph ng Tây. Nh ng y u t t ng làm nên s c m nh c a các v ng tri u tr c ây nh “trên d i ng lòng, anh em hoà m c, c n c giúp s c”... ã không còn n a. S bóc l t n ng n c a nhà n c và c a quan l i th ng xuyên è lên vai nhân dân lao ng, n n tham nh ng hoành hành, thiên tai l l t ã y nhân dân vào tình c nh khó kh n nh t.

3. Nhà Nguy n v i t cách là ng i qu n lý t n c mà trách nhi m l n nh t là ã thi hành nhi u chính sách l i th i, l c h u, th m chí i ng c l i quy n l i c a t n c và c a nhân dân, khi n cho th n c ngày m t suy y u, xã h i luôn b t n, không còn s c i phó v i cu c xâm l c c a t b n Pháp. Nguyên nhân này k t h p v i nh ng sai l m c a tri u ình Hu t n m 1858 v sau v i t cách là ng i tr c ti p lãnh o và t ch c cu c kháng chi n, không bi t d a vào dân, áp d ng chi n thu t tác chi n sai l m, thiên v ch hoà... Nh ng i u này ã a n s th t b i c a nhà Nguy n tr c cu c xâm l c c a th c dân Pháp.

4. Quân Pháp ti n công nh ng tri u ình gi th th và theo ng l i ch hoà nên ã d n t i vi c m t n c. T t ng ch hoà ã chi ph i toàn b chi n l c, chi n thu t c a nhà Nguy n. Tri u ình ã b l nhi u c h i th ng gi c nh khi Pháp ph i rút quân vào Gia nh, khi Pháp ph i a quân sang ti n hành chi n tranh Trung Qu c, và nay c sau hai tr n Câu Gi y c a nhân dân ta... i u ó ch ng t , trong chi n tranh mà không bi t ch, bi t ta thì th t b i là i u d hi u.

5. Nhà Nguy n b o th , c ch p, kh c t m i ngh c i cách ti n b duy tân t n c: Nh ng t t ng c i cách m i ch xu t hi n trong m t s quan l i t c th i mà ch a t o thành m t làn sóng xã h i. Th m chí ngay c khi nhà vua ã nh n ra i u c n ph i i m i thì phái b o th chi m s ông trong tri u ình c ng ã gây ra tr ng i, khi n cho nh ng ch tr ng, c i cách ó ch c ti n hành m t cách nh gi t. L c c n c a nh ng giáo i u Nho giáo l c h u, nh t là vi c s ng ch m ph i quy n l i giai c p, dòng h Nguy n và s

chỉ ph i b i t t ng “n i h ngo i di” ã khi n cho nh ng t t ng c i cách n c ta vào th k XIX b th t b i.

6. T nh ng toan tính h p hời, ích k , mu n b o toàn quy n th ng tr c a dòng h và giai c p, tri u ình T c ã ph n b i cu c kháng chi n c a qu n chúng nhân dân, t ch ng c y u t n u hàng, kí Hi p c H cm ng (1883) và Pat n t (1884), th a nh n s th ng tr c a th c dân Pháp trên toàn b t n c Vi t Nam.

7. ng th i, khi xem xét nguyên nhân d n n vi c m t n c, chúng ta còn ph i chú ý t i nh ng m i quan h t nhi u phía, nhi u chi u, t th l c c a ch ngh a qu c nói chung, th l c c a t b n Pháp nói riêng, n nh ng tham v ng bành tr ng, ch y ua v trang xâm l c ph ng ông c a chúng. C n xem xét b i c nh qu c t và khu v c n a cu i th k XIX, nghiên c u tình hình Vi t Nam trong các m i quan h chung và riêng; xem xét các nguyên nhân bên trong và bên ngoài, khách quan và ch quan có th a ra nh ng nh n nh, ánh giá công minh, chính xác. Và không ít nh ng nhà nghiên c u cho ý ki n v v n này, trong ó có xu h ng mu n t t n bi k ch m t n c c a Vi t Nam trong t n bi k ch chung c a l ch s các dân t c ph ng ông lúc b y gi . Cho r ng ó không ph i là tr ng h p bi t l vì ngay c nh ng n c l n nh Trung Qu c, n c ng ph i ch u chung s ph n tr c s xâm nh p c a ch ngh a t b n ph ng Tây.

Th c ra, trong b i c nh l ch s gi a th k XIX, vi c nhân dân ta ph i ng u v i cu c chi n tranh xâm l c c a th c dân tuy là khó tránh kh i, nh ng vi c m t n c thì quy t không ph i là nh m nh và c ng không ph i là không có cách nào tránh c. Và i n hình là s th ng l i c a hai n c Nh t B n và Thái Lan. ng th i, truy n th ng và l ch s Vi t Nam c ng ã ch ng minh i u ó, b i trong các th k tr c, và c nh ng th p k ti p theo, nhân dân ta ã ánh th ng nh ng tên ngo i xâm hùng m nh, g n nh bá ch c th gi i, tham v ng xâm l c c a chúng c ng hung hãn không kém t b n châu Âu khi chúng âm m u xâm l c ph ng ông.

Nói tóm l i, nh ng nguyên nhân d n n vi c m t n c ta vào tay th c dân Pháp có th d n ra khá nhi u, nh ng ph i kh ng nh nguyên nhân chính là nh ng nguyên t c bên trong và trách nhi m chính thu c v tri u ình phong ki n Nguy n.

4. M r ng: V nh ng óng góp tích c c c a nhà Nguy n :

+ D i th i Nguy n, giáo d c khoa c Vi t Nam ã có b c phát tri n m i, tuy n ch n c nhi u ng i tài.

+ Nhìn chung h th ng hành chính th i Nguy n ã t p trung và g n nh h n các tri u i tr c c bi t là sau c i cách Minh M ng, c c u t ch c ch t ch h n và tính th ng nh t cao h n do ó ã có óng góp tích c c vào l ch s dân t c

+ Tri u Nguy n có nhi u chính sách kh n hoang phong phú, sáng t o và thích h p, góp ph n t ng tr ng kinh t nông nghi p, b o v tr an vùng t m i. S m mang, phát tri n ru ng t m i n Nam và m t s huy n duyên h i m i n B c cùng m t s t nh trung du m i n Trung là nh ng thành qu to l n c a tri u Nguy n

+ D i tri u Nguy n ã có s phát tri n v n hoá, khoa h c, nh t là v l ch s (i Nam th c l c, i Nam H i i n s l , Vi t S Thông giám C ng m c, L ch tri u Hi n ch ng lo i chí), a lý (i Nam nh t th ng trí, i Nam nh t th ng toàn ...) u t nhi u thành t u, nh m ti p t c phát huy n n v n minh, v n hi n Vi t Nam.

+ K t i p tri u Tây S n, v ng tri u Nguy n cho xây d ng kinh ô Hu quy mô r ng l n và kiên c h n, hoàn thành công cu c th ng nh t v lãnh th và chính quy n, t o th n nh xây d ng t n c sau chi n tranh.

Ví d 2

Các t t ng c i cách, canh tân Vi t Nam

t n a cu i th k XIX n u th k XX.

1. T t ng canh tân t n c cu i XIX

*** B i c nh l ch s**

Cu i th k XIX, CNTB chuy n d n sang giai o n Ch ng h a qu c, nhu c u thu c a t ng nên có xu h ng i xâm l c thu c a. Th c dân Pháp ang xâm l c n c ta t 1858 - 1867, Pháp chi m c 3 t nh m i n Tây, nên c l p dân t c b e do nghiêm tr ng.

C ng th i i m này, ch phong ki n Vi t Nam ang trong b c ng kh ng ho ng: nông nghi p tiêu i u x xác, th công nghi p tàn l i, th ng nghi p sút kém, tài chính qu c gia ki t qu . N m 1860 Nguy n Tri Ph ng ph i tâu v i vua “Quân và dân c a ã h t, s c ã y u”.

Tri u ình v n t ng c ng bóc l t nhân dân, th m chí áp d ng nh ng bi n pháp tiêu c c nh cho n p t i n chu c t i, cho buôn bán thu c phi n, cho

mua quan bán t c... B máy chính quy n t trung ng n a ph ng tr
nên sâu m t, quan l i tha h nh ng nhi u dân lành.

Mâu thu n xã h i gay g t, nhi u cu c kh i ngh a nông dân bùng n ,
tri u ình d n l c l ng quân s vào vi c àn áp các cu c kh i ngh a khi n
binh l c hao mòn. Trong khi ó Pháp ang ráo ri t chu n b m r ng xâm l c
n c ta.

→ Tr c v n n c nguy nan, m t s quan l i s phu phong ki n có i u
ki n ti p c n v i v n minh n c ngoài ã lên ti ng t v i tri u ình nh ng
c i cách duy tân.

*** N i dung các t t ng canh tân**

Trong nh ng n m tr c khi Pháp ánh ra Hà N i l n th nh t, n c ta
ã r lên m t phong trào ngh c i cách. i u trong phong trào làm m t s
quan ch c, s phu có h c v n cao, có d p i ra n c ngoài m r ng t m m t
nh Ph m Phú Th , ng c Tu n, ng Huy Tr , Bùi Vi n, Nguy n L
Tr ch, ình V n i n, Nguy n Tr ng T . H th y rõ s trì tr c a t n c,
s b o th c a gi i h nho, tác h i c a chính sách “b quan to c ng” nên ã
xu t t t ng canh tân, i m i nh m ch n h ng t n c. “H chính là nh ng
ng i ã tr ng cái m m khai hóa tr c tiên”.

M c ích c a nh ng ngh c i cách: mu n n c ta i theo con ng
Duy tân thoát kh i s xâm l c c a th c dân Pháp, làm cho n c ta c
c l p, b o v c ch quy n qu c gia.

N i dung các b n ngh canh n c p n các l nh v c nh :

+ V kinh t : các nhà canh tân u c p n nh ng v n v nông
nghì p, công nghì p, tài chính, h u v ch rõ nh ng tì m n ng l n c a n c ta
v r ng, bi n, khoáng s n và ngh khai thác.

+ V chính tr : u công kích nh ng k sâu m t, tham nh ng, ngh s a
i c i cách hành chính.

+ V ngo i giao, qu c phòng: c n c ng c và m r ng quan h nh m làm
cho t n c có kh n ng ng v ng tr c s xâm l c c a ngo i bang

+ V giáo d c: xu t tinh th n t l c, t c ng, khuy n khích l i h c
th c d ng, h c ngo i ng ...

Trong trào l u t t ng canh tân cu i th k XIX, ng Huy Tr và
Nguy n Tr ng T là nh ng nhà t t ng tiêu bi u nh t.

Nguy n Tr ng T (1830 – 1871) là ng i ã vi t r t nhi u b n i u tr n
g i v a, quan nhà Nguy n kêu g i i m i toàn di n t n c. Theo ông, ph i

có s cạnh tân t n c, b i “Th i i nào có ch y. Con ng i sinh ra th i i nào c ng ch làm công vi c c a th i i y mà thôi. V y thì ng i sinh vào th i x a làm xong công vi c c a th i x a. R i d n d n th i th i d i, làm sao có th mãi mãi ôm gi phép x a mãi c”.

V t t ng, Nguy n Tr ng T là m t nhà c i cách, ông coi ngôi vua là quý, ch c quan là tr ng, không mu n thay i ch quân ch là mu n có m t ng i c m quy n kh n ng d n d t muôn dân t i n hành cạnh tân t n c. Tuy nhiên, bên c nh cao ch quân ch , Nguy n Tr ng T c ng nh n th y vai trò c a pháp lu t và cho r ng vua c ng nên t h mình ghép vào vòng pháp lu t. Ông vi t “B trên lo gi pháp , lo vi c n c thì ch dùng ng i hi n, ã theo công lý gi pháp lu t thì trên s h p i n ch không ai d ngh , s nghi p không suy n”. Nh v y trong quan i m c a Nguy n Tr ng T , nh ng y u t c a t t ng dân ch ã xu t hi n, an xen t n t i v i quan i m Nho giáo, ph n ánh s dao ng t t ng khi h t t ng c ã lung lay, h t t ng m i ch a xác l p.

Nhìn chung, các b n i u tr n c a Nguy n Tr ng T có tính thi t th c, c th và c tính d báo. Có nh ng ý ki n ông nêu ra tr c ây trên m t tr m n m v n mang tính c p thi t và úng n (nh công tác b o v môi tr ng). Nó th m m m t tinh th n yêu n c mãnh li t, m t ý th c trách nhi m sâu s c c a ng i trí th c i v i v n m nh dân t c. Ông có th coi là i di n tiêu bi u cho trào l u c i cách cu i th k XIX.

ng Huy Tr (1825 – 1874) v i t cách là m t nhà ho t ng chính tr , ông ã xu t t t ng cạnh tân t n c. Ông cho r ng c n ph i b l i h c t m ch ng trích cú c a Nho h c, ti p thu khoa h c k thu t c a ph ng Tây thúc y s n xu t, làm cho dân giàu, n c m nh. Ông vi t “Làm cho dân giàu n c m nh âu ph i là m t vi c ch ng c n lo toan nhi u” và “Làm ra c a c i, cái o lý l n y là vi c không th coi nh c”. Bên c nh vi c phát tri n kinh t , ng Huy Tr còn cho r ng, ph i xây d ng n n quân s v ng m nh, b i kinh t và quân s có m i quan h h u c v i nhau trong v n gi v ng c l p dân t c. Ông vi t “C y cày và cạnh c i là g c c a c m áo. Nh ng n u không hi u vi c binh gi l y thì dù có th a thóc trong kho, th a v i trên khung c i c ng b k ch l y i”.

Trong t t ng c a ng Huy Tr , quan ni m v dân là m t nét m i khá n i b t trong t t ng chính tr Vi t Nam cu i th k XIX. Ông coi “dân là g c

c a n c, là ch c a th n”, “Khí m nh c a n c là l y dân làm g c”. Nh ng quan ni m ó ánh d u s i m i trong suy t c a dân t c ta cu i th k XIX.

*** Nguyên nhân th t b i**

- Nguyên nhân khách quan:

Nh ng t t ng c i cách nhìn chung còn n ng v nh h ng bên ngoài mà thi u c s v t ch t ti p nh n t bên trong. Vào th i i m này, Vi t Nam ch a có nh ng c s kinh t - xã h i ti p nh n c i cách (có th so sánh v i Nh t b n - ti n hành canh tân, Nh t B n ph i tr i qua m t s bi n i v c u trúc chính tr xã h i, ó là cu c u tranh kéo dài gi a l c l ng b o th Tô-ku-ga-oa v i l c l ng quý t c t s n hoá ng h Thiên hoàng, h n n a tr c ó m m m ng kinh t TBCN ã khá phát tri n Nh t B n)

Th c dân Pháp ang ti n hành xâm l c, tri u Nguy n ph i t p trung l c l ng i phó v i cu c chi n tranh xâm l c c a Pháp và nh ng cu c kh i ngh a c a nông dân.

- Nguyên nhân chủ quan:

M c dù các ng h c i cách u m nh d n h ng i theo con ng TBCN nh m gi i quy t m t ph n nào ó yêu c u c a l ch s nh ng các ng h cái cách ó v n có tính ch t l t , r i r c. i u này xu t phát t nh ng hi u bi t h t s c phi n di n và b m t v v n minh ph ng Tây. N i dung các b n i u tr n không ng g i n yêu c u c b n c a xã h i Vi t nam th i ó là gi i quy t 2 mâu thu n ch y u: gi a toàn th dân t c Vi t Nam v i t b n Pháp và gi a nhân dân lao ng v i giai c p phong ki n h b i. Vì v y ã không c chính nhân dân làm h u thu n gây s c ép v i gi i c m quy n.

Do thái b o th , ph n ng c a vua quan tri u ã b qua không ch u s a i. Tuy có lúc do tình th thúc bách nên có ch tr ng m t vài s i m i song th c hi n m t cách l t , ch p vá, mi n c ng, các i u ch nh ó ch a k p phát huy tác d ng ã b ình ch

*** Ý nghĩa l ch s**

Trào l u c i cách canh tân cu i th k XIX ã th hi n tình th n yêu n c c a m t b ph n s phu, quan l i có tâm huy t. Nó góp ph n t n công vào nh ng t t ng b o th và chu n b cho s ra i c a phong trào Duy Tân sôi n i, r ng kh p Vi t Nam u th k XX. Các b n i u tr n c a Nguy n Tr ng T và các c ng s c a ông ã mang t i cho các s phu yêu n c m t con ng u tranh m i, th p lên trong h ni m tin vào t ng lai c a t n c, r i chính h

20 - 30 n m sau ti p b c các ông ti p t c u tranh, t o nên m t khuynh h ng u tranh m i mang màu s c dân ch t s n.

2. Trào l u Duy Tân vào u XX

a) *B i c nh:*

Vào u th k XX, n c Vi t Nam không còn là m t qu c gia c l p nh tr c, thay vào ó là l xã h i thu c a n a phong ki n ang hoàn thi n d n. M m m ng TBCN ã b t u xu t hi n v i s ra i c a các trung tâm buôn bán, công nghi p tuy m i ch là th i kì u. Thêm vào ó là s tác ng c a cu c Duy tân Trung Qu c, Nh t B n. Nh ng giai c p t s n Vi t Nam ch a ra i, còn giai c p công nhân m i hình thành trong bu i s khai.

H t t ng Nho giáo ã h t vai trò l ch s và ch làm cho dân ta m t d n s c s ng “...n c Vi t Nam m mòng ôi m t ng , u o i m t thân b nh, tôn quân quy n, c dân quy n, tr ng h v n, khinh võ s , tr m c p rình mò s n, mà v con say hát trong nhà, ch nhân n m dài trên gi ng luôn luôn ngáp m i m t. Than ôi! Nguy ng p l m thay!” (Phan B i Châu).

Ti p thu t t ng c a các nhà canh tân cu i th k XIX, m t s nhà t t ng u th k XX nh Phan B i Châu, Phan Châu Trinh, Hu nh Thúc Kháng, Nguy n An Ninh... ti p t c phát tri n t t ng ó lên m t trình m i, cao h n v ch t.

b) *N i dung:*

* *Chính tr :*

Các nhà t t ng ã k ch li t phê phán Nho giáo và ch phong ki n. Phan Châu Trinh cho r ng ch phong ki n ã th c s th i nát, m c ru ng, B máy c a ch phong ki n là bù nhìn, nh quân trên bàn c t ng:

“M t ông t ng lác ng trong cung
S t ng khoanh tay ch ng v y vùng”

T phê phán ch phong ki n, các nhà t t ng ã ti p thu t t ng dân ch t s n, h c t p kinh nghi m các cu c cách m ng t s n Trung Qu c, Nh t B n. H không còn bám vào t t ng “*trung quân*” mà ã chuy n sang ý th c v ch quy n qu c gia, dân t c, ý th c v dân ch dân quy n. H nh n th c c m t n c là m t ch quy n, t ó có ch tr ng: u tranh giành c l p dân t c, khôi ph c dân quy n; ánh ch quân ch , xây d ng n n dân ch .

Phan Chu Trinh ã kh ng nh: n u không ánh c n n quân ch thì dù có khôi ph c c n c c ng không là h nh phúc c a dân. Phan B i Châu lúc

u ch mong giành c l p nh ng v sau ã kh ng nh c l p ph i g n v i n n dân ch (C ng l nh c a Vi t Nam Quang ph c h i).

Quan i m dân là ch n c, n c là n c c a dân là m t b c chuy n t t ng c n b n t quân ch sang dân ch . ây là m t i u m i m trong t duy chính tr ng th i. th c hi n quy n dân ch , các nhà t t ng ch tr ng: khai dân trí, ch n dân khí, h u dân sinh. V mô hình chính th , h c ng cho r ng ph i xóa b chính th quân ch , xây d ng chính th dân ch c ng hòa, do nhân dân làm ch , quy n l c n i dân. Có th nói, các nhà t t ng dân ch ã ý th c c t m quan tr ng c a n n chính tr , coi ó là y u t quy t nh chi ph i m i l nh v c c a i s ng xã h i và nh h ng tr c ti p n quy n l i c a nhân dân.

** Kinh t :*

T t ng ch o là h ng t i s i m i kinh t theo h ng t b n ch ngh a, ch trích s l c h u, thái coi khinh công th ng nghi p, x ng phong trào th c nghi p.

H kh i x ng và t ch c m t s ho t ng tiêu bi u nh :

- ♦ Hô hào phong trào “*ch n h ng n i hoá, bài tr ngo i hoá*”.
- ♦ Phát tri n các ngành th công nghi p, nông nghi p, th ng nghi p; khuy n khích m mang ngo i th ng, hùn v n kinh doanh theo l i t b n.

** Giáo d c:*

Các tr ng d y h c ki u m i c m ra trong ó i m i cách h c, n i dung, h c ch y u b ng ch qu c ng , ng th i h c thêm ch Pháp, ch Hán. N i dung gi ng d y và tuyên truy n là kh i d y tinh th n yêu n c và t c ng dân t c; ch ng l i h c t ch ng; cao ki n th c m i, ph ng pháp s ph m c ng có nhi u thay i theo “Tây h c”.

** V n hoá, xã h i:*

V n ng i m i “phong hoá”, thay i l i s ng, bài tr mê tín d oan, thay i cách n m c, hình th c cho nhanh g n (nam: c t tóc ng n, v n âu ph c b ng v i n i; v n ng m i ng i r ng tr ng ...).

c) Phong trào tiêu bi u:

Có 2 phong trào l n ph n ánh nhu c u c i cách Duy tân u XX: Cu c v n ng tân h c mà ông Kinh ngh a th c là tiêu bi u, phong trào V n ng Duy tân Trung Kỳ

V cu c v n ng tân h c do ông Kinh ngh a th c phát ng, ta có th th y: theo các s phu thì nguyên nhân c a vi c m t n c là s “ngu và hèn”,

“ngu hèn chính là th c u, th c u là m t n c”. B i v y ph i i m i, duy tân. H quan ni m là ph i c ng tinh th n h c t p theo l i tây h c, th c d ng, t b l i h c c , a các môn khoa h c vào gi ng d y nh : Cách trí, s , a, V sinh, toán pháp, kinh t , ngo i ng , luân lí, th thao...

N i dung h c t p còn c v th ng m i nh m ph c h ng dân t c. Các s phu coi vi c i buôn là yêu n c, coi vi c m nh ng công ty kinh doanh là yêu n c. H cho r ng t n c mu n t n n n v n minh c n ph i làm 6 i u: dùng ch qu c ng , hi u ính sách v , s a i phép thi, c v nhân tài, ch n h ng công ngh , phát tri n báo chí.

Song song v i ông Kinh ngh a th c, m t cu c v n ng Duy Tân ã di n ra Trung Kỳ nh m ch ng h t c, ch n dân khí, khai dân trí, h u dân sinh. Lòng c m ghét b n phong ki n h b i ã khi n các s phu yêu n c lúc ó i t i ch tr ng tr c m t là ánh phong ki n cho dù t m th i ph i d a vào ng i Pháp. Vì v y cu c v n ng này có n i dung ch y u lên án b n vua quan phong ki n th i nát, tích c c x ng t t ng dân ch t s n v i các yêu c u khai dân trí, ch n dân khí, h u dân sinh, hô hào m mang tr ng h c, phát tri n công th ng nghi p, c i cách phong t c ch ng l thói phong ki n c h . Cu c v n ng th c s là m t phong trào dân ch yêu n c sôi n i u th k XX.

d) Ý ngh a:

M c dù các phong trào trên b Pháp àn áp nh ng ã nói lên tinh th n yêu n c b t khu t c a dân t c, th i m t lu ng gió m i vào cu c s ng tù ng c a ng i dân góp ph n chu n b v tinh th n và t t ng cho s nghi p u tranh gi i phóng dân t c, thúc y các y u t kinh t m i hình thành và phát tri n n c ta.

Phong trào có ý ngh a nh m t cu c c i cách v n hoá - xã h i u th k XX, a nhân dân ta n m t n n v n minh m i.

e) Nguyên nhân th t b i:

ph ng Tây, t t ng dân ch c hình thành trên c s kinh t - xã h i c a nó nên mang tính thu n th c, i n hình, ph n ánh nguy n v ng, khát khao làm ch xã h i c a con ng i. M c ích c a t t ng dân ch t s n ph ng Tây là vì l i ích giai c p. Vi t Nam, các nhà t t ng ch n dân ch t s n vì l i ích c a dân t c: i tìm co ng c u n c, giành c l p t do. Nh ng ng i h p th và truy n bá t t ng ó ch y u là t ng l p s phu c t s n hóa trong hoàn c nh giai c p t s n Vi t Nam ch a ra i. Cho nên t t ng dân ch t s n n c ta tính c thù: không thu n th c, i n hình nh

ph ng Tây, các ph m trù dân ch t s n v n ch u nh h ng c a Nho giáo và mang s c thái v n hóa Vi t Nam. Trào l u t t ng y do nh ng h n ch v giai c p và th i i ã không th tr thành l cu c cách m ng xã h i a n c n c ta phát tri n theo con ng TBCN nh mong mu n c a các s phu ó.

3. So sánh t t ng canh tân cu i XIX và xu h ng Duy tân u th k XX.

a) Gi ng nhau:

- C hai phong trào u ra i trong m t b i c nh h t s c t bi t: chúng ta ang ph i i u v i s xâm l c và th ng tr c a th c dân Pháp - m t n c TB có trình phát tri n h n h n ta. Các nhà c i cách nh n th y r ng ta thua h là thua c m t th i i. i m t v i Pháp là i m t v i c m t th i i khác bi t v v n hoá, m i m và tân ti n. Mu n chi n th ng, ph i tìm cách l p y kho ng tr ng v th i i ó, thay i chính mình, ph i c i cách theo h ng dân ch t s n.

- Lãnh o là nh ng nho s th c th i, ph n l n h xu t thân t nh ng gia ình khoa b ng, t ng ít nh t m t l n có c h xu t ngo i, t n m t ch ng ki n s k di u c a v n minh ph ng tây, h nh n th c sâu s c s l c h u thua kém c a ch phong ki n.

- Bi n pháp ti n hành u là b t b o ng, ch tr ng hoà hoãn v i Pháp, gpdt b ng con ng t l c t c ng, sau khi ch n h ng n c nhà s quay l i ánh Pháp.

+ Nguy n Tr ng T và các b n ng liêu c a ông cho r ng “S th hi n nay ch có th hoà. Hoà thì trên không c ng l i ý tr i, d i có th làm cho dân kh i kh ...”

+ Phan Châu Trinh và các nhà duy tân cho r ng hoà là “d a vào Pháp c u ti n b ”, ngh a là s duy tân t n c, làm cho n c m nh dân giàu t ó bu c Pháp ph i trao tr c l p.

b) Khác nhau:

- V b i c nh:

+ Cu i XIX: Pháp ang xâm l c, nhà Nguy n v n là i di n c a m t nhà n c có ch quy n. Trong b i c nh ó các nhà c i cách ch p nh n m t ph ng th c i m i trên n n xã h i c (v n duy trì ch phong ki n)

Tính ch t xã h i v n hoàn toàn là m t xã h i nông nghi p thu n tuý, v i s t t h u tr m tr ng v kinh t . Xã h i ch có 2 giai c p c b n: a ch và nông dân nên không có s s v t ch t bên trong.

+ u XX: o t ng v m t tri u i phong ki n hoàn toàn s p khi nhà Nguy n kí hi p c u hàng ch p nh n làm tay sai cho Pháp. i u này d n n nh ng ng i có t t ng Duy tân ã ph nh n tri u ình phong ki n, cao dân quy n

Cu c khai thác thu c a l n l ã làm bi n i kinh t - xã h i Vi t Nam, nh ng giai c p, t ng l p m i i dĩ n cho ph ng th c s n xu t tiên ti n: công nhân, t s n, ti u t s n ra i t o c s kinh t - xã h i cho phong trào Duy Tân. Bên c nh ó và nh h ng c a lu ng t t ng dân ch t s n bên ngoài d i vào t Trung Qu c, Nh t B n...

- V t t ng chính tr

+ Cu i XIX: các nhà c i cách ch a có i u ki n ti p xúc lâu dài h th ng v i v n minh ph ng Tây nên h m i a ra nh ng xu t mang tính l t , v n v t. ng l i chính tr c a h m h , không rõ ràng.

+ u XX: các s phu ã tìm th y con ng c u n c qua các b Tân th t Trung Qu c, Nh t B n. H xác nh ng ng l i chính tr h t s c rõ ràng: ánh ch phong ki n, a n c nhà theo con ng TBCN, xây d ng xã h i giàu m nh.

- Ph ng pháp ti n hành:

+ Cu i XIX: d a vào m t “ông vua sáng” ti n hành c i cách t trên xu ng, t chính quy n Trung ng phát ng t i a ph ng. Tuy nhiên h không v ch ra c ph ng h ng hành ng c th và h p lí trong tình th t n c ang nguy ng p.

+ u XX: d nh d y lên m t phong trào sâu r ng trong c n c, d a vào nhân dân c khai hoá mà ti n hành mà tr c h t là t ng l p th dân ông o. Phan Châu Trinh và các ng chí c a ông v ch ra m t k ho ch chi ti t và c th cho t ng b c hành ng: khai dân trí, ch n dân khí, h u dân sinh.

- K t qu th c ti n:

+ Cu i XIX: m i d ng l i nh ng b n i u tr n, ch a tr thành m t phong trào r ng l n có nh h ng n qu n chúng.

+ u XX: t c nh ng thành t u to l n và c th nh Cu c Duy tân Trung kì, ông Kinh ngh a th c lôi cu n ông o nhân dân tham gia, c v ý th c t c ng dân t c, thúc y c i cách v n hóa xã h i, thúc y kinh t , góp ph n t o nên m t dĩ n m o m i c a n n kinh t - xã h i Vi t Nam.

Ph n II

Ph ng pháp ôn t p L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 cho HSG qu c gia

1. Yêu c u chung khi t ch c ôn t p L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 cho HSG qu c gia.

Trên c s ã biên soạn các v n chuyên sâu v ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918, giáo viên c n l a ch n các hình th c t ch c và ph ng pháp d y h c cho phù h p v i i t ng h c sinh gi i. i u này quy t nh n hi u qu c a quá trình d y h c nói chung và công tác b i d ng HSG nói riêng. Theo kinh nghi m c a chúng tôi, vi c t ch c ôn t p cho HSG qu c gia c n m b o nh ng yêu c u sau:

- K t h p a d ng, nhu n nhuy n các ph ng pháp và hình th c t ch c d y h c, c bi t các ph ng pháp d y h c tích c c óng vai trò quan tr ng quy t nh thành công c a d y h c các ch trong ó h c t p theo nhóm là c t lõi. ây, h c sinh c giao nhi m v h c t p và t tìm cách th c th c hi n (có s h tr c a giáo viên). H c sinh s t n d ng t i a nh ng hi u bi t và nh ng ki n th c t tìm hi u c trình bày, trao i v i các b n khác. Do ó, d y h c theo ch không ch h ng t i m c tiêu b i d ng v ki n th c mà còn rèn luy n kh n ng quan sát, thu th p, x lý thông tin, suy lu n, áp d ng vào th c ti n c ng nh các k n ng giao ti p, h p tác, i u hành...

- Ph i t n d ng t i a nh ng kinh nghi m, nh ng ki n th c ã có c a h c sinh có liên quan n n i dung chuyên , t o i u ki n cho h c sinh ti p c n ki n th c nh ng góc khác nhau có th hi u sâu s c ki n th c; h ng d n h c sinh v n d ng nh ng ki n th c ó gi i quy t các nhi m v h c t p thông qua h th ng các câu h i.

- Ph i xây d ng h th ng bài t p phong phú, a d ng t ng ng v i các chuyên và rèn k n ng làm bài cho h c sinh. ây là m t yêu c u r t quan tr ng hình thành cho h c sinh k n ng làm bài thi và ng phó v i các d ng thi.

2. M t s bi n pháp t ch c ôn t p L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918 cho HSG qu c gia

2.1. T ch c cho HS trao i th o lu n theo ch

M t trong nh ng bi n pháp d y h c các chuyên cho h c sinh l p chuyên c ng nh b i d ng HSG mà chúng tôi th ng áp d ng là t ch c cho h c sinh trao i th o lu n trên l p. Th c t cho th y ph ng pháp này

r t phù h p v i các v n l ch s mang tính ch t t ng h p, nâng cao c ng nh phù h p v i trình nh n th c c a h c sinh gi i các em có th phát huy tính tích c c, c l p, sáng t o c ng nh các k n ng phân tích, l p lu n b o v ý ki n c a mình, phát tri n kh n ng t ánh giá và ánh giá l n nhau. Khi tham gia th o lu n, các em cùng trao i, h p tác và h c h i l n nhau, b sung ki n th c cho nhau. ây không ph i là m t ph ng pháp m i, song v n t ra là t ch c trao i th o lu n nh th nào cho hi u qu và không mang tính hình th c?

Theo chúng tôi, khi t ch c cho h c sinh trao i th o lu n c n m b o nh ng yêu c u sau:

- Thu hút s tham gia tích c c a t t c h c sinh. Mu n v y giáo viên c n t o i u ki n cho các em v : th i gian chu n b , nêu rõ yêu c u, chia nhóm, h ng d n c th v ngu n tài li u và cách tìm ki m tài li u. K t qu c a quá trình chu n b th ng là m t bài vi t (bài báo cáo) c a nhóm h c sinh (hay cá nhân h c sinh).

- Giáo viên c n làm t t vai trò c a mình là ng i t ch c, h ng d n, i u khi n quá trình th o lu n, h ng d n h c sinh bi t cách trình bày m t v n , c ng nh bi t cách nh n xét ph n trình bày c a nhóm khác.

- m b o không khí t do, tho i mái, ng viên c t t c h c sinh h ng hái tham gia th o lu n, nh n xét và b sung ý ki n.

- Cu i bu i th o lu n, giáo viên c n t ng k t, rút ra nh ng k t lu n v v n và ánh giá, nh n xét, rút kinh nghi m cho l n th o lu n sau.

2.2. Xây d ng h th ng bài t p theo t ng v n và rèn k n ng làm bài t p

giúp h c sinh ôn t p ki n th c có hi u qu , v i m i chuyên , chúng tôi ã xây d ng h th ng bài t p t ng ng, c bi t là i sâu vào lo i bài t p nh n th c. Tuy nhiên, vì c xây d ng bài t p l ch s không th ti n hành tùy ti n, mà ph i xu t phát t nh ng c n c khoa h c, m b o nh ng nguyên t c c b n sau:

- m b o tính h th ng trong vi c xác nh n i dung bài t p l ch s th hi n th i gian, trình t tr c sau c a các s ki n, hi n t ng l ch s , th y c m i liên h lôgic gi a các s ki n, hi n t ng l ch s .

- Các bài t p l ch s ph i mang tính a đ ng, toàn di n v n i dung, i t đ n khó, t n gi n n ph c t p, t o i u ki n cho h c sinh khai thác n i dung phong phú và tì p c n v i nhi u ngu n s li u.

- Nội dung bài tập phải phù hợp với trình độ nhận thức, phát huy trí thông minh sáng tạo học sinh.

- Bài tập phải chính xác về nội dung và chu đáo về hình thức.

Sau đây tôi xin nêu một số dạng câu hỏi cho từng chuyên đề áp dụng cho Lịch sử Việt Nam từ 1858 – 1918 mà chúng tôi đã sưu tầm và biên soạn.

Chuyên 1: “Vai trò và trách nhiệm của nhà Nguyễn trong việc đưa nước ta rơi vào tay thực dân Pháp cuối thế kỷ XIX”

1. Trình bày những nét nổi bật về chính sách đối nội, đối ngoại của nhà Nguyễn vào nửa cuối thế kỷ XIX. Chính sách của nhà Nguyễn đã ảnh hưởng như thế nào đến quyền lợi của dân tộc?

2. Trong quá trình Pháp xâm lược Việt Nam (1858 – 1884), triều đình Huế đã ký với Pháp những hiệp ước nào? Hoàn cảnh và nội dung chính của các hiệp ước này.

3. Phân tích những sai lầm của nhà Nguyễn trong việc mở đất Nam Kỳ.

4. Dùng những sự kiện chứng minh trong quá trình Pháp tiến hành cuộc chính trị xâm lược Việt Nam, thái độ của nhà Nguyễn luôn chống lại hòa bình, thiêu thúc đẩy chủ nghĩa xâm lược.

5. Cuối thế kỷ XIX, Việt Nam mất nước vào tay thực dân Pháp có phải là một tất yếu? Nhận xét trách nhiệm của nhà Nguyễn trong việc mất nước.

Chuyên 2: “Cuộc kháng chiến chống Pháp của nhân dân Việt Nam từ 1858 – 1884”.

1. Trình bày bối cảnh lịch sử và nguyên nhân cuộc kháng chiến chống Pháp của nhân dân Việt Nam từ 1858 - 1884.

2. Lập bảng tóm tắt cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược (1858 - 1884)

3. Khi thực dân Pháp xâm lược “lãnh thổ Nam Kỳ”, Triều đình nhà Nguyễn và nhân dân Nam Kỳ có phản ứng khác nhau. Sự khác nhau đó thể hiện như thế nào? Vì sao có sự khác nhau đó?

4. Trong quá trình thực dân Pháp xâm lược Việt Nam (1858 – 1884), nhân dân ta đã kháng chiến như thế nào? Kết quả và tác động của cuộc kháng chiến đó?

5. Dựa trên những hiểu biết, nhận xét về lịch sử tiêu biểu, chứng minh trong suốt quá trình xâm lược Việt Nam từ 1858 - 1884, thực dân Pháp đã vấp phải sự kháng cự mạnh mẽ của các tầng lớp nhân dân ta.

6. Thông qua phong trào kháng chi n ch ng Pháp c a nhân dân ta t 1858 n 1884, hãy ch ng minh câu nói c a Nguy n Trung Tr c: “Bao gi ng i Tây nh h t c n c Nam m i h t ng i Nam ánh Tây”.

7. Thông qua cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp xâm l c (1858 – 1884), hãy so sánh thái ch ng Pháp c a vua quan tri u ình nhà Nguy n và c a nhân dân ta. Vì sao có s khác nhau ó?

Chuyên 3: “Phong trào yêu n c ch ng Pháp cu i th k XIX”.

1. Trình bày nguyên nhân bùng n và các giai o n phát tri n c a phong trào C n V ng.

2. Phân tích c i m, tính ch t c a phong trào C n V ng.

3. Trong chi u C n V ng có o n: “... Bi t thì ph i tham gia công vi c, nghi n r ng, d ng tóc th gi t h t gi c, nào ai là không có cái lòng nh th ?...”. Qua n i dung chi u C n V ng, em hãy phân tích thái c a các v n thân, s phu và qu n chúng nhân dân i v i chi u C n V ng.

4. Khi nói n n i dung c a phong trào C n V ng, ng chí Lê Du n ã nh n xét “N i dung c a phong trào này không ph i bi u hi n mâu thu n gi a qu c v i phong ki n. N i dung c t t c a nó là bi u hi n mâu thu n gi a tinh th n dân t c c l p v i ch qu c c p n c”.

Em có ng ý v i nh n nh trên không? Vì sao?

5. Vì sao kh i ngh a H ng Khê c coi là cu c kh i ngh a tiêu bi u nh t trong phong trào C n V ng?

6. Trình bày tóm t t cu c kh i ngh a Yên Th (1884 – 1913). T i sao cu c kh i ngh a này có th t n t i g n 30 n m ?

7. So sánh phong trào C n V ng (1885 – 1896) v i kh i ngh a Yên Th (1884 – 1913) trên các m t: m c tiêu u tranh, l c l ng lãnh o, quy mô phong trào và ph ng th c u tranh.

8. T i sao nói phong trào C n V ng cu i th k XIX nh cao c a cu c kháng chi n ch ng Pháp do nhân dân Vi t Nam t i n hành trong n a sau th k XIX?

9. Trình bày c i m c a các phong trào u tranh yêu n c ch ng Pháp c a nhân dân ta cu i th k XIX. Vì sao t t c các phong trào ó cu i cùng u b th t b i ?

Chuyên 4: “Hai xu h ng trong phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX”

1. Nêu i u ki n l ch s và nh n xét v k t c c c a phong trào yêu n c Vi t Nam u th k XX.
2. Trình bày s khác nhau v i u ki n l ch s và khuynh h ng ch y u trong phong trào yêu n c Vi t Nam cu i th k XIX u th k XX.
3. Nh n xét v khuynh h ng chính tr , k t c c và ý ngh a c a các phong trào yêu n c ch ng Pháp Vi t Nam cu i th k XIX, u th k XX.
4. L p b ng so sánh phong trào C n V ng ch ng Pháp cu i th k XIX và phong trào yêu n c u th k XX trên nh ng tiêu chí sau: m c tiêu, l c l ng tham gia, à bàn ho t ng, hình th c u tranh. Nêu nguyên nhân th t b i.
5. u th k XX, trào l u dân t c ch ng h a ã xu t hi n nh th nào Vi t Nam? N i dung? Phân tích m t tích c c, h n ch và c i m c a trào l u này.
6. Khi ánh giá l i cu c i ho t ng c u n c c a mình, Phan B i Châu vi t “Su t i ã m u tính vi c gì c t nh m m c ích giành th ng l i trong phút cu i cùng, dù ph i thay i th o n, ph ng ch m c ng không ng n ng i”. Em hãy bình lu n nh n nh trên.
7. Tóm t t ho t ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh. So sánh nh ng i m gi ng và khác nhau trong con ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh.
8. T i sao nói trào l u dân t c ch ng h a u th k XX n c ta là s k t c phong trào C n V ng yêu n c ch ng Pháp cu i th k XIX ng th i ã mang nhi u nét m i khác tr c?

Chuyên 5: “Các t t ng c i cách, canh tân Vi t Nam t n a cu i th k XIX n u th k XX”.

1. Nguyên nhân xu t hi n trào l u c i cách duy tân Vi t Nam vào n a cu i th k XIX ? Nêu tên nh ng s phu tiêu bi u trong phong trào c i cách và nh ng n i dung chính trong các ngh c i cách c a h .
2. Nêu nh ng ngh c i cách Vi t Nam cu i th k XIX. Vì sao nh ng ngh c i cách này không c th c hi n? T ó rút ra i u ki n th c hi n m t cu c c i cách.
3. T i sao trong nh ng i u ki n, b i c nh, không gian, th i gian và thách th c t ng t Vi t Nam vào cu i th k XIX – u th k XX, v ng qu c Xiêm ã th c hi n thành công t t ng c i cách, trong khi nh ng t t ng canh tân Vi t Nam l i không c hi n th c hoá ?

4. Phân tích nh ng i m gi ng nhau và khác nhau gi a trào l u c i cách duy tân n a cu i th k XIX và u th k XX.

Trên c s h th ng bài t p trên, i v i h c sinh gi i, chúng tôi c bi t quan tâm n vi c rèn k n ng làm bài cho các em, bao g m: k n ng phân tích, l p dàn ý, k n ng trình bày bài vi t... Trong bài làm, chúng tôi th ng khuy n khích nh ng ý t ng sáng t o c a các em. M t trong nh ng bi n pháp chúng tôi ã áp d ng có hi u qu là cho h c sinh ch m chéo bài c a nhau. Các em t ra r t hào h ng và khách quan. Qua vi c ch m bài c a b n, các em có th nh n ra nh ng thi u xót, h n ch c a b n, ng th i rút kinh nghi m luôn cho b n thân.

Sau ây tôi xin l y ví d m t s ki m tra v ph n L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918.

ki m tra s 1:

Trình bày b i c nh l ch s và c i m cu c kháng chi n ch ng Pháp c a nhân dân VN t 1858 - 1884.

Gi i quy t

* B i c nh l ch s :

- Gi a th k XIX, ch phong ki n Vi t Nam lâm vào kh ng ho ng suy y u t o i u ki n cho t b n Pháp xâm l c.

- T 1858 - 1884 b ng các hành ng quân s k th p v i th o n chính tr , Pháp l n l t chi m c 3 t nh mi n ông (1862), 3 t nh mi n tây (1867), hai l n ánh ra B c Kì và cu i cùng là ánh th ng vào kinh thành Hu bu c tri u ình ph i u hàng.

- Trong th i gian này, v phía tri u ình nhà Nguy n, do sai l m trong vi c ánh giá k thù, trong ng l i kháng chi n, l i không quy t tâm gi n c nên ã th t b i. Tri u ình l n l t kí các hoà c u hàng: hi p c Nhâm Tu t (1862), hi p c Giáp Tu t (1874), hi p c H c m ng (1883) và hi p c Pat nôt (1884).

- Trong khi tri u ình t ng b c nhân nh ng, u hàng thì nhân dân v n kiên trì u tranh, t ch liên minh v i tri u ình kháng chi n n ch tách ra thành m t tr n riêng.

* Khái quát v cu c kháng chi n c a nhân dân t 1858 - 1884

* c i m:

- Cu c kháng chi n c a nhân dân r t k p th i, ch ng ngay t Pháp t chân lên bán o S n Trà n khi nhà Nguy n u hàng vì nhân dân có ý th c

b o v t qu c r t cao, b t c khi nào t n c b e do mà không c n i l nh t tri u ình.

- Cu c kháng chi n dĩ n ra b n b , liên t c, l p tr c ngã l p sau l i ti n lên, quy t tâm ánh n cùng v i nh ng t m g ng hi sinh anh d ng... Ngay c khi b tri u ình b r i, ng n c n thì phong trào v n dĩ n ra sôi n i.

- M c tiêu u tranh là vì c l p dân t c, th ng nh t t n c. Nhân dân s n sàng t m gác m i thù giai c p, t quy n l i lên trên h t, vì th h t nguy n ng d i ng n c c a tri u ình kháng chi n.

Khi tri u ình Hu cam tâm ph n b i quy n l i dân t c, c t t c u hoà, nhân dân ta ã nhanh chóng k t h p gi a nhi m v ch ng qu c xâm l c v i ch ng phong ki n u hàng

T ây nhân dân tách ra thành l m t tr n ch ng Pháp riêng, không l thu c vào tri u ình, gi c i n âu l p t c b ánh ó. Có l s s phu thu c phái ch chi n ã anh d ng kháng Pháp v i nhân dân nh Nguy n Tri Ph ng, Hoàng Di u...

- Nhân dân chi n u b ng m i th v khí có trong tay, sáng t o nhi u cách ánh (t p kích, ph c kích, ánh tàu chi n...) và kháng chi n b ng nhi u hình th c trên c m t tr n quân s và v n hoá... b ng t t c s c l c, tinh th n m u trí, sáng t o v i nh ng t m g ng nh Nguy n Trung Tr c, Nguy n H u Huân, Tr ng nh...

- Cu c kháng chi n c a nhân dân ta c ng còn m t s h n ch : thi u ng l i u tranh, không th ng nh t các l c l ng kháng chi n nên ch a t o thành phong trào r ng l n, có quy mô và t ch c ch t ch ...

- Tác d ng: cu c chi n u c a nhân dân khi n k ch ph i t m th i chùn b c, kéo dài cu c chi n tranh xâm l c t i 26 n m m i t m th i bình nh b o h c n c ta.

K t lu n: M t tr n nhân dân kháng chi n là c s , ch d a cho phe ch chi n trong tri u ình t n t i và phát tri n. H là l c l ng ch l c trong cu c kháng chi n ch ng Pháp ngay c khi th c dân Pháp ã è b p s kháng c c a tri u Nguy n. H là n i nuôi d ng ng n l a yêu n c bùng cháy su t nh ng n m Pháp thu c.

k i m tra s 2:

u th k XX, trào l u dân t c ch ngh a ã xu t hi n nh th nào Vi t Nam? Phân tích m t tích c c, h n ch c a trào l u này. S th t b i c a

trào l u dân t c- ch ngh a u th k XX ã t ra cho cách m ng Vi t Nam nh ng yêu c u nào c n gi i quy t?

Gi i quy t

*** Hoàn c nh l ch s Vi t Nam u th k XX**

+ Ch ng trình khai thác thu c a l n th nh t ã gây nhi u chi n chuy n kinh t , xã h i Vi t Nam; ã xu t hi n nhi u giai c p, t ng l p xã h i m i, d dàng ti p thu t t ng dân ch t s n c a ph ng Tây b t u du nh p.

+ nh h ng tân th tân báo, cu c Duy Tân thành công Nh t, th t b i Trung Qu c ã tác ng n t t ng trí th c phong ki n, t s n Vi t Nam.

T ó xu t hi n trào l u dân t c ch ngh a qua các ho t ng: Phong trào ông Du, cu c v n ng Duy Tân, ông kinh ngh a th c ... (h c sinh gi i thi u khái quát)

*** M t tích c c và h n ch c a trào l u dân t c ch ngh a:**

- Tích c c:

+ V n k th a truy n th ng yêu n c, u tranh giành c l p dân t c c a nhân dân ta nh ng ã mang l i m t t t ng m i. T t t ng trung quân ái qu c theo ý th c h phong ki n ã chuy n sang ch ngh a qu c gia dân t c. T ây cu c u tranh ch ng qu c g n li n v i cu c u tranh òi dân ch , dân quy n nh m xây d ng t n c theo ch dân ch t s n.

+ Các bi n pháp u tranh c ng mang hình th c m i, phong phú, a d ng: chú ý phát tri n kinh t công - th ng nghi p, u tranh v trang, u tranh chính tr , u tranh ngo i giao, c i cách xã h i.

+ Phong trào có quy mô r ng l n thu hút ông o các t ng l p nhân dân tham gia: : t s n, ti u t s n trí th c, nông dân, công nhân, ...

- H n ch :

+ M h v chính tr , th a th y c b n ch t c a qu c (Phan B i Châu mu n nh Nh t giúp; Phan Chu Trinh ngh Pháp c i cách).

+ Ch a th y c vai trò quan tr ng c a công nhân và nông dân trong s nghi p u tranh cách m ng c a dân t c.

+ Do h n ch c a i u ki n l ch s , h n ch c a giai c p, th i i, thi u s lãnh o c a m t giai c p tiên ti n nên các phong trào này cu i cùng u không thành công

* Yêu c u l ch s t ra

- Nh ng nhi m v mà l ch s ra c n ti p t c gi i quy t là: ánh u i th c dân Pháp, giành c l p dân t c, c i cách xã h i t i n lên ch dân ch b ng ph ng pháp cách m ng m i.

- Gi i phóng dân t c là nhi m v l ch s t lên hàng u. Yêu c u l ch s lúc này là òi h i ph i tìm ra m t con ng c u n c m i úng n phù h p v i xu th phát tri n c a th i i giành l i c l p ch quy n dân t c

2.3. H ng d n h c sinh t h c.

Vì c rên k n ng t h c cho h c sinh các l p chuyên s là i u r t c n thi t th c hi n m c tiêu b môn. ó là con ng mà ng i giáo viên a h c sinh c a mình n v i chân lý khoa h c b ng chính ho t ng c a h . Nó giúp h c sinh ào sâu, c ng c ki n th c và phát tri n toàn di n cho các em. K n ng t h c là công c các em h c su t i. ó là: k n ng t làm vi c v i sách giáo khoa l ch s ; k n ng t làm vi c v i tài li u tham kh o d i s h ng d n c a GV; k n ng nghe gi ng k t h p v i t ghi chép; k n ng phát hi n v n và gi i quy t v n ; k n ng t ki m tra ánh giá... Vì v y, khi ôn t p cho HSG qu c gia, chúng tôi r t coi tr ng vi c h ng d n h c sinh t h c.

Trong khuôn kh c a bài vi t, chúng tôi ch xin c p n vi c rên cho h c sinh k n ng t làm vi c v i tài li u tham kh o d i s h ng d n c a giáo viên.

Khi ôn t p cho h c sinh gi i thì vi c c tài li u tham kh o là yêu c u b t bu c vì n i dung ôn t p th ng là nh ng v n mang tính ch t t ng h p xuyên su t nhi u bài, th m chí nhi u ch ng v i l ng ki n th c v a r ng v a sâu h n so v i sách giáo khoa. ó có th gi i quy t c các nhi m v h c t p trên l p òi h i h c sinh ph i nghiên c u tìm hi u tr c tài li u tham kh o. ó là khâu chu n b h c sinh có th ti n hành trao i, th o lu n hay trình bày báo cáo tr c l p. cho vi c c sách c a h c sinh không t n m n, ch ch h ng, giáo viên c n h ng d n các em ch n sách và ph ng pháp c.

c sách không n thu n là m t công vi c gi i trí n gi n mà là m t ho t ng h c t p, nghiên c u ph c t p. Tùy theo m c ích, yêu c u c th c a t ng ng i mà k ho ch và ph ng pháp c sách khác nhau. M t nhà giáo d c h c ã a ra m t quy trình c sách khái quát v i các giai o n, các khâu nh sau:

iv i h c sinh, vi c nghiên c u các ch ng, m c trong sách tham kh o là hi u sâu s c, m r ng, nâng cao ki n th c ã c h c trong sách giáo khoa nh m gi i quy t nh ng bài t p mà th y giao cho.

Ví d khi d y chuyên “*Vai trò và trách nhi m c a nhà Nguy n i v i vi c n c ta r i vào tay th c dân Pháp th k XIX*”, chúng tôi h ng d n các em c nh ng tài li u sau:

1. *Phong trào dân t c trong u tranh ch ng Pháp Vi t Nam t 1885 - 1918*, Nguy n Ng c C , Nxb i h c S ph m, Hà N i, 2007.

2. *Ti n trình L ch s Vi t Nam*, Nguy n Quang Ng c (Ch biên), Nxb Giáo d c, Hà N i, 2000.

3. *i c ng L ch s Vi t Nam, T p I*, Tr ng H u Quynh (Ch biên), Nxb Giáo d c, Hà N i, 1999.

4. *L ch s nhà Nguy n - M t cách ti p c n m i*, Nhi u tác gi , Nxb i h c S ph m, Hà N i, 2005.

5. *M t s v n l ch s*, Khoa L ch s HSP Hà N i, Nxb i h c Qu c gia, Hà N i, 2001.

vi c c sách có hi u qu , giáo viên c n nêu rõ yêu c u và h ng d n h c sinh cách c c ng nh cách ghi chép khi c sách: tên tác gi , tên sách, th i gian c, n i dung ch y u c a sách, nh ng v n rút ra sau khi c sách (nh ng v n liên quan n bài h c, v n thích nh t, nh ng th c m c c n gi i quy t...).

Ngoài ra, vì c rèn luy n cho h c sinh các k n ng khác nh k n ng nghe gi ng k t h p v i ghi chép trên l p, k n ng phát hi n v n và gi i quy t v n , k n ng t ki m tra ánh giá... c ng góp ph n nâng cao hi u qu ôn t p cho HSG qu c gia.

C-K T LU N

Công tác b i d ng HSG qu c gia là công vi c khá c thù òi h i ng i giáo viên c n có cái tài và cái tâm v i ngh . Tuy còn nhi u khó kh n và thách th c song nh ng ai ã t ng tr i qua công tác này u c m th y tr ng thành h n r t nhi u v chuyên môn c ng nh trách nhi m h n v i ngh c a mình. Và nh ng thành qu mà chúng ta t c s là s ng viên to l n th y và trò ti p t c ph n u trong gi ng d y và h c t p.

Trên ây là m t s kinh nghi m c a chúng tôi trong vi c l a ch n v n d y và ph ng pháp ôn t p cho HSG qu c gia khi gi ng d y L ch s Vi t Nam t 1858 – 1918. Nh ng kinh nghi m này c chúng tôi rút ra t th c ti n b i d ng HSG tr ng trong nhi u n m và ã em l i k t qu t t. Chúng tôi hi v ng s nh n c s chia s , góp ý c a các b n ng nghi p cùng tìm ra nh ng gi i pháp t i u nh m nâng cao hi u qu công tác b i d ng h c sinh gi i qu c gia môn l ch s .

Xin chân thành c m n!

Chuyên x p lo i A:

L A CH NV N D Y VÀ PH NG PHÁP ÔN T P CHO H C SINH GI I QU C GIA KHI GI NG D Y L CH S VI T NAM T N M 1858 NN M 1918

Nguy n Th Thanh Huy n
Tr ng THPT Chuyên Nguy n T t Thành – Yên Bái.

A. PH N M U

1. Lý do ch n tài

M t trong nh ng nhi m v then ch t, m i nh n c a tr ng THPT Chuyên khác v i các tr ng THPT khác chính là nhi m v b i d ng h c sinh gi i. i v i giáo viên các tr ng Chuyên nói chung, giáo viên d y b môn L ch s trong tr ng Chuyên nói riêng, v n l a ch n n i dung gi ng d y và ph ng pháp ôn t p cho h c sinh theo t ng giai o n, t ng v n , t ng n i dung c th là h t s c quan tr ng. M t b môn v i l ng ki n th c l n, nhi u s ki n nh môn L ch s s d tr thành môn h c nhằm chán, t nh t, m t môn h c v nh ng s ki n “c k ” ã tr i qua t r t lâu và không t o ra c h ng thú h c t p cho h c sinh n u nh không có m t ph ng pháp d y tích c c, i m i, phù h p v i t ng giai o n l ch s c th .

L ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918 là m t giai o n l ch s y bi n ng v i nhi u s ki n quan tr ng ánh d u quá trình xâm l c, bình nh quân s , khai thác thu c a c a th c dân Pháp trên t Vi t Nam và quá trình nhân dân Vi t Nam chi n u ch ng l i s xâm l c và ách ô h c a th c dân Pháp. Cu c chi n u c a nhân dân ta ã di n ra sôi n i, quy t li t v i nhi u phong trào u tranh tiêu bi u trong su t n a sau th k XIX - u th k XX nh phong trào C n V ng (1885-1896), kh i ngh a nông dân Yên Th (1884-1913), phong trào u tranh theo khuynh h ng dân ch t s n v i hai nhân v t i di n là Phan B i Châu và Phan Châu Trinh, khuynh h ng u tranh cách m ng m i v i ho t ng c a Nguy n Ái Qu c nh ng n m u th k XX,...

ây là m t giai o n l ch s quan tr ng, trong ó, n i dung giai o n này ch y u c s d ng trong kì thi h c sinh gi i các c p nh c p tr ng, c p T nh, c bi t là trong kì thi h c sinh gi i Qu c gia.

Nh v y, mu n t gi i cao trong kì thi h c sinh gi i Qu c gia không th b qua hay ôn luy n s sài giai o n L ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918.

Tuy nhiên, trên th c t cho th y, ây c ng là m t giai o n l ch s có nh ng n i dung t ng i nhi u và khó, yêu c u h c sinh ph i n m c nhi u s ki n, ph i có k n ng t ng h p, phân tích, ánh giá các s ki n, nhân v t l ch s . Chính vì v y, n u không nh h ng c n i dung d y và ph ng pháp ôn t p úng n s d gây tâm lý “s h c”, “s s ki n” cho h c sinh, t ó làm gi m sút h ng thú, ni m say mê và ch t l ng h c t p, k t qu , thành tích c a h c sinh.

Nh n th c c vai trò, t m quan tr ng c a giai o n l ch s này nên chúng tôi m nh d n trình bày m t s n i dung trong chuyên “**L a ch n v n d y và ph ng pháp ôn t p cho h c sinh gi i Qu c gia khi gi ng d y ph n l ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918**” tham gia H i th o khoa h c l n th VI c a các tr ng THPT Chuyên Khu v c Duyên h i- ng b ng B c B n m 2013.

2. M c ích c a tài

Vi c nghiên c u chuyên có m c ích chính là t ng h p ki n th c, sau ó l a ch n các v n l ch s c th , chuyên sâu v l ch s Vi t Nam giai o n t n m 1858 n n m 1918 gi ng d y cho i t ng h c sinh là h c sinh gi i, t ó xu t c ph ng pháp ôn t p hi u qu , mang l i k t qu cao trong kì thi ch n h c sinh gi i Qu c gia.

ng th i, sau khi hoàn thi n chuyên , ây có th c coi là m t tài li u tham kh o cho h c sinh và giáo viên khi h c t p và gi ng d y môn L ch s t i tr ng THPT Chuyên Nguy n T t Thành nói riêng và trên toàn t nh Yên Bái nói chung. M t khác, chúng tôi vi t chuyên này tham gia H i th o các tr ng THPT Chuyên khu v c Duyên h i và ng b ng B c B m nh d n a ra m t s , ý ki n, gi i pháp c a mình, mong c các th y cô ng nghi p các tr ng THPT Chuyên khác tham kh o, nh n xét, góp ý, b sung k t qu gi ng d y h c sinh gi i Qu c gia môn L ch s trong t t c các tr ng ngày càng t hi u qu cao h n. Nh v y, vi c nghiên c u chuyên có ý ngh a khoa h c và ý ngh a th c ti n l n.

B. N I DUNG

I. L a ch n v n d y cho h c sinh gi i Qu c gia ph n L ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918

V i vi c l a ch n các v n d y cho h c sinh gi i Qu c gia ph n L ch s Vi t Nam tôi xin c trình bày theo hai khía c nh c b n: Th nh t là khái quát l i n i dung chính, c b n c a c giai o n l ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918, sau ó ti n hành l a ch n, a ra m t s v n , n i dung, câu h i

chuyên sâu gi i quy t. Thi t ng , i t ng nghi n c u c a chuyên chính là các v n c l a ch n d y cho h c sinh gi i Qu c gia – ây là b ph n h c sinh xu t s c nh t ã v t qua các vòng thi T nh, thi l p i tuy n, ki n th c n n c b n ã c các giáo viên cung c p khá y , h th ng. Nh ng mu n i vào tìm hi u chuyên sâu theo t ng v n c th c ng c n có cái nhìn chung, bao quát i v i giai o n l ch s ang nghi n c u.

1. Khái quát n i dung c b n c a t i n trình l ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918

1.1. Quá trình th c dân Pháp xâm l c Vi t Nam và cu c chi n u c a nhân dân ta t n m 1858 n n m 1884

Do nhu c u tìm ki m th tr ng, thu c a, ngày 1 tháng 9 n m 1858 th c dân Pháp xâm l c n c ta t i à N ng. Nhà Nguy n y u h n không ph i h p v i nhân dân ch ng gi c ngo i xâm. Vì quy n l i giai c p, nhà Nguy n ã ph n b i l i ích c a dân t c l n l t kí các hi p c u hàng (1862, 1874, 1883 và 1884). Th c dân Pháp l n l t chi m ba t nh mi n ông Nam Kì, ba t nh mi n Tây Nam Kì, m r ng xâm l c B c Kì l n m t (1873 - 1874), l n hai (1882 - 1884).

i l p v i thái và hành ng c a tri u ình nhà Nguy n, nhân dân kiên quy t u tranh ch ng th c dân Pháp xâm l c. Tr c hành ng xâm l c c a liên quân Tây Ban Nha - Pháp, khi n cho nhân dân à N ng vô cùng c m ph n ã n i d y u tranh, th c dân Pháp b th t b i ph i kéo quân vào Gia nh.

N m 1859, khi Pháp ánh vào Gia nh, phong trào kháng chi n nhân dân di n ra sôi n i. Ngh a quân Nguy n Trung Tr c ã t cháy tàu Pháp trên sông Vàm C , o n ch y qua thôn Nh t T o vào ngày 10 tháng 12 n m 1861. Ngh a quân do Tr ng nh lãnh o ã làm ch “th t i n bát o”, ông c nhân dân tôn là Bình Tây i Nguyên Soái. Nhân dân sáu t nh Nam Kì nêu cao tinh th n quy t tâm kháng chi n ch ng Pháp. Tiêu bi u là t m g ng Nguy n Trung Tr c tr c kháng chi n mi n ông, sau sang mi n Tây l p c n c Hòn Chông (R ch Giá). Khi b gi c b t em ra chém, ông ã kh ng khái tuyên b : “*Bao gi ng i Tây nh h t c n c Nam thì m i h t ng i Nam ánh Tây*”.

Khi th c dân Pháp xâm l c B c Kì l n th nh t và l n th hai c ng b quân và dân ta ánh tr quy t li t. Quân dân thành Hà N i ã làm nên hai chi n th ng C u Gi y l n th nh t (21/12/1873) và chi n th ng C u Gi y l n th hai (19/5/1883), ã gi t c t ng gi c Gác-ni-ê, Ri-vi-e và nhi u s quan, binh

lính Pháp làm n c lòng, c v tình th n, ý chí chi n u c a quân dân ta, khi n quân ch lúng túng, hoang mang, lo s .

1.2. Phong trào C n V ng (1885 – 1896) và cu c kh i ngh a nông dân Yên Th (1884 - 1913)

Sau khi phe ch chi n th t b i trong cu c ph n công t i kinh thành Hu n m 1885, Tôn Th t Thuy t ã thay m t Vua Hàm Nghi ban “Chi u C n V ng”. H ng ng chi u C n V ng, hàng tr m cu c kh i ngh a l n nh ã đi n ra r ng kh p t B c vào Nam. Các cu c kh i ngh a tiêu bi u nh kh i ngh a Ba ình (1886 - 1887), kh i ngh a Bãi S y (1885 – 1892), c bi t là kh i ngh a H ng Khê (1885 - 1896). Phong trào C n V ng ã gây cho ch nhi u khó kh n, lúng túng nh ng cu i cùng b th t b i. Th t b i c a phong trào C n V ng ch ng t ng n c c u n c theo ph m trù t t ng phong ki n không phù h p v i xu th phát tri n c a l ch s .

Đi n ra g n nh ng th i v i phong trào C n V ng là cu c kh i ngh a nông dân Yên Th (1884 -1913) và phong trào u tranh ch ng Pháp c a ng bào mi n núi cu i th k XIX có quy mô r ng, tính ch t quy t li t, th i gian kéo dài ã gây cho ch nhi u thi t h i song k t qu c ng b th t b i. M t l n n a ch ng t giai c p nông dân không th m ng c s m nh l ch s là lãnh o nhân dân u tranh giành th ng l i, p tan c ách th ng tr c a th c dân Pháp.

1.3. Trào l u dân ch t s n u th k XX v i khuynh h ng u tranh c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh

Cu i th k XIX u th k XX, do nh h ng c a cu c khai thác thu c a l n th nh t c a th c dân Pháp (1897 - 1914), xã h i Vi t Nam phân hóa sâu s c, xu t hi n nhi u giai t ng xã h i m i. M t s s phu yêu n c t i n b ng th i ã lãnh o nhân dân u tranh cách m ng theo khuynh h ng dân ch t s n nh phong trào ông Du c a Phan B i Châu (1905 - 1909), ông Kinh Ngh a Th c c a L ng V n Can, Nguy n Quy n (1907), cu c v n ng Duy Tân c a Phan Chu Trinh, phong trào ch ng thu Trung Kỳ (1908) và phong trào yêu n c trong th i kì chi n tranh th gi i th nh t (1914 - 1918). T t c u b th t b i ch ng t phong trào cách m ng Vi t Nam ang b t c v ng l i, kh ng ho ng v giai c p lãnh o cách m ng.

1.4. Nguy n Ái Qu c và s l a ch n con ng c u n c m i

Tr c b i c nh l ch s th i i m i và tình hình trong n c, Nguy n T t Thành không tán thành con ng c u n c c a các b c t i n b i và Ng i quy t nh sang các n c ph ng Tây tìm ng c u n c. Ng i mu n tìm

hi u xem các n c bên ngoài phát tri n, v n minh nh th nào v c u giúp ng bào ta. Nh ng ho t ng c u n c c a Ng i trong giai o n 1911 - 1918 tuy ch m i b c u nh ng là i u ki n quan tr ng Ng i xác nh con ng c u n c úng n cho dân t c Vi t Nam.

2. Các v n l a ch n gi ng d y và giúp h c sinh ôn t p giai o n l ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918

N i dung	Yêu c u c n t c v ki n th c	V n l a ch n h c sinh ôn t p
Quá trình Pháp xâm l c Vi t Nam và cu c chi n u c a nhân dân ta t n m 1858 n n m 1884	<ul style="list-style-type: none"> - N m c ý , quá trình xâm l c c a th c dân Pháp t n m 1858 n n m 1884. - Trình bày c quá trình chi n u c a nhân dân ta ch ng l i s xâm l c c a th c dân Pháp qua hai tr n tuy n: tr n tuy n c a tri u ình và c a nhân dân. - N m c hoàn c nh kí k t, n i dung các Hi p c u hàng, bán n c c a nhà Nguy n: Nhâm Tu t (1862), Giáp Tu t (1874), H c-m ng (1883), Pa-t -n t (1884). - Rút ra c c i m, tính ch t cu c kháng chi n c a nhân dân ta trong giai o n 1858 – 1884. - N m c n i dung, k t qu c a m t s ngh c i cách, duy tân vào n a cu i th k XIX. - ánh giá c trách nhi m c a nhà Nguy n trong vi c m t n c ta 	<ul style="list-style-type: none"> - Trình bày quá trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp t n m 1858 – 1884. - Trình bày khái quát cu c u tranh ch ng th c dân Pháp xâm l c c a nhân dân ta trong giai o n 1858 – 1884. - So sánh thái c a tri u ình nhà Nguy n và c a nhân dân trong cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp xâm l c theo các n i dung: Ch tr ng, vi c chu n b , bi n pháp u tranh, k t qu . - Vì sao nhà Nguy n kí Hi p c Nhâm Tu t? Nêu n i dung và rút ra nh n xét v b n Hi p c này. - Phân tích c i m phong trào qu n chúng nhân dân ch ng Pháp xâm l c (1858 - 1884). - Em hãy làm sáng rõ ng c , m c ích, nh ng n i dung c b n c a trào l u c i cách duy tân n a sau th k XIX. T i sao trào l u này l i không c th c hi n và h u qu c a nó? - Vi t Nam m t vào tay th c dân Pháp cu i th k XIX có ph i là

	vào tay th c dân Pháp n a cu i th k XIX.	t t y u hay không? ánh giá trách nhi m c a nhà Nguy n trong vi c m t n c.
Phong trào C n V ng 1885 – 1896 và cu c kh i ngh a nông dân Yên Th (1884 - 1913)	<ul style="list-style-type: none"> - Trình bày c hoàn c nh l ch s ra i và n i dung c a Chi u C n V ng. - Phân tích c nguyên nhân bùng n c a phong trào C n V ng và thái c a các v n thân s phu, quân chúng nhân dân i v i chi u C n V ng. - N m c các giai o n phát tri n c a phong trào C n V ng và nh ng nét chính c a các cu c kh i ngh a tiêu bi u: Kh i ngh a Ba ình (1886-1887), kh i ngh a Bãi S y (1885-1892), kh i ngh a H ng Khê (1885-1896), kh i ngh a Hùng L nh (1886-1892). T ó có th so sánh gi a các cu c kh i ngh a này và xác nh c cu c kh i ngh a H ng Khê là tiêu bi u nh t trong phong trào C n V ng. - Rút ra c c i m và ý ngh a l ch s c a phong trào C n V ng. - N m c các giai o n chính trong cu c kh i ngh a nông dân Yên Th (1884-1913), t ó lý gi i c nguyên nhân cu c kh i 	<ul style="list-style-type: none"> - Phân tích hoàn c nh bùng n và phân chia các giai o n phát tri n chính c a phong trào C n V ng. - Phân tích thái c a các v n thân s phu và c a nhân dân i v i Chi u C n V ng. - So sánh các cu c kh i ngh a tiêu bi u trong phong trào C n V ng theo các tiêu chí: Th i gian, Ng i lãnh o, a bàn ho t ng, T ch c, Chi n thu t, K t qu . - Cu c kh i ngh a tiêu bi u nh t trong phong trào C n V ng là cu c kh i ngh a nào? Vì sao ? - Phân tích c i m, tính ch t, nguyên nhân th t b i, ý ngh a l ch s c a phong trào C n V ng. - Trình bày hoàn c nh, các giai o n phát tri n, k t qu , ý ngh a c a kh i ngh a nông dân Yên Th . Vì sao cu c kh i ngh a Yên Th l i t n t i c trong m t th i gian dài? Vì sao kh i ngh a nông dân Yên Th không c x p vào phong trào C n V ng ? - So sánh kh i ngh a nông dân Yên Th v i các cu c kh i ngh a trong phong trào C n V ng theo các n i dung: Hoàn c nh, m c tiêu, lãnh o, l c l ng tham gia, a bàn ho t ng, k t qu , ý ngh a.

	<p>nghe này t n t i trong m t th i gian dài.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rút ra c nguyên nhân th t b i, ý nghĩa l ch s c a cu c kh i nghe a Yên Th . - Bi t so sánh nh ng i m gi ng và khác nhau gi a kh i nghe a nông dân Yên Th v i Phong trào C n V ng. 	<ul style="list-style-type: none"> - Thông qua cu c u tranh c a nhân dân ta t n m 1858 n cu i th k XIX, hãy ch ng minh câu nói c a Nguy n Trung Tr c: “<i>Bao gi ng i Tây nh h t c n c Nam thì m i h t ng i Nam ánh Tây</i>”.
<p>Trào l u dân ch t s n v i khuynh h ng u tranh c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh</p>	<ul style="list-style-type: none"> - N m c nh ng tác ng c a cu c khai thác thu c a l n th nh t c a Pháp (1897-1914) i v i tình hình kinh t - xã h i Vi t Nam. - N m c b i c nh l ch s th gi i và trong n c tác ng n s hình thành trào l u dân ch t s n Vi t Nam v i hai khuynh h ng: b o ng v trang c a Phan B i Châu và c i cách duy tân c a Phan Châu Trinh. - N m c nh ng nét khái quát v ti u s , ho t ng, ch tr ng c u n c và vai trò c a Phan B i Châu, Phan Châu Trinh. - So sánh c nh ng i m gi ng và khác nhau v ch tr ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh và lý gi i c nguyên nhân d n n s 	<ul style="list-style-type: none"> - Trình bày hoàn c nh, n i dung và phân tích tác ng c a ch ng trình khai thác thu c a l n th nh t (1897-1914) c a th c dân Pháp t i tình hình kinh t , xã h i Vi t Nam. - Phân tích nguyên nhân d n n nh ng nh n th c m i trong b ph n s phu yêu n c Vi t Nam u th k XX. - Trình bày s l c ti u s và ho t ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh. - Hãy so sánh i m gi ng và khác nhau trong khuynh h ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh. Lí gi i nguyên nhân c a s khác nhau ó. - Trình bày ho t ng chính c a phong trào ông du. Nguyên nhân th t b i c a phong trào và bài h c th c t rút ra t phong trào ó là gì? - So sánh phong trào ông du và phong trào Duy tân u th k

	<p>khác nhau ó.</p> <ul style="list-style-type: none"> - So sánh c phong trào ông Du và phong trào Duy tân, t ó gi i thích c vì sao l i có s khác bi t. - So sánh c s gi ng và khác nhau gi a phong trào C n V ng cu i th k XIX v i phong trào dân t c dân ch u th k XX. - Rút ra c c i m, nguyên nhân th t b i, ý ngh a l ch s c a phong trào dân t c dân ch u th k XX. 	<p>XX. Gi i thích vì sao l i có s khác nhau gi a hai phong trào.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trong cu c u tranh gi i phóng t n c ch ng ách ngo i xâm, hai nhi m v dân t c và dân ch xu t hi n ng th i khi nào? Nh ng n m u th k XX, hai nhi m v này c nh ng nhà cách m ng n c ta gi i quy t nh th nào? Nêu ý ngh a l ch s c a phong trào yêu n c cách m ng th i k này. - So sánh phong trào C n V ng cu i th k XIX và phong trào dân t c, dân ch u th k XX. - Phân tích c i m c b n và ánh giá vai trò c a phong trào dân t c dân ch Vi t Nam nh ng n m u th k XX i v i s phát tri n c a l ch s dân t c trong giai o n này. - Nh ng bi u hi n nào ch ng t phong trào yêu n c ch ng Pháp Vi t Nam cu i th k XIX - u th k XX “d ng nh trong êm t i không có ng ra”?
<p>Nguy n Ái Qu c và s l a ch n con ng c u n c m i</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Phân tích c nguyên nhân Nguy n Ái Qu c ra i tìm ng c u n c. - N m c nh ng ho t ng chính c a Nguy n T t Thành t n m 1911 n n m 1918 và ánh giá c vai trò, công lao c a Ng i trong giai o n này. - Lí gi i c nguyên nhân 	<ul style="list-style-type: none"> - Phân tích nguyên nhân Nguy n Ái Qu c ra i tìm ng c u n c. - Trình bày quá trình tìm ng c u n c c a Nguy n T t Thành t n m 1911 n n m 1918 và ch rõ công lao c a Ng i trong giai o n này. - H ng i và m c ích i tìm ng c u n c c a Nguy n T t

	vì sao Ng i quy t nh sang các n c Ph ng Tây tìm con ng c u n c m i và con ng c u n c này có i m gì khác so v i con ng c u n c c a các v ti n b i.	Thành có i m gì m i so v i các b c ti n b i tr c ó? - T i sao nói ho t ng c a Nguy n T t Thành trong nh ng n m 1911 – 1918 là c s quan tr ng Ng i xác l p con ng c u n c úng n cho dân t c Vi t Nam?
--	---	---

II. L a ch n ph ng pháp ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia khi h c ph n L ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918

Trên c s xác nh, l a ch n c nh ng n i dung chuyên sâu gi ng d y cho h c sinh gi i Qu c gia giai o n l ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918, giáo viên c n ph i l a ch n c ph ng pháp ôn t p úng n, hi u qu cho h c sinh. Ch có th c hi n ng nh t hai n i dung: ki n th c úng, c n thi t và ph ng pháp h c hi u qu m i có th mang l i k t qu h c t p t i u.

i t ng gi ng d y là nh ng h c sinh gi i Qu c gia nên nh ng ph ng pháp h c truy n th ng nh thuy t trình m t chi u, thầy c – trò chép,... là nh ng i m t i k trong ho t ng d y - h c này. V y em l i hi u qu giáo d c cao trong vi c b i d ng h c sinh gi i Qu c gia, ng i giáo viên ph i l a ch n nh ng ph ng pháp nào? ây là m t câu h i mà ch a có câu tr l i chu n m c, khuôn phép. B i h u h t các giáo viên gi ng d y u d a trên m t s nguyên t c giáo d c c b n nh ng nh ng nguyên t c này l i c nhìn nh n, nghiên c u và th c hi n theo y u t ch quan, cá nhân. Trên ph ng di n là m t giáo viên gi ng d y b môn L ch s , c ng c ti p c n v i vi c b i d ng h c sinh gi i, tôi xin c a ra m t s ph ng pháp theo ý ki n ch quan nh sau:

Tr c h t, tôi xin t ph ng pháp t h c c a h c sinh lên hàng u. B i ch có t h c ng i h c sinh m i có th ch ng l nh h i ki n th c, phát huy tính sáng t o trong vi c h c t p.

Tr i qua các vòng thi c p tr ng, c p T nh, h c sinh ã có c nh ng ki n th c n n c b n nh t nh và kh n ng t h c c a các em c ng ã c ch ng t . Trên th c t cho th y, c ng có nh ng h c sinh h c thu c lòng gi i, c bi t là nh ng bài vi t có s n do giáo viên cung c p, nh ng h c sinh này có th t gi i các vòng thi c p T nh, th m chí l t vào i tuy n Qu c gia. Nh ng n u ch có nh v y, h c sinh này không có kh n ng t h c, t bi n ki n

th c c a th y cô cung c p thành ki n th c c a b n thân thì không th t gi i cao trong kì thi h c sinh gi i Qu c gia. Vì c t h c c a h c sinh có th th c hi n c trên n n t ng c b n là ki n th c th y cô cung c p. Hi n nay, nhi u a ph ng ang t ch c vi c th c hi n giáo án t nghi n c u. Công vi c này có th v t v cho các th y cô giáo h n bình th ng, vì các th y cô ph i t biên so n giáo án y , chính xác và c bi t ph i nêu c v n h ng d n t h c, t nghi n c u cho h c sinh. Vì c th c hi n giáo án t nghi n c u c ng t ng i thu n l i khi gi ng d y h c sinh gi i Qu c gia vì th i gian ôn t p có h n, ng th i s kh c ph c c tình tr ng c – chép ki n th c. Giáo án t nghi n c u c a giáo viên có th c hi n c hay không, có hi u qu không ph thu c r t l n vào kh n ng, ph ng pháp t h c c a h c sinh.

Th hai, ph ng pháp ôn luy n mang l i hi u qu cao là ph ng pháp trao i – àm tho i k t h p v i ph ng pháp d y h c nêu v n . Vì c trao i, àm tho i di n ra gi a các i t ng là giáo viên - h c sinh, h c sinh - h c sinh, h c sinh – giáo viên - h c sinh. Có th th c hi n ph ng pháp trao i – àm tho i trên c s t h c c a h c sinh, khi các em ã có m t l ng ki n th c nh t nh có th trao i c. Cách t v n c a giáo viên c ng là m t y u t quan trọng trong vi c gi ng d y h c sinh gi i Qu c gia. N i dung a ra trao i – àm tho i ph i th c s là n i dung có v n , trong quá trình gi i quy t câu h i s t i p t c làm n y sinh các v n yêu c u h c sinh ph i liên t c suy ngh , tr l i. Nh v y, h c sinh s ch ng l nh h i ki n th c m t cách c l p, sáng t o. Sau ó, giáo viên ph i ch t l i v n ã nêu ra, gi i áp th a áng nh ng câu h i c a h c sinh và có th h ng d n h c sinh ghi chép các n i dung chính ho c phát cho h c sinh m t b ng chu n ki n th c v v n v a tìm hi u.

Ví d : Khi giáo viên l a ch n v n **“Vi t Nam m t vào tay th c dân Pháp cu i th k XIX có ph i là t t y u hay không? ánh giá trách nhi m c a nhà Nguy n trong vi c m t n c”** h c sinh t i n hành trao i – àm tho i, h c sinh ã có cái nhìn khái quát, c b n nh t v quá trình Pháp xâm l c Vi t Nam, cu c u tranh c a nhân dân ta ch ng l i s xâm l c c a Pháp v i hai tr n tuy n rõ ràng, m t bên là cu c chi n u d i s lãnh o c a quan quân tri u ình v i m t bên là cu c chi n u c a nhân dân. Trong v n này, giáo viên c ng có th so n giáo án t nghi n c u v i các n i dung c b n ã nói trên, phát cho h c sinh t bu i h c tr c, yêu c u các em t h c và suy ngh , nghi n c u v n : Vì c Vi t Nam r i vào tay th c dân Pháp vào cu i th k XIX có ph i là t t y u hay không? Có n c nào có hoàn c nh t ng t nh Vi t

Nam, c ng ng tr c nguy c xâm l c c a ch ngh a th c dân Ph ng Tây mà l i thoát kh i thân ph n b nô d ch hay không?

T nh ng hi u bi t ã có, h c sinh s trao i, tr l i c vi c Vi t Nam r i vào tay th c dân Pháp vào cu i th k XIX là m t vi c không t t y u. Trong quá trình trao i – àm tho i s ti p t c n y sinh v n : ây là i u không t t y u nh ng cu i c ng Vi t Nam l i r i vào tay th c dân Pháp. V y trách nhi m m t n c ta vào tay th c dân Pháp thu c v ai? T i sao l i nh v y?

Các v n liên t c n y sinh, yêu c u h c sinh ph i t duy, suy ngh , v n đ ng ki n th c trao i, tr l i và cu i cùng rút ra c r ng: Nhà Nguy n ã bi n vi c m t n c t không t t y u thành t t y u. Nhà Nguy n ph i ch u trách nhi m v vi c m t n c ta vào tay th c dân Pháp vào cu i th k XIX. Song có ph i toàn b các quan l i nhà Nguy n u hèn nhất, can tâm dâng n c ta cho th c dân Pháp hay không? H c sinh s nh l i các t m g ng chi n u c a Nguy n Tri Ph ng, Hoàng Di u... a ra c m t ánh giá công b ng và chính xác h n.

Th ba, ph ng pháp s d ng các bài t p l ch s phát huy kh n ng t duy lôgic, n ng l c phân tích, t ng h p, ánh giá các s ki n l ch s . ây là nh ng câu h i khó, òi h i n ng l c t duy cao c a h c sinh.

Theo cu n “*Tài li u t p hu n phát tri n chuyên môn giáo viên tr ng THPT Chuyên môn L ch s*” - B Giáo d c và ào t o, N m 2012 - ã xác nh m t s đ ng câu h i t lu n th ng g p. T th c t nghi n c u các thi qu c gia, tôi xin t ng h p l i, a ra m t s đ ng câu h i yêu c u kh n ng t duy sâu c a h c sinh trong giai o n l ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918:

M t là, câu h i xác nh, phân tích tính ch t, c i m c a s ki n l ch s . V i đ ng câu h i này, h c sinh ph i n m v ng ki n th c l ch s c b n, có kh n ng xác nh và phân tích c i m, tính ch t c a các s ki n l ch s .

Ví d : *Phân tích c i m phong trào ch ng th c dân Pháp xâm l c c a nhân dân ta t n m 1858 n n m 1884.*

G i ý tr l i:

Tr c khi i vào phân tích các c i m c a phong trào ch ng th c dân Pháp xâm l c c a nhân dân ta t n m 1858 n n m 1884, h c sinh c n xác nh c các c i m c b n sau:

- **M c ích c a phong trào:** Lúc u ch n thu n là cu c u tranh ch ng ngo i xâm, v sau có s k t h p ph n nào v i cu c u tranh ch ng tri u ình phong ki n u hàng.

- **L c l ng tham gia:** ông o, ch y u g m ba l c l ng:
+ M t s quan quân tri u ình Nguy n: Nguy n Tri Ph ng, Hoàng Di u, c h c Ph m V n Ngh ...
+ Qu n chúng nhân dân t ng ng lên t ch c kháng chi n: Tr ng nh, Nguy n Trung Tr c, Nguy n H u Huân,...
+ M t s nh s trí th c yêu n c u tranh b ng v n th : Nguy n ình Chi u, Phan V n Tr ,...

- **Hình th c u tranh:** phong phú, sáng t o nh u tranh v trang, t a, u tranh b ng v n th ,...

- **Quy mô:** S l ng l n, nh ng còn mang tính ch t a ph ng, ch a có s liên k t ch t ch và ch a phát tri n thành phong trào có quy mô toàn qu c.

- **K t qu :** Th t b i, b àn áp dã man.

- Ngoài ra, còn m t s c i m khác nh : Chi n u k p th i, xác nh úng k thù dân t c, tinh th n chi n u d ng c m,...

Hai là, câu h i xác l p m i quan h nhân qu gi a các s ki n l ch s th gi i i v i Vi t Nam. V i d ng câu h i này, h c sinh ph i n m v ng ki n th c l ch s th gi i và ki n th c l ch s Vi t Nam trong cùng m t kho ng th i gian c th , ng th i ph i nh n bi t c m i quan h , tác ng gi a các s ki n trong n c và s ki n trên th gi i.

Ví d : *Cu i th k XIX - u th k XX, tình hình chính tr th gi i, nh t là các n c châu Á ã tác ng vào Vi t Nam nh th nào? Vì sao các s phu Vi t Nam l i noi g ng Nh t B n?*

G i ý tr l i: H c sinh c n nêu c các n i dung c b n:

*** Tác ng c a tình hình th gi i:**

- T nh ng n m cu i th k XIX u th k XX, nh ng thông tin v tình hình chính tr th gi i (châu Á, Trung Qu c, Nh t B n) ã xâm nh p vào Vi t Nam. S phu trí th c tì n b và th dân là gi i tì p nh n s m nh t nh ng lu ng t t ng m i m , tì n b này...

- Phong trào c i cách chính tr - v n hóa Trung Qu c n m 1898 c a L ng Kh i Siêu, Khang H u Vi...

- T t ng cách m ng t s n Pháp v i nh ng tác ph m c a Rút-xô, Mông-téc-xki- ,... c d ch sang ti ng Hán và du nh p vào n c ta, giúp h th y s suy tàn c a ch phong ki n châu Á và s c n thi t ph i c i cách, duy tân...

- Cách m ng Tân H i 1911 n ra Trung Qu c ã giúp h th y s o n tuy t v i t t ng quân ch tr c kia chuy n sang t t ng C ng hòa...

- Sau 30 n m duy tân c a Minh Tr , n c Nh t tr thành n c t b n hùng m nh, ánh th ng qu c Nga trong cu c chi n tranh n m 1904-1905.

** Nói g ng Nh t B n:*

- Tr c khi duy tân t n c, Nh t c ng là n c phong ki n, có nhi u nét t ng ng v kinh t - xã h i nh Vi t Nam, c ng b hi m h a xâm l c t ph ng Tây...

- Nh duy tân t n c mà Nh t b n tr thành n c t b n hùng m nh, ánh th ng qu c Nga (1905)...

- Nh t l i là n c “ ng ch ng, ng v n” v i Vi t Nam nên có th đ a vào Nh t ánh Pháp...

Ba là, câu h i xác nh tính k th a gi a các s ki n, giai o n, th i k l ch s . V i d ng câu h i này, h c sinh ph i hi u c rõ s phát tri n liên t c, th ng nh t h u c gi a các s ki n, giai o n l ch s . M i m t giai o n, s ki n l ch s đi n ra u có s k th a nh ng n i dung t i n b c a các giai o n, s ki n l ch s tr c ó.

Ví d : *T i sao nói trào l u dân t c ch ngh a u th k XX n c ta là s k t c phong trào C n V ng yêu n c ch ng Pháp cu i th k XIX, ng th i ã mang nhi u nét m i khác tr c?*

G i ý tr l i:

** Khái quát v phong trào C n V ng và trào l u dân t c ch ngh a u th k XX:*

- V phong trào C n V ng:

+ ây là phong trào ch ng Pháp đi n ra liên t c cu i th k XIX.

+ Phong trào lúc u là s k t h p gi a qu n chúng nhân dân v i l c l ng quân i chính quy c a tri u ình.

+ V sau là phong trào yêu n c kh i ngh a v trang C n V ng còn ch u nh h ng c a ý th c h phong ki n.

+ Th c ch t ây là phong trào gi i phóng dân t c c a nhân dân nh m ánh Pháp và tay sai, khôi ph c l i n c l p đ i ch phong ki n.

- V trào l u dân t c ch ngh a:

+ Xu t hi n m t ch ngh a qu c gia dân t c v i nh ng cu c v n ng dân t c, dân ch c a m t t ng l p xã h i m i. Tiêu bi u là Phan B i Châu, Phan Châu Trinh v i phong trào ông du hay các cu c v n ng c i cách do Phan Châu Trinh kh i x ng.

=> ây là nh ng phong trào dân t c theo con ng dân ch t s n, nó k t c phong trào C n V ng nh ng ng th i c ng mang nhi u nét m i khác v i giai o n tr c.

* *i m m i và khác so v i phong trào C n V ng:*

- M c tiêu: N u PT C n V ng ch ng Pháp giành c l p và khôi ph c l i ch phong ki n thì phong trào yêu n c u th k XX ch ng Pháp, h ng t i m t n n c ng hòa, xây d ng n c Vi t Nam c l p.

- T ng l p kh i x ng trào l u này là nh ng s phu yêu n c ti n b .

- Ch ngh a yêu n c c a các s phu v n thân thu c phong trào C n V ng tr c kia nay ã chuy n thành ch ngh a dân t c g n li n v i nh ng t t ng dân ch và mong mu n n c nhà theo k p các qu c gia v n minh th gi i.

- V hình th c và ph ng pháp u tranh: Không ch h n ch trong nh ng hình th c u tranh v trang nh tr c ây mà còn k t h p c v i nhi u bi n pháp m i chính tr , ngo i giao, ti n hành m t phong trào c i cách sâu r ng trong ông o qu n chúng.

- L c l ng tham gia: Phong trào có i m m i là có s tham gia c a các giai c p, t ng l p m i xu t hi n bên c nh các giai c p, t ng l p c c a phong trào C n V ng...

B n là, câu h i xác nh nguyên nhân thành công hay th t b i c a m t s ki n l ch s , tìm hi u ý ngh a l ch s và rút ra bài h c kinh nghi m l ch s i v i ngày nay. tr l i c đ ng câu h i này h c sinh c n ph i huy ng l ng ki n th c c b n v nh ng n i dung c b n, c th , di n bi n chính c a các s ki n l ch s xác nh k t qu . T ó m i có th rút ra c nguyên nhân c a k t qu này, tìm hi u xem ý ngh a l ch s c a s ki n và nh ng bài h c kinh nghi m có th v n d ng c.

Ví d : Trình bày ho t ng chính c a phong trào ông du. Nguyên nhân th t b i c a phong trào và bài h c th c t rút ra t phong trào ó là gì?

G i ý tr l i:

**Nét chính ho t ng c a phong trào ông Du:*

+T n m 1905 n 1908, s HS Vi t Nam sang Nh t c a phong trào ông Du ã lên t i 200 ng i, c a vào hai n i h c: Tr ng Ch n Võ và ng V n Th vi n.

+Th i gian này, nhi u v n th yêu n c và cách m ng trong phong trào ông Du c truy n v n c, ã ng viên tinh th n yêu n c c a nhân dân (H i ngo i huy t th , Vi t Nam qu c s kh o...).

+T tháng 9/1908, th c dân Pháp yêu c u Nh t tr c xu t nh ng ng i Vi t Nam yêu n c kh i t Nh t. Tháng 3/1909, Phan B i Châu c ng ph i r i t Nh t. Phong trào ông Du tan rã. H i Duy Tân ng ng ho t ng.

** Nguyên nhân th t b i c a phong trào ông du và bài h c th c t rút ra t phong trào:*

+Phong trào ông Du th t b i là t t y u: Ch tr ng b o ng là úng, nh ng t t ng c u vi n là sai, không th d a vào qu c ánh qu c c; Do các th l c qu c Nh t – Pháp c u k t v i nhau tr c xu t thanh niên yêu n c Vi t Nam Nh t.

+ Bài h c rút ra t th c t phong trào ông du là c n xây d ng th c l c trong n c, trên c s th c l c mà tranh th s h tr qu c t chân chính.

N m là, câu h i yêu c u lý gi i m t v n ã c xác nh, ho c bình lu n, ch ng minh câu nói n i ti ng c a m t nhân v t l ch s b ng nh ng quan i m, b ng các s ki n l ch s . V i d ng câu h i này, tr c h t h c sinh ph i n m c xu t x , hoàn c nh l ch s c th c a câu nói n i ti ng, c a nh ng nh n nh mà bài t ra. T ó, d a nh ng s ki n c b n trong giai o n l ch s c th ch ng minh câu nói, nh n nh ó.

Ví d : Nh ng bi u hi n nào ch ng t phong trào yêu n c ch ng Pháp Vi t Nam cu i th k XIX - u th k XX “d ng nh trong êm t i không có ng ra”?

G i ý tr l i:

* *Phong trào C n V ng cu i th k XIX:* h ng ng chi u C n V ng, các cu c kh i ngh a c a nhân dân ã n ra kh p n i, tiêu bi u nh kh i ngh a Ba ình, Bãi S y, H ng Khê,...nh ng k t qu u th t b i vì h n ch b i nh ng i u ki n giai c p và th i i:

+ ây là phong trào yêu n c ch ng Pháp trên l p tr ng phong ki n, l p tr ng này không còn phù h p v i xu th th i i.

+ Ch a chú ý xây d ng s c m nh v t ch t, b i d ng s c dân kháng chi n lâu dài.

+ Ch a ph i h p ch t ch gi a các cu c kh i ngh a th ng nh t l c l ng, t o nên s c m nh t ng h p c a cu c kháng chi n.

-> S th t b i c a phong trào C n V ng ã ch ng t s kh ng ho ng v ng l i và l c l ng lãnh o...

* *Phong trào yêu n c ch ng Pháp u th k XX,* tiêu bi u là ho t ng c a Phan B i Châu v i xu h ng v trang b o ng, Phan Châu Trinh v i xu

h ng c i cách duy tân và các phong trào yêu n c c a t s n, ti u t s n. Tuy đi n ra sôi n i v i nhi u hình th c nh ng các phong trào này cu i cùng u th t b i, do:

+ B t c v ph ng h ng c u n c, không tìm ra con ng c u n c phù h p v i l ch s n c ta trong hoàn c nh ng th i.

+ Ch a tìm ra l c l ng xã h i tiên ti n s c lãnh o công cu c c u n c.

+ Không th y c s c m nh to l n, quy t nh c a công – nông và các t ng l p nhân dân lao ng khác c ng nh ch a bi t cách t p h p l c l ng c a toàn dân t c.

+ Không tìm th y t ng lai t i sáng cho s phát tri n c a dân t c sau khi ánh u i ngo i xâm trong b i c nh ch phong ki n ã l i th i, t s n qu c ph n ng, chà p lên quy n l i c a dân t c, c a nhân dân, t s n dân t c y u t, ph thu c qu c.

=> Vào cu i th k XIX - u th k XX, phong trào yêu n c Vi t Nam ang ng tr c s b t c v ng l i và giai c p lãnh o. Cách m ng Vi t Nam “đ ng nh trong êm t i không có ng ra”.

Nh v y, t t c các câu h i đ ng t duy lôgic, òi h i h c sinh ph i th c s suy ngh , gi i thích, phân tích, ánh giá, ch ng minh, xâu chu i c các s ki n, tìm ra m i quan h , c i m chung, tính ch t,...c a các v n l ch s đ a trên nh ng ki n th c c b n ã c các giáo viên cung c p. ng th i, h c sinh ph i có kh n ng nhìn nh n, ánh giá m t cách úng n, khoa h c các v n l ch s trên quan i m ch ngh a duy v t b i n ch ng, n m v ng ph ng pháp lu n s h c v i ph ng pháp l ch s và ph ng pháp lôgic.

Th t , ph ng pháp s đ ng các bài t p th c hành l ch s nh bài t p l p b ng th ng kê, l p niên bi u, b ng so sánh,...

c tr ng c a môn L ch s là nhi u s ki n l ch s , n u không t ng h p, không nhóm các s ki n l i theo t ng n i dung, v n thì r t khó nh , khó thu c, khó hi u và khó v n đ ng. Chính vì v y, khi h c sinh tr c ti p làm các bài t p th c hành l ch s s nh lâu h n, ki n th c t ng h p, h th ng h n.

Ví d 1: Khi gi ng đ y n i dung “*Cu c kháng chi n c a nhân dân ch ng l i s xâm l c c a th c dân Pháp t n m 1858 n n m 1884*”, giáo viên s đ ng bài t p nh sau: ***L p b ng so sánh thái c a tri u ình Nhà Nguy n và thái c a nhân dân trong cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp xâm l c theo n i dung: Ch tr ng, vì c chu n b , bi n pháp u tranh, k t qu .***

=> H c sinh s ph i t ng h p ki n th c, hoàn thành c m t b ng so sánh nh sau:

M t tr n	Thái c a tri u ình nhà Nguy n	Thái c a nhân dân
Ch tr ng	<ul style="list-style-type: none"> - Lúc u ch tr ng ch ng Pháp: C Nguy n Tri Ph ng vào t ch c ch ng liên quân Pháp – Tây Ban Nha m t tr n à N ng, Gia nh. - V sau ch tr ng hòa hoãn, th ng l ng r i u hàng hoàn toàn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kiên quy t ch ng Pháp ngay t u, cùng quân tri u ình ch ng Pháp. - Khi tri u ình nh ng b u hàng Pháp nhân dân v n t ng ng lên ch ng Pháp.
Vi c chu n b	<ul style="list-style-type: none"> - Lúc u tri u ình có phòng b có c quan tri u ình t ch c ch ng Pháp t i à N ng, xây d ng i n Chí Hòa Gia nh. - V sau ch lo th ng thuy t. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nhân dân t ng chu n b nhân l c, tài l c cho cu c kháng chi n, s n sàng t nhà t o thành nh ng b c t ng l a ng n b c t i n c a ch,...
Bi n pháp u tranh	<ul style="list-style-type: none"> - Lúc u u tranh v trang. - V sau u tranh chính tr : th ng thuy t chu c t. 	<ul style="list-style-type: none"> - u tranh v trang là ch y u. - Ngoài ra còn các hình th c u tranh khác nh phong trào t a, u tranh b ng v n h c.
K t qu	<ul style="list-style-type: none"> - Lúc u c ng gây cho Pháp nhi u khó kh n. - Sau ó, tri u ình ã ch n con ng th ng thuy t i t nh ng b này (Hi p c Nhâm Tu t – 1862) n nh ng b khác (Hi p c Giáp Tu t – 1874) r i u hàng hoàn toàn (Hi p c H c-m ng – 1883 và Hi p c Pa-t -nôt – 1884). - Tri u ình tr thành tay sai c a Pháp. 	<ul style="list-style-type: none"> - Làm th t b i k ho ch ánh nhanh th ng nhanh c a Pháp, chúng ph i m t 26 n m m i chinh ph c c Vi t Nam. - Tuy th t b i nh ng góp ph n làm ng i sáng nh ng trang s hào hùng c a dân t c, tô i m thêm nét p truy n th ng yêu n c, tinh th n u tranh b t khu t kiên c ng c a dân t c.

Ví d 2: Sau khi gi ng d y n i dung “*Quá trình xâm l c c a th c dân Pháp t n m 1858 n n m 1884*”, ki m tra ki n th c c a h c sinh, giáo viên a ra bài t p th c hành: ***Hãy i n vào ch tr ng nh ng n i dung còn thi u hoàn thành b ng niên bi u nh ng s ki n l ch s Vi t Nam giai o n 1858 – 1884:***

Th i gian	N i dung c b n	K t qu
20/11/1873		
21/12/1873		
15/3/1874		
25/4/1882		
19/5/1883		
17/7/1883		
25/8/1883		
6/6/1884		

=> H c sinh nh l i ki n th c c , hoàn thành c b ng niên bi u nh sau:

Th i gian	N i dung c b n	K t qu
20/11/1873	-Quân Pháp n súng ánh thành Hà N i, Nguy n Tri Ph ng lãnh o binh s ch ng c nh ng không gi c thành.	- Pháp chi m thành Hà N i.
21/12/1873	- Chi n th ng C u Gi y l n th nh t, quân ta ph c kích và tiêu di t m t toán quân Pháp.	- Viên ch huy Gác-ni-ê b gi t t i tr n, Pháp hoang mang, lo s . - Chi n th ng C u Gi y làm n c lòng quân ta.
15/3/1874	- Tri u ình kí v i Pháp Hi p c Giáp Tu t: Pháp rút kh i Hà N i, tri u ình chính th c th a nh n 6 t nh Nam Kì thu c Pháp.	- Nhà Nguy n ánh m t m t ph n quan tr ng ch quy n c l p c a t n c. Nam Kì là thu c a c a Pháp, Vi t Nam là th tr ng riêng c a Pháp.
25/4/1882	- Ri-vi-e g i t i h u th cho	- Hoàng Di u hy sinh, Pháp

	Hoàng Di u òi n p thành. - Pháp n súng ánh thành - Quân tri u ình tan v .	chi m c thành Hà N i.
19/5/1883	- Quân Pháp b ph c kích t i C u Gi y.	- Pháp i b i, Ri-vi-e b gi t t i tr n.
17/7/1883	- Vua T c qua i.	- Pháp cho quân ánh c a bì n Thu n An, bu c tri u ình u hàng.
25/8/1883	- Hi p c Hác-m ng c kí k t.	- Vi t Nam ã m t quy n t ch trên ph m vi c n c, tri u ình chính th c th a nh n s b o h c a Pháp.
6/6/1884	- Hi p c Pa-t -n t c kí k t.	- Hi p c t c s cho quy n ô h c a th c dân Pháp Vi t Nam. - Vi t Nam chính th c tr thành n c thu c a, n a phong ki n.

Th n m, ánh giá kh n ng t h c, ôn luy n c a h c sinh c n th ng
xuyên ti n hành ph ng pháp ki m tra – ánh giá thông qua vi c ki m tra ki n
th c, k n ng vi t bài - luy n .

Nh câu nói “v n ôn, võ luy n”, mu n t c m c ích c a m t công
vi c nào ó ph i th ng xuyên luy n t p, trau d i. H c t p b môn L ch s
c ng nh v y, n u không th ng xuyên ki m tra, luy n t p thì ki n th c L ch s
s b ch ng chéo, nh m l n, d n n chuy n “râu ông n c m c m bà kia”. Vì
v y, ng th i v i vi c l a ch n n i dung và ph ng pháp gi ng d y, giáo viên
c ng ph i th ng xuyên ki m tra h c vi c t p c a h c sinh.

Hình th c ki m tra, ánh giá r t phong phú, a d ng, có th ki m tra t ng
k n ng, t ng m c nh n th c c a h c sinh.

V i hình th c ki m tra mi ng, giáo viên có th yêu c u các em tr l i m t
s câu h i trình bày các s ki n l ch s nh : “*Trình bày cu c kh i ngh a tiêu
bì u nh t trong phong trào C n V ng. Cu c kh i ngh a này có c i m nào
khác v i các cu c kh i ngh a C n V ng khác?*” ; “*Trình bày quá trình tìm
ng c u n c c a Nguy n Ái Qu c t n m 1911 n n m 1918 và ánh giá*

những công xây dựng trên nền tảng kiến thức cơ bản. Vì vậy, việc áp dụng sơ đồ dạng hình, các bài tập và các trường không có lớp chuyên Sinh trường THPT Chuyên Nguyễn Tất Thành, thời gian học tập môn Sinh không nhiều như các trường có lớp Chuyên Sinh riêng biệt.

Việc xây dựng, hoàn thiện chuyên đề dựa trên một vài kinh nghiệm chủ quan của bản thân và học tập kinh nghiệm giảng dạy của đồng nghiệp, vì vậy chuyên đề không thể tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhận được sự góp ý, bổ sung, trao đổi kinh nghiệm từ các thầy cô giáo các địa phương khác chúng ta có một chuyên đề hoàn thiện, góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy, bồi dưỡng học sinh giỏi môn Lịch sử nói riêng, giảng dạy bộ môn Lịch sử trong các nhà trường nói chung./.

TÀI LI U THAM KH O

1. Bộ Giáo d c và ào t o, “*Tài li u t p hu n phát tri n chuyên môn giáo viên tr ng THPT Chuyên – Môn L ch s*”, 2012.
2. Nguyễn Th Côi, “*Các con ng, bì n pháp nâng cao hi u qu d y h c L ch S tr ng ph thông*”, Nhà xu t b n i h c S pham, 2008.
3. Trần ình Tùng (Ch biên), Trần Huy oàn, Nguyễn Th H ng, “*B i d ng h c sinh gi i môn L ch s Trung h c ph thông*”, Nhà xu t b n Giáo d c Vi t Nam, 2012.
4. “*Tuy n t p thi Olympic 30 tháng 4, l n th XVII – 2011*”, Nhà xu t b n i h c S ph m, 2011.
5. “*Tuy n t p thi Olympic 30 tháng 4, l n th XVIII – 2012*”, Nhà xu t b n i h c S ph m, 2012.

Chuyên x p lo i A:

CHUYÊN MÔN L CH S :

**L A CH NV N D Y VÀ PH NG PHÁP ÔN T P
CHO H C SINH GI I QU C GIA KHI GI NG D Y
GIAI O N L CH S VI T NAM 1858 – 1918**

Tr ng THPT Chuyên Hoàng V n Th - Hòa Bình

A. T V N

Môn l ch s tr ng ph thông là môn h c c s quan tâm c a toàn xã h i, vì nhân dân Vi t Nam làm ra l ch s b ng x ng máu c a mình, nên vô cùng yêu quý l ch s dân t c. M i con ng i Vi t Nam ch có th phát tri n m i n ng l c s n có trên n n t ng nh ng tri th c v l ch s và v n hoá dân t c. Giáo d c l ch s là quy lu t c a giáo d c và ào t o con ng i Vi t Nam, c ng nh m i qu c gia trên th gi i.

Môn l ch s là môn h c có nhi u c h i nh t và kh n ng l n nh t trong nhi m v “gi gìn và phát huy b n s c v n hoá dân t c”, giáo d c và rèn luy n o c con ng i Vi t Nam. Do ó, v n b i d ng ki n th c môn l ch s là nhi m v quan tr ng c a các tr ng Trung h c ph thông chuyên hi n nay nh m giúp h c sinh c ng c ki n th c thi i h c, cao ng và các kì thi ch n h c sinh gi i.

C ng nh các môn h c khác, m c tiêu b i d ng h c sinh gi i là m c tiêu kép, t c là v a ph i th c hi n nhi m v giáo d c toàn di n c a h c sinh trung h c ph thông, v a ph i phát tri n n ng khi u v m t môn h c sau khi vào i h c, các em s tr thành nh ng tài n ng th c s trong l nh v c khoa h c l ch s .

c i m c a h c sinh chuyên là nh ng h c sinh xu t s c các tr ng trung h c c s c a a ph ng, nhi u em ã d thi và t gi i cao trong các kì thi H c sinh gi i các c p và trúng tuy n theo quy ch tuy n sinh vào các tr ng Trung h c ph thông chuyên. Do ó, ph ng pháp d y, ph ng pháp h c tr ng Trung h c ph thông chuyên ph i tiên ti n nh t, phù h p v i i t ng h c sinh c a tr ng.

D y h c nói chung và d y h c l ch s nói riêng là quá trình truy n th c a giáo viên và ti p thu ki n th c c a h c sinh. Cho nên, vai trò c a ng i giáo viên l ch s tr ng chuyên là ph i yêu c u, h ng d n và t ch c i u khi n h c sinh phát tri n t duy l ch s nh t là t duy c l p, sáng t o, ph i làm cho

quá trình h c t p c a h c sinh tr thành quá trình ch ng h c t p, tỉ n d n lên quá trình t nghi n c u c l p. Nhi m v t duy t ra cho h c sinh chuyên ph n l n là nh ng v n l ch s t ng h p, sâu r ng. Vì v y, h c sinh chuyên c n có m t kh i l ng l n tri th c ã c thông hi u và n m v ng, bi t v n d ng ki n th c ã h c hi u bi t ki n th c m i và gi i quy t c các d ng bài t p l ch s .

Mu n t c i u trên, không ch òi h i s nhi t huy t, yêu ngh mà còn ph i là s chuyên sâu v ki n th c và có trình nghi p v s ph m c a i ng th y, cô giáo l ch s d y chuyên. T th c ti n gi ng d y và nhi m v c a ch ng trình H i th o khoa h c l n th VI c a H i các tr ng THPT Chuyên khu v c duyên h i – ng b ng B c B n m, nhóm giáo viên l ch s c a nhà tr ng ã t p h p tài li u và trình bày chuyên : *L a ch n v n d y h c và ph ng pháp ôn t p cho H c sinh gi i Qu c gia môn l ch s giai o n l ch s Vi t Nam (1858 - 1918)* nh m chia s v i các th y, cô giáo d y l ch s nói chung và các th y, cô giáo ang d y i tuy n c ng nh h c sinh gi i ang ôn luy n i tuy n Qu c gia môn l ch s nói riêng v nh ng ki n th c c b n và ph ng pháp ôn luy n v giai o n l ch s quan tr ng này.

Giai o n L ch s Vi t Nam (1858 - 1918) là n i dung quan tr ng trong ph n L ch s Vi t Nam c n i l p 11. c bi t, i v i k thi h c sinh gi i Qu c gia, giai o n l ch s này không ch là ki n th c c b n làm n n t ng nghi n c u l ch s l p 12 mà còn là m t ph n không th thi u trong c u trúc thi.

B. GI I QUY T V N

Ph n I: Các v n c b n và chuyên sâu trong giai o n l ch s Vi t Nam 1858 – 1918 c n cung c p cho h c sinh.

Các v n c b n:

Ch ng I. Vi t Nam t n m 1858 n cu i th k XIX

- B i c nh th gi i và Vi t Nam gi a th k XIX, Pháp tìm c c an thi p vào Vi t Nam.

- Pháp t n công à N ng và chi m ba t nh mi n ông Nam Kì, ba t nh mi n Tây Nam Kì; cu c kháng chi n c a nhân dân ta à N ng và các t nh Nam Kì.

- Pháp m r ng ánh chi m toàn b Vi t Nam, nhân dân ta kháng chi n. Hi p c Hác-m ng 1883 và Pat n t 1884.

- Phong trào C n V ng: nguyên nhân, các giai o n phát tri n, nh ng cu c kh i ngh a tiêu bi u.

- Trào l u c i cách, duy tân t n c cu i th k XIX: các nhà c i cách, nh ng ngh c i cách, k t c c nh ng c i cách.

- Phong trào nông dân Yên Th và c a ng bào mi n núi.

Ch ng II: Vi t Nam t u th k XX n h t Chi n tranh th gi i th nh t

- Nh ng chuy n bi n v kinh t - xã h i, t t ng Vi t Nam u th k XX; nguyên nhân c a s chuy n bi n.

- Phong trào yêu n c và cách m ng Vi t Nam t u th k XX n Chi n tranh th gi i th nh t (1914): gi i thích c nguyên nhân xu t hi n các phong trào, nh ng phong trào tiêu bi n (ho t ng c u n c c a Phan B i Châu, Phan Châu Trinh), tính ch t dân ch t s n c a phong trào, s khác nhau v hình th c u tranh, nguyên nhân th t b i.

- Nh ng nét chính v các cu c u tranh v trang tiêu bi u trong th i gian Chi n tranh th gi i th nh t.

- S kh i u c a m t khuynh h ng c u n c m i trong phong trào gi i phóng dân t c u th k XX: Phong trào công nhân Vi t Nam t u n h t Chi n tranh th gi i th nh t; Bu i u ho t ng c a Nguy n Ái Qu c (1911 - 1918).

Các v n chuyên sâu:

1. Trách nhi m c a tri u ình Hu trong vi c làm m t n c,
2. S kh ng ho ng c a phong trào yêu n c ch ng Pháp vào cu i th k XIX “d ng nh trong êm t i không có ng ra”.
3. Phong trào yêu n c ch ng Pháp theo khuynh h ng dân ch t s n Vi t Nam.
4. T t ng canh tân Vi t Nam cu i th k XIX – u th k XX.
5. c i m c a phong trào yêu n c ch ng Pháp cu i th k XIX và u th k XX.

Ph n II: Ph ng pháp và k n ng ôn t p

I. M t s v n chung

1. M c c a thi h c sinh gi i môn l ch s

M c ích c a các k thi ch n h c sinh gi i a ph ng và h c sinh gi i qu c gia môn l ch s là tuy n ch n nh ng h c sinh xu t s c nh t t i p t c ào t o và ph i phát tri n n ng khi u v môn h c cho các em sau khi vào i h c, các em s tr thành nh ng tài n ng th c s trong m t l nh v c khoa h c l ch s , nên các thi ch n h c sinh gi i có tính *phân lo i* r t cao.

Các thi h c sinh gi i c s th ng dành kho ng 30% n 40% (có

nhì u a ph ng d i 30%) s i m cho kh n ng nh n bi t, ph n còn l i dành cho ánh giá kh n ng thông hi u và v n d ng ki n th c. Nh v y, n u ch d ng m c h c thu c bài, h c sinh không th áp ng c yêu c u c a s phân lo i và l a ch n. thi ch n h c sinh gi i qu c gia môn l ch s còn khó h n r t nhi u, n u ch h c thu c bài thì ch c ch n không th áp ng.

V k n ng, thi h c sinh gi i òi h i nhi u k n ng cao h n nh so sánh, phân lo i, gi i thích, ánh giá, phân tích t ng h p.

2. C u trúc thi ch n h c sinh gi i qu c gia

V thi, phân tích các thi trong nhì u n m cho th y: Vi c thi ch n h c sinh gi i môn l ch s hi n nay là vi t bài t lu n. Câu h i trong thi th ng d a trên c s câu h i ho c bài t p ã nêu trong sách giáo khoa, ho c sách giáo viên, nh ng c làm m i b ng cách s a ch a và b sung thêm, theo h ng m r ng ho c thu h p ph m vi n i dung c n h i. V i thang i m 20, các thi h c sinh gi i hi n nay th ng có 7 câu. N i dung thi hoàn toàn n m trong ch ng trình Trung h c ph thông, ch ng trình 12 th ng chi m trên 70%, bao g m L ch s th gi i và L ch s Vi t Nam. S phân b t l i m gi a ph n l ch s Vi t Nam và l ch s th gi i là 70% và 30%.

Theo xu t c a các nhà giáo d c L ch s , i v i câu h i c a thi h c sinh gi i có th s d ng thi m - m t bi n pháp i m i ph ng th c ki m tra, ánh giá. V i d ng thi có nh ng câu h i “m ”, t o i u ki n cho s sáng t o c a h c sinh. H c sinh có i u ki n phát bi u nh n th c c a mình v m t nh n nh, ánh giá, m t s ki n ho c m t quá trình l ch s , khuy n khích kh n ng phát hi n và gi i quy t v n .

Trong m i câu h i th ng có hai v : v 1 th ng là ki n th c c b n, v 2 th ng là câu h i thông hi u ho c v n d ng. Ví d , câu 1 trong thi h c sinh gi i qu c gia n m 2011: *Nêu các khuynh h ng chính tr và nh ng bi u hi n c a nó trong phong trào yêu n c ch ng Pháp t cu i th k XIX n u n m 1930. T k t c c c a m i khuynh h ng, hãy rút ra k t lu n v con ng gi i phóng dân t c Vi t Nam.*

V 1 c a câu này là *Nêu các khuynh h ng chính tr và nh ng bi u hi n c a nó trong phong trào yêu n c ch ng Pháp t cu i th k XIX n u n m 1930*. Ph n ki n th c c b n này ph i t ng h p các s ki n t nhi u bài h c l ch s

c trình bày trong sách giáo khoa l p 11 (ch ng trình chu n và ch ng trình nâng cao) và m t s bài trong sách giáo khoa l p 12 (ch ng trình chu n và ch ng trình nâng cao).

V 2 c a câu này: *T k t c c c a m i khuynh h ng, hãy rút ra k t lu n v con ng gi i phóng dân t c Vi t Nam.* Đây là yêu c u v n d ng nâng cao, òi h i h c sinh sau khi nêu c nh ng bi u hi n c a các khuynh h ng chính tr trong phong trào yêu n c ch ng Pháp t cu i th k XIX n u n m 1930, h c sinh ph i kh ng nh c trong th i gian này, n c ta có hai khuynh h ng chính tr xu t hi n và cùng tác ng n phong trào cách m ng, song k t c c là s th t b i c a khuynh h ng dân ch t s n và khuynh h ng vô s n ngày càng th ng th , ánh d u b ng s ra i c a ng C ng s n Vi t Nam (1 – 1930). *T k t c c c a các khuynh h ng nói trên, nên con ng c u n c t t y u gi ành th ng l i cho dân t c ta là con ng cách m ng vô s n.*

M t s i m áng l u ý:

1. c i m c a thi là không t p trung vào m t bài, m t ch ng, m t ph n hay m t khóa trình l ch s mà r i ra trong toàn b ch ng trình. Vì th , thí sinh không th h c t , h c l ch.

2. Yêu c u v k n ng c a m i câu h i trong thi c ng khác nhau, bi u hi n nh ng t dùng h i khác nhau: nêu, trình bày, tóm t t, khái quát, so sánh, nh n xét, phân tích, ánh giá, phát bi u ý ki n, l p b ng, v s , bi u ... Ph i chú ý áp ng m i yêu c u c th ó.

3. Thí sinh có cách làm khác, nh ng úng thì bài làm v n c cho i m. Cách làm ây ch y u là k t c u và cách th hi n, trình t s p x p các ý trong m t câu, có th chia tách m t ý l n, ho c g p nhi u ý nh ...

4. Khi làm bài, trong m i câu h i, thí sinh hoàn toàn có th theo ch ng trình nâng cao, ho c ch ng trình chuyên (g m ki n th c c a các chuyên dành cho l p chuyên), có th s d ng c nh ng ki n th c ngoài ch ng trình ph thông, không có trong áp án, c khai thác t các tài li u tham kh o, nh ng úng. Trong tr ng h p này bài làm có th c th ng thêm i m, nh ng không v t quá t ng s i m c a toàn bài. Đây là m t hình th c khuy n khích h c sinh c thêm tài li u tham kh o, khai thác nh ng kênh thông tin khác nhau, làm cho bài vi t phong phú và sinh ng h n.

Trên ây là c u trúc thi h c sinh gi i trong kho ng th i gian t n m 2006 n n m 2012. C u trúc này có th c i u ch nh qua các k thi v sau. Các a ph ng có th c n c vào c u trúc thi qu c gia i u ch nh c u trúc cho phù h p v i c i m c a h c sinh a ph ng mình.

3. Ph ng pháp và k n ng ôn t p

a) N i dung ch ng trình ôn t p

N i dung ôn t p tr c h t là ki n th c c b n có trong sách giáo khoa trung h c ph thông. ây là n n t ng xây d ng ch ng trình ôn t p. Tuy nhiên, c n c vào m c tiêu i v i h c sinh gi i, c n xác nh ki n th c và k n ng mà h c sinh ã bi t b i d ng nh ng ki n th c và k n ng c n có thêm. Ng i th y ph i b i d ng nh ng nh ng ki n th c và k n ng theo chi u sâu ho c ki n th c m i, tránh l p l i máy móc nh ng n i dung ki n th c và k n ng mà h c sinh ã có. Do ó, m i giáo viên ôn luy n i tuy n c n ph i t xây d ng ch ng trình gi ng d y c th , th c hi n ch ng trình b ng nh ng ph ng pháp thích h p, bi t t ánh giá và i u ch nh ch ng trình t k t qu ngày càng cao h n.

Vi c i u ch nh ch ng trình gi ng d y n thu n là s thêm, b t n i dung. Trong quá trình ôn luy n cho h c sinh, không gò ép h c sinh theo nh ng khuôn m u có s n, mà ng i th y ph i g i m , h ng d n, khuy n khích t duy sáng t o, giúp h c sinh v n d ng nh ng ki n th c ã tích lu c ngày càng t hoàn thi n, có kh n ng t ánh giá, t i u ch nh không ng ng v n lên h c t t, thích ng v i m i hoàn c nh, ch ng ng phó v i m i tình hu ng.

b) Ph ng pháp và k n ng ôn t p c b n

N i dung c a thi h c sinh gi i l ch s r t phong phú, a d ng, ch y u là câu h i lý thuy t, m t s có câu h i th c hành. Do ó, vi c xác nh ph ng pháp và k n ng ôn t p ph i phù h p v i m c tiêu t ra là b i d ng h c sinh gi i, nên c ng c n ph i tuân th nh ng c s lý lu n v ph ng pháp d y h c không r i vào kinh nghi m ch ngh a; ng th i c n sáng t o nh ng bi n pháp, thao tác s ph m kh c ph c tình tr ng lý thuy t suông.

- Ph i xác nh ng c , h ng thú h c t p l ch s cho h c sinh

ây là khâu u tiên có tác d ng t phá trong vi c giúp h c sinh có s l a ch n môn h c ngay t u n m h c. Chính vì v y, nên trong bài m u c a c a ch ng trình n m h c, ng i th y nêu ra m t s v n trong n i dung h c t p, nh ng quy n l i c h ng c a h c sinh t o ra h ng thú h c t p, khao khát mu n c bi t, kích thích tính tích c c c a h c sinh, làm cho h c sinh tham gia tích c c vào môn h c.

- S m hình thành h c sinh n ng l c t h c và làm bài thi môn l ch s . N ng l c t h c là n ng l c t mình chi m l nh ki n th c l ch s m t cách hi u qu đ i s i u khi n h ng d n c a th y. Mu n nh v y h c sinh ph i c trang b nh ng c s mang tính nh h ng. Bài thi l ch s th ng t d i d ng câu h i, ph n l n thi là câu h i lý thuy t. Khi biên so n h th ng câu

h i, giáo viên c n chú ý n n i dung và cách trình bày câu h i. Thông th ng câu h i lý thuy t c k t thúc b ng nh ng t h i (... *nh th nào?*”, “... *ra sao?* ... *là gì?*); ho c b t u b ng nh ng t yêu c u, sai khi n (*Nêu...*, *Trình bày...*, *Tóm t t...*, *Khái quát...*, *So sánh...*, *T i sao...?* *Vì sao...?* *Gì i thích...*, *Phân tích...*, *Nh n xét...*), ôi khi có thêm ch “*Hãy*” tr c nh ng t ó. Câu h i th c hành th ng b t u b ng nh ng t (*Hãy*) *k b ng...*, *i n vào b ng...*, *l p bi u ...*, *v s / th ...*

Nh ng t dùng h i quy nh m c ki n th c, k n ng, t c là quy nh khó c a câu h i. Có th phân chia thành ba m c, t ng ng ba b c m c tiêu nh n th c, ba c p khó khác nhau:

Nh n bi t, th hi n kh n ng nh , thu c ki n th c, th ng c h i b ng các t : *Nêu...*, *Trình bày...*, *Hãy k ...*

Thông hi u, th hi n kh n ng phân bi t, so sánh, gì i thích, ch ng minh, th ng c h i b ng các t : *Hãy ch ng minh r ng...*, *Vì sao...?* *T i sao...?* (có khi thay b ng: *Hãy trình bày/gì i thích nguyên nhân/ lý do...*), *Hãy so sánh...* (có khi thay b ng: *Hãy nêu nh ng i m gì ng nhau, khác nhau...*).

V n d ng, th hi n kh n ng t duy cao h n, kh n ng ánh giá, phán xét, phân tích t ng h p có th v n d ng ki n th c gì i quy t m t v n . Lo i câu h i này th ng dùng các t *Phân tích...* *Nh n xét...*, *ánh giá...*

M t s i m áng l u ý:

Phân tích , phát hi n và gì i quy t v n , xác nh úng yêu c u c a t ng câu h i là vi c làm t i quan tr ng, quy t nh ph ng h ng làm bài úng, tránh tình tr ng l c .

c) K n ng làm bài

*** L p dàn ý**

Sau khi phân tích bài, c n l p dàn ý. Hãy coi m i câu h i nh m t bài vi t ng n, xác nh nh ng ý chính và trình t c a các ý, không nên ch hình dung i khái và vi t ngay trong gi y thi. Khi l p dàn ý c n th c hi n các b c:

- B c 1: Ki m tra l i yêu c u c a câu h i v ki n th c và k n ng.

- B c 2: Khoanh vùng ki n th c (các s ki n, quá trình l ch s g n v i th i gian và không gian c th). i u này r t quan tr ng vì có khoanh úng vùng ki n th c m i tránh c tình tr ng b th a ho c thi u trong bài làm. Chú ý m i liên h ng i (trong cùng m t th i gian), ho c l ch i (theo trình t th i gian tr c, sau) gì a các s ki n.

- B c 3: Vi t dàn ý. Tr c h t vi t dàn ý s l c, ghi các ý chính, ng th i t duy chi ti t hoá m i ý ó. C n c vào m c tiêu k n ng l p dàn ý cho sát, không b sót nh ng ý l n.

** Làm bài*

- L p xong dàn ý s t bi t c n ph i m *bài* nh th nào, vì khi ó ph ng h ng và n i dung tr l i ã c xác nh rõ. T t nh t là m bài m t cách tr c ti p, ng ng n, i th ng vào v n c n trình bày.

- *N i dung* tr l i là s trình bày và phát tri n t ng ý ã chu n b trong dàn bài theo m i câu h i, c th hi n b ng nh ng câu, t y , chính xác, úng ng pháp, úng chính t . Chú ý cách th hi n (l p lu n) sát yêu c u c a bài, ch ng dùng t ng thích h p v i yêu c u c a câu h i (trình bày, gi i thích, so sánh, ch ng minh, phân tích, nh n xét...). V i cùng m t n i dung, nh ng yêu c u c a câu h i khác nhau thì cách th hi n và n i dung ki n th c hoàn toàn khác nhau. Sau khi ã vi t xong n i dung tr l i câu h i, kh c s bi t k t lu n nh th nào. ng ngh tr c k t lu n, và c ng ch nên k t lu n th t ng ng n.

d) M t s i m c n quan tâm khi làm bài

- *Không c ch quan*, c n c k câu h i, phân tích và hi u chính xác yêu c u c a câu h i (xác nh úng yêu c u v ki n th c, k n ng c a t ng câu h i). M t câu h i ch t ch s không có t nào là “th a”. Vì th , ph i c h t và hi u chính xác t ng ch trong câu h i. c k câu h i xác nh th i gian, không gian, n i dung l ch s và yêu c u c a câu h i (trình bày, so sánh, gi i thích, phân tích, ánh giá...)

- *Phân b th i gian* cho h p lí. Hãy c n c vào i m s c a t ng câu mà tính th i gian. Trong th i gian 180 phút v i 7 câu h i, thang i m là 20, trung bình m i i m trong câu h i t ng ng v i 18 phút, nh ng tr th i gian phân tích và l p dàn ý, th i gian vi t ch còn kho ng 15 phút/ i m.

- *H t s c t p trung t t ng* vào vi c làm bài, không nên m t th i gian vào nh ng vi c không liên quan (ví d nh : vi c i l i c a các cán b coi thi, thanh tra, ki m tra trong và ngoài phòng thi, vi c làm biên b n i v i ng i ph m quy...). ng quan tâm t i nh ng thí sinh xung quanh mình ang làm bài nh th nào.

- Có th làm câu d tr c, câu khó sau, nh ng h t s c tránh tình tr ng làm m t s câu quá dài, quá k , nh ng b tr ng nh ng câu còn l i.

- Trong tr ng h p lãng quên m t s chi ti t nh nào ó, ví d nh ngày tháng, a i m, tên nhân v t, s li u c th ... thì có th b qua, ho c tr ng m t s ký t khi nh ra s i n vào sau. Tuy t i không suy ngh quá lâu, gây m t th i gian không c n thi t.

- N u không th “m bài” và “k t lu n” m t cách nhanh chóng cho m i câu h i, thì có th b qua. Tuy t i không u t nhi u th i gian suy ngh , c tình làm cho b ng c.

Bài thi là k t t n l c ph n u c a c m t quá trình h c t p, rèn luy n lâu dài, v i khát v ng thành công, thành t. làm bài t t, không ch c n ki n th c, “thu c lòng nh sách giáo khoa”, mà còn c n có ph ng pháp và k n ng t t. Ôn t p ki n th c k t h p v i rèn luy n ph ng pháp, k n ng làm bài là công vi c t i c n thi t giúp thí sinh to i nguy n.

M t s i m áng l u ý: M t bài bài thi t t là bài luôn ph i m b o hai m t n i dung và hình th c. *V n i dung*, ph i m b o *úng* và : *úng* là s chính xác v ki n th c, không nh m l n các s ki n, th i gian, không gian. V k n ng, *úng* là làm theo yêu c u c a bài (trình bày, nh n xét, so sánh...);

(không th a, không sót ki n th c c b n). ây là v n có liên quan n vi c l a ch n ki n th c, tránh qua loa, i khái, nh ng c ng tránh i vào chi ti t, v n v t. Ch khi xác nh chính xác yêu c u c a bài, thì m i có th l a ch n *úng* và n i dung và k n ng c n s d ng làm bài. *V hình th c* (cách th hi n), th hi n tr c h t các ý c trình bày sao cho có trình t h p lý, có tr c, có sau, s d ng câu, t d hi u, *úng* ng pháp, ch ph i nét, không vi t hoa, vi t t t b a bãi.

4. Thi t l p các câu h i v giai o n l ch s Vi t Nam (1858 – 1918)

Sau khi gi ng d y m t giai o n l ch s , m t v n chuyên sâu, giáo viên c n biên so n các câu h i ôn t p giúp h c sinh h th ng hóa ki n th c c b n, rèn luy n k n ng phân tích và k n ng làm bài. ng th i k t h p v i t ch c ki m tra ánh giá h c sinh d i hình th c ki m tra mi ng và ki m tra vi t. i v i ôn luy n h c sinh gi i, ki m tra vi t 180 phút theo c u trúc d ng thi h c sinh gi i qu c gia là vi c quan tr ng và th ng xuyên, qua ó s giúp h c sinh hình thành c k n ng làm bài thi.

Sau ây là m t s d ng câu h i t lu n ôn t p cho h c sinh gi i khi gi ng d y giai o n l ch s Vi t Nam 1858 – 1918:

I. Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp xâm l c (1858 – 1884)

1. *Nét n i b t c a tình hình th gi i gi a th k XIX và yêu c u t ra c a l ch s Vi t Nam lúc ó ra sao? Con ng nhà Nguy n l a ch n là gì? có áp*

ng c yêu c u l ch s t ra hay không?

2. Nguyên nhân th c dân Pháp xâm l c Vi t Nam. L p b ng niên bi u v các b c xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp.

3. So sánh thái c a nhân dân ta và c a tri u ình Hu trong cu c u tranh ch ng Pháp xâm l c (1858 - 1884).

4. Có ý ki n cho r ng, vì c Vi t Nam b Pháp xâm l c là t t y u nh ng vì c b m t n c l i không ph i t t y u. B ng nh ng s ki n l ch s có ch n l c anh (ch) hãy ch ng minh nhà Nguy n ã bi n cái không t t y u thành t t y u?

G i ý

- Kh ng nh ý ki n trên là úng: Vì c m t n c là không t t y u:

+ Trong th c t , có nh ng qu c gia giành th ng l i trong cu c ng u v i s xâm l c c a ch ngh a th c dân ph ng Tây, gi v ng n n c l p dân t c (Nh t B n, Xiêm ã ti n hành c i cách v kinh t , chính tr , xã h i phát tri n t n c và th c hi n chính sách ngo i giao m m d o, Êtiôpia kháng chi n ch ng xâm l c giành th ng l i...).

+ Th c t trên chi n tr ng, nhi u l n quân dân ta có c h i ánh b i ý chí xâm l c c a Pháp, u i chúng ra kh i b côi (u n m 1860, 1873).....

- Trách nhi m m t n c thu c v nhà Nguy n:

+ Tr c h a xâm l ng tri u ình nhà Nguy n v n gi chính sách b o th , th m chí ph n ng, không th c hi n c i cách duy tân t ng c ng ti m l c c a t n c.

+ Tri u ình không có ng l i, ph ng pháp kháng chi n úng n, thiên v “Th hòa” t i n t i “ch hòa” vô i u ki n.

+ i v i Pháp: tri u ình có t t ng s Pháp, o t ng thông qua vì c th ng thuy t gi n n c l p.

+ i v i nhân dân: gi thái thù ch, không d a vào dân, không phát ng cu c chi n tranh nhân dân nên b l nhi u c h i ánh u i Pháp ra kh i b côi.

=> H a m t n c có th tránh c, t c là không t t y u, nh ng v i chính sách c a tri u Nguy n, m t n c tr thành t t y u. Trách nhi m này hoàn toàn thu c v nhà Nguy n.....

5. Trình bày và nh n xét phong trào ch ng Pháp xâm l c c a nhân dân Vi t Nam trong nh ng n m 1858 – 1884?

G i ý:

- Trình bày phong trào ch ng Pháp xâm l c c a nhân dân...

- Nh n xét: Tr n tuy n c a nhân dân ch ng xâm l c mang c i m toàn dân, toàn di n, d ng c m, m u trí, sáng t o. Lúc u, nhân dân ã sát cánh cùng tri u ình ch ng Pháp nh ng khi tri u ình t ng b c th a hi p v i Pháp thì cu c kháng chi n c a nhân dân không còn l thu c vào tri u ình và qu n chúng nhân dân chuy n sang lên án tri u ình phong ki n u hàng, k t h p u tranh ch ng th c dân xâm l c và ch ng phong ki n. Chính nh nh ng cu c u tranh c a nhân dân, tri u ình m i giành c th ng l i ban u và khi n th c dân Pháp m t 26 n m m i t m th i áp t quy n b o h t n c ta – dài h n b t c cu c chi n xâm l c nào c a chúng tr c ó...

6. Nguyên nhân th t b i, bài h c kinh nghiệm c rút ra t v i c Vi t Nam b r i vào tay th c dân Pháp.

G i ý

- Nguyên nhân th t b i:

+ Khách quan: Do so sánh t ng quan l c l ng có s chênh l ch.....

+Ch quan: Nguyên nhân m t n c c a ch th nhà Nguy n là b o th , trì tr , duy trì quan h s n xu t c , l c h u, ch n ng m i quan h s n xu t m i. Lúc không chi n tranh nhà Nguy n không th c th i áp dụng nh ng bi n pháp c i t t n c khi n th n c ngày càng suy vi, không s c i phó v i k xâm l c. Khi có bi n, v i t cách là ng i lãnh o t ch c cu c kháng chi n ã thi u ng l i úng n, không a c ng l i chi n l c phù h p, l y t t ng ch hòa là chính nên ã th t b i, chính sách i n i và i ngo i có nhi u sai l m....

- Bài h c kinh nghi m:

+ L c l ng n m chính quy n ph i a ra c chính sách v kinh t - chính tr - xã h i h p lý, úng n ch m lo s c dân, t ng c ng, c ng c qu c phòng, phát tri n kinh t , m r ng và c k t kh i i oàn k t dân t c. Nâng cao th và l c c a t n c.

+ Khi có nguy c xâm l c ph i có ng l i kháng chi n úng n, ó là s k t h p gi a ngh thu t quân s ch ng gi c ngo i xâm hàng nghìn n m c a dân t c phù h p v i t ng hoàn c nh c th , i phó v i t ng k thù c th .

+ L c l ng n m chính quy n ph i luôn luôn có chính sách úng n xây d ng, ch m lo l c l ng v trang, công c s c m nh c a m t qu c gia c ng c quân s , qu c phòng.

+ Ph i có ng l i i ngo i m , không t cô l p mình, m m d o v i k thù nh ng c ng ph i kiên quy t gi c l p, thân thi n v i các n c láng gi ng.

II. Phong trào chống Pháp của nhân dân Việt Nam trong những năm cuối thế kỷ XIX

1. Chiếu Cần Vương ra đời như thế nào? Thái độ của quần chúng nhân dân, vua thân, thân phụ đối với chiếu Cần Vương?

Gợi ý:

- Hoàn cảnh ra đời chiếu Cần Vương.....
- Thái độ của quần chúng nhân dân, vua thân, thân phụ đối với chiếu Cần Vương:
+ Thái độ của các vua thân thân phụ yêu nước:
- Vua thân thân phụ: họ là những tri thức, những người có học, những quan lại hay đã nghỉ hưu trong xã hội phong kiến Việt Nam. Họ bị chi phối bởi tư tưởng Nho giáo, tư tưởng “trung quân, ái quốc”. Vì vậy họ, yêu nước là phải trung thành với nhà vua. Các tư tưởng Nho giáo đó đã chi phối toàn bộ những hoạt động công nghĩa của họ

- Trước khi có chiếu: Trước khi Pháp xâm lược Việt Nam, họ luôn trăn trở, nghĩ trăn trở về cách vua và nước khi triều đình nhà Nguyễn (người là vua Tự Đức) nhu nhược hàng giặc, không đứng về phía nhân dân, về phía dân tộc chống lại Pháp. Nếu theo lệnh vua mà bãi binh thì có tội với nước và người, nếu thì hiên tình thân yêu nước, cảm thấy khí thế dân Pháp thì bất trung.

Những cái chết của Phan Thanh Giản, Nguyễn Tri Phương, Hoàng Diệu thể hiện niềm trăn trở trong tư tưởng của họ. Chết mà không biết mình hoạt động đúng hay sai.

- Khi có chiếu Cần Vương: Năm 1885, khi có chiếu Cần Vương kêu gọi các vua thân chống Pháp cứu nước giúp vua đã áp dụng tư tưởng trung quân ái quốc của họ. Vì vậy, nước và vua thân nghĩ là mệnh. Chiếu Cần Vương đã áp dụng nguyên vẹn mệnh vua, thể hiện lòng yêu nước.

Chính vì vậy, ngay lập tức khi có chiếu ban ra, các vua thân thân phụ chiêu mộ quân sĩ, tiến hành khởi nghĩa. Nhiều người đã cáo quan, ngay khi có chiếu Cần Vương đã nghỉ hưu, chiêu mộ quân sĩ tiến hành khởi nghĩa như Phan Đình Phùng.

+ Thái độ của quần chúng nhân dân:

- Quần chúng nhân dân: Nhân dân là những người hiền tài hết giá trị của cải, tảo đạo. Vì vậy họ có một tình thân yêu quê hương đất nước =>

phong trào u tranh t phát n i d y ch ng th c dân Pháp. Khi th c dân Pháp xâm l c n c ta, th m chí h còn ch ng c tri u ình l n th c dân Pháp.

- *Tr c khi có chí u C n V ng*: T n m 1858 khi Pháp xâm l c Vi t Nam n 1884, th c dân Pháp ti n n âu c ng v p ph i s kháng c c a ông o qu n chúng

- *Khi có chí u C n V ng*: h c các v n thân s phu giáo d c, tuyên truy n, t p h p, lôi kéo h u tranh. Do ó, h h ng ng nhi t tình h n, h ng hái h n, chí n u sáng t o h n

2. *Phân tích ý ngh a l ch s c a phong trào C n V ng cu i th k XIX. Vì sao phong trào C n V ng th t b i?*

3. *L p b ng h th ng ki n th c v các cu c kh i ngh a l n trong phong trào C n V ng theo các tiêu chí: tên kh i ngh a, th i gian, ng i lãnh o, a bàn ho t ng, i m n i b t.*

4. *Tóm t t hai giai o n phát tri n c a cu c kh i ngh a H ng Khê (1885 – 1896)? T i sao nói cu c kh i ngh a H ng Khê là nh cao c a phong trào C n V ng?*

G i ý:

- *Tóm t t hai giai o n phát tri n c a cu c kh i ngh a H ng Khê (1885 – 1896)*

- *Kh i ngh a H ng Khê là nh cao c a phong trào C n V ng vì:*

+ Quy mô cu c kh i ngh a to l n, t ch c ch t ch , a bàn ho t ng r ng l n, l c l ng tham gia ông o...

+ Th i gian dài nh t 1885 – 1896....

+ Ph ng th c ho t ng và k t qu : Linh ho t, ch ng m các cu c t n công vào sào huy t c a k thù, gây nhi u t n th t cho th c dân Pháp...

+ M c dù th t b i song v n là m c ánh d u s k t thúc phong trào ch ng Pháp d i ng n c C n V ng.

5. *c i m c a phong trào C n V ng.*

G i ý:

- Lãnh o: ch y u là các s phu, v n thân, ch u nh h ng c a t t ng trung quân ái qu c.

- V m c tiêu: ch ng Pháp, giành c l p, khôi ph c l i tr t t phong ki n c .

- L c l ng tham gia: ch y u là v n thân, s phu và nông dân.

- Qui mô, ph m vi: r ng l n t c c nam Trung B t i biên gi i Vi t Trung v i hàng 100 cu c kh i nghiã l n nh

- Tính ch t: phong trào yêu n c ch ng Pháp theo ý th c h phong ki n. Tuy đi n ra đ i kh u hi u “C n v ng”, nh ng th c ch t là phong trào ch ng Pháp v i m c tiêu giành c l p, a dân t c thoát kh i ách ngo i xâm. Y u t yêu n c là chính, C n v ng là ph .

- Ý ngh a:...

III. Phong trào yêu n c và cách m ng Vi t Nam trong nh ng n m u th k XX

1. Trình bày các khuynh h ng ch y u trong phong trào yêu n c u th k XX.

2. Cu c v n ng gi i phóng dân t c u th k XX có gì m i, khác v i phong trào C n V ng ch ng Pháp cu i th k XIX?

G i ý:

- Khái quát v b i c nh l ch s c a hai phong trào c u n c cu i th k XIX và u th k XX.

- i m m i c a phong trào u tranh u th k XX: theo khuynh h ng dân ch t s n; ngoài nông dân còn có nhi u t ng l p xã h i tham gia...do s phu yêu n c t s n hóa lãnh o ch không ph i do quan l i phái ch chi n c a tri u ình Hu .

- i m khác:

Tiêu chí	Phong trào yêu n c cu i th k XIX	Phong trào yêu n c u th k XX
Lãnh o	V n thân, s phu yêu n c	Các s phu yêu n c ang trên con ng t s n hóa
M c tiêu	Ch ng Pháp, giành c l p, khôi ph c l i ch phong ki n	Ch ng Pháp, giành c l p dân t c và xây d ng xã h i ti n b theo h ng TBCN
L c l ng tham gia	V n thân, s phu yêu n c, nông dân	V n thân, s phu, nhà buôn, h c sinh, dân nghèo thành th , nông dân, công nhân
Hình th c u tranh	B o ng v trang	V a b o ng, v a c i cách
Ý ngh a	Gây cho ch nhi u t n th t, th hi n tinh th n yêu n c c a nhân dân ta, làm ch m quá trình bình nh quân s và thi t l p b máy th ng tr c a th c dân Pháp	Là s ti p n i truy n th ng yêu n c, truy n bá t t ng m i ti n b Vi t Nam u th k XX

3. So sánh nh ng i m gì ng và khác nhau gi a xu h ng b o ng và xu h ng c i cách u th k XX. S th t b i ó nói lên i u gì?

G i ý:

- i m gì ng:
 - + Xu t phát t tình th n yêu n c, v n ng gi i phóng dân t c theo khuynh h ng t s n
 - + Ch a g n hai nhiêm v dân t c ch ng th c dân Pháp và nhi m v dân ch ch ng phong ki n v i nhau.
 - + L c l ng tham gia: nhi u t ng... nh ng ch a xác nh c nòng c t là liên minh công-nông. Trong ó các v n thân s phu tì n b gi vai trò lãnh o.
 - + K t qu : u th t b i
 - + Ý ngh a: ã d y lên phong trào yêu n c theo khuynh h ng m i, có nh ng óng góp n i b t v v n hoá, th c t nh lòng yêu n c c a qu n chúng nhân dân, ánh d u b c ti n m i c a phong trào yêu n c và cách m ng Vi t Nam.

<u>Tiêu chí</u>	<u>Xu h ng b o ng</u>	<u>Xu h ng c i cách</u>
K thù tr c m t	- Là qu c Pháp	- Là ch phong ki n
Nhi m v , m c tiêu tr c m t	- Ch ng Pháp (nh n m nh v n gi i phóng dân t c, c u n c c u dân)	- Ch ng phong ki n (Nh n m nh c i cách dân ch , c u dân c u n c)
Ph ng pháp u tranh	- B o ng v trang - Bí m t, b t h p pháp ...	- C i cách - Công khai, h p pháp...
ng minh	- D a Nh t và phong ki n	- D a vào qu c Pháp.

- S th t b i c a các xu h ng này ch ng t :
 - + S b t l c c a h t t ng t s n tr c yêu c u giành c l p dân t c, ch ng t con ng gi i phóng dân t c đ i ng n c t s n không thành công...
 - + S nghi p gi i phóng dân t c lâm vào kh ng ho ng, nh “trong êm t i không có ng ra”. t ra yêu c u b c thi t ph i tìm m t con ng c u n c m i....

4. Trình bày nh ng ho t ng c u n c c a Phan B i Châu (t u th k XX n tr c chi n tranh th gi i th nh t). ánh giá m t tích c c và h n ch trong ch tr ng c u n c c a Phan B i Châu.

G i ý:

- *Trình bày nh ng ho t ng c u n c c a Phan B i Châu...*

- *ánh giá:*

+ Tích c c: xác nh k thù chính là th c dân Pháp, ra con ng cách m ng m i và s d ng u tranh v trang giành c l p...

+ H n ch : Ch a hi u rõ b n ch t c a qu c Nh t B n, d a vào Nh t ánh Pháp. Ch a th y rõ vai trò c a qu n chúng nhân dân lao ng trong u tranh cách m ng....

5. *Trình bày v n t t nh ng ho t ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh nh ng n m u th k XX. Theo em, hai chí s h Phan ã có nh ng óng góp gì cho phong trào dân t c Vi t Nam t u th k XX n h t chí n tranh th gi i th nh t?*

G i ý:

- *Trình bày v n t t nh ng ho t ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh nh ng n m u th k XX....*

- *Nh ng óng góp c a hai chí s h Phan cho phong trào dân t c Vi t Nam t u th k XX n h t chí n tranh th gi i th nh t:*

- Hai chí s h Phan là i đi n cho t ng l p trí th c nho h c tr có t t ng t i n b u th k XX, ã ti p thu t t ng dân ch t s n và th nghi m m t con ng c u n c m i mang tính cách m ng Vi t Nam

- Phan B i Châu và Phan Châu Trinh ã t ch c m t phong trào yêu n c đ i nhi u hình th c khác nhau, k t h p gi a kinh t , chính tr , v n hóa, xã h i. Nói cách khác là k t h p gi a c l p dân t c và t i n b xã h i và t o ra nh ng chuy n bi n sâu s c trong phong trào dân t c Vi t Nam u th k XX.

Riêng Phan B i Châu có nh ng óng góp c bi t quan tr ng, là ng i xu t và ch tr ng t p h p l c l ng c dân t c thành m t kh i ch ng Pháp, c ng là ng i u tiên l p ra m t t ch c chính tr s khai n c ta (Duy Tân h i, Vi t Nam quang ph c h i), xu t vì c l p m t m t tr n dân t c th ng nh t s khai g m 10 t ng l p, ng bào và chu n b b ng m t l c l ng quân i chính qui (Vi t Nam quang ph c quân).

- Hai c Phan ã góp ph n chuy n phong trào yêu n c theo l p tr ng phong ki n sang yêu n c theo l p tr ng dân ch t s n và kh i d y lòng yêu n c c a qu n chúng nhân dân, t o đ ng nh ng c s cho phong trào dân t c ti p t c phát tri n t nh ng n m 20 tr v sau.

6. Khái quát nh ng ho t ng ch y u và nh ng óng góp tiêu bi u c a ông Kinh Ngh a Th c trong phong trào yêu n c Vi t Nam u th k XX?

7. Trình bày s khác nhau v i u ki n l ch s và khuynh h ng ch y u trong phong trào yêu n c Vi t Nam cu i th k XIX và u th k XX.

IV. Trào l u c i cách, duy tân Vi t Nam cu i th k XIX– u th k XX

1. Vì sao vào n a sau th k XIX, các s phu yêu n c ti n b ã a ra nh ng ngh c i cách duy tân? N i dung c b n, ý ngh a c a các ngh c i cách này là gì? T i sao các ngh c i cách ó l i không c th c hi n?

G i ý:

- N a sau th k XIX, các s phu yêu n c ti n b ã a ra nh ng ngh c i cách duy tân....

- N i dung c b n....

- ý ngh a c a các ngh c i cách....

- Nh ng ngh c i cách không c th c hi n b i nh ng nguyên nhân sau:

- Nh ng ngh c i cách ra i trong i u ki n t n c kh ng ho ng v kinh t ; chính tr , xã h i không n nh, chi n tranh ã n ra, nhân tài v t l c kì t qu (y u t thiên th i thi u), c n tr công cu c duy tân.

- S t n t i c a ý th c h phong ki n quá lâu, quá sâu, khó có th thay i trong m t s m, m t chi u.

- Thái b o th , c ch p c a tri u ình (t vua n quan)

- Nh ng ngh c i cách không th i sâu vào qu n chúng nhân dân, ch a c qu n chúng tham gia ông o.

- B n thân các ngh c i cách còn có nh ng h n ch , không xu t phát t tình hình th c t c a t n c, n ng v h c t p mô hình do quan sát c t n c ngoài...

2. So sánh cu c v n ng duy tân cu i th k XIX và phong trào duy tân u th k XX Vi t Nam?

G i ý:

Tiêu chí	Trào l u c i cách, duy tân cu i th k XIX	Trào l u c i cách, duy tân u th k XX
Hoàn c nh l ch s	- Th gi i: trào l u dân ch t s n phát tri n sâu r ng, yêu c u c i cách, duy tân c t ra m t s n c trong khu v c.	- C i cách duy tân c th c hi n m t s n c, t nh ng k t qu nh t nh (Nh t B n, Xiêm), tr thành s c u cánh cho n n c l p dân t c.

	- Trong n c: ch phong ki n kh ng ho ng, suy vong, t ra yêu c u c n ph i ch n ch nh l i chính tr - kinh t - quân s s c i phó v i s xâm l c c at b n n c ngoài.	- Xã h i ang có nh ng thay i do tác ng c a cu c khai thác thu c a l n th l c a th c dân Pháp và t t ng dân ch t s n t ph ng Tây xâm nh p vào Vi t Nam qua “Tân th ”, “Tân v n”...
Ng i xu t	Các s phu, v n thân yêu n c có t t ng ti n b : Nguy n Tr ng T , Nguy n L Tr ch, Bùi Vi n, inh V n i n, Ph m Phú Th ...	Các s phu Nho h c tr ang trong quá trình t s n hóa: Phan Châu Trinh, L ng V n Can, Hu nh Thúc Kháng...
M c tiêu	C i cách t n c trong khuôn kh ch phong ki n, t o th và l c i phó v i cu c xâm l c c at b n ph ng Tây.	K t h p m c tiêu c l p dân t c v i ti n b xã h i, o t tuy t phong ki n, t l c khai hóa ti n t i c l p dân t c.
N i dung	Mu n t n c i theo con ng c a Nh t B n, thay i thái i v i k ngh ph ng Tây, m c a t n c thông th ng v i bên ngoài, c i t kinh t , quân s , giáo d c... theo l i m i	o n tuy t v i ch phong ki n, a t n c ti n lên theo con ng TBCN; m mang kinh t công – th ng nghi p...; m tr ng d y h c theo l i m i...
Th c hi n	G i i u tr n, xu t sáng ki n, mong nhà n c quan tâm th c hi n...	Ch tr ng “t l c khai hóa”...; yêu c u nhà c m quy n thay i cách th c cai tr ...
K t qu Ý ngh a	- H u h t các ngh c i cách u không c th c hi n, c h i duy tân ã b b qua. - Nh ng ngh c i cách duy tân phù h p v i th i i, góp ph n làm r n n t thành trì c a ý th c h phong ki n, chu n b cho s ra i c a trào l u duy tân r ng kh p u th k XX.	- Góp ph n làm thay i ý th c qu n chúng t yêu n c trên l p tr ng phong ki n sang yêu n c trên l p tr ng dân ch t s n, m ra m t h ng i m i trong cu c v n ng gi i phóng dân t c. - T o n n t ng chính tr , kinh t - xã h i phong trào dân t c Vi t Nam có i u ki n ti p t c phát tri n giai o n sau.

V.S kh i u c a m t khuynh h ng c u n c m i trong phong trào gi i phóng dân t c Vi t Nam.

1. Phân tích nguyên nhân ra i tìm ng c u n c c a Nguy n T t Thành.

G i ý:

- t n c b xâm l c, gi i phóng dân t c là yêu c u c p thi t
+ D i ách th ng tr c a th c dân Pháp, các t ng l p, giai c p trong xã h i Vi t Nam không ch b bóc l t v kinh t , mà còn ph i ch u n i nh c m t n c. c l p t do là khát v ng c a c dân t c Vi t Nam.

+ Mâu thu n trong xã h i Vi t Nam ngày càng sâu s c, trong ó ch y u là mâu thu n dân t c Vi t Nam. Nhi m v c u n c c t ra vô cùng c p thi t.

- S kh ng ho ng v ng l i t ra yêu c u ph i tìm con ng c u n c m i

+ Cu i th k XIX, các cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp u b àn áp, con ng gi i phóng dân t c d i ng n c phong ki n ã b th t b i.

+ u th k XX, các s phu yêu n c ti p thu trào l u t t ng m i, ti n hành cu c v n ng c u n c theo khuynh h ng dân ch t s n..., nh ng c ng không thành công. S nghi p gi i phóng dân t c lâm vào tình tr ng kh ng ho ng sâu s c v ng l i....

- Nguy n T t Thành s m có chí “ u i th c dân Pháp, gi i phóng ng bào”

+ Ti p thu truy n th ng yêu n c c a gia ình và quê h ng, Nguy n T t Thành s m có chí ánh u i th c dân Pháp, gi i phóng ng bào. Ng i r t khâm ph c tinh th n yêu n c c a các b c t i n b i, nh ng không tán thành con ng c a h , nên quy t nh tìm con ng c u n c m i.

+ c ti p xúc v i v n minh Pháp, Nguy n T t Thành quy t nh sang ph ng Tây tìm hi u xem n c Pháp và các n c khác làm th nào, r i tr v giúp ng bào, gi i phóng dân t c.

2. Nêu nh ng ho t ng chính c a Ng i t n m 1911 n 1918 và ý ngh a c a nh ng ho t ng ó.

3. Con ng i tìm chân lý c a Nguy n Ái Qu c có gì c áo khác v i con ng truy n th ng c a l p ng i tr c.

G i ý:

+ H ng i: các b c t i n b i ã ch n con ng i sang Ph ng ông (Nh t B n, Trung Qu c) nh ng Nguy n T t Thành ch n con ng i sang ph ng Tây ...

+ Xác định khu vực : Phan Bội Châu, Phan Châu Trinh chia phân biệt rõ bản thù của cách mạng Việt Nam... Người đi, Nguyễn Tất Thành đã vượt qua tất cả những yêu cầu của các sự phụ thuộc, phân biệt rõ bản chất của cách mạng là nhân dân lao động và các dân tộc bị áp bức trên thế giới.....

+ Xác định nhiệm vụ, mục tiêu cách mạng: Phan Bội Châu, Phan Châu Trinh chia biệt giữa nhiệm vụ và mục tiêu cách mạng, Nguyễn Ái Quốc xác định cách mạng của dân tộc làm nhiệm vụ chính quyền quốc gia, phong kiến và tất cả những phương thức cách mạng giành lấy chính quyền cho dân tộc và ruộng đất cho dân cày...

+ Tính tất yếu: Phan Bội Châu tính toán dân chúng ta sẽ đi theo con đường nào và phân biệt trên thế giới. Người đi, Nguyễn Ái Quốc bắt gặp chân lý của nhân loại là tính tất yếu của Mác – Lênin và xác định khuynh hướng của chúng ta theo con đường cách mạng vô sản.

+ Phương pháp cách mạng: Phan Bội Châu chủ trương đấu tranh bằng con đường bạo động và nắm quyền nắm bắt cá nhân mạnh mẽ. Còn Phan Châu Trinh với phương pháp cải cách ôn hòa, bất bạo động. Nguyễn Ái Quốc giác ngộ quần chúng toàn khối đấu tranh giành chính quyền, kết hợp đấu tranh chính trị với đấu tranh văn hóa...

+ Lựa chọn cách mạng: Hai vị Phan chia toàn khối chính quyền của toàn dân tộc làm cách mạng. Người đi Nguyễn Ái Quốc chủ trương toàn khối chính quyền của toàn dân tộc chính quyền quốc gia và phong kiến

+ Toàn khối quốc gia : các bậc tiền bối có tìm kiếm những minh chứng cho ai tìm đúng bản Phan Bội Châu mà không quá ánh sáng, Phan Châu Trinh Phương pháp của tiền bối còn Nguyễn Ái Quốc đã khẳng định cách mạng Việt Nam là một bước phát triển khít khao cách mạng thế giới toàn khối với giai cấp vô sản, các dân tộc bị áp bức làm cách mạng.

C. KẾT LUẬN

Tổng kết giai đoạn và bài học sinh viên quốc gia khi giai cấp giai cấp nhân dân Việt Nam từ 1858 – 1918, chúng tôi đã nhận ra các vấn đề và phương pháp ôn tập như trên. Tuy nhiên đây chỉ là một số kinh nghiệm mang tính chất quan trọng của chúng tôi. Vì vậy rất mong nhận được sự góp ý, bổ sung của các bậc học nghiệp chuyên viên hoàn thiện hơn.

Chuyên x p lo i A:

ÔN T P L CH S VI T NAM 1858 – 1884 V I B NG H TH NG
KI NTH C VÀ H NG D NTR L IM TS CÂU H I C B N

Tác gi : Nguy n Th Nga

n v : Tr ng THPT chuyên Nguy n Trãi - H i D ng

A. PH N M U

1. Lý do ch n tài

Khoa h c l ch s có ý ngh a c bi t quan tr ng i v i vi c giáo d c tri th c, truy n th ng o c và hình thành nhân cách cho con ng i. Th i c i, l ch s c coi là “*cô giáo c a cu c s ng*”; hi n nay, nhi u n c ph ng Tây, l ch s là m t môn khoa h c b t bu c...

Vi t Nam, môn l ch s ch a c t úng v trí x ng áng v i t m quan tr ng c a nó, ng c l i b coi là môn ph , th m chí b “*thành ki n*”; h c sinh “*s s*”, “*ghét s*”... Ngoài nguyên nhân do c tr ng b môn (kh i l ng ki n th c l n, nhi u s ki n, khó nh , khó thu c), do tâm lý chung c a xã h i... còn có nguyên nhân quan tr ng khác là do cách d y và h c s . Nhi u n m nay, ph ng pháp d y và h c l ch s ã tr thành tài t n không ít gi y m c, d lu n xã h i c bi t quan tâm, song s chuy n bi n có l ch a nhi u. Là m t giáo viên d y s , l i là giáo viên tr ng chuyên – gi ng nh nhi u ng nghi p d y b môn này t i các tr ng chuyên khác, tôi luôn tr n tr , ki m tìm ph ng pháp giúp h c sinh ti p c n, l nh h i ki n th c n gi n nh t, hi u qu nh t, t k t qu t t nh t trong các kì thi. T nhi u n m nay, tôi r t tâm c v i ph ng pháp *h th ng hóa ki n th c*, k t h p v i h ng d n tr l i các câu h i c b n ôn t p cho h c sinh vì nó giúp ng i h c có th n m c kh i l ng ki n th c l n, hi u sâu, nh lâu, rèn k n ng t ng h p, khái quát... và kh n ng v n d ng th c hành các d ng thi h c sinh gi i r t cao.

Trong c u trúc ch ng trình thi h c sinh gi i Qu c gia, có m t m ng ki n th c quan tr ng song không đ ti p c n – ó là giai o n l ch s Vi t Nam 1858 – 1918 (m t s a ph ng, ây c ng là n i dung chính trong c u trúc thi ch n h c sinh gi i t nh kh i 12). Giai o n này trong sách giáo khoa l ch s

c c u trúc thành các v n : cu c kháng chi n ch ng Pháp xâm l c c a nhân dân Vi t Nam (1858 – 1884), phong trào yêu n c ch ng Pháp cu i th k XIX, phong trào yêu n c ch ng Pháp u th k XX, phong trào yêu n c Vi t

Nam trong chiến tranh thế giới thứ nhất. Trong đó, khó khăn nhất có lẽ là cuộc kháng chiến chống Pháp xâm lược của nhân dân Việt Nam (1858 – 1884), vì đó là lịch sử chiến tranh vĩ đại nhất trong lịch sử phong phú, phức tạp, nhiều sự kiện; sách giáo khoa chia thành 2 bài, cấu trúc theo tiến trình thời gian song cấu trúc thì thiên về mặt định tính, mang tính khái quát, khi nhiều sinh học không ít khó khăn khi ôn tập... Vì thế đòi hỏi giáo viên phải đầu tư, tìm tòi cách thức tiến hành giảng dạy phù hợp với nhu cầu học sinh để học sinh dễ hiểu, dễ nhớ và vận dụng làm bài tập phù hợp nhất. Sử dụng bảng hệ thống hóa kiến thức, trên cơ sở đó các kiến thức cho học sinh vận dụng các câu hỏi trắc nghiệm tâm lý để phát triển.

Trong nhiều năm qua, tôi đã áp dụng phương pháp hệ thống hóa kiến thức giúp học sinh ôn tập giai đoạn lịch sử Việt Nam “khó khăn” này. Thức cho thấy, học sinh nắm kiến thức chắc, vận dụng giải quyết các câu hỏi bài tập có liên quan rất linh hoạt, tự tin, cao, qua đó rèn luyện kỹ năng sử dụng bảng hệ thống hóa kiến thức ôn tập các nội dung lịch sử có khả năng làm nổi bật ...

Do đó, trong Hội thảo các trường chuyên vùng duyên hải Bắc Bộ năm 2013, tôi đã chia sẻ về “Góp phần nâng cao năng lực học sinh làm bài kiểm tra lịch sử Việt Nam 1858 – 1884 và phương pháp hệ thống hóa kiến thức” tham gia Hội thảo.

1. Mục đích của tài

- Góp phần giúp học sinh nắm vững các kiến thức lịch sử Việt Nam giai đoạn 1858 - 1884, giải quyết tốt các vấn đề, câu hỏi liên quan đến thời kỳ này.

- Giúp các em rèn luyện kỹ năng và làm bài thi môn lịch sử (kỹ năng lập bảng niên biểu, kỹ năng phân tích, kỹ năng tổng hợp...).

- Chia sẻ một kinh nghiệm nhỏ, hy vọng sẽ hữu ích cho các thầy cô trong quá trình giảng dạy và hướng dẫn học sinh ôn tập kiến thức lịch sử Việt Nam giai đoạn 1858 – 1884.

A. N I DUNG

1. Khái quát v l p b ng h th ng ki n th c l ch s và câu h i ôn t p

a. L p b ng h th ng ki n th c

B ng h th ng ki n th c l ch s còn c g i là b ng niên bi u. Th c ch t ó là b ng h th ng ki n th c theo th t th i gian, ho c nêu các m i liên h gi a các s ki n c b n c a m t n c hay nhi u n c trong m t th i kì. H th ng ki n th c b ng b ng niên bi u giúp h c sinh n m ch c ki n th c c b n, t o i u ki n cho t duy lôgíc, liên h tìm ra b n ch t c a s ki n, n i dung l ch s . Trên c s ó v n d ng làm các bài t p òi h i k n ng th c hành ho c yêu c u t ng h p ki n th c.

* Các lo i niên bi u h th ng hoá ki n th c

Niên bi u c t m chia thành 3 lo i chính

- Niên bi u t ng h p: b ng li t kê nh ng s ki n l n x y ra trong th i gian dài. Lo i niên bi u này giúp h c sinh không ch ghi nh nh ng s ki n chính mà còn n m c các m c th i gian ánh d u m i quan h c a các s ki n quan tr ng. Ví d : *niên bi u nh ng s ki n chính trong ti n trình th c dân Pháp xâm l c Vi t Nam 1858 - 1884...*

- Niên bi u chuyên : i sâu trình bày n i dung m t v n quan tr ng n i b t nào ó c a m t th i kì l ch s nh t nh nh ó mà h c sinh hi u c b n ch t s ki n m t cách toàn di n, y . Ví d : *niên bi u các b c xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp (1858 – 1884)*

- Niên bi u so sánh dùng i chi u, so sánh các s ki n x y ra cùng m t lúc trong l ch s , ho c th i gian khác nhau nh ng có nh ng i m t ng ng, d bi t nh m làm n i b t b n ch t, c tr ng c a các s ki n y, ho c rút ra m t k t lu n khái quát. B ng so sánh là m t d ng c a niên bi u so sánh nh ng có th dùng s li u và c tài li u s ki n chi ti t làm rõ b n ch t, c tr ng c a các s ki n cùng lo i ho c khác lo i.

* Cách th c l p b ng niên bi u h th ng hoá ki n th c

Có th ti n hành vi c l p b ng theo các b c sau.

- Tr c h t, giáo viên h ng d n h c sinh tìm nh ng v n , nh ng n i dung có th h th ng hoá b ng cách l p b ng. ó là các s ki n theo trình t th i gian, các l nh v c ... Tuy nhiên ch nên ch n nh ng v n tiêu bi u giúp vi c n m ki n th c t t nh t, n gi n nh t, không nên a ra quá nhi u các lo i b ng làm vi c h th ng ki n th c tr nên r i.

- *Th hai, giúp h c sinh thi t k hình th c l p b ng v i các tiêu chí phù h p.*
+ V i b ng niên bi u s ki n: có th l p theo các tiêu chí th i gian, s ki n, k t qu - ý ngh a...

+ V i b ng niên bi u t ng h p: tùy v n mà xác nh tiêu chí phù h p. Tr ng ví d trên, yêu c u l p b ng niên bi u các b c xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp 1858 – 1884, có th thi t k b ng nh sau:

STT	Giai o n	Ti n trình xâm l c

+ Niên bi u so sánh: N u là b ng so sánh 2 phong trào có th l p v i các tiêu chí hoàn c nh, nhi m v -m c tiêu, lãnh o, ng l c, k t qu , xu h ng phát tri n...; so sánh các chi n d ch có th d a vào hoàn c nh, di n bi n, k t qu , ý ngh a

- *Th ba, l a ch n ki n th c a vào b ng, m b o các yêu c u c b n, chính xác, ng n g n.* Có r t nhi u s ki n, vì v y ph i bi t ch n l c nh ng g i c b n nh t, s d ng t ng chính xác, cô ng nh t, mang tính khái quát cao nh ng v n ph i m b o y . Không nên ôm m ki n th c khi n b ng h th ng tr nên n ng n , khó theo dõi n i dung và lôgíc v n .

b. Câu h i ôn t p

Tùy theo m c ích, yêu c u c a bài h c mà giáo viên a h th ng câu h i ôn t p, tuy nhiên ph i m b o các yêu c u sau:

- L a ch n s l ng câu h i phù h p. Không nên a ra quá nhi u câu h i khi n h c sinh khó n m b t, hoang mang, ng i h c.

- Câu h i ph i c b n, tr ng tâm, phù h p v i kh n ng nh n th c c a h c sinh và mang tính ng d ng cao. T các câu h i c b n này, h c sinh có th v n d ng tr l i các câu h i có n i dung t ng t , nh ng thay i cách t v n ...

- Cu i cùng, sau khi h c sinh n m ch c ki n th c, trên c s câu h i c b n giáo viên có th s u t m ho c thi t k a d ng hóa các d ng cho h c sinh va ch m, rèn k n ng làm bài.

2. H ng d n h c sinh l p b ng h th ng hóa ki n th c và c ng c ki n th c qua tr l i m t s câu h i c b n v l ch s Vi t Nam 1858 – 1884.

2.1. H ng d n h c sinh l p b ng h th ng ki n th c l ch s Vi t Nam 1858 – 1884

* *Tr c h t, giáo viên xác nh cho h c sinh n i dung tr ng tâm c n l p b ng h th ng trong giai o n l ch s Vi t Nam 1858 – 1884:*

- Quá trình xâm l c Vi t Nam c a Pháp.

- Cu c kháng chi n ch ng Pháp c a nhân dân ta.
- Thái c a tri u ình trong cu c kháng chi n ch ng Pháp xâm l c
- Nguyên nhân khi n Vi t Nam m t n c vào tay Pháp. T ó ánh giá trách nhi m c a nhà Nguy n trong vi c m t n c vào tay th c dân Pháp.

* *Ti p ó, giáo viên h ng d n các em thi t k hình th c b ng niên bi u*

V i các n i dung trên, ch c n m t b ng h th ng ki n th c là , v i d ng niên bi u t ng h p. C th , giáo viên h ng d n các em l p b ng theo m u sau:

M t tr n	Ti n trình xâm l c c a Pháp	Thái c a tri u ình	Cu c kháng chi n c a nhân dân	K t qu

* *Cu i cùng, giáo viên h ng d n h c sinh l a ch n ki n th c a vào b ng*

Giáo viên có th l a ch n các hình th c ho t ng nhóm, ho c cá nhân, ti n hành trên l p ho c làm bài t p v nhà. Giáo viên thu k t qu làm vi c, ki m tra, nh n xét và b sung, hoàn thi n. B ng h th ng chu n s c giáo viên (ho c h c sinh) t ánh máy, l u làm tài li u h c t p.

B ng h th ng ki n th c l ch s Vi t Nam 1858 – 1884

M t tr n	Ti n trình xâm l c c a Pháp	Thái c a tri u ình	Cu c kháng chi n c a nhân dân	K t qu
à N ng 1858	<ul style="list-style-type: none"> - 31-8-1858: liên quân Pháp – Tây Ban Nha dàn tr n tr c c a bi n à N ng. - 1-9-1858: Pháp-TBN t n công à N ng, b lên bán o S n Trà, chính th c xâm l c Vi t Nam. 	<ul style="list-style-type: none"> - C Nguy n Tri Ph ng l p phòng tuy n Liên Trì ch n gi c - Quân i tri u ình t ch c l c l ng ánh tr . 	<ul style="list-style-type: none"> - Nhân dân à N ng sát cánh cùng quân tri u ình ch ng Pháp; th c hi n v n không nhà tr ng gây cho Pháp nhi u khó kh n ... - Khí th kháng chi n s c sôi trong c n c... 	<ul style="list-style-type: none"> - ch b c m chân su t 5 tháng trên bán o S n Trà. - Âm m u ánh nhanh th ng nhanh c a Pháp b c u th t b i

Gia nh 1859- 1860	- 2-1859: Pháp chuy n h ng t n công Gia nh - 17-2-1859: n súng ánh thành Gia nh.	- Quân tri u ình t ch c l c l ng ánh tr nh ng nhanh chóng tan rã	- Các i dân binh kháng chi n ch ng, d ng c m (ch n ánh, bám sát, qu y r i và tiêu di t ch), khi n ch ph i rút xu ng các tàu chi n.	- K ho ch ánh nhanh th ng nhanh th t b i, Pháp ph i chuy n sang k ho ch chinh ph c t ng gói nh .
	- N m 1860: Pháp sa l y chi n tr ng Trung Qu c và Italia, l c l ng Gia nh r t m ng	- C Nguy n Tri Ph ng l p phòng tuy n Chí Hòa ch n gi c, giam mình trong th phòng ng . - N i b xu t hi n t t ng ch hoà.	- Ch ng t n công ch (n Ch R y, 7-1860)	- Pháp không m r ng ánh chi m c Gia nh, vào th ti n thoái l ng nan.
Mi n ông Nam Kì 1861- 1862	- 2-1861: Pháp t n công i n Chí Hòa - T 4-1861 -> 3- 1862: th a th ng chi m nh T ng, Biên Hòa, V nh Long	- Quân tri u ình kháng c quy t li t. i n th t th , quân tri u ình rút ch y. - Tri u ình kí Hi p c Nhâm Tu t (5- 6-1862)	- Các toán ngh a quân ho t ng m nh, l p nhi u chi n công (Tr ng nh, Tr n Thi n Chính, Lê Huy, Nguy n Trung Tr c)... - Phong trào kháng chi n c a nhân dân dâg cao khi n Pháp lúng túng.	- Pháp chi m c 3 t nh mi n ông Nam Kì

Mi n ông Nam Kì sau hi p c 1862	Pháp d ng các cu c thôn tính bình nh 3 t nh mi n ông	- Ra l nh gi i tán ngh a binh ch ng Pháp	- Nhân dân b t ch p l nh bãi binh c a tri u ình, kiên quy t ánh Pháp d i nhi u hình th c (v trang, t a, v n th ,...) - Tiêu bi u là ho t ng c a ngh a quân Tr ng nh	- Pháp g p khó kh n khi bình nh mi n ông; tuy nhiên v n t ch c b máy cai tr làm bàn p chu n b m r ng ánh mi n Tây
Mi n Tây Nam Kì 1867	- L y c tri u ình vi ph m hi p c 1862, Pháp yêu c u tri u ình giao n t 3 t nh mi n Tây. - 20/6/1867 Pháp dàn tr n tr c thành V nh Long, ép Phan Thanh Gi n n p thành. - T ngày 20-> 24/6/1867: Pháp chi m 3 t nh mi n Tây ...	- Lúng túng b c nh c. - Kinh l c s Phan Thanh Gi n và quan quân 3 t nh h v khí n p thành	- Ti p t c kháng chi n v i phong trào "t a", u tranh v trang gây cho Pháp nhi u thi t h i (Phan Tôn, Phan Liêm, Nguy n Trung Tr c, Nguy n H u Huân...)	Cu c kháng chi n c a nhân dân th t b i. Pháp chi m 3 t nh mi n Tây.
1867- 1873	C ng c , bi n Nam Kì thành bàn p v ng ch c t n công Trung Kì và B c Kì.	- Không ngh n chi n u giành l i các vùng t ã m t - Ti p t c thi hành chính sách i n i, i ngo i thi n c n.		

B c Kì 1873- 74	<p>- Sau khi chi m Nam Kỳ, Pháp ráo ri t chu n b ánh B c Kỳ...Ch p c h i tri u Nguy n nh gi i quy t v uy-puy, Pháp em quân ra B c</p> <p>- 5-11-1873 Gác-ni-ê t i HN, gi trò khiêu khích...</p> <p>- 19-11-1873 Gác-ni-ê g i t i h u th òi Nguy n Tri Ph ng n p thành.</p> <p>20-11-1873: Pháp chi m thành Hà N i.</p> <p>- T 23-11-> 12-12-1873 Pháp chi m các t nh ng b ng B c Kỳ...</p>	<p>- Quân i tri u ình do Nguy n Tri Ph ng, viên ch ng c ch huy chi n u d ng c m, nh ng nhanh chóng tan rã.</p> <p>- Tri u ình lúng túng kí Hi p c Giáp Tu t 1874, c t 6 t nh Nam Kỳ cho Pháp</p>	<p>- Quân dân Hà N i và các t nh B c Kỳ kháng c quy t li t...Tr n ánh tiêu bi u: tr n C u Gi y (21-12-1873)</p> <p>- Phong trào u tranh ch ng Pháp và phong ki n u hàng dâng cao (tiêu bi u là kh i ngh a Tr n T n, ng Nh Mai... Ngh An, Hà T nh)</p>	<p>- Pháp xác l p ch quy n v i l c t nh Nam Kỳ</p> <p>- Pháp rút kh i B c Kỳ, nh ng v n t c c s cho vi c xâm l c sau này.</p>
B c Kì 1882- 83	<p>- L y c tri u Nguy n vi ph m i u c 1874, Pháp a quân ra B c.</p> <p>- 3 – 4 – 1882, Rivie ch huy quân b lên Hà N i.</p> <p>- 25– 4 – 1882: Pháp g i t i h u th yêu c u n p thành. Ch a h t th i h n, Pháp chi m thành.</p> <p>- L i d ng tri u ình hoang mang, m t c nh giác, Pháp chi m Hòn Gai, Qu ng Yên, Nam nh (3-1883)</p>	<p>- Quân i tri u ình do Hoàng Di u ch huy anh d ng chi n u nh ng th t b i.</p> <p>- Tri u ình nuôi o t ng th ng thuy t thu h i Hà N i, h l nh rút quân và gi i tán i quân a ph ng</p>	<p>- Nhân dân B c Kỳ c n gi c b ng nhi u hình th c sáng t o (rào làng, p lu ; b t h p tác..)</p> <p>- Thành Hà N i th t th , nhi u s phu v n thân ti p t c kháng chi n, nhi u i ngh a d ng ch ng Pháp c thành l p...</p> <p>- 19-5-1883: chi n th ng C u Gi y l n hai.</p>	<p>- Pháp chi m thành Hà N i và các t nh thành ng b ng B c kì l n th hai.</p> <p>- Thái c a tri u ình khi n Pháp h quy t tâm ánh Hu , k t thúc chi n tranh.</p>

Hu 1883- 1884	- L i d ng vua T c m t, tri u ình b i r i, Pháp quy t nh ánh Hu - 18/8/1883: Pháp t n công Thu n An - > 20/8/1883 làm ch Thu n An. - T 12-1883: Pháp tiêu di t các kháng còn l i B c Kì	- Quân i tri u ình do Lê S , Lê Chu n ... ch huy anh d ng ch ng tr song th t b i - Tri u ình xin ình chi n, kí Hi p c Hácm ng (25/8/1883) và Pat n t (6-6- 1884) ; gi i tán phong trào kháng chi n c a nhân dân	Nhân dân B c Kì v n quy t li t ch ng Pháp, nhì u trung tâm kháng chi n ti p t c hình thành, gây cho Pháp nhì u thi t h i (ho t ng c a ngh a quân Nguy n Thi n Thu t, T Hi n, Hoàng ình Kinh...)	- Nhà Nguy n u hàng hoàn toàn. Pháp hoàn thành xác l p n n b o h trên toàn b t n c ta.
---------------------	--	---	--	--

2.2. H ng d n tr l i m t s câu h i c b n

Trên c s b ng h th ng kì n th c, giáo viên a m t s câu h i tr ng tâm và h ng d n các em v n d ng b ng th ng kê, “nh t” kì n th c c n thi t hoàn thành.1

* L a ch n h th ng câu h i

Trên c s ch n l c, tôi ã cân nh c a ra m t s câu h i c b n và h ng d n cho các em tr l i nh sau:

1. Khái quát t i n trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp / L p b ng niên bi u các b c xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp (1858 – 1884)? Vì sao quá trình ó kéo dài g n 30 n m?
2. L p b ng v thái c a tri u ình và nhân dân trong cu c kháng chi n ch ng Pháp xâm l c. T ó rút ra nh n xét?
3. Phân tích nh ng nguyên nhân a n vì c m t n c cu i th k XIX? T ó ánh giá trách nhi m c a nhà Nguy n trong vì c m t n c vào tay th c dân Pháp?

Giáo viên có th cho h c sinh v nhà làm tr c, ho c trao i th o lu n theo nhóm tìm áp án chung.

*H ng d n tr l i:

Tr c khi h ng d n tr l i, giáo viên g i i di n h c sinh trình bày ph n chu n b , h c sinh khác / nhóm khác nh n xét, b dung. Tì p ó, giáo viên s d ng ph ng pháp àm tho i, trao i, g i m giúp h c sinh t phát hi n v n , hoàn thi n bài t p.

1. *Khái quát ti n trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp / L p b ng niên bi u các b c xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp (1858 – 1884)? Vì sao quá trình ó kéo dài g n 30 n m?*

- N u yêu c u *Khái quát ti n trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp*, giáo viên g i ý các em l y ki n th c trong c t 2 “Cu c xâm l c c a th c dân Pháp” tr l i.

- V i d ng yêu c u *L p b ng niên bi u các b c xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp (1858 – 1884)*, các em có th d a vào c t 1 và 2 (m t tr n và cu c xâm l c c a Pháp) hoàn thành. Vì m i m t tr n c thi t k trong b ng c ng chính là m t b c trong ti n trình xâm l c Vi t Nam c a Pháp. C th nh sau:

STT	Giai o n	Ti n trình xâm l c
1	1858-1862	Pháp chi m 3 t nh mi n ông Nam Kỳ là Gia nh, nh T ng và Biên Hòa. K t thúc b ng Hi p c Nhâm Tu t 5-6-1862 (nhà Nguy n nh ng h n 3 t nh mi n ông cho Pháp)
2	1863-1867	Pháp chu n b và ánh chi m 3 t nh mi n Tây Nam Kỳ là V nh Long, An Giang, Hà Tiên
3	1868-1874	Pháp chu n b và tì n ánh B c Kỳ l n th nh t. K t thúc b ng Hi p c Giáp Tu t 15-3-1874 (nhà Nguy n chính th c th a nh n 6 t nh Nam Kỳ là t thu c Pháp)
4	1875-1882	Chu n b và tì n ánh B c Kỳ l n th hai.
5	1883-1884	- Pháp t n công Thu n An, bu c tri u ình Hu kí Hi p c Hác-m ng (25-8-1883) c b n hoàn thành vi c xâm l c Vi t Nam. - 6-6-1884, Hi p c Pat n t c kí k t -> Pháp hoàn thành vi c xác l p n n b o h trên toàn b t n c ta.

- lý gi i *nguyên nhân khi n quá trình xâm l c c a Pháp kéo dài g n 30 n m*, giáo viên g i ý h c sinh phát hi n v n (nguyên nhân ch quan – v phía Pháp, nguyên nhân khách quan...).

-> *G i ý tr l i:*

+ *Nguyên nhân ch quan:*

- Thái trừ tr , th m dò c a Pháp
- Trong quá trình xâm l c Pháp g p nhi u khó kh n, ph i b n tâm nh ng v n khác nh chi n tranh Trung Qu c, chi n tranh v i Áo trên t Italia, chi n tranh v i Ph , công xã Pari...

+ *Nguyên nhân khách quan:* v p ph i tình th n kháng chi n kiên c ng c a nhân dân Vi t Nam. ây là nguyên nhân chính, quan tr ng nh t

-> vì th Pháp không th t p trung và k t thúc chi n tranh nhanh chóng

2. *L p b ng v thái c a tri u ình và nhân dân trong cu c kháng chi n ch ng Pháp xâm l c. T ó rút ra nh n xét?*

- *L p b ng:* d a vào b ng h th ng, giáo viên giúp h c sinh l a ch n các tiêu chí: *Ti n trình xâm l c c a Pháp, thái tri u ình và nhân dân.*

Ti n trình xâm l c c a Pháp	Thái c a tri u ình	Thái c a nhân dân

Trong ó, ti n trình xâm l c c a Pháp ch nêu khái quát (b c xâm l c); v thái tri u ình và nhân dân, giáo viên h ng d n h c sinh ch n l c ki n th c trong b ng

- *Nh n xét:* Giáo viên g i ý h c sinh t rút ra nh n xét

Thái c a tri u ình:

- Khi th c dân Pháp xâm l c n c ta, tri u ình có t ch c kháng chi n nh ng dè d t, c m ch ng; b ng, máy móc, thi u sáng t o, thi u quy t tâm

- Do t t ng ng i ch, s ch, mu n b o v l i ích c a dòng h , giai c p – t ch ng c y u t tri u Nguy n ã i n th a hi p, kí các hi p c c t t c u hòa (1862, 1874, 1883, 1884). n n m 1884 tri u ình phong ki n ã u hàng k t thúc vai trò l ch s

-> *H u qu :* khi n n c ta m t c l p t ng b c n hoàn toàn, bi n m t n c t không t t y u thành t t y u. Vì v y nhà Nguy n ph i ch u trách nhi m chính trong vi c m t n c vào tay Pháp.

Thái c a nhân dân

- Khi Pháp xâm l c, nhân dân t m gác mâu thu n giai c p cùng tri u ình phong ki n ng lên ánh gi c (nhân dân t quy n l i dân t c lên trên quy n l i giai c p)

- Trái v i s dè d t, b ng, thi u quy t tâm c a tri u ình, nhân dân kháng chi n v i tinh th n sáng t o, ch ng, kiên quy t và oàn k t r t cao, xu t hi n nhi u t m g ng yêu n c b t khu t (Nguy n Trung Tr c, Tr ng nh,...). Nhân dân t ng ng lên kháng chi n không ch tri u ình kêu g i, không buông r i v khí k c khi tri u ình ã i vào con ng th a hi p u hàng, quay l ng l i phong trào kháng chi n. nh ng n i Pháp ã chi m, chúng ch chi m c t ch không chi m c lòng dân.

- M c dù càng v sau i u ki n ngày càng khó kh n (do th c dân Pháp và tri u ình tìm m i cách ng n c n) nh ng cu c u tranh v n ti p t c m t cách b n b , d o dai và ngày càng m nh m h n tr c.

3. Phân tích nh ng nguyên nhân a n vì c m t n c cu i th k XIX? T ó ánh giá trách nhi m c a nhà Nguy n trong vì c m t n c vào tay th c dân Pháp?

tr l i câu h i này, giáo viên g i ý h c sinh d a vào ki n th c ã h c bài tr c (Tình hình Vi t Nam tr c khi th c dân Pháp xâm l c) th y c ti m l c t n c tr c khi Pháp xâm l c là m t nguyên nhân khi n m t kh n ng phòng th ; m t khác, thái c a tri u ình khi i m t v i cu c kháng chi n và h n ch c a phong trào kháng chi n c a nhân dân c ng là nguyên nhân ch quan d n n th t b i. Bên c nh ó, các em c n t Vi t Nam trong b i c nh th gi i và khu v c ánh giá khách quan v nguyên nhân m t n c.

-> G i ý tr l i:

* Nguyên nhân m t n c:

- Tì m l c t n c suy y u nghiêm tr ng b i nh ng chính sách b o th c a tri u ình

- Tri u ình Nguy n ã có ch tr ng ti n hành kháng chi n nh ng còn nhi u h n ch (phòng th b ng), kh c t nh ng c i cách duy tân, i t th hòa sang ch hòa, t ng b c u hàng th c dân Pháp ph n b i nhân dân

- Phong trào kháng chi n c a nhân dân di n r a t sôi n i v i nhi u hình th c phong phú nh ng thi u m t ng l i th ng nh t, thi u s liên k t, chi n thu t l c h u, s phá ho i c a tri u ình...nên th t b i

- Khách quan:

+ T u th k XIX ch ngh a th c dân y m nh xâm l c thu c a, trong khi ó châu Á - n i t r ng ng i ông tài nguyên phong phú, ch phong ki n ang kh ng ho ng tr m tr ng ã và ang b thôn tính...

+ Th c dân Pháp sau m t th i gian nhòm ngó ã quy t tâm xâm l c n c ta. T ng quan l c l ng chênhl ch r t l n...

-> Nguyên nhân chính là do s b o th , b ng, thi u kiên quy t, hèn nhất c a tri u Nguy n.

* *ánh giá trách nhi m c a nhà Nguy n:*

- t trong b i c nh châu Á và th gi i, nhi u n c nh c i cách th c th i v n thoát kh i b xâm l c, gi c c l p (Nh t, Xiêm).

- Vì th , m t n c không ph i là t t y u. Song nhà Nguy n v i chính sách b o th trong cai tr t n c, ng l i kháng chi n sai l m... ã bi n m t n c t không t t y u thành t t y u. Do ó nhà Nguy n ph i ch u trách nhi m chính trong vi c m t n c vào tay Pháp cu i th k XIX

2.3. C ng c ki n th c và rèn k n ng v i các câu h i tham kh o.

Trên c s h th ng câu h i c b n, giáo viên a ra m t s câu h i tham kh o h c sinh v n d ng ki n th c ã h c gi i quy t v n , qua ó rèn k n ng vi t bài, c ng c ch c ki n th c ã h c. Tôi xin a ra m t s câu h i tham kh o:

1. *L p niên bi u các s ki n chính trong t i n trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp 1858 – 1884? Phân tích các nguyên nhân khi n quá trình xâm l c c a Pháp kéo dài g n 30 n m?*
2. *L p b ng v quá trình xâm l c n c ta c a th c dân Pháp và cu c kháng chi n ch ng xâm l c c a nhân dân ta t 1858-1884? Nh n xét v thái c a nhân dân trong cu c kháng chi n ó?*
3. *ánh giá v cu c kháng chi n ch ng Pháp c a nhân dân ta 1858 – 1884, SGK l p 11 nâng cao vi t “Cu c chi n tranh nhân dân ã di n ra liên t c, u kh p, v i tinh th n d ng c m vô song... ã khi n th c dân Pháp ph i ch u nhi u t n th t và ph i m t 26 n m t i n hành cu c chi n tranh xâm l c m t n c Vi t Nam nh bé”. B ng ki n th c l ch s ã h c, em hãy làm rõ nh n nh trên.*
4. *B ng nh ng hi u bi t c a em v l ch s Vi t Nam giai o n 1858-1884, hãy bình lu n câu nói c a nhà yêu n c Nguy n Trung Tr c “Bao gi ng i Tây nh h t c n c Nam thì m i h t ng i Nam ánh Tây”*
5. *Phân tích thái c a nhà Nguy n trong cu c kháng chi n ch ng Pháp xâm l c t 1858 n 1884. T ó ánh giá trách nhi m c a nhà Nguy n trong vi c n c ta r i vào tay th c dân Pháp?*

6. Vì c m t n c ta cu i th k XIX có ph i là t t y u không?

...

(Các câu h i này giáo viên có th cho h c sinh t làm, sau ó thu k t qu , ch m ch a c n th n. Sau ó, giáo viên nh h ng cho h c sinh cách gi i quy t t ng v n)

B. K T LU N VÀ KI N NGH

1. K t lu n

- S d ng ph ng pháp h th ng hóa ki n th c cùng v i h ng d n tr l i các câu h i ôn t p c b n, tr ng tâm... ôn t p cho h c sinh là ph ng pháp r t hi u qu , c bi t i v i nh ng n i dung ôn t p có kh i l ng ki n th c l n.

- Qua v i c th c hi n s d ng b ng h th ng ki n th c, k t h p v i h ng d n tr l i các câu h i c b n, tr ng tâm ph n l ch s Vi t Nam 1858 – 1884, tôi nh n th y h c sinh ti p c n và n m ki n th c nhanh, ch c, ít b nh m l n, hi u sâu b n ch t c a v n , kh n ng v n d ng t t. Hi u qu c a ph ng pháp trên ã c ki m ch ng th c t v i k t qu làm bài t t c a h c sinh nhi u n m qua.

2. Ki n ngh

- ngh th o lu n, th ng nh t l i v c u trúc thi – riêng i v i môn S kh i 11:

C u trúc n i dung thi h c sinh gi i các tr ng chuyên duyên h i B c B t ng i h p lý. Tuy nhiên, c u trúc kh i 11 nên sát v i ch ng trình kh i 12, v i ch ng trình thi ch n h c sinh gi i các t nh. Kinh nghi m nhi u n m cho th y, n th i i m tháng 4, ngh a là cu i n m h c l p 11, h u h t các tr ng ã d y c quá n a ch ng trình l p 12 chu n b cho kì thi ch n h c sinh gi i t nh và qu c gia l p 12 n m sau (th m chí có nhóm h c sinh ã c trang b h t ki n th c l p 12 tham d thi h c sinh gi i v t c p). N u c u trúc ch ng trình thi h c sinh gi i duyên h i B c B là l ch s Vi t Nam th i kì cu i th k XIX u th k XX, l ch s th gi i c n i – thì nh th , v hình th c có v h p lý vì úng v i ch ng trình l p 11, nh ng ch a th c s phù h p v i th c t các tr ng. Tôi ngh , nhóm S có th trao i, th ng nh t l i v c u trúc thi h c sinh gi i kh i 11 c m các tr ng duyên h i B c B (nên ch ng sát h n v i ch ng trình thi h c sinh gi i 12 ?)

- H i các tr ng chuyên duyên h i B c B ho t ng hi u qu , lâu b n, th c s là di n àn giao l u c a các th y cô, là m t sân ch i h p d n, thu hút

các em học sinh, có uy tín với các trường quan sát viên và các trường ngoài khu vực, tôi tha thiết mong muốn bắt đầu từ trường nào khi thực hiện cải tổ thực tiễn của trường này. *phải tiến công bằng, khách quan lên hàng ưu - nhược điểm là vấn đề môn Lịch sử ...* Tôi tin rằng đây cũng là suy nghĩ chung của các trường tham gia.

Trên đây là trải nghiệm mà tôi viết **“Ôn tập lịch sử Việt Nam 1858 – 1884 và vấn đề hình thành kinh nghiệm và học đường triết lý mới của học sinh”**, rất mong các trường tham gia đóng góp ý kiến và chia sẻ kinh nghiệm. Xin gửi lời trân trọng cảm ơn tới trường THPT chuyên Thái Bình đã thực hiện cải tổ thực tiễn của Hội thi chuyên môn các trường chuyên duyên hải Bắc Bộ, tạo điều kiện cho nhà trường tham gia như chúng tôi được giao lưu, học hỏi và chia sẻ kinh nghiệm.

Hải Dương tháng 8 năm 2013

TÀI LI U THAM KH O

1. Nguyễn Thị Côi-Trần Bá , Hướng dẫn ôn tập và làm bài thi môn Lịch sử , NXB Giáo dục Quốc gia Hà Nội, 2002
2. Phan Ngọc Liên - Trần Văn Tr , Phương pháp dạy học lịch sử , NXB Giáo dục, 1999.
3. Phan Ngọc Liên (ch biên), Các loại bài thi học sinh giỏi môn Lịch sử , NXB Hà Nội, 2007
4. Tuyển tập thi Olympic 30-4, lần thứ XV – 2009, NXB Giáo dục Sph m, 2009.
5. Tuyển tập thi Olympic 30-4, lần thứ XVI – 2010, NXB Giáo dục Sph m, 2010.
6. Tuyển tập thi Olympic 30-4, lần thứ XVII – 2011, NXB Giáo dục Sph m, 2011.

Chuyên x p lo i B

CHUYÊN :

L ACH NV N D Y VÀ PH NG PHÁP ÔN T P CHO H C SINH GI I QU C GIA KHI GI NG D Y GIAI O NL CH S VI T NAM T 1858 N 1918

A. PH N M U

i v i tr ng THPT chuyên, vi c b i d ng h c sinh gi i qu c gia là nhi m v th ng xuyên mang tính t t y u. Vì th i v i các giáo viên tr ng chuyên, c bi t là giáo viên l ch s , công vi c này là công vi c quan tr ng trong t ng n m h c và mang tính c p thi t. Giáo viên không ch làm nhi m v ôn t p, c ng c ki n th c ã h c mà còn ph i ào t o tìm ra nhân t , nhân tài là nh ng h c sinh có ni m say mê, h ng thú và c bi t là có n ng khi u v môn l ch s . Vi c ào t o , b i d ng này c nghi m thu qua k t qu h c sinh tham gia kì thi h c sinh gi i qu c gia môn l ch s c t ch c hàng n m. Do ó, h c sinh tham d kì thi t k t qu t t thì v n t ra là giáo viên c n ph i có ph ng pháp ôn t p phù h p và mang tính hi u qu cao.

M t khác trong quá trình ôn t p và b i d ng h c sinh gi i qu c gia, n i dung ki n th c l ch s Vi t Nam trong giai o n t 1858 n 1918 là m t v n l ch s khá dài và khá khó h c sinh có th ti p thu và hi u sâu c n i dung ki n th c ph n này. Ng th i n i dung ki n th c c a giai o n l ch s Vi t Nam 1858- 1918 r t quan tr ng trong ch ng trình l ch s Vi t Nam vì ây là giai o n l ch s có nh ng ki n th c c s cho các giai o n l ch s ti p theo, c coi là m c m u trong th i kì l ch s Vi t Nam c n hi n i. N u h c sinh không c trang b ki n th c sâu r ng v giai o n l ch s này thì khó có th t k t qu cao c. Vì v y vi c giúp h c sinh n m ch c ph n ki n th c trong giai o n giai o n l ch s Vi t Nam 1858- 1918 là m t yêu c u c n thi t i v i giáo viên b i d ng h c sinh gi i qu c gia. Xu t phát t nh ng yêu c u thi t th c nh trên, tôi xin m nh d n a ra m t vài ý ki n c a mình trao i bàn b c v l a ch n các v n d y và ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia giai o n l ch s Vi t Nam t 1858 n 1918.

B. PH N N I DUNG

I. N I DUNG KI N TH C C N CUNG C P CHO H C SINH V GIAI O N L CH S VI T NAM 1858 - 1918

1. Vi t Nam tr c nguy c xâm l c c a th c dân Pháp

a. Tình hình Vi t Nam tr c khi b Pháp xâm l c: v kinh t , chính tr , xã h i

b. Quá trình th c hi n âm m u c a th c dân Pháp chu n b xâm l c Vi t Nam

2. Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp v trang xâm l c Vi t Nam

(1858 -1984)

a. Ch ng Pháp ánh chi m à N ng 1858 - 1859 và các t nh Nam Kì 1859 - 1862

b. Ch ng Pháp ánh chi m các t nh mi n ông Nam kì 1859 - 1862 và các t nh mi n Tây nam kì 1867

c. Ch ng Pháp ánh chi m B c Kì l n 1(1873 - 1883) và l n 2 (1883 - 1884)

d. Ch ng Pháp ánh chi m Hu .và nhà Nguy n u hàng hoàn toàn

3. Cu c v n ng kinh thành Hu và phong trào ch ng Pháp bình nh (1885 - 1896)

a. Nguyên nhân bùng n phong trào C n V ng

b. Các cu c kh i ngh a trong phong trào C n V ng:

Bãi S y (1883 - 1892)

Ba ình (1886 - 1897)

Hùng L nh (1886 - 1887)

H ng Khê (1885 - 1896)

c. Phong trào nông dân t ng ng lên ch ng pháp:

Kh i ngh a Yên Th (1884 - 1913)

4. Vi t Nam trong bu i u d i ách th ng tr c a th c dân Pháp (1897 -1918)

a. N i dung ch ng trình khai thác thu c a l n 1 c a th c dân Pháp

b. Sự chuyển biến về kinh tế, xã hội Việt Nam sau chiến tranh khai thác thuộc địa

5. Sự ra đời của trào lưu dân tộc chủ nghĩa và cuộc vận động giải phóng dân tộc cuối thế kỷ XX

a. Hoạt động của các nhà Phan Bội Châu

b. Hoạt động của các nhà Phan Chu Trinh

c. Phong trào ông Kinh nghĩa thực

d. Phong trào nông dân Yên Thế và vũ khí pháp lý Hà Nội

6. Việt Nam trong thời kỳ chiến tranh giải phóng (1914-1918)

a. Tình hình Việt Nam trong chiến tranh giải phóng

b. Phong trào yêu nước trong những năm chiến tranh:

Việt Nam quang phục hội

Khởi nghĩa binh lính Thái Nguyên

Phong trào công nhân

Hoạt động của Nguyễn Ái Quốc

II. HƯỚNG DẪN PHƯƠNG PHÁP ÔN TẬP CHO HỌC SINH V GIAI O N L CH S 1858-1918

1. Yêu cầu trong quá trình ôn tập

a. Nắm chắc kiến thức trong toàn bộ chương trình SGK cơ bản và nâng cao các năm học lớp 10, 11 và 12.

- Trong nội dung các thi HSG quốc gia năm trong toàn bộ chương trình các năm học lớp 10, 11 và 12

- Đối với các em học sinh giỏi ưu tú yêu cầu nắm toàn bộ kiến thức phổ thông cung cấp cho mình hệ thống kiến thức toàn diện, tạo điều kiện có thể so sánh liên hệ các sự kiện hay phenomenon kiến thức liên quan đến nhau.

b. Nắm chắc những vấn đề quan trọng liên quan đến SGK nâng cao cũng như tài liệu tham khảo.

- Chương trình ôn tập thi là phần kiến thức nằm trong SGK nhưng làm bài thi tốt, cần phải có khả năng hiểu biết mở rộng bên ngoài các tham khảo các tài liệu tham khảo khác. Khi có kiến thức từ các sách tham khảo sẽ giúp các em có khả năng mở rộng kiến thức liên hệ

- Tuy nhiên, giáo viên c n h ng d n h c sinh bi t ch n l c nh ng cu n sách tham kh o thi t y u ph c v cho thi HSG qu c gia ch không nên tham kh o m t cách dàn tr i, s u t m m t cách t sách tham kh o v a t n th i gian l i không bi t t p h p nh ng ki n th c tr ng tâm mang tính hi u qu .

c. Cách ôn t p hi u qu .

- Trong quá trình ôn t p, giáo viên ph i giúp h c sinh s p x p theo t ng v n c h th ng theo th i gian t tr c n sau.

- Cùng v i công vi c ó, giáo viên c n h ng d n h c sinh cách th c phân tích, gi i thích và liên h v i các s ki n và rút ra các bài h c kinh nghi m.

- C n l p các b ng bi u g n v i các s ki n theo các m ng ki n th c và th i gian khác nhau theo cách phân chia n i dung ki n th c c phân nh theo chi u ngang ho c chi u d c.

- C n ghi nh các s ki n l ch s , các con s hay ngày tháng ...ra quy n s tay ghi chép s n sàng tranh th h c b t c lúc nào.

- Tìm cách h c và ghi nh s ki n cho riêng mình b ng cách g n các s ki n l ch s v i nh ng s ki n ngoài cu c s ng nh ngày sinh nh t,

- Th ng xuyên luy n t p cho các em làm quen và vi t bài c a các thi h c sinh gi i qu c gia các em làm quen.

Tr c khi cho các em vi t bài, giáo viên c n h ng d n h c sinh các k n ng làm bài l ch s khi thi h c sinh gi i c n ph i l u ý nh th nào nh : c k , phân tích , l p dàn ý...

Sau khi ch m, giáo viên c n ch a chi ti t các bài vi t c a các em rút kinh nghi m nh m tránh các sai sót nh ng bài vi t sau. Quá trình luy n vi t bài là công vi c quan tr ng giáo viên th y c nh ng l h ng ki n th c c a h c sinh, t ó tìm cách kh c ph c và bù p ph n ki n th c còn y u c a t ng h c sinh. ng th i còn giúp h c sinh làm bài v i tâm lý bình t nh, t tin do có m t quá trình luy n vi t khi b c vào kì thi h c sinh gi i đi n ra sau ó.

2. Luy n các câu h i th ng g p

Câu h i trong ph n 1: Vi t Nam tr c nguy c xâm l c c a th c dân Pháp

Phân tích b i c nh n c ta tr c khi b th c dân pháp xâm l c?
T i sao nói n c ta b r i vào tay Pháp là do m t ph n trách nhi m c a nhà Nguy n?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Tình hình n c ta tr c khi b th c dân pháp xâm l c:

+ V kinh t : Nông nghi p l c h u...

Th công nghi p, th ng nghi p ình n...

Tài chính c n ki t...

+ V chính tr :T ng l p nh ng nhi u, bóc l t nhân dân...

+ V xã h i: Mâu th n xã h i lên cao, các cu c kh i ngh a ch ng tri u ình n ra liên ti p...

+ V i ngo i:b quan t a c ng, ng n sông c m ch và bi t ãi ng i ph ng Tây...

- Trách nhi m c a nhà Nguy n:

+ Tr c v n n c nguy nan: t n c suy y u v m i m t, th c dân Pháp l i ráo ri t chu n b xâm l c n c ta nh ng nhà Nguy n không th c hi n c i cách duy tân t n c mà ng c l i còn th c hi n chính sách i ngo i h t s c sai l m...

i u này càng t o c h i cho Pháp nhanh chóng xâm l c n c ta.

+ Khi th c dân Pháp vào xâm l c, nhà Nguy n ã không ch ng ng lên oàn k t nhân dân ch ng l i Pháp mà l n l t kí các hi p c u hàng Pháp...

Nhà Nguy n ch u m t ph n trách nhi m trong vi c m t n c

Qua quá trình th c dân Pháp chu n b xâm l c Vi t Nam hãy so sánh âm m u xâm l c c a Pháp v i âm m u xâm l c c a phong ki n ph ng B c i v i nhân dân ta?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- S l c quá trình th c dân Pháp chu n b xâm l c n c ta:

+ T th k XVII n n a àu th k XIX, các th ng nhân Pháp n làm n buôn bán Vi t Nam. Các giáo s Pháp c ng tích c c gây d ng c s n c ta... tr thành nh ng ng i i tiên phong, v ch ng cho cu c chi n tranh xâm l c c a th c dân Pháp...

+ n gi a th k XIX, khi mâu thu n Anh - Pháp t m th i l ng xu ng t o liên minh xâm xé Trung Qu c (1856), chính ph Pháp quy t nh em quân ánh chi m Vi t Nam...

- So sánh âm m u xâm l c c a Pháp v i âm m u xâm l c c a phong ki n ph ng B c i v i nhân dân ta:

+Gi ng nhau:

u có âm m u thôn tính th ng tr và bóc l t nhân dân Vi t Nam
u có s chu n b k l ng tr c khi ti n hành em quân sang ánh chi m n c ta

+ Khác nhau:

Âm m u xâm l c c a phong ki n ph ng B c:

Ti n th ng vào kinh ô n c ta ánh chi m, bu c tri u ình ph i u hàng mà không có s th ng thuy t...

Tr c khi ánh chi m không c n t o ra c mà ch c n dùng v l c t t n công...

Âm m u xâm l c c a th c dân Pháp:

Ti n ánh vào vùng không ph i kinh ô, dùng chính sách ngo i giao ép bu c b t tri u ình phong ki n ph i t ng b c u hàng...

Tr c khi ánh chi m luôn t o ra cái c r i sau ó m i t n công...

T i sao nói nhà Nguy n ã làm cho vì c m t n c ta cu i th k XIX t không t t y u tr thành t t y u?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Nêu b i c nh th gi i: các n c t b n ph ng Tây ang chuy n t giai o n t do c nh tranh chuy n sang giai o n c quy n. Nhu c u nguyên li u, th tr ng ngày càng tr nên c p thi t. Vì v y các n c TBCN ua nhau sang ph ng ông xâm chi m bi n thành thu c a c a h ...

- Nêu b i c nh l ch s n c ta tr c khi th c dân Pháp xâm l c: v kinh t , chính tr , xã h i...

- Nêu nh ng sai l m trong m i chính sách c a tri u ình nhà Nguy n v kinh t , chính tr , xã h i và i ngo i... ã góp ph n làm cho t n c tr nên suy ki t, lòng dân li tán nên vì c m t n c t không t t y u tr thành t t y u...

Câu h i trong ph n 2: Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp v trang xâm l c Vi t Nam (1858 -1884)

T i sao th c dân Pháp l i ch n à N ng t n công? Vì c th c hi n k ho ch “ ánh nhanh th ng nhanh” ã b nhân dân ta ánh b i nh th nào?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Th c dân Pháp l i ch n à N ng t n công vì:

+ ây là m t v trí chi n l c quan tr ng - là n i có h i c ng sâu và r ng, tàu chi n có th ra vào d dàng, l i n m trên ng thiên lí B c - Nam, n u chi m c s t o i u ki n thu n l i cho Pháp th c hi n k ho ch “ ánh nhanh th ng nhanh”

+ ây c ng là n i t o i u ki n có th th c hi n âm m u “l y chi n tranh nuôi chi n tranh” vì h u ph ng à N ng là ng b ng Nam - Ngãi trù phú, màu m ..

- Vì c th c hi n k ho ch “ ánh nhanh th ng nhanh” ã b nhân dân ta ánh b i:

+ Nêu các s ki n trong chi n s à N ng: trong SGK

Nêu và phân tích nét c s c c a cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp c a nhân dân ta t sau hi p c 1862 n 1874?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Nét c s c c a cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp c a nhân dân ta t sau hi p c 1862 n 1874:

+ Chi n u k p th i: chi n u ngay t khi th c dân Pháp t chân lên bán o S n Trà (à N ng), nhân dân ta ã có ý th c b o v c l p

dân t c r t cao, không trông ch vào m t l i kêu g i nào c a tri u ình ban ra. H chi n u vì lòng yêu n c và truy n th ng dân t c...

+ Xác nh úng k thù dân t c: H xác nh quy n l i dân t c là trên h t, s n sàng gác l i m i thù giai c p t m i thù dân t c lên trên vai...

+ Tinh th n chi n u d ng c m: nhân dân ta chi n u không òi h i b t c i u k i n gì, không i tri u ình ban ch c t c, ban th ng...h chi n u vì ngh a l n: b o v cu c s ng bình yên...

+ Chi n u m u trí, sáng t o v i nhi u hình th c phong phú: du kích, t p kích..

+ Khi tri u ình Hu can tâm ph n b i l i dân t c, c t t c u hòa, nhân dân nhanh chóng k t h p nhi m v ch ng nhi m v ch ng xâm l c v i ch ng b ph n phong ki n u hàng...

Câu h i trong ph n 3: Cu c v n ng kinh thành Hu và phong trào ch ng Pháp bình nh (1885 - 1896)

Khi ánh giá v nguyên nhân bùng n c a phong trào C n V ng, có các ý k i n sau:

1. Do tinh th n yêu n c và u trang c a nhân dân Vi t nam

2. Do chi u C n V ng c a vua Hàm Nghi

Hãy phát bi u ý k i n c a em v v n này

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Khái quát:

+ M t cu c cách m ng bùng n là do các nguyên nhân sâu xa và tr c ti p phong trào C n V ng n ra c ng có nguyên nhân sâu xa và tr c ti p.

Nguyên nhân sâu xa: Truy n th ng yêu n c.

Nguyên nhân tr c ti p: Chi u C n V ng ban ra.

- Phân tích, ánh giá:

* Bùng n do tinh th n yêu n c và u tranh c a nhân dân Vi t Nam

+ Truy n th ng yêu n c c a dân t c Vi t Nam có t th i d ng n c. M i khi có k thù xâm l c truy n th ng y l i c phát huy: Lý, Tr n, Lê...

+ Th i k này, dân t c ta b Pháp xâm l c, n n c l p b xâm h i lòng c m thù c a nhân dân ta càng sâu s c yêu n c càng mãnh li t và nhân dân ta tì p t c u tranh. Bi u hi n:

Lúc có tri u ình lãnh o nhân dân ta ã u tranh: Nguy n Trung Tr c, Hoàng Di u...

Lúc tri u ình nhà Nguy n u hàng, b t ch p s u hàng c a tri u ình, không có ng i lãnh o nhân dân ta v n n i d y ch ng Pháp; quân c en c a L u V nh Phúc...

Nh v y khi có k thù xâm l c nhân dân ta l i ng lên u tranh phát huy truy n th ng yêu n c ý ki n s l là úng và th c t phong trào C n V ng ã ch ng minh ý ki n trên là úng. ây chính là nguyên nhân sâu xa c a phong trào C n V ng nh ng khi xét nguyên nhân bùng n c a m t phong trào cách m ng, nguyên nhân sâu xa là ch a mà c n có nguyên nhân tr c ti p.

** Do chi u C n V ng c a vua Hàm Nghi:*

+ Nêu qua s ra i c a chi u C n V ng ...

+ Gi i thích “C n V ng” là giúp vua c u n c. Theo ti ng Hán: C n V ng là v t qua m i khó kh n, gian kh giúp vua c u n c

+ Chi u C n V ng mang tính t v , chính áng, gây chuy n bi n l n trong thái c a t ng l p s phu, v n thân trong tri u ình. Nó tác ng n m i t ng l p có t m lòng trung quân ái qu c. Làm chuy n bi n t t ng trung quân ái qu c c a các s phu, v n thân, khi ch a có chi u C n V ng, h yêu n c b ng cách v quê n, khi có chi u C n V ng, h ã ra giúp vua c u n c.

+ Chi u C n V ng phù h p v i nguy n v ng c a nhân dân và là h u thu n cho phong trào n ra vì chi u C n V ng r t coi tr ng quy n l i c a nhân dân, quy n l i c a dân t c và nó c g ng hàn g n quy n l i c a nhân dân: “phúc c a th n dân t c là phúc c a tôn xã” kêu g i nhân dân.

+ Mong mu n c a Hàm Nghi và Tôn T t Thuy t khi h chi u C n V ng là chuy n lo n thành tr , chuy n nguy thành an khô i ph c b côi.

+ Chi u C n V ng ra i lúc ó khi tuy t i a s vua quan trong tri u nguy n có t t ng thân Pháp ch còn m t b ph n c a phái ch

chỉ n cho nên chỉ u C n V ã th c t nh c ng bào cùng v i phe
ch chỉ n trong tri u ình.

Nh v y, Chi u C n V ã tác ng m nh n t ng l p s
phu v n thân và nhân dân nên truy n th ng yêu n c c a nhân dân c
phát huy cao khi có m t ng n c , m t giai c p, m t ông vua yêu n c
lãnh o cho nên nó là duyên c tr c ti p làm bùng n phong trào C n
V ng. Th c t phong trào C n V ã minh ch ng i u ó v i s
h ng ng c a ông o qu n chúng nhân dân.

Ý ki n s 2 úng nh ng ch a và là duyên c tr c ti p.

Qua nh ng cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp tiêu bi u trong
phong trào C n V ã ng, hãy ánh giá và nh n xét v phong trào này?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- B i c nh l ch s :

+ Sau 2 hi p c Hác m ng và Pat n t mà tri u ình Hu kí v i
Pháp, v c b n Pháp ã t ách th ng tr trên toàn b Vi t Nam Phong
trào ch ng Pháp ã di n ra trong b i c nh ph c t p c bi t là phong trào
C n V ã ng...

- Tóm t t phong trào:

+ Chia làm 2 giai o n:

Giai o n 1: 1885-1888: D i s ch huy c a m t tri u ình kháng
chỉ n ng u là Hàm Nghi và Tôn Th t Thuy t.

Nhi u cu c kh i ngh a n ra nh : Mai
Xuân Th ng, Lê Tr c...

Giai o n 2: 1888-1896: ã có b c phát tri n m i v i nh ng
cu c kh i ngh a l n nh : Bãi S y, Ba ình...

- ánh giá:

+ Lãnh o:

V n thân, s phu có h c, t ho c s phu có h c nh ng không
làm quan

Nông dân mi n núi...

M t tích c c

M t h n ch

Nên h h ng ng chi u C n V ng

+ L c l ng:

Nông dân...

Tình th n chi n u d ng c m

+ M c tiêu: L p ch quân ch

+Hình th c u tranh:

Kh i ngh a v trang

+ Nguyên nhân th t b i:

H n ch c a th i i (phong ki n nhà Thanh c ng kí các hi p c bán n c)

+Ý ngh a l ch s :

Phát ng m t cu c chi n tranh nhân dân

u tranh v trang ph i mang tính toàn qu c và có s chu n b

+ S k th a c a ng t phong trào C n V ng...

Thu hút, t p h p qu n chúng nhân dân ng lên kháng chi n ch ng xâm l c vì n n c l p dân t c c a t n c.

u tranh ph i mang tính toàn qu c và có s chu n b

Phát ng cu c chi n tranh nhân dân, huy ng s c m nh toàn dân...

Phân tích thái c a các t ng l p s phu v n thân và qu n chúng nhân dân tham gia chi u C n V ng ch ng Pháp?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- i v i các s phu v n thân:

+ H v n là nh ng quan l i, trí th c, ng i có h c trong xã h i phong ki n Vi t Nam lúc ó, h b chi ph i n ng n b i t t ng Nho giáo “trung quân ái qu c”. i v i h yêu n c là trung thành v i vua và ng c l i trung thành v i vua là yêu n c. h trung quân và ái qu c g n li n v i nhau. Nh ng khi th c dân Pháp xâm l c n tr c khi chi u C n V ng ban ra, các v n thân s phu luôn trong tâm tr ng do d , h không bi t ch n con ng nào: gi a trung thành v i vua và yêu n c vì nhà Nguy n ng u là vua T c ã không dám ng lên phát ng nhân dân kháng chi n ch ng Pháp mà ng c l i ã t ng b c u hàng Pháp. N u h theo l nh vua mà bãi binh, u hàng thì có t i v i dân. Nh ng n u

cùng v i nhân dân ng lên ch ng Pháp thì có t i v i vua. ó là bi k ch c a các s phu, v n thân trong giai o n này n n nhi u cái ch t c a các s phu v n thân; Phan Thanh Gi n...

+ N m 1885, khi chi u C n V ng ban ra ã áp ng mong m i t t ng trung quân ái qu c c a h . Lúc này h hi u r ng c m v khí ch ng th c dân Pháp th hi n tinh th n yêu n c c ng ng th i th hi n tinh th n trung thành v i vua c a mình.

Vì v y, ngay l p t c, các v n thân s phu ã chiêu m binh s , h ng ng chi u C n V ng, lãnh o phong trào yêu n c...

- i v i qu n chúng nhân dân:

+ H là nh ng ng i ít ch u ràng bu c b i t t ng “trung quân ái qu c”. h ch có tinh th n yêu quê h ng t n c. Vì v y, ngay sau khi Pháp xâm l c, dù tri u ình kêu g i bãi binh hay ch ng Pháp thì h v n t phát ng lên u tranh b o v quê h ng t n c, th m chí có cu c kh i ngh a còn ch ng c tri u l n Tây.

Nêu i u ki n l ch s và nh n xét v k t c c c a các cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp cu i th k XIX?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- i u ki n l ch s :

+ N m 1884, tri u ình kí v i Pháp hi p c Pat n t, chính th c công nh n quy n th ng tr c a Pháp Vi t Nam. T ây, Vi t Nam tr thành thu c a c a Pháp, nhân dân s ng c nh kh c c, mâu thu n gi a nhân dân ta v i qu c Pháp và tay sai ngày càng tr nên sâu s c. c l p t do là khát v ng c a c dân t c, gi i phóng dân t c tr thành yêu c u c p thi t c a l ch s .

+ Kinh t : n n nông nghi p l c h u mang c i m c a n n kinh t t cung t c p

+ Xã h i: g m 2 giai c p c b n là a ch phong ki n và nông dân. Th c dân Pháp s d ng giai c p a ch phong ki n làm b máy tay sai nên h ã m t h t vai trò l ch s , không còn là i di n cho quy n l i dân t c.

Trong n i b tri u ình Hu ình thành 2 phe: ch ã chi n và ch hòa.
B ph n v n thân s phu yêu n c ã ã ng ra ch u trách nhi m lãnh o s
nghĩ p gi i phóng dân t c

+ T t ng: h t t ng phong ki n v n còn t n t i, chỉ ph i các
khuy nh h ng c u n c lúc ó. B ph n v n thân s phu ã s d ng h t
t ng phong ki n làm v khí.

- Nh n xét v k t c c:

+ Nhìn chung, phong trào yêu n c cu i th k XIX là nh ng phong
trào u tranh v trang ch u s chỉ ph i c a h t t ng phong ki n.

+ Th t b i c a phong trào kh ng nh s b t l c c a h t t ng
phong ki n tr c nhi m v gi i phóng dân t c mà l ch s t ra. Th t b i
ó c ng ch ng t con ng c u n c d i ng n c lãnh o c a các s
phu, v n thân yêu n c theo h t t ng phong ki n là không thành công,
do ó c l p dân t c không g n v i ch phong ki n

+ M c dù th t b i nh ng phong trào ó ã ánh d u m t m c son
trong l ch s ch ng ngo i xâm c a dân t c ta và l i nhi u bài h c kinh
nghĩ m quý báu và c v tinh th n yêu n c cho nhân dân Vi t Nam...

**Câu h i trong ph n 4: Vi t Nam trong bu i u d i ách th ng
tr c a th c dân Pháp (1897 -1918)**

**So sánh i m gi ng và khác nhau trong t t ng c u n c c a Phan
B i Châu và Phan Chu Trinh?**

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Gi ng nhau:

+ u là nh ng s phu phong ki n nh ng có t t ng m i.

Là nh ng ng i yêu n c th ng dân, u có mong mu n c u
n c, c u dân

+ u có chí h ng v i m c ích là gi i phóng dân t c

+ u theo dân t c ch ng h a u tranh giành c l p sau ó a
t n c phát tri n theo TBCN.

+ u thu hút ông o qu n chúng nhân dân tham gia

+ Các ho t ng c u n c u th t b i nh ng có nh ng ng góp
nh t nh vào phong trào yêu n c Vi t Nam.

- Khác nhau:

+ Về chức năng của văn bản

+ Về phương pháp tiến hành

Mặc dù khác nhau nhưng 2 xu hướng không bao giờ mâu thuẫn với nhau mà hỗ trợ cho nhau...

Ảnh hưởng của vai trò của nhà hoạt động văn hóa của Phan Bội Châu và Phan Chu Trinh đối với cuộc vận động giải phóng dân tộc Việt Nam

Hãy dẫn chứng:

Học sinh cần nêu:

- Vai trò:

+ Là vào cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc Việt Nam mà trước tiên là: con người dân chúng ta:

Nhân thân họ và tất cả con người phong kiến

Con người dân chúng ta: mục tiêu, phương pháp đấu tranh

+ Tiếp nhận truyền thống yêu nước của dân tộc:

Phát huy ý thức truyền thống dân tộc

Tinh thần quy tụ tâm huyết qua mọi khó khăn gian khổ

- Hạn chế:

+ Sự bất cập về mặt lý

+ Xác định kẻ thù, tiếp thu những quan điểm, phương pháp đấu tranh

So sánh phong trào yêu nước Việt Nam cuối thế kỷ XIX và đầu thế kỷ XX có gì giống và khác nhau?

Hãy dẫn chứng:

Học sinh cần nêu:

* Giống nhau:

- Phong trào yêu nước cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX đều tiếp nhận truyền thống yêu nước của dân tộc (Phát huy ý thức truyền thống dân tộc: yêu nước, dũng cảm, kiên cường chống ngoại xâm, tinh thần quy tụ tâm huyết qua mọi gian khổ giành quyền độc lập và giữ gìn nền độc lập dân tộc...)

- Phong trào yêu nước cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX đều chú trọng xác định đúng nhiệm vụ cách mạng là đấu tranh chống Pháp, chống phong kiến phản động tay sai nên ưu tiên kết quả thực tiễn.

* Khác nhau:

- *M c tiêu u tranh:*

Cu i th k XIX: Có th quay l i ch phong ki n l i th i vì lãnh o là phái ch chi n trong tri u ình: ình Công Tráng, Ph m Bành, Tôn Th t Thuy t... nên mang nh h ng c a t t ng phong ki n, mu n gi i phóng dân t c nh m thi t l p m t ch phong ki n v i m t ông vua ti n b .

u th k XX: Theo h ng TBCN vì lãnh o là s phu v n thân mang nh h ng c a t t ng t s n, mu n gi i phóng dân t c thi t l p m t ch dân ch t s n: Phan B i Châu, Phan Chu Trinh.

- *L c l ng tham gia:*

Cu i th k XIX: S phu và ông o là nông dân tham gia

u th k XX: ông o các t ng l p, giai c p tham gia: Nông dân, tu s n, a ch , phú nông...

- *Ph ng pháp cách m ng:*

Cu i th k XIX: n i u, hình th c u tranh gi ng nhau, ch y u là u tranh v tang mang tính nh l , c c b , a ph ng.

u th k XX: a đ ng, ph ng pháp phù h p v i hoàn c nh có nhi u i thay. R t nhi u hình th c u tranh c ti n hành v i 2 xu h ng chính: b o ng và c i cách

Câu h i trong ph n 5: S ra i c a trào l u dân t c ch ngh a và cu c v n ng gi i phóng dân t c u th k XX

Nêu i u ki n l ch s và nh n xét v k t c c c a phong trào yêu n c V t Nam u th k XX?

H ng đ n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- i u ki n l ch s :

+ S th t b i c a cu c kh i ngh a H ng Khê, phong trào C n V ng ch ng t con ng c u n c theo h t t ng phong ki n không thành công. Trong hoàn c nh ó, nh ng ng i yêu n c Vi t Nam c n tìm m t chân lí c u n c m i

+ Kinh t :

N m 1897, th c dân Pháp b t tay vào công cu c khai thác thu c a trên toàn ông D ng kinh t Vi t Nam y u t què qu t, l thu c ch t ch vào t b n Pháp. Tuy nhiên thành ph n kinh t TBCN ã xu t hi n.

+ Xã h i:

Do tác ng c a ch ng trình khai thác thu c a, c c u xã h i Vi t Nam có s bi n ng: giai c p c b phân hóa, giai c p c ra i...

+ T t ng:

Ng n c cách m ng theo t t ng phong ki n ã t ra l i th i tr c s nghi p g i phóng dân t c.

Lu ng t t t ng m i ã b t u xu t hi n n c ta, góp ph n hình thành và xu t hi n m t lu ng t t ng mang màu s c dân ch t s n...

- Nh n xét:

+ Các phong trào yêu n c u th k XX tuy có s khác nhau v ph ng pháp và cách th c ho t ng nh ng u có i m chung là ch ngh a yêu n c, u nh m vào m c tiêu c u n c, gi i phóng dân t c và c chi ph i b i h t t ng dân ch t s n.

+ Th t b i của phong trào kh ng nh s b t l c c a h t t ng dân ch t s n tr c nhi m v gi i phóng dân t c mà l ch s t ra.

Tình tr ng kh ng ho ng v ng l i và gai c p lãnh o ã t ra b i c nh l ch s Nguy n Ái Qu c ra i tìm ng c u n c.

Câu h i trong ph n 6: Vi t Nam trong th i kì chi n tranh th gi i th nh t (1914-1918)

T i sao có phong trào yêu n c t u th k XX n nh ng n m 20 c a th k XX? ánh giá nh ng óng góp c a phong trào? Gi i thích vì sao các phong trào ó l n l t th t b i?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

* T i vì:

- Sau khi phong trào C n V ng th t b i cu c u tranh ch ng Pháp c a nhân dân Vi t Nam ch a k t thúc mà v n ti p t c b i ý chí u tranh b t khu t

- V i cu c khai thác l n 2 ông D ã làm cho n n kinh t
ông D ã thay i, xu t hi n nhi u t ng l p m i, giai c p m i trong xã
h i, c bi t có nh ng suy ngh m i v con ng c u n c

- u th k XX: nh ng lu ng t t ng m i th i vào Vi t Nam nh :

+ T t ng cách m ng t s n Pháp (Vônte, Rutxô...)

+ C i cách Nh t

c giai c p t s n, ti u t s n Vi t Nam ti p thu, ng d ng
k p th i t o ra các phong trào yêu n c theo t t ng m i

* ánh giá nh ng phong trào:

Phong trào ông Du:

- Là 1 phong trào v n ng qu n chúng sâu r ng, có nh ng óng góp
quan tr ng i v i phong trào gi i phóng dân t c Vi t Nam h i u th k X

- Truy n bá c t t ng úng n (nêu rõ k thù c a Vi t Nam là
Pháp, v ch rõ t i ác: bóc l t công khai và bóc l t ng m ng m c a Pháp,
kiên trì ch tr ng ánh gi c ph c thù)

- Qua th v n yêu n c thúc t nh tinh th n cách m ng u tranh,
c ng tinh th n u tranh kiên c ng b t khu t c a dân t c

Phong trào ông Kinh Ngh a Th c:

- Là t ch c cách m ng dùng hình th c m ng t p h p l c
l ng yêu n c, ý chí u tranh v n ã b nh h ng sau phong trào C n
V ã ng th t b i

- ông Kinh ngh a th c tuy tuyên truy n c v n hóa giáo d c nh ng
u nh m vào vi c xác nh k thù chính là th c dân Pháp

- Là m t t ch c v n ng v n hoá mang tính ch t dân t c và dân
ch nên ã góp ph n tích c c vào vi c phát tri n v n hoá dân t c, ngôn
ng v n hóa Vi t Nam

phong trào Duy Tân:

- Là phong trào yêu n c và cách m ng do m t s s phu yêu n c
ti n b kh i x ng nh m v n ng c i cách v n hoá, g n li n v i vi c
ng viên lòng yêu n c c m thù gi c, u tranh cho dân t c thoát kh i
ách th ng tr c a Pháp

Ngoài ra còn m t s phong trào: Yên Th , Thái Nguyên, u c
binh lính Pháp...

ánh giá chung: Đây là nh ng t ch c yêu n c cách m ng, là phong trào r ng l n thu hút nhi u qu n chúng tham gia, góp ph n nâng cao tinh th n yêu n c.

* Nguyên nhân th t b i:

- Ch a nh n th y nòng c t c a cách m ng là công nhân và nông dân
- o t ng trong con ng c u n c
- Ch a v ch rõ ph ng pháp b o ng nh th nào giành th ng l i, có phong trào còn t b con ng b o ng (Duy Tân)

Phân tích nguyên nhân Nguy n Ái Qu c ra i tìm ng c u n c

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Nguyên nhân Nguy n Ái Qu c ra i tìm ng c u n c:
- + Do th t b i c a các con ng c u n c phong ki n, dân ch t s n t ra yêu c u là mu n gi i phóng dân t c thì ph i có con ng c u n c m i.

Cu i th k XIX, nhi u cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp: kh i ngh a Ba ình, Bãi S y...

u th k XX, các s phu yêu n c ti p thu trào l u t t ng m i, ti n hành cu c v n ng c u n c theo khuynh h ng dân ch t s n (Phan B i Châu, Phan Chu Trinh) nh ng c ng không thành công,

S nghi p gi i phóng dân t c lâm vào tình tr ng kh ng ho ng sâu s c v ng l i c u n c...

+ S xâm l c và th ng tr c a th c dân Pháp n c ta làm cho mâu thu n dân t c v i Pháp lên cao nên nhi m v gi i phóng dân t c là yêu c u c p thi t v i m i ng i dân Vi t nam....

+ Tác ng c a quê h ng, gia ình và b n thân ng i thanh niên yêu n c Nguy n T t Thành v i m t mong mu n tìm m t con ng c u n c gi i phóng dân t c. Ng i khâm ph c tinh th n yêu n c c a các v ti n b i nh ng klkhông tán thành con ng c u n c c a h nên quy t nh tìm con ng m i.

ng th i, do c ti p xúa v i n n v n minh c a n c Pháp, Nguy n T t Thành quy t nh sang ph i ng Tây tìm hi u xem n c Pháp và các n c khác làm th nào r i tr v giúp ng bào, gi i phóng

dân tộc. Ngồi mu n tìm m t con ng c u n c úng n giúp ng bào ta gi i phóng dân tộc.

Trên cơ sở nhận thức đó, ngày 5-6-1911, Nguyễn Tất Thành lấy tên Ba, r i b n c ng Nhà R ng ra i tìm ng c u n c.

C. PH N K T LU N

Tất th c t trong công tác b i d ãng h c sinh gi i qu c gia qua m t s n m khi gi ng d y và ôn t p cho h c sinh v giai o n l ch s Vi t Nam t 1858 n 1918 tôi th ãng l a ch n các v n d y và ph ãng pháp ôn t p nh ã trình bày ph n trên. Qua ki m nghi m m t s n m, b n thân tôi th y vì c b i d ãng ã có hi u qu khá rõ r t, giúp h c sinh c trang b m t ph n ki n th c khá r ng vì ãy là m t giai o n l ch s dài, có nhi u n i dung s ki n, có nhi u v n l ch s khó. Tất ó h c sinh không còn ng i h c v giai o n l ch s này và có kh n ng ng phó, gi i quy t các d ãng câu h i, thi m t cách d ãng.

Tuy nhiên ãy ch là m t s kinh nghiệm c a cá nhân tôi khi gi ng d y và ôn t p v giai o n l ch s Vi t Nam 1858 - 1918. ãy là ý ki n ch quan c a cá nhân tôi nên không th ãy là kinh nghiệm y và hoàn toàn không th ãy không có sai sót gì vì v y tôi r t mong nh n c s góp ý chân thành c a các quý th y cô.

Chuyên x p gi i B

Nhóm GV L ch S tr ng THPT Chuyên V nh Phúc

CHUYÊN :

L ACH NV N D Y VÀ PH NG PHÁP ÔN T P CHO H C
SINH GI I QU C GIA KHI GI NG D Y GIAI O N L CH S VI T
NAM T 1858 N 1918

A. PH N M U

ì v i tr ng THPT chuyên, vì c b i d ng h c sinh gi i qu c gia là nhi m v th ng xuyên mang tính t t y u. Vì th ì v i các giáo viên tr ng chuyên, c bi t là giáo viên l ch s , công vi c này là công vi c quan tr ng trong t ng n m h c và mang tính c p thi t. Giáo viên không ch làm nhi m v ôn t p, c ng c ki n th c ã h c mà còn ph i ào t o tìm ra nhân t , nhân tài là nh ng h c sinh có ni m say mê, h ng thú và c bi t là có n ng khi u v môn l ch s . Vì c ào t o , b i d ng này c nghi m thu qua k t qu h c sinh tham gia kì thi h c sinh gi i qu c gia môn l ch s c t ch c hàng n m. Do ó, h c sinh tham d kì thi t k t qu t t thì v n t ra là giáo viên c n ph i có ph ng pháp ôn t p phù h p và mang tính hi u qu cao.

M t khác trong quá trình ôn t p và b i d ng h c sinh gi i qu c gia, n i dung ki n th c l ch s Vi t Nam trong giai o n t 1858 n 1918 là m t v n l ch s khá dài và khá khó h c sinh có th ti p thu và hi u sâu c n i dung ki n th c ph n này. ng th i n i dung ki n th c c a giai o n l ch s Vi t Nam 1858- 1918 r t quan tr ng trong ch ng trình l ch s Vi t Nam vì ây là giai o n l ch s có nh ng ki n th c c s cho các giai o n l ch s ti p theo, c coi là m c m u trong th i kì l ch s Vi t Nam c n hi n i. N u h c sinh không c trang b ki n th c sâu r ng v giai o n l ch s này thì khó có th t k t qu cao c. Vì v y vì c giúp h c sinh n m ch c ph n ki n th c trong giai o n giai o n l ch s Vi t Nam 1858- 1918 là m t yêu c u c n thi t ì v i giáo viên b i d ng h c sinh gi i qu c gia. Xu t phát t nh ng yêu c u thi t th c nh

trên, tôi xin m nh d n a ra m t vài ý ki n c a mình trao i bàn b c v l a ch n các v n d y và ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia giai o n l ch s Vi t Nam t 1858 n 1918.

B. PH N N I DUNG

I. N I DUNG KI N TH C C N CUNG C P CHO H C SINH V GIAI O N L CHS VI T NAM 1858 - 1918

1. Vi t Nam tr c nguy c xâm l c c a th c dân Pháp

a. Tình hình Vi t Nam tr c khi b Pháp xâm l c: v kinh t , chính tr , xã h i

b. Quá trình th c hi n âm m u c a th c dân Pháp chu n b xâm l c Vi t Nam

2. Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp v trang xâm l c Vi t Nam

(1858 -1984)

a. Ch ng Pháp ánh chi m à N ng 1858 - 1859 và các t nh Nam Kỳ 1859 - 1862

b. Ch ng Pháp ánh chi m các t nh mi n ông Nam kì 1859 - 1862 và các t nh mi n Tây nam kì 1867

c. Ch ng Pháp ánh chi m B c Kỳ l n 1(1873 - 1883) và l n 2 (1883 - 1884)

d. Ch ng Pháp ánh chi m Hu .và nhà Nguy n u hàng hoàn toàn

3. Cu c v n ng kinh thành Hu và phong trào ch ng Pháp bình nh (1885 - 1896)

a. Nguyên nhân bùng n phong trào C n V ng

b. Các cu c kh i ngh a trong phong trào C n V ng:

Bãi S y (1883 - 1892)

Ba ình (1886 - 1897)

Hùng L nh (1886 - 1887)

H ng Khê (1885 - 1896)

c. Phong trào nông dân t ng ng lên ch ng pháp:

Kh i ngh a Yên Th (1884 - 1913)

4. Vi t Nam trong bu i u d i ách th ng tr c a th c dân Pháp (1897 -1918)

- N i dung ch ng trình khai thác thu c a l n l c a th c dân Pháp
- S chuy n bi n v kinh t , xã h i Vi t Nam sau ch ng trình khai thác thu c a

5. S ra i c a trào l u dân t c ch ngh a và cu c v n ng gi i phóng dân t c u th k XX

- Ho t ng c u n c c a Phan B i Châu
- Ho t ng c u n c c a Phan Chu Trinh
- Phong trào ông Kinh ngh a th c
- Phong trào nông dân Yên th và v u c lính pháp t i Hà N i

6. Vi t Nam trong th i kì chi n tranh th gi i th nh t (1914 -1918)

- Tình hình Vi t nam trong chi n tranh th gi i th nh t
- Phong trào yêu n c trong nh ng n m chi n tranh:

Vi t Nam quang ph c h i

Kh i ngh a binh lính Thái Nguyên

Phong trào công nhân

Ho t ng c a Nguy n Ái Qu c

II. H NG D N PH NG PHÁP ÔN T P CHO H C SINH V GIAI O N L CH S 1858 -1918

1. Yêu c u trong quá trình ôn t p

- N m ch c ki n th c trong toàn b ch ng trình SGK c b n và nâng cao c a 3 n m h c l p 10, 11 và 12.

- Trong n i dung c a thi HSG qu c gia n m trong toàn b ch ng trình c a 3 n m h c l p 10, 11 và 12

- i v i các em h c sinh gi i i u t t y u ph i n m toàn b ki n th c ph thông cung c p cho mình h th ng ki n th c toàn di n, t o i u ki n có th so sánh liên h các s ki n hay ph n ki n th c kiên quan n nhau.

- N m c nh ng v n quan tr ng liên quan n SGK nâng cao c cung c p t sách tham kh o.

- Ch ng trình ôn t p thi là ph n ki n th c n m trong SGK nh ng làm bài thi t t, c n ph i có kh i l ng hi n th c m r ng bên

ngoài c tham kh o t các tài li u tham kh o khác. Khi có ki n th c t các sách tham kh o s giúp cac em có kh n ng m r ng ki n th c liên h

- Tuy nhiên, giáo viên c n h ng d n h c sinh bi t ch n l c nh ng cu n sách tham kh o thi t y u ph c v cho thi HSG qu c gia ch không nên tham kh o m t cách dàn tr i, s u t m m t cách t sách tham kh o v a t n th i gian l i không bi t t p h p nh ng ki n th c tr ng tâm mang tính hi u qu .

c. *Cách ôn t p hi u qu .*

- Trong quá trình ôn t p, giáo viên ph i giúp h c sinh s p x p theo t ng v n c h th ng theo th i gian t tr c n sau.

- Cùng v i công vi c ó, giáo viên c n h ng d n h c sinh cách th c phân tích, gi i thích và liên h v i các s ki n và rút ra các bài h c kinh nghi m.

- C n l p các b ng bi u g n v i các s ki n theo các m ng ki n th c và th i gian khác nhau theo cách phân chia n i dung ki n th c c phân nh theo chi u ngang ho c chi u d c.

- C n ghi nh các s ki n l ch s , các con s hay ngày tháng ...ra quy n s tay ghi chép s n sàng tranh th h c b t c lúc nào.

- Tìm cách h c và ghi nh s ki n cho riêng mình b ng cách g n các s ki n l ch s v i nh ng s ki n ngoài cu c s ng nh ngày sinh nh t,

- Th ng xuyên luy n t p cho các em làm quen và vi t bài c a các thi h c sinh gi i qu c gia các em làm quen.

Tr c khi cho các em vi t bài, giáo viên c n h ng d n h c sinh các k n ng làm bài l ch s khi thi h c sinh gi i c n ph i l u ý nh th nào nh : c k , phân tích , l p dàn ý...

Sau khi ch m, giáo viên c n ch a chi ti t các bài vi t c a các em rút kinh nghi m nh m tránh các sai sót nh ng bài vi t sau. Quá trình luy n vi t bài là công vi c quan tr ng giáo viên th y c nh ng l h ng ki n th c c a h c sinh, t ó tìm cách kh c ph c và bù p ph n ki n th c còn y u c a t ng h c sinh. ng th i còn giúp h c sinh làm bài

v i tâm lý bình t nh, t tin do có m t quá trình luy n vì t khi b c vào kì thi h c sinh gi i đi n ra sau ó.

2. Luy n các câu h i th ng g p

Câu h i trong ph n 1: Vì t Nam tr c nguy c xâm l c c a th c dân Pháp

Phân tích b i c nh n c ta tr c khi b th c dân pháp xâm l c?
T i sao nói n c ta b r i vào tay Pháp là do m t ph n trách nhi m c a nhà Nguy n?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Tình hình n c ta tr c khi b th c dân pháp xâm l c:

+ V kinh t : Nông nghi p l c h u...

Th công nghi p, th ng nghi p ình n...

Tài chính c n ki t...

+ V chính tr : T ng l p nh ng nhi u, bóc l t nhân dân...

+ V xã h i: Mâu th n xã h i lên cao, các cu c kh i ngh a ch ng tri u ình n ra liên ti p...

+ V i ngo i: b quan t a c ng, ng n sông c m ch và bi t ãi ng i ph ng Tây...

- Trách nhi m c a nhà Nguy n:

+ Tr c v n n c nguy nan: t n c suy y u v m i m t, th c dân Pháp l i ráo ri t chu n b xâm l c n c ta nh ng nhà Nguy n không th c hi n c i cách duy tân t n c mà ng c l i còn th c hi n chính sách i ngo i h t s c sai l m...

i u này càng t o c h i cho Pháp nhanh chóng xâm l c n c ta.

+ Khi th c dân Pháp vào xâm l c, nhà Nguy n ã không ch ng ng lên oàn k t nhân dân ch ng l i Pháp mà l n l t kí các hi p c u hàng Pháp...

nhà Nguy n ch u m t ph n trách nhi m trong vì c m t n c

Qua quá trình th c dân Pháp chu n b xâm l c Vì t Nam hãy so sánh âm m u xâm l c c a Pháp v i âm m u xâm l c c a phong ki n ph ng B c i v i nhân dân ta?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- S l c quá trình th c dân Pháp chu n b xâm l c n c ta:

+ T th k XVII n n a àu th k XIX, các th ng nhân Pháp n làm n buôn bán Vi t Nam. Các giáo s Pháp c ng tích c c gây d ng c s n c ta... tr thành nh ng ng i i tiên phong, v ch ng cho cu c chi n tranh xâm l c c a th c dân Pháp...

+ n gi a th k XIX, khi mâu thu n Anh - Pháp t m th i l ng xu ng t o liên minh xâu xé Trung Qu c (1856), chính ph Pháp quy t nh em quân ánh chi m Vi t Nam...

- So sánh âm m u xâm l c c a Pháp v i âm m u xâm l c c a phong ki n ph ng B c i v i nhân dân ta:

+Gi ng nhau:

u có âm m u thôn tính th ng tr và bóc l t nhân dân Vi t Nam

u có s chu n b k l ng tr c khi ti n hành em quân sang ánh chi m n c ta

+ Khác nhau:

Âm m u xâm l c c a phong ki n ph ng B c:

Ti n th ng vào kinh ô n c ta ánh chi m, bu c tri u ình ph i u hàng mà không có s th ng thuy t...

Tr c khi ánh chi m không c n t o ra c mà ch c n dùng v l c t t n công...

Âm m u xâm l c c a th c dân Pháp:

Ti n ánh vào vùng không ph i kinh ô, dùng chính sách ngo i giao ép bu c b t tri u ình phong ki n ph i t ng b c u hàng...

Tr c khi ánh chi m luôn t o ra cái c r i sau ó m i t n công...

T i sao nói nhà Nguy n ã làm cho vì c m t n c ta cu i th k XIX t không t t y u tr thành t t y u?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Nêu b i c nh th gi i: các n c t b n ph ng Tây ang chuy n t giai o n t do c nh tranh chuy n sang giai o n c quy n. Nhu c u nguyên li u, th tr ng ngày càng tr nên c p thi t. Vì v y các n c TBCN ua nhau sang ph ng ông xâm chi m bi n thành thu c a c a h ...

- Nêu b i c nh l ch s n c ta tr c khi th c dân Pháp xâm l c: v kinh t , chính tr , xã h i...

- Nêu nh ng sai l m trong m i chính sách c a tri u ình nhà Nguy n v kinh t , chính tr , xã h i và i ngo i... ã góp ph n làm cho t n c tr nên suy ki t, lòng dân li tán nên vì c m t n c t không t t y u tr thành t t y u...

Câu h i trong ph n 2: Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp v trang xâm l c Vi t Nam (1858 -1884)

T i sao th c dân Pháp l i ch n à N ng t n công? Vì c th c hi n k ho ch “ ánh nhanh th ng nhanh” ã b nhân dân ta ánh b i nh th nào?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Th c dân Pháp l i ch n à N ng t n công vì:

+ ây là m t v trí chi n l c quan tr ng - là n i có h i c ng sâu và r ng, tàu chi n có th ra vào d dàng, l i n m trên ng thiên lí B c - Nam, n u chi m c s t o i u ki n thu n l i cho Pháp th c hi n k ho ch “ ánh nhanh th ng nhanh”

+ ây c ng là n i t o i u ki n có th th c hi n âm m u “l y chi n tranh nuôi chi n tranh” vì h u ph ng à N ng là ng b ng Nam - Ngãi trù phú, màu m ..

- Vì c th c hi n k ho ch “ ánh nhanh th ng nhanh” ã b nhân dân ta ánh b i:

+ Nêu các s ki n trong chi n s à N ng: trong SGK

Nêu và phân tích nét c s c c a cu c kh i ngh a v trang ch ng
Pháp c a nhân dân ta t sau hi p c 1862 n 1874?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Nét c s c c a cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp c a nhân dân ta t sau hi p c 1862 n 1874:

+ Chi n u k p th i: chi n u ngay t khi th c dân Pháp t chân lên bán o S n Trà (à N ng), nhân dân ta ã có ý th c b o v c l p dân t c r t cao, không trông ch vào m t l i kêu g i nào c a tri u ình ban ra. H chi n u vì lòng yêu n c và truy n th ng dân t c...

+ Xác nh úng k thù dân t c: H xác nh quy n l i dân t c là trên h t, s n sàng gác l i m i thù giai c p t m i thù dân t c lên trên vai...

+ Tinh th n chi n u d ng c m: nhân dân ta chi n u không òi h i b t c i u ki n gì, không i tri u ình ban ch c t c, ban th ng...h chi n u vì ngh a l n: b o v cu c s ng bình yên...

+ Chi n u m u trí, sáng t o v i nhi u hình th c phong phú: du kích, t p kích..

+ Khi tri u ình Hu can tâm ph n b i l i dân t c, c t t c u hòa, nhân dân nhanh chóng k t h p nhi m v ch ng nhi m v ch ng xâm l c v i ch ng b ph n phong ki n u hàng...

Câu h i trong ph n 3: Cu c v n ng kinh thành Hu và phong trào ch ng Pháp bình nh (1885 - 1896)

Khi ánh giá v nguyên nhân bùng n c a phong trào C n V ng, có các ý ki n sau:

1. Do tinh th n yêu n c và u trang c a nhân dân Vi t nam

2. Do chi u C n V ng c a vua Hàm Nghi

Hãy phát bi u ý ki n c a em v v n này

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Khái quát:

+ M t cu c cách m ng bùng n là do các nguyên nhân sâu xa và tr c ti p phong trào C n V ng n ra c ng có nguyên nhân sâu xa và tr c ti p.

Nguyên nhân sâu xa: Truy n th ng yêu n c.

Nguyên nhân tr c ti p: Chi u C n V ng ban ra.

- Phân tích, ánh giá:

* *Bùng n do tình th n yêu n c và u tranh c a nhân dân Vi t Nam*

+ Truy n th ng yêu n c c a dân t c Vi t Nam có t th i d ng n c. M i khi có k thù xâm l c truy n th ng y l i c phát huy: Lý, Tr n, Lê...

+Th i k này, dân t c ta b Pháp xâm l c, n n c l p b xâm h i lòng c m thù c a nhân dân ta càng sâu s c yêu n c càng mãnh li t và nhân dân ta ti p t c u tranh. Bi u hi n:

Lúc có tri u ình lãnh o nhân dân ta ã u tranh: Nguy n Trung Tr c, Hoàng Di u...

Lúc tri u ình nhà Nguy n u hàng, b t ch p s u hàng c a tri u ình, không có ng i lãnh o nhân dân ta v n n i d y ch ng Pháp; quân c en c a L u V nh Phúc...

Nh v y khi có k thù xâm l c nhân dân ta l i ng lên u tranh phát huy truy n th ng yêu n c ý ki n s l là úng và th c t phong trào C n V ng ã ch ng minh ý ki n trên là úng. ây chính là nguyên nhân sâu xa c a phong trào C n V ng nh ng khi xét nguyên nhân bùng n c a m t phong trào cách m ng, nguyên nhân sâu xa là ch a mà c n có nguyên nhân tr c ti p.

* *Do chi u C n V ng c a vua Hàm Nghi:*

+ Nêu qua s ra i c a chi u C n V ng ...

+ Gi i thích “C n V ng” là giúp vua c u n c. Theo ti ng Hán: C n V ng là v t qua m i khó kh n, gian kh giúp vua c u n c

+ Chi u C n V ng mang tính t v , chính áng, gây chuy n bi n l n trong thái c a t ng l p s phu, v n thân trong tri u ình. Nó tác ng n m i t ng l p có t m lòng trung quân ái qu c. Làm chuy n bi n t t ng trung quân ái qu c c a các s phu, v n thân, khi ch a có chi u C n V ng, h yêu n c b ng cách v quê n, khi có chi u C n V ng , h ã ra giúp vua c u n c.

+ Chi u C n V ng phù h p v i nguy n v ng c a nhân dân và là h u thu n cho phong trào n ra vì chi u C n V ng r t coi tr ng quy n l i c a nhân dân, quy n l i c a dân t c và nó c g ng hàn g n quy n l i c a nhân dân: “phúc c a th n dân t c là phúc c a tôn xã” kêu g i nhân dân.

+ Mong mu n c a Hàm Nghi và Tôn T t Thuy t khi h chi u C n V ng là chuy n lo n thành tr , chuy n nguy thành an khô i ph c b côi.

+ Chi u C n V ng ra i lúc ó khi tuy t i a s vua quan trong tri u nguy n có t t ng thân Pháp ch còn m t b ph n c a phái ch chi n cho nên chi u C n V ng ã th c t nh c ng bào cùng v i phe ch chi n trong tri u ình.

Nh v y, Chi u C n V ng ã tác ng m nh n t ng l p s phu v n thân và nhân dân nên truy n th ng yêu n c c a nhân dân c phát huy cao khi có m t ng n c , m t giai c p, m t ông vua yêu n c lãnh o cho nên nó là duyên c tr c ti p làm bùng n phong trào C n V ng. Th c t phong trào C n V ng ã minh ch ng i u ó v i s h ng ng c a ông o qu n chúng nhân dân.

Ý ki n s 2 úng nh ng ch a và là duyên c tr c ti p.

Qua nh ng cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp tiêu bi u trong phong trào C n V ng, hãy ánh giá và nh n xét v phong trào này?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- B i c nh l ch s :

+ Sau 2 hi p c Hác m ng và Pat n t mà tri u ình Hu kí v i Pháp, v c b n Pháp ã t ách th ng tr trên toàn b Vi t Nam Phong trào ch ng Pháp ã di n ra trong b i c nh ph c t p c bi t là phong trào C n V ng...

- Tóm t t phong trào:

+ Chia làm 2 giai o n:

Giai o n 1: 1885-1888: D i s ch huy c a m t tri u ình kháng chi n ng u là Hàm Nghi và Tôn Th t Thuy t.

Nhi u cu c kh i ngh a n ra nh : Mai Xuân

Th ng, Lê Tr c...

Giai o n 2: 1888-1896: ã có b c phát tri n m i v i nh ng cu c kh i ngh a l n nh : Bãi S y, Ba ình...

- ánh giá:

+ Lãnh o:

V n thân, s phu có h c, t ho c s phu có h c nh ng không làm quan

Nông dân mi n núi...

M t tích c c

M t h n ch

Nên h h ng ng chi u C n V ng

+ L c l ng:

Nông dân...

Tinh th n chi n u d ng c m

+ M c tiêu: L p ch quân ch

+Hình th c u tranh:

Kh i ngh a v trang

+ Nguyên nhân th t b i:

H n ch c a th i i (phong ki n nhà Thanh c ng kí các hi p c bán n c)

+Ý ngh a l ch s :

Phát ng m t cu c chi n tranh nhân dân

u tranh v trang ph i mang tính toàn qu c và có s chu n b

+ S k th a c a ng t phong trào C n V ng...

Thu hút, t p h p qu n chúng nhân dân ng lên kháng chi n ch ng xâm l c vì n n c l p dân t c c a t n c.

u tranh ph i mang tính toàn qu c và có s chu n b

Phát ng cu c chi n tranh nhân dân, huy ng s c m nh toàn dân...

Phân tích thái c a các t ng l p s phu v n thân và qu n chúng
nhân dân tham gia chi u C n V ng ch ng Pháp?

H ng đ n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- i v i các s phu v n thân:

+ H v n là nh ng quan l i, trí th c, ng i có h c trong xã h i phong ki n Vi t Nam lúc ó, h b chi ph i n ng n b i t t ng Nho giáo “trung quân ái qu c”. i v i h yêu n c là trung thành v i vua và ng c l i trung thành v i vua là yêu n c. h trung quân và ái qu c g n li n v i nhau. Nh ng khi th c dân Pháp xâm l c n tr c khi chi u C n V ng ban ra, các v n thân s phu luôn trong tâm tr ng do đ , h không bi t ch n con ng nào: gi a trung thành v i vua và yêu n c vì nhà Nguy n ng u là vua T c ã không dám ng lên phát ng nhân dân kháng chi n ch ng Pháp mà ng c l i ã t ng b c u hàng Pháp. N u h theo l nh vua mà bãi binh, u hàng thì có t i v i dân. Nh ng n u cùng v i nhân dân ng lên ch ng Pháp thì có t i v i vua. ó là bi k ch c a các s phu, v n thân trong giai o n này n n nhi u cái ch t c a các s phu v n thân; Phan Thanh Gi n...

+ N m 1885, khi chi u C n V ng ban ra ã áp ng mong m i t t ng trung quân ái qu c c a h . Lúc này h hi u r ng c m v khí ch ng th c dân Pháp th hi n tinh th n yêu n c c ng ng th i th hi n tinh th n trung thành v i vua c a mình.

Vì v y, ngay l p t c, các v n thân s phu ã chiêu m binh s , h ng ng chi u C n V ng, lãnh o phong trào yêu n c...

- i v i qu n chúng nhân dân:

+ H là nh ng ng i ít ch u ràng bu c b i t t ng “trung quân ái qu c”. h ch có tinh th n yêu quê h ng t n c. Vì v y, ngay sau khi Pháp xâm l c, dù tri u ình kêu g i bãi binh hay ch ng Pháp thì h v n t phát ng lên u tranh b o v quê h ng t n c, th m chí có cu c kh i ngh a còn ch ng c tri u l n Tây.

Nêu i u ki n l ch s và nh n xét v k t c c c a các cu c kh i ngh a v
trang ch ng Pháp cu i th k XIX?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- i u ki n l ch s :

+ N m 1884, tri u ình kí v i Pháp hi p c Pat n t, chính th c công nh n quy n th ng tr c a Pháp Vi t Nam. T ây, Vi t Nam tr thành thu c a c a Pháp, nhân dân s ng c nh kh c c, mâu thu n gi a nhân dân ta v i qu c Pháp và tay sai ngày càng tr nên sâu s c. c l p t do là khát v ng c a c dân t c, gi i phóng dân t c tr thành yêu c u c p thi t c a l ch s .

+ Kinh t : n n nông nghi p l c h u mang c i m c a n n kinh t t cung t c p

+ Xã h i: g m 2 giai c p c b n là a ch phong ki n và nông dân. Th c dân Pháp s d ng giai c p a ch phong ki n làm b máy tay sai nên h ã m t h t vai trò l ch s , không cò là i di n cho quy n l i dân t c.

Trong n i b tri u ình Hu hình thành 2 phe: ch chí n và ch hòa. B ph n v n thân s phu yêu n c ã ng ra ch u trách nhi m lãnh o s nghi p gi i phóng dân t c

+ T t ng: h t t ng phong ki n v n còn t n t i, chỉ ph i các khuynh h ng c u n c lúc ó. B ph n v n thân s phu ã s d ng h t t ng phong ki n làm v khí.

- Nh n xét v k t c c:

+ Nhìn chung, phong trào yêu n c cu i th k XIX là nh ng phong trào u tranh v trang ch u s chỉ ph i c a h t t ng phong ki n.

+ Th t b i c a phong trào kh ng nh s b t l c c a h t t ng phong ki n tr c nhi m v gi i phóng dân t c mà l ch s t ra. Th t b i ó c ng ch ng t con ng c u n c d i ng n c lãnh o c a các s phu, v n thân yêu n c theo h t t ng phong ki n là không thành công, do ó c l p dân t c không g n v i ch phong ki n

+ Mặc dù thời buổi phong trào ó ã ánh d u m t m c son trong lịch s ch ng ngo i xâm c a dân t c ta và l i nhi u bài h c kinh nghi m quý báu và c v tinh th n yêu n c cho nhân dân Vi t Nam...

Câu hỏi trong phần 4: Vi t Nam trong buổi u d i ách th ng tr c a th c dân Pháp (1897 -1918)

So sánh i m gi ng và khác nhau trong t t ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Chu Trinh?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Giống nhau:

- + u là nh ng s phu phong ki n nh ng có t t ng m i.
- + Là nh ng ng i yêu n c th ng dân, u có mong mu n c u n c, c u dân
- + u có chí h ng v i m c ích là gi i phóng dân t c
- + u theo dân t c ch ng h a u tranh giành c l p sau ó a t n c phát tri n theo TBCN.
- + u thu hút ông o qu n chúng nhân dân tham gia
- + Các ho t ng c u n c u th t b i nh ng có nh ng ng góp nh t nh vào phong trào yêu n c Vi t Nam.

- Khác nhau:

- + V ch tr ng c u n c
- + V ph ng pháp t i n hành

M c dù khác nhau nh ng 2 xu h ng không bao gi mâu thu n v i nhau mà h tr cho nhau...

ánh giá vai trò c a nh ng ho t ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Chu Trinh i v i cu c v n ng gi i phóng dân t c Vi t Nam

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Vai trò:

+ a vào cuộc tranh giành phóng dân tộc Việt Nam mới còn
mới: còn dân chủ t s n:

Nhân thân y h n ch và t b còn phong ki n

Còn dân chủ t s n: m c tiêu, ph ng pháp u
tranh

+ Tỉ p n i truy n th ng yêu n c c a dân t c:

Phát huy ý th c truy n th ng dân t c

Tinh thần quy t tâm v t qua m i khó kh n gian kh

- H n ch :

+ S b t c v ng l i

+ Xác nh k thù, t p h p qu n chúng, ph ng pháp u tranh

So sánh phong trào yêu n c Việt Nam cu i th k XIX v i u th
k XX có i m gì gi ng và khác nhau?

H ng đ n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

* Gi ng nhau:

- Phong trào yêu n c cu i th k XIX, u th k XX u tỉ p n i truy n
th ng yêu n c c a dân t c (Phát huy ý th c truy n th ng dân t c: yêu
n c, d ng c m, kiên c ng ch ng gi c, tinh thần quy t tâm v t qua m i
gian kh giành quy n c l p và gi gìn n n l p dân t c...)

- Phong trào yêu n c cu i th k XIX, u th k XX u ch a xác nh
úng nh i m v cách m ng là u tranh ch ng Pháp, ch ng phong ki n
ph n ng tay sai nên u i n k t qu th t b i.

* Khác nhau:

- M c tiêu u tranh:

Cu i th k XIX: Có th quay l i ch phong ki n l i th i vì lãnh o là
phái ch chỉ n trong tri u ình: ình Công Tráng, Ph m Bành, Tôn Th t
Thuy t... nên mang nh h ng c a t t ng phong ki n, mu n gi i phóng
dân t c nh m thi t l p m t ch phong ki n v i m t ông vua ti n b .

u th k XX: Theo h ng TBCN vì lãnh o là s phu v n thân mang
nh h ng c a t t ng t s n, mu n gi i phóng dân t c thi t l p m t ch
dân ch t s n: Phan B i Châu, Phan Chu Trinh.

- *L c l ng tham gia:*

Cu i th k XIX: S phu và ông o là nông dân tham gia

u th k XX: ông o các t ng l p, giai c p tham gia: Nông dân, tu
s n, a ch , phú nông...

- *Ph ng pháp cách m ng:*

Cu i th k XIX: n i u, hình th c u tranh gi ng nhau, ch y u là u
tranh v tang mang tính nh l , c c b , a ph ng.

u th k XX: a d ng, ph ng pháp phù h p v i hoàn c nh có nhi u
i thay. R t nhi u hình th c u tranh c ti n hành v i 2 xu h ng
chính: b o ng và c i cách

**Câu h i trong ph n 5: S ra i c a trào l u dân t c ch ngh a và cu c
v n ng gi i phóng dân t c u th k XX**

Nêu i u ki n l ch s và nh n xét v k t c c c a phong trào yêu
n c V t Nam u th k XX?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- i u ki n l ch s :

+ S th t b i c a cu c kh i ngh a H ng Khê, phong trào C n V ng
ch ng t con ng c u n c theo h t t ng phong ki n không thành
công. Trong hoàn c nh ó, nh ng ng i yêu n c V t Nam c n tìm m t
chân lí c u n c m i

+ Kinh t :

N m 1897, th c dân Pháp b t tay vào công cu c khai thác thu c a trên
toàn ông D ng kinh t V t Nam y u t què qu t, l thu c ch t ch
vào t b n Pháp. Tuy nhiên thành ph n kinh t TBCN ã xu t hi n.

+ Xã h i:

Do tác ng c a ch ng trình khai thác thu c a, c c u xã h i Vi t Nam có s bi n ng: giai c p c b phân hóa, giai c p c ra i...

+ T t ng:

Ng n c cách m ng theo t t ng phong ki n ã t ra l i th i tr c s nghi p g i phóng dân t c.

Lu ng t t t ng m i ã b t u xu t hi n n c ta, góp ph n hình thành và xu t hi n m t lu ng t t ng mang màu s c dân ch t s n...

- Nh n xét:

+ Các phong trào yêu n c u th k XX tuy có s khác nhau v ph ng pháp và cách th c ho t ng nh ng u có i m chung là ch ngh a yêu n c, u nh m vào m c tiêu c u n c, gi i phóng dân t c và c chi ph i b i h t t ng dân ch t s n.

+ Th t b i của phong trào kh ng nh s b t l c c a h t t ng dân ch t s n tr c nhi m v gi i phóng dân t c mà l ch s t ra.

Tình tr ng kh ng ho ng v ng l i và gai c p lãnh o ã t ra b i c nh l ch s Nguy n Ái Qu c ra i tìm ng c u n c.

Câu h i trong ph n 6: Vi t Nam trong th i kì chi n tranh th gi i th nh t (1914 -1918)

T i sao có phong trào yêu n c t u th k XX n nh ng n m 20 c a th k XX? ánh giá nh ng óng góp c a phong trào? Gi i thích vì sao các phong trào ó l n l t th t b i?

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

* T i vì:

- Sau khi phong trào C n V ng th t b i cu c u tranh ch ng Pháp c a nhân dân Vi t Nam ch a k t thúc mà v n ti p t c b i ý chí u tranh b t khu t

- V i cu c khai thác l n 2 ông D ã làm cho n n kinh t ông D ã thay i, xu t hi n nhi u t ng l p m i, giai c p m i trong xã h i, c bi t có nh ng suy ngh m i v con ng c u n c

- u th k XX: nh ng lu ng t t ng m i th i vào Vi t Nam nh :

+ T t ng cách m ng t s n Pháp (Vônte, Rutxô...)

+ C i cách Nh t

c giai c p t s n, ti u t s n Vi t Nam ti p thu, ng d ng k p th i t o ra các phong trào yêu n c theo t t ng m i

* ánh giá nh ng phong trào:

Phong trào ông Du:

- Là l phong trào v n ng qu n chúng sâu r ng, có nh ng óng góp quan tr ng i v i phong trào gi i phóng dân t c Vi t Nam h i u th k X

- Truy n bá c t t ng úng n (nêu rõ k thù c a Vi t Nam là Pháp, v ch rõ t i ác: bóc l t công khai và bóc l t ng m ng m c a Pháp, kiên trì ch tr ng ánh gi c ph c thù)

- Qua th v n yêu n c thúc t nh tinh th n cách m ng u tranh, c ng tinh th n u tranh kiên c ng b t khu t c a dân t c

Phong trào ông Kinh Ngh a Th c:

- Là t ch c cách m ng dùng hình th c m ng t p h p l c l ng yêu n c, ý chí u tranh v n ã b nh h ng sau phong trào C n V ng th t b i

- ông Kinh ngh a th c tuy tuyên truy n c v n hóa giáo d c nh ng u nh m vào vi c xác nh k thù chính là th c dân Pháp

- Là m t t ch c v n ng v n hoá mang tính ch t dân t c và dân ch nên ã góp ph n tích c c vào vi c phát tri n v n hoá dân t c, ngôn ng v n hóa Vi t Nam

phong trào Duy Tân:

- Là phong trào yêu n c và cách m ng do m t s s phu yêu n c ti n b kh i x ng nh m v n ng c i cách v n hoá, g n li n v i vi c ng viên lòng yêu n c c m thù gi c, u tranh cho dân t c thoát kh i ách th ng tr c a Pháp

Ngoài ra còn m t s phong trào: Yên Th , Thái Nguyên, u c binh lính Pháp...

ánh giá chung: Đây là nh ng t ch c yêu n c cách m ng, là phong trào r ng l n thu hút nhi u qu n chúng tham gia, góp ph n nâng cao tinh th n yêu n c.

* Nguyên nhân th t b i:

- Ch a nh n th y nông c t c a cách m ng là công nhân và nông dân
- o t ng trong con ng c u n c
- Ch a v ch rõ ph ng pháp b o ng nh th nào giành th ng l i, có phong trào còn t b con ng b o ng (Duy Tân)

Phân tích nguyên nhân Nguy n Ái Qu c ra i tìm ng c u n c

H ng d n tr l i:

H c sinh c n nêu c:

- Nguyên nhân Nguy n Ái Qu c ra i tìm ng c u n c:

+ Do th t b i c a các con ng c u n c phong ki n, dân ch t s n t ra yêu c u là mu n gi i phóng dân t c thì ph i có con ng c u n c m i.

Cu i th k XIX, nhi u cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp: kh i ngh a Ba ình, Bãi S y...

u th k XX, các s phu yêu n c ti p thu trào l u t t ng m i, ti n hành cu c v n ng c u n c theo khuynh h ng dân ch t s n (Phan B i Châu, Phan Chu Trinh) nh ng c ng không thành công,

S nghi p gi i phóng dân t c lâm vào tình tr ng kh ng ho ng sâu s c v ng l i c u n c...

+ S xâm l c và th ng tr c a th c dân Pháp n c ta làm cho mâu thu n dân t c v i Pháp lên cao nên nhi m v gi i phóng dân t c là yêu c u c p thi t v i m i ng i dân Vi t nam....

+ Tác ng c a quê h ng, gia ình và b n thân ng i thanh niên yêu n c Nguy n T t Thành v i m t mong mu n tìm m t con ng c u n c gi i phóng dân t c. Ng i khâm ph c tinh th n yêu n c c a các v ti n b i nh ng kl không tán thành con ng c u n c c a h nên quy t nh tìm con ng m i.

ng thì, do các tổ chức xã hội và nhân dân mình của Pháp, Nguyễn Tất Thành quy tụ những thanh niên Tây tìm hiểu xem nước Pháp và các nước khác làm thế nào rồi từ đó giúp người bào, giúp người phóng dân tộc. Người muốn tìm một con người nước ngoài giúp người bào ta giúp người phóng dân tộc.

Trên cơ sở nhận thức đó, ngày 5-6-1911, Nguyễn Tất Thành lấy tên Ba, rời bến cảng Nhà Rồng ra đi tìm người nước ngoài.

C. PHÂN KẾT LUẬN

Tất cả trong công tác bồi dưỡng học sinh giỏi quốc gia qua một số năm khi giảng dạy và ôn tập cho học sinh thi giải thưởng Viêt Nam từ 1958 đến 1918 tôi thấy rằng là các vấn đề dạy và học pháp ôn tập như đã trình bày phần trên. Qua kinh nghiệm một số năm, bản thân tôi thấy vì các bài giảng đã có hiểu quả khá rõ rệt, giúp học sinh các trang bị một phần kiến thức khá rộng vì đây là một giải thưởng dài, có nhiều nội dung sâu sắc, có nhiều vấn đề khó. Tất cả học sinh không còn ngại học và giải thưởng này và có khả năng học giỏi, giúp quy tụ các đề tài hay, thì một cách dễ dàng.

Tuy nhiên đây chỉ là một số kinh nghiệm cá nhân tôi khi giảng dạy và ôn tập thi giải thưởng Viêt Nam 1958 - 1918. Đây là ý kiến chủ quan của cá nhân tôi nên không thể là kinh nghiệm và hoàn toàn không thể không có sai sót gì vì vậy tôi rất mong nhận được sự góp ý chân thành của các quý thầy cô.

Chuyên x p lo i B

CHUYÊN :

L A CH N V N D Y VÀ PH NG PHÁP ÔN T P CHO
HSGQG KHI GI NG D Y L CH S VI T NAM T 1858-1918

Nhóm giáo viên l ch s tr ng THPT chuyên L ng V n T y - Ninh Bình

A/ T V N

M t trong nh ng nhi m v quan tr ng c a tr ng THPT chuyên là phát hi n và b i d ng nh ng h c sinh gi i cho quê h ng t n c. Vì v y, vì c b i d ng h c sinh cho các kì thi ch n HSG nh t là HSG Qu c gia luôn là v n c các c p qu n lí, các giáo viên tr c ti p gi ng d y quan tâm và tr n tr .

i v i giáo viên các tr ng chuyên, nh t là giáo viên l ch s , công vi c này r t c n thi t. Trong quá trình ôn t p, giáo viên không ch giúp h c sinh c ng c kĩ n th c ã h c, mà còn ph i l a ch n v n d y và ph ng pháp ôn t p phù h p nâng cao ch t l ng b môn, t o cho h c sinh s h ng thú, say mê môn h c, tham gia thi h c sinh gi i qu c gia t k t qu cao

i v i các giáo viên môn S thì ây là m t công vi c h t s c khó kh n b i l hi n nay s các em h c sinh yêu thích và mu n g n bó v i b môn L ch s không nhi u, ch t l ng h c sinh các l p chuyên S không cao. Do ó theo tôi vì c các tr ng chuyên Khu v c Duyên h i và ng b ng B c b t ch c h i th o bàn v vì c l a ch n n i dung và ph ng pháp ôn t p cho HSG Qu c gia khi gi ng d y ph n LSVN giai o n 1858-1918 (c a b môn Lich s) là m t vi c làm r t có ý ngh a trong th i i m hi n nay.

Trong ch ng trình l ch s Vi t Nam giai o n 1858-1919 là m t giai o n quan tr ng trong ch ng trình l ch s Vi t Nam l p 11. Giai o n này có r t nhi u s ki n, nhi u v n c ó nh h ng n các giai o n sau c a cách m ng Vi t Nam. N i dung kĩ n th c c a giai o n này v a hay l i v a khó, nó c c p n trong ph n l n các thi ch n HGG khu v c, Qu c gia vì v y n u không n m ch c c giai o n L ch s này, h c sinh s khó có th t c k t qu cao trong các k thi.

Trong chuyên h i th o l n này tôi xin a ra m t s n i dung và ph ng pháp ôn luy n mà b n thân tôi ã th c hi n giai o n LSVN 1858-1919 các ng nghi p tham kh o và cho ý ki n óng góp.

N i dung chuyên g m 2 ph n:

Ph n I: L a ch n n i dung ôn t p cho giai o n l ch s Vi t Nam 1858-1919

Ph n II: Ph ng pháp ôn t p

B/ GI I QUY T V N

Ph n I: L a ch n n i dung ôn t p cho giai o n l ch s Vi t Nam 1858-1919

1. Tr c h t, giáo viên c n cung c p cho h c sinh các ki n th c c b n c a sách giáo khoa v giai o n LSVN 1858- 1919. Sách giáo khoa l ch s l p 11 nâng cao c p giai o n này trong ch ng I và II- ph n l ch s Vi t Nam t n m 1858-1919 các bài 33,34,35,36,37,38,39,40,41 v i nh ng n i dung c b n sau:

CH NG I: VI T NAM T 1858 N CU I TH K XIX

I/ Quá trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp (1858-1884)

1. Tình hình Vi t Nam tr c khi Pháp xâm l c
2. Nguyên nhân Pháp xâm l c Vi t Nam
3. Quá trình xâm l c Vi t Nam c a Pháp (các giai o n: Pháp ánh à N ng, Gia nh, B c Kì l n 1 và l n 2, Thu n An)
4. Nh n xét v quá trình xâm l c Vi t Nam c a Pháp

II/ Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp xâm l c (1858-1884) :

1. T 1858- 1862: T i à N ng, Gia nh và các t nh Nam Kì
2. T sau Hi p c 1862 n tr c khi Pháp ánh B c Kì 1873.
3. Cu c kháng chi n Hà N i và các t nh B c Kì l n th nh t (1873-1874)
4. T sau Hi p c 1874 n tr c khi Pháp ánh B c Kì l n 2 (1882)
5. Cu c kháng chi n Hà N i và các t nh B c Kì l n th hai (1882-1883)
6. Phong trào kháng chi n c a nhân dân sau Hi p c Hác-m ng 1883
(Trong ph n này giáo viên chia thành các giai o n, m i giai o n tìm hi u 2 n i dung: cu c kháng chi n do tri u ình lãnh o và phong trào kháng chi n c a

nhân dân t ó rút ra thái ch ng Pháp c a tri u ình và nhân dân)

III/Trào l u c i cách, duy tân Vi t Nam trong nh ng n m cu i th k XIX

1. Hoàn c nh l ch s xu t hi n trào l u c i cách, duy tân
2. N i dung m t s ngh c i cách, duy tân
3. K t c và ý ngh a c a nh ng ngh c i cách duy tân cu i TK XIX

IV/ Phong trào ch ng Pháp c a nhân dân Vi t Nam trong nh ng n m cu i TK XIX

1. Phong trào C n V ng (1885-1896)
 - Nguyên nhân bùng n
 - Các giai o n
 - Các cu c kh i ngh a tiêu bi u
 - Nguyên nhân th t b i, ý ngh a l ch s
 - c i m c a phong trào C n V ng

V/ Kh i ngh a Yên Th và phong trào u tranh c a ng bào mi n núi

1. Kh i ngh a Yên Th :
 - Nguyên nhân
 - Các giai o n
 - Nguyên nhân th t b i, ý ngh a l ch s
2. Phong trào u tranh c a ng bào mi n núi và các dân t c thi u s

CH NG II: VI T NAM T U TH K XX NH T CHI N TRANH TH GI I TH NH T

I/ Cu c khai thác thu c a l n th nh t c a th c dân Pháp (1897-1914)

1. Hoàn c nh l ch s
2. N i dung
3. Tác ng c a cu c khai thác n tình hình kinh t , xã h i Vi t Nam

II/ Phong trào yêu n c và cách m ng Vi t Nam t u TK XX n h t chi n tranh th gi i th nh t

1. Hoàn c nh l ch s
2. Ch tr ng và ho t ng c u n c c a Phan B i Châu
3. Ch tr ng và ho t ng c u n c c a Phan Châu Trinh
4. ông Kinh ngh a th c
5. V u c lính Pháp t i Hà N i
6. Nh ng n m cu i cùng c a cu c kh i ngh a Yên Th

III/ Vi t Nam trong nh ng n m Chi n tranh th gi i th nh t

1. Chính sách cai tr c a Pháp
2. Nh ng chuy n bi n v kinh t , xã h i
3. Phong trào yêu n c trong nh ng n m chi n tranh

- Ho t ng c a Vi t Nam Quang ph c h i
- Cu c v n ng kh i ngh a c a Thái Phiên và Tr n Cao Vân
- Kh i ngh a c a binh lính Thái Nguyên
- Nh ng cu c kh i ngh a v trang c a ng bào dân t c thi u s
- Phong trào h i kín Nam Kỳ

4/ S kh i u c a m t khuynh h ng c u n c m i trong phong trào gi i phóng dân t c Vi t Nam

- Phong trào công nhân
- Ho t ng c a Nguy n Ái Qu c 1911-1918

Trên ây là ph n ki n th c c b n, t i thi u mà h c sinh c n n m khi h c v giai o n l ch s này. Vì c n m ch c ki n th c c b n v i nh ng s ki n, nhân v t, a danh, quy lu t và bài h c c b n... s giúp h c sinh v n d ng ki n th c m t cách linh ho t gi i quy t các lo i câu h i khác nhau. Trên c s ó, h c sinh s ch ng gi i quy t các câu h i khó k c khi g p ph i các v n mà ch a c ôn t p.

2. Trên c s h c sinh ã n m ch c ki n th c c b n giáo viên h ng d n các em chuy n sang ôn t p theo t ng chuyên có nâng cao (có th b d c ho c b ngang các n i dung l ch s). Ví d :

- L p niên bi u các s ki n chính trong quá trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp t ó rút ra nh n xét.

- So sánh thái ch ng Pháp c a tri u ình nhà Nguy n và nhân dân
- c i m phong trào kháng chi n ch ng Pháp 1858-1884
- Các hi p c mà nhà Nguy n ã kí v i th c dân Pháp
- Trách nhi m c a nhà Nguy n trong vi c n c ta r i vào tay th c dân Pháp.
- Hoàn c nh l ch s và c i m phong trào C n V ng
- Thái c a v n thân s phu và qu n chúng nhân dân i v i chi u

C n V ng

- Kh i ngh a H ng Khê- cu c kh i ngh a l n nh t, tiêu bi u nh t trong phong trào C n V ng
- Nguyên nhân phong trào nông dân Yên Th kéo dài g n 30 n m
- Hoàn c nh l ch s và c i m phong trào yêu n c ch ng Pháp

cu i TK XIX

- Hoàn c nh l ch s và c i m phong trào yêu n c ch ng Pháp u TK XX
- So sánh phong trào yêu n c cu i TK XIX v i phong trào yêu

n c u TK XX

- i m tích c c và h n ch trong ch tr ng và ho t ng c u n c c a Phan B i Châu, Phan Châu Trinh.

- So sánh ch tr ng và ho t ng c u n c c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh.

- So sánh quá trình tìm ng c u n c c a Nguy n Ái Qu c v i các b c ti n b i.

Ph n II: Ph ng pháp ôn t p

1. giúp h c sinh n m ch c ki n th c c b n trong quá trình ôn t p giáo viên:

- Chia n i dung ôn t p thành t ng giai o n nh , t ng ph n ki n th c theo trình t th i gian.

- Yêu c u h c sinh l p niên bi u các s ki n tiêu bi u c a t ng giai o n, t ng n i dung

- Giáo viên s d ng ph ng pháp trao i àm tho i trên l p c ng c ki n th c cho h c sinh.

- H ng d n h c sinh s d ng l c trình bày, ghi nh các s ki n l ch s .

2. i v i ph n chuyên nâng cao khi ôn t p giáo viên:

- H ng d n h c sinh t h c, bi t k t h p sách giáo khoa v i các tài li u tham kh o (giáo viên cung c p cho h c sinh m t s u sách tham kh o c a giai o n này)

- T ng h p các ki n th c m i c n b sung cho h c sinh theo t ng chuyên

- Trên c s các ki n th c c b n và nâng cao c n rèn cho h c sinh kh n ng phân tích, ánh giá, rút ra bài h c

- Giúp h c sinh làm quen v i các d ng câu h i khác nhau c a cùng m t v n .

3. Luy n k n ng vi t bài cho h c sinh:

- Biên so n b câu h i cho giai o n 1858-1919

- H ng d n h c sinh gi i quy t các câu h i khó.

- Cho h c sinh vi t bài. Trong quá trình vi t c n l u ý rèn các k n ng :

+ Phân b th i gian làm bài h p lí

+ Xác nh , tìm t khóa c a câu h i l a ch n ki n th c trình bày.

+ L p dàn ý s l c sau ó vi t bài

4. Ti n hành ki m tra ánh giá:

- Ki m tra mi ng trong quá trình ôn t p ki n th c c b n và nâng cao

- Ki m tra vi t l bài t ng h p sau khi d y xong chuyên .

5. T ng k t l i toàn b n i dung giai o n 1858-1919

6. M t s câu h i ôn t p theo t ng n i dung c a chuyên :

Câu 1: L p b ng niên bi u v các b c xâm l c Vi t Nam c a Pháp (t 1858 n 1884)? Vì sao quá trình xâm l c c a Pháp kéo dài g t 30 n m?

HD:

Giai o n	Ti n trình xâm l c
1858-1862	Pháp chi m 3 t nh mi n ông Nam Kỳ là Gia nh, nh T ng và Biên Hòa. K t thúc b ng Hi p c Nhâm Tu t 5-6-1862 (nhà Nguy n nh ng h n 3 t nh M cho Pháp...)
1863-1867	Pháp chu n b và ánh chi m 3 t nh mi n Tây Nam Kỳ là V nh Long, An Giang, Hà Tiên
1868-1874	Pháp chu n b và ti n ánh B c Kỳ l n th nh t. K t thúc b ng Hi p c Giáp Tu t 15-3-1874 (nhà Nguy n chính th c th a nh n 6 t nh NK là t thu c Pháp...)
1875-1882	Chu n b và ti n ánh B c Kỳ l n th hai.
1883-1884	- Pháp t n công Thu n An, bu c tri u ình Hu kí Hi p c Hác-m ng (25-8-1883) c b n hoàn thành vì c XLVN - 6-6-1884, Hi p c Pat n t c kí k t -> Pháp hoàn thành vì c xác l p n n b o h trên toàn b t n c ta.

*** Nguyên nhân quá trình xâm l c kéo dài:**

- V p ph i tinh th n kháng chi n kiên c ng c a nhân dân VN (d n ch ng). ây là nguyên nhân quan tr ng nh t)...

- Trong quá trình xâm l c Pháp g p nhi u khó kh n, ph i b n tâm n nh ng v n khác nh chi n tranh TQ, CT v i Áo trên t Italia, chi n tranh v i Ph , công xã Pari..., ph i c ng c l c l ng.

- Thái trù tr , th m dò c a Pháp...

Câu 2: Phân tích thái c a tri u ình và c a nhân dân ta tr c s xâm l c c a th c dân Pháp t 1858 n 1884?

HD:

- 1/9/1858, Pháp n súng t n công à N ng, m u xâm l c n c ta. Quân dân ta anh d ng ch ng tr .Tri u ình c Nguy n Tri Ph ng ra ch n gi c, l p phòng tuy n Hoà Vang.

- Trong lúc nhân dân Qu ng Nam ph i h p v i tri u ình thì t Nam nh, c h c Ph m V n Ngh d n u 300 quân lên ng vào Nam xin chi n u. T i à N ng, i ngh a binh c a Ph m Gia V nh ã ph i h p ch t ch v i

quân c a tri u ình ch ng gi c > b sa l y N, quân Pháp – Tây Ban Nha
bu c ph i thay i k ho ch...

- T 1859 – 1862:

+ N m 1959, Pháp chuy n h ng t n công vào Gia ãnh, quân tri u ình
tan rã nhanh chóng...Tuy nhiên, ngay sau ó gi c Pháp v p ph i nh ng khó
kh n m i. Các i ngh a quân ngày êm bám sát, tìm cách bao vây tiêu di t
ch...> quân Pháp rút xu ng các tàu chi n.

+ N m 1860, Pháp ph i chia s l c l ng v i các chi n tr ng... ch
l i Gia ãnh kho ng 1000 quân r i trên m t chi n tuy n dài 10 km. Quân tri u
ình v n óng trong i n Chí Hoà trong t th “th hi m”. Tháng 2- 1861,
quân Pháp sau khi thêm l c lu ng t n công i n Chí Hoà. Quân i tri u
ình ch ng c quy t li t nh ng tr c h a l c m nh c a ch , i n Chí Hòa
ã r i vào tay gi c . Sau ó Pháp chi m luôn ba t nh mi n ông Nam Kỳ...
Quân tri u ình ch ng c y u t, b ng i phó... Tri u ình kí Hi p c
Nhâm Tu t v i nh ng i u kho n n ng n ...

+ N u tri u ình có thái b ng i phó, thì nhân dân có thái ch
ng, hàng nghìn ngh a d ng do D ng Bình Tâm ch huy xung phong ánh
n Ch R y...Các toán quân c a Tr ng ãnh, Tr n Thi n Chính, Lê Huy,
chi n u anh d ng, ngh a quân c a Nguy n Trung Tr c ánh chìm tàu Hi v ng
c a gi c...

- T 1867 n tr c n m 1873:

+ Sau hi p c Nhâm tu t, tri u ình không tích c c kháng chi n giành
l i vùng t ã m t, ti p t c th c hi n chính sách i n i, i ngo i thì n c n >
quân Pháp ã chi m g n 3 t nh mi n Tây...

+ Nhân dân anh d ng ch ng gi c: anh em Phan Tôn, Phan Liêm, ngh a
quân c a Nguy n Trung Tr c ánh chi m và làm ch R ch Giá...Các nhà nho
yêu n c dùng v n th làm v khí u tranh...

- 1873 – 1874: Th c dân Pháp ánh B c kì l n I:

+ Tri u ình th ng thuy t v i Pháp, kí hi p c Giáp Tu t, c t 6 t nh
cho Pháp. ánh d u m t b c m i trong quá trình u hàng c a nhà Nguy n...

+ Quân dân ta ch ng tr quy t li t khi Pháp n súng ánh thành Hà N i .
Chi n th ng C u Gi y 1873.Các cu c kh i ngh a c a Tr n T n, ng Nh Mai..

- 1882 – 1883: Th c dân pháp ánh B c Kì l n 2 và Trung Kỳ

+ Tri u ình kí Hi p c Hác – m ng (1883) và Hi p c Pa-t -nôt (1884)

+ Chi n th ng C u Gi y l n 2 th hi n rõ quy t tâm tiêu di t gi c c a nhân dân ta...

K t lu n: Thái c a tri u ình nhà Nguy n và nhân dân ta có s khác nhau: Nhà Nguy n không kiên quy t ch ng gi c vì quy n l i c a dòng h nên t ng b c nhân nh ng và u hàng Pháp. Nhân dân không ch u khu t ph c, kiên quy t ch ng gi c ngay t u, cu c chi n u c a nhân dân di n ra liên t c, r ng kh p và quy t l i t.

Câu 3: Hoàn c nh l ch s và c i m cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp c a nhân dân Vi t Nam t 1858-1884?

HD:

a) Hoàn c nh l ch s :

- Th gi i:

+ CNTB ph ng Tây ang trên à phát tri n, y m nh xâm l c thu c a...

+ Các n c ph ng ông tr thành i t ng xâm l c c a th c dân ph ng Tây (a s các n c ph ng ông ang trong ch phong ki n l c h u, kh ng ho ng. Có m t s n c châu Á th c hi n c i cách, canh tân t n c: Nh t B n, Xiêm...)

- Trong n c:

+ Chính sách cai tr c a nhà Nguy n làm cho i s ng nhân dân kh c c, mâu thu n xã h i gay g t. Các cu c kh i ngh a nông dân liên ti p n ra. Chính sách c m o, di t o c a nhà Nguy n t o c cho Pháp xâm l c Vi t Nam.

+ Khi Pháp xâm l c, vua T c không dám ng v phía nhân dân phát ng cu c kháng chi n toàn qu c mà ch lo b o v quy n l i dòng h , t ch chi n n ch hòa r i u hàng th c dân Pháp

b) c i m:

- Các cu c kháng chi n n ra k p th i, ch ng ngay khi th c dân Pháp xâm l c n khi tri u ình u hàng...

- Các cu c kháng chi n n ra liên t c, b n b ...

- M c tiêu u tranh: ch ng Pháp b o v c l p dân t c và th ng nh t t n c.

- Lãnh o kháng chi n: lúc u là tri u ình nh ng càng v sau tri u ình càng xa r i, b r i phong trào qu n chúng.

- L c l ng tham gia: ông o qu n chúng nhân dân, ch y u là nông dân

- Hình th c u tranh: b ng m i th v khí, kháng chi n b ng nhi u hình th c...

Câu 4: Trình bày nội dung Hi p c Nhâm Tuất (1862), Hi p c Giáp Tuất (1874), Hi p c Hàm Nghi (1883), Hi p c Pat nôt (1884)? Qua nội dung 4 bản Hi p c trên anh (ch) có nhận xét gì về nhà Nguyễn khi ký với Pháp nhượng bộ nội Hi p c đó?

HD:

a/ Nội dung Hi p c

** Nội dung Hi p c Nhâm Tuất (1862)*

Bản Hi p c gồm 12 điều khoản, trong đó có những điều khoản chính như: Nhường quyền cho Pháp 3 tỉnh miền đông Nam Kỳ... và ở Côn Lôn, bỏ thuế 20 triệu quan, mở các cửa biển ở Nam, Ba Lạt, Quảng Yên cho thuyền nhân Pháp và Tây Ban Nha vào tự do buôn bán, kèm theo nhiều nhượng bộ nghiêm khắc như chính trị, quân sự.

** Nội dung Hi p c Giáp Tuất*

Theo bản Hi p c này, Pháp sẽ rút khỏi Hà Nội và các tỉnh vùng Bắc Kỳ nhường quyền hành hu pháp chính thức cho nhà nước Pháp ở tỉnh Nam Kỳ, cam kết mở cửa Thuận Hải, cửa Ninh Hải, tỉnh lỵ Hà Nội và sông Hồng cho Pháp vào buôn bán. Những nội dung đó Pháp có quyền mở mang công nghệ xây dựng kho tàng, thuê mướn nhân công, tổ chức có quân lính bảo vệ. Nhà nước giao nộp tài thu về ngân li giao cho Pháp.

** Nội dung Hi p c Hàm Nghi (1883)*

- Về hi p c này về bản chất đây là một quy định trên phạm vi nước, quyền hành hu pháp chính thức cho nhà nước Pháp, mở công việc chính trị, kinh tế, ngoại giao của Việt Nam do Pháp nắm.

- Về Huân tước Khâm sự thay mặt chính phủ Pháp, viên chức này có quyền gặp vua bất cứ lúc nào khi yêu cầu thi t.

- Về Hà Nội, Hải Phòng và miền bắc khác tổ chức Công sự có quân đội bảo vệ và có quyền kiểm soát việc tuần phòng...

- Khu vực do triều đình cai trị chỉ còn tỉnh Khánh Hòa và tỉnh Lào Ngang...

- Quân Pháp đóng ngay tại Thuận An và Huế.

- Mọi việc giao thiệp của Việt Nam với nước ngoài đều do Pháp nắm.

- Triều đình phải triệu tập quân lính ở Bắc Kỳ. Pháp có quyền binh di chuyển theo sông Hồng và những nội dung xét thấy cần thi t. Pháp có toàn quyền xử trí quân Cờ đen.

** Hi p c Pat nôt (1884)*

Hi p c g m 19 i u kho n, c n b n d a trên Hi p c Hacm ng nh ng tr l i các t nh Bình Thu n và Thanh Hoá, Ngh An, Hà T nh cho tri u ình Hu cai qu n nh c nh m xoa d u s công ph n c a nhân dân ta và mua chu c, lung l c quan l i...

b/ Nh n xét v nhà Nguy n khi kí 4 b n Hi p c trên

- V ng tri u Nguy n là m t v ng tri u hèn kém, nhu nh c b i khi ng tr c s xâm l c c a k thù không kh n ng lãnh o nhân dân oàn k t ánh gi c, th m chí còn ng n c n, àn áp phong trào ch ng Pháp c a nhân dân. Nhà Nguy n t ng b c dâng lãnh th n c ta cho Pháp: T 3 t nh m i n ông Nam K (Hi p c Nhâm Tu t), 6 tỉnh Nam K (Hi p c Giáp Tu t) r i dâng c n c ta cho Pháp (Hi p c Hacm ng)

- Nhà Nguy n ph i ch u trách nhi m v vì c n c ta b r i vào tay th c dân Pháp...

Câu 5: Qua nh ng s ki n l ch s t n m 1858 – 1884 em hãy phân tích và nêu trách nhi m c a tri u ình nhà Nguy n trong vi c n c ta r i vào tay Pháp?

HD:

1. Tr c nguy c xâm l c c a CNTB ph ng Tây, nhà Nguy n không có chính sách canh tân t n c làm cho t n c m nh lên, s c ch ng Pháp. Nhà Nguy n kh c t nh ng c i cách ti n b duy trì chính sách b o th , ph n ng, duy trì ch quân ch chuyên ch ã l i th i và th c hi n chính sách “b quan to c ng” ...

- Khi Pháp xâm l c, chúng ta không có ti m l c kinh t v ng vàng, quân s l c h u ... ây là nguyên nhân c b n a n vì c n c ta r i vào tay Pháp

2. Trong quá trình kháng chi n nhà Nguy n không có ngh thu t quân s c áo, sáng t o mà còn m c ph i m t sai l m không th tha th là t b con ng u tranh v tranh i theo con ng th ng l ng, u hàng và t ng b c n u hàng hoàn toàn....

- Nhà Nguy n không bi t oàn k t nhân dân mà ng c l i xa r i nhân dân, t ch ra r i nhà Nguy n còn ch ng l i nhân dân Nh ng vì c làm ó càng y nhà Nguy n i xa nhân dân h n.

3. Trong quá trình kháng chi n nhà Nguy n không bi t ch p c h i t t ph n công

+ 9.1958 – 2.1950 Sa l y m t tr n à N ng

+ 1960 khi Pháp a ph n l n s quân à N ng , Gia nh sang vì n tr cho chi n tr ng Trung Qu c, Italia ..

+ Nhân dân B c kì ánh b i hai tr n C u Gi y ...

- Nh v y t ch không t t y u nhà Nguy n ã vì c m t n c ta vào tay Pháp tr thành t t y u

4. Tuy nhiên trong quá trình ch ng Pháp vua Hàm Nghi và nh ng v quan c a tri u ình Nguy n Tri Ph ng, Hoàng Di u ã nêu nh ng t m g ng cao c , quy t tâm b o vê c l p dân t c, ch quy n c a t n c và mãi mãi i vào l ch s dân t c.

=>Do v y vì c n c ta r i vào tay Pháp cu i TK XIX là trách nhi m c a m t b ph n l n vua quan nhà Nguy n

Câu 6: Các s phu yêu n c (cu i th k XIX), a ra các ngh c i cách duy tân trong b i c nh l ch s n c ta nh th nào? Nêu m t s ngh c i cách tiêu bi u. Vì sao nh ng c i cách ó không th c hi n c.

HD:

a/ B i c nh l ch s

- N a sau th k XIX, kinh t Vi t Nam r i vào tình tr ng suy thoái tr m tr ng...

- B máy chính quy n t Trung ng n a ph ng ngày càng sâu m t. Tri u chính r i ren...

- Mâu thu n xã h i sâu s c, nhi u cu c kh i ngh a ch ng tri u ình n ra....

- Th c dân Pháp ang ráo ri t m r ng xâm l c n c ta....

- Trên th gi i, các n c ph ng Tây ã chuy n sang n n v n minh t b n, Nh t B n và Xiêm ã c i cách t n c. Hoàn c nh ó ã tác ng n b ph n trí th c phong ki n ti n b

b/ M t s ngh c i cách tiêu bi u

+ Tr c khi Pháp ánh Hà N i l n th nh t (1873), n c ta r lên phong trào ngh c i cách duy tân, v i các b n i u tr n c a ình V n i n, Ngyu n L Tr ch, Nguy n Tr ng T

Các ngh c i cách u nh m m c ích a t n c thoát kh i l ch u b ng vì c h ng theo con ng duy tân c a Nh t B n.....

c/ Vì sao nh ng c i cách không th c hi n c.

+ Vua quan tri u Nguy n b o th không ch u thay i....

+ M t s ngh c i cách không xu t phát t tình hình th c t c a t n c, n ng v h c t p mô hình do quan sát c t n c ngoài...

Câu 7: Hoàn c nh l ch s , c i m c a phong trào C n V ng ? Vì sao nói cu c kh i ngh a H ng Khê là cu c kh i ngh a tiêu bi u nh t trong phong trào C n V ng ?

HD

a) Hoàn c nh l ch s d n t i phong trào C n V ng

- Tri u ình kí hi p c Pat n t -> N c ta tr thành thu c a, ch m d t s t n t i c a nhà n c phong ki n c l p...

- Phái ch chi n th tiêu nh ng ph n t thân Pháp, a ng L ch (Hi u là Hàm Nghi) lên ngôi, tích c c chu n b l c l ng, xây d ng s n phòng... hi v ng khôi ph c ch quy n t n c

- Tr c s uy hi p c a k thù, Tôn Th t Thuy t – ng i ng u phái ch chi n quy t nh ánh tr c giành th ch ng

- 4 -> 5/7/1885, cu c ph n công kinh thành Hu th t b i, TTT a vua Hàm Nghi ra Tân S (Qu ng Tr)

- 13/7/1885, thay m t vua Hàm Nghi, ông h Chi u C n V ng l n th nh t

- 20/9/1885, TTT ra Chi u C n V ng l n th hai => Phong trào C n V ng bùng n

b) c i m c a phong trào C n V ng

- Ph m vi: R ng l n, di n ra trong ph m vi c n c (B c kì, Trung kì) sau chuy n lên trung du, mi n núi

- Quy mô: S l ng l n nh ng còn mang tính ch t a ph ng, ch a có s liên k t v i nhau và tr thành phong trào trên quy mô c n c

- M c ích: ánh Pháp giành c l p, khôi ph c qu c gia phong ki n c l p

- Lãnh o: Các v n thân s phu phong ki n

- L c l ng: V n thân s phu + nhân dân

- Ph ng pháp: Kh i ngh a v trang

- K t qu : Kéo dài 10 n m, gây cho ch nhi u thi t h i nh ng cu i cùng b th t b i

- Ý ngh a: Ch m d t ng n c c u n c phong ki n, t ra nh ng yêu c u m i cho phong trào gi i phóng dân t c Vi t Nam.

c) Vì sao nói...

- Th i gian: kéo dài nh t

- a bàn ho t ng: 4 t nh...

- T ch c: Ch t ch ; v khí t trang b , c nhân dân ng h .

- Ph ng th c ho t ng và k t qu : Linh ho t, ch ng m các cu c t n công vào sào huy t c a k thù, gây nhi u t n th t cho th c dân Pháp

Câu 8: Chi u C n V ng c ra i nh th nào? Thái c a qu n chúng nhân dân, v n thân, s phu i v i chi u C n V ng? Nguyên nhân th t b i, ý ngh a l ch s c a phong trào C n V ng

HD:

1. S ra i chi u C n V ng

Sau hai Hi p c Hác m ng (1883) và Pat n t(1884)...Tôn Th t Thuy t nuôi hi v ng khôi ph c l i ch quy n n u có th i c . êm 4 r ng 5-7-1885...Hàm Nghi và Tôn Th t Thuy t ra chi u C n V ng kêu g i v n thân s phu và giai c p nông dân c m v khí ch ng th c dân Pháp, giúp vua c u n c

2. Thái c a các v n thân s phu và nông dân

a. Thái c a các v n thân s phu

- *V n thân s phu*: h là nh ng tri th c, nh ng ng i có h c, nh ng quan l i hay ã ngh h u trong xã h i phong ki n Vi t Nam. H b chi ph i b i t t ng Nho giáo, t t ng “trung quân, ái qu c”. i v i h , yêu n c là ph i trung thành v i nhà vua. Các t t ng Nho giáo ó ã chi ph i toàn b nh ng ho t ng c ng hi n c a h

- *Tr c khi có chi u*: T khi Pháp xâm l c Vi t Nam (1858 - 1884), h luôn b d n v t, tr n tr , luôn ng tr c s l a ch n gi a vua và n c khi tri u ình nhà Nguy n (ng u là vua T c) nhu nh c u hàng gi c, không ng v phía nhân dân, v phía dân t c ch ng l i Pháp. Th m chí T c nhi u l n còn kêu g i bãi binh, ch hòa, t thái hèn nhát. Cho nên các v n thân s phu không bi t ch n con ng nào. N u theo l nh vua mà bãi binh thì có t i v i n c và ng c l i, n u th hi n tinh th n yêu n c, c m v khí ch ng th c dân Pháp thì b t trung.

Nh ng cái ch t c a Phan Thanh Gi n, Nguy n Tri Ph ng, Hoàng Di u th hi n n i tr n tr trong t t ng c a h . Ch t mà không bi t mình ho t ng úng hay sai.

- *Khi có chi u C n V ng*: N m 1885, khi có chi u C n V ng kêu g i các v n thân ch ng Pháp c u n c giúp vua ã áp ng c t t ng trung quân ái qu c c a h . n ây, n c và vua th ng nh t là m t. Chi u C n V ng ã áp ng c nguy n v ng tha thi t c a h là trung v i nhà vua, th hi n lòng yêu n c.

Chính vì vậy, ngay lập tức khi có chỉ thị ban ra, các văn thân sĩ phu chiêu mộ quân sĩ, tiến hành khởi nghĩa. Khi có chỉ thị của C n V ã ra tiếp, chiêu mộ quân sĩ tiến hành khởi nghĩa như Phan Đình Phùng.

b. Thái độ của quần chúng nhân dân

- *Quần chúng nhân dân:* Nhân dân là những người hiền tài giá trị của đất nước. Vì vậy họ có tinh thần yêu quê hương đất nước => phong trào đấu tranh phát triển day càng thành dân Pháp.

Khi thực dân Pháp xâm lược nước ta, thực chất họ còn chính trị u minh làm cho dân Pháp.

- *Trước khi có chỉ thị của C n V ã:* Từ năm 1858 khi Pháp xâm lược Việt Nam đến 1884, thực dân Pháp tiến hành các cuộc phản kháng của ông họ quần chúng. Chính cuộc đấu tranh của nhân dân ta đã chặn bước tiến của Pháp, buộc thực dân Pháp phải ngừng 30 năm mới hoàn thành cuộc xâm lược.

- *Khi có chỉ thị của C n V ã:* họ các văn thân sĩ phu giáo dục, tuyên truyền, tiếp hợp, lôi kéo họ đấu tranh. Do đó, họ

hàng ngũ nhiệt tình, hăng hái, chỉ cần có sáng tạo họ

3. Nguyên nhân thất bại

- Thiếu một người lãnh đạo xứng đáng

- Không phát triển, không liên kết các cuộc khởi nghĩa với nhau. Do đó, không tiến hành được cuộc chiến toàn dân

- Các phong trào dựa vào địa phương thủ tiêu lợi cho ánh sáng kích động không thể phát triển, rút lui, cách ánh sáng thì hình thức là chính, họ cần thiết.

- Thực dân Pháp mạnh mẽ, vũ khí hiện đại.

Câu 9: Vì sao giữa hai phong trào: nông dân Yên Bái và Phong trào C n V ã?

HD:

1. Giống nhau:

- đều là phong trào yêu nước chống Pháp của nhân dân ta.
- đều có sự tham gia đông đảo của các tầng lớp nhân dân.
- đều thất bại...

2. Khác nhau:

- Lãnh đạo:

+ Phong trào C n V ng: V n thân s phu yêu n c d i ng n c C n V ng.

+ Phong trào nông dân Yên Th : Nông dân ng u là Thám

- M c tiêu:

+ Phong trào C n V ng: Ch ng Pháp giành l i c l p dân t c.

+ Phong trào nông dân Yên Th : Mong mu n xây d ng cu c s ng bình quân bình ng, s khai v kinh t và xã h i.

- a bàn ho t ng:

+ Phong trào C n V ng: a bàn ho t ng r ng kh p B c Kỳ và Trung Kỳ

+ Phong trào nông dân Yên Th : Vùng núi r ng Yên Th c a B c Giang.

- Tính ch t:

+ PT C n V ng: Là phong trào u tranh yêu n c ch ng Pháp theo khuynh h ng phong ki n....

+ Phong trào Yên Th : Là phong trào nông dân mang tính t phát.

- Th i gian:

+ Phong trào C n V ng phát tri n qua hai giai o n và k t thúc s m h n PTND Yên Th (1885 – 1896)

+ Phong trào nông dân Yên Th phát tri n qua 3 giai o n và k t thúc tr c khi chi n tranh th gi i

th nh t n ra (1884 – 1913).

* i m khác nhau c n b n gi a phong trào nông dân Yên Th và phong trào C n v ng là: Phong trào C n v ng g m nh ng cu c kh i ngh a h ng ng chi u C n V ng v i m c ích giúp vua c u n c, h ng ng l i kêu g i c a tri u ình.

- Còn phong trào nông dân Yên Th nh m m c ích ch ng chính sách c p bóc và bình nh quân s c a th c dân Pháp, các xóm làng c a nông dân t các n i t h p v n ng nh l n nhau sinh s ng và ch ng l i các th l c e do t bên ngoài, h t d ng mình ng lên b o v cu c s ng c a mình, ó là phong trào mang tính t u phát (tính ch t t v) c a nông dân.

- Vì v y không th x p phong trào nông dân Yên Th vào phong trào C n v ng.

Câu 10: Hoàn c nh l ch s , c i m c a phong trào yêu n c cách m ng Vi t Nam u th k XX.

HD

a.Hoàn c nh l ch s

- Th gi i:

- Trào l u DCTS cu i th k XIX u th k XX c truy n bá r ng rãi
Châu Á t o ra th i kì “Châu Á th c t nh” v i làn sóng Duy tân di n ra
nhi u n c....

- nh h ng c a cu c Duy tân M u Tu t (1898) và cách m ng Tân
H i Trung Qu c

- nh h ng t Nh t B n v i thuy t “ i ông Á” t i làn sóng ông Du
tìm ki m s giúp và h c t p Nh t B n

- nh h ng c a t t ng dân ch t s n t Châu Âu

b/Trong n c:

- Cu c khai thác thu c a c a Pháp ã làm xã h i Vi t nam phân
hóa và xu t hi n nh ng giai t ng m i nh t s n, ti u t s n, công nhân... t o ra
y u t bên trong ti p thu lu ng t t ng m i

- Ng n c c u n c phong ki n ã th t b i khi n các nhà cách m ng
ph i tìm m th t t ng m i ...

b. c i m.

- **Lãnh o:** V n thân, s phu yêu n c ti n b . H c ào t o trong
n n khoa c c nh ng ã ti p thu t t ng m i c a th i i: không còn là “
trung quân, ái qu c” mà là g n “n c” v í “dân”.

- **M c tiêu:** ánh u i th c dân Pháp, giành c l p dân t c, xây d ng ch
ti n b vì dân.

- **L c l ng tham gia:** Nông dân (ng i Kinh, dân t c ít ng i mi n
núi), công nhân, các t ng l p công th ng, binh lính ng i Vi t yêu n c trong
quân i Pháp.

- **Hình th c u tranh phong phú:** B o ng v trang (kh i ngh a c a
binh lính Hu 1916, Thái Nguyên 1917...), l p các t ch c chính tr (H i
Duy tân, Vi t Nam Quang ph c h i), ngo i giao, c i cách xã h i: m tr ng
h c ki u m i, l p h i buôn, công ty, di n thuy t, bình v n, bi u tình...

- **K t qu , ý ngh a:** Th t b i vì ch a có nh ng i u ki n chín mu i v kinh t -
xã h i nh ng ã ti p n i truy n th ng yêu n c c a dân t c. Ch ng t s kh ng
ho ng lãnh o và ng l i c u n c, d n ng cho phong trào cách m ng
sau Chi n tranh th gi i th nh t.

Câu 11: So sánh nh ng i m gì ng và khác nhau gi a xu h ng b o ng và xu h ng c i cách u th k XX. Vì sao các xu h ng này u th t b i? S th t b i c a 2 xu h ng nói lên i u gì?

HD

*** Khái quát hai xu h ng:**

- Xu h ng b o ng (ng u là Phan B i Châu): ch tr ng d a vào s giúp bên ngoài ch y u là NB ti n hành u tranh v trang ch ng Pháp gi i phóng dân t c. Phong trào tiêu bi u: Duy tân h i (5-1904), PT ông Du (1905-1908), thành l p VN QP h i (6-1912)...

- Xu h ng c i cách (ng u là Phan Châu Trinh): ch tr ng dùng nh ng c i cách chính tr , KT, VH làm cho dân giàu n c m nh bu c th c dân Pháp ph i trao tr c l p cho VN. Tiêu bi u: PT Duy tân Trung Kỳ 1906-1908, ông Kinh ngh a th c 1907...

*** i m gì ng c a hai xu h ng:**

- Xu t phát t tinh th n yêu n c, v n ng gi i phóng dân t c theo khuynh h ng t s n

- Xác nh c l trong 2 k thù, 1 trong 2 nhi m v c a CMVN ... mà ch a g n hai nhiêm v v i nhau.

- L c l ng tham gia: nhi u t ng l p (v n thân s phu ti n b , CN, nông dân, binh lính, h c sinh...) nh ng ch a xác nh c nòng c t là liên minh công-nông. Trong ó các v n thân s phu ti n b gi vai trò lãnh o.

- Cu i cùng u th t b i...Tuy nhiên ã d y lên phong trào yêu n c theo khuynh h ng m i, có nh ng óng góp n i b t v v n hoá, th c t nh lòng yêu n c c a qu n chúng nhân dân, ánh d u b c ti n m i c a PT yêu n c và CM VN.

*** i m khác**

<u>N i dung</u>	<u>Xu h ng b o ng</u>	<u>Xu h ng c i cách</u>
K thù tr c m t	- Là qu c Pháp	- Là ch phong ki n
Nhi m v , m c tiêu tr c m t	- Ch ng Pháp (nh n m nh v n gi i phóng dân t c, c u n c c u dân)	- Ch ng phong ki n (Nh n m nh c i cách dân ch , c u dân c u n c)
Hình th c, ph ng pháp u tranh	- B o ng v trang - Bí m t, b t h p pháp ...	- C i cách - Công khai, h p pháp...
ng minh	- D a Nh t và phong ki n	- D a vào qu c Pháp.

*** Sự thật về các xu hướng này như sau :**

- Sự bất lực của học sinh trong yêu cầu giành chấp dân tộc, chính trị còn ngạo mạn phóng dân tộc dè dặt TS không thành công
- Sự nghi ngờ phóng dân tộc lâm vào thế bị động " ến tận nay chúng ta không có gì đáng nói". Đó là tình trạng khủng hoảng về năng lực và giai cấp lãnh đạo CMVN -> đòi hỏi yêu cầu bức thiết phải tìm kiếm con đường cứu nước mới.

C/ KẾT LUẬN:

Công tác ôn luyện học sinh giỏi về mặt lý luận là HSG Quốc gia đạt kết quả cao đòi hỏi sự cố gắng nỗ lực của thầy và trò. Trong đó, vai trò của người thầy là rất lớn. Người thầy phải tạo được lòng tin, khích lệ học sinh chủ động, nỗ lực tìm kiếm tri thức của học sinh. Làm cho học sinh có ý thức học tập, phấn đấu vào những ngành học sinh cần thiết, biết lựa chọn nội dung kiến thức và có phương pháp ôn luyện hiệu quả. Thực tế trong công tác bồi dưỡng học sinh giỏi Quốc gia tại trường THPT chuyên, khi giảng dạy giải toán lý học Vi t Nam từ 1858 – 1919 tôi thấy rằng là học sinh nắm vững kiến thức một cách có hệ thống, có khả năng tư duy độc lập, sáng tạo, đáp ứng yêu cầu của các dạng câu hỏi khác nhau trong thi, đạt kết quả cao.

Trên đây là một số ý kiến cá nhân tôi trong quá trình giảng dạy học sinh giỏi quốc gia giải toán lý học Vi t Nam từ 1858-1919. Rất mong nhận được sự góp ý, trao đổi kinh nghiệm của các đồng nghiệp công tác bồi dưỡng học sinh giỏi môn Lý học đạt kết quả cao.

Xin chân thành cảm ơn!

Chuyên x p lo i B

**PH NG PHÁP ÔN THI H C SINH GI I QU C GIA PH N
L CH S VI T NAM 1858 – 1918
CHUYÊN PHONG TRÀO DUY TÂN VI T NAM
CU I TH K XIX U TH K XX**

**Giáo viên: Nguy n Th Tâm
Tr ng: THPT chuyên Lào Cai**

A. PH N M U

1. Lí do ch n tài.

B i d ng h c sinh gi i là m t trong nh ng ho t ng v t v , khó kh n và th thách i v i nh ng ng i làm ngh d y h c. Ho t ng này là công tác quan tr ng , giúp cho ngành giáo d c phát hi n nhân tài trong t ng l nh v c, l a ch n m m gi ng t ng lai cho t n c trong s nghi p tr ng ng i. ng th i thúc y ni m say mê c a h c sinh i v i b môn h c và có nh h ng úng v ngh nghi p trong t ng lai. B i d ng h c sinh gi i môn l ch s tr ng THPT c ng không n m ngoài m c ích ó.

N i dung ôn luy n ph c v cho thi h c sinh gi i Qu c gia h u nh bao quát toàn b ch ng trình l ch s c p h c bao g m c l ch s th gi i và Vi t Nam. Trong ó, giai o n l ch s Vi t Nam cu i th k XIX u th k XX là th i kỳ n c ta có nh ng bi n i h t s c to l n. Th c dân Pháp xâm l c và bi n n c ta thành xã h i thu c a n a phong ki n. Ch phong ki n Vi t Nam cùng v i h t t ng Nho giáo ngày càng t ra b t l c tr c yêu c u c a công cu c ch ng ngo i xâm vì n n c l p dân t c. Trong b i c nh ó, m t s nhà t t ng tiêu bi u, t Ph m Phú Th , ng Huy Tr , Nguy n Tr ng T , Nguy n L Tr ch... n Phan B i Châu, Phan Châu Trinh,... ã th c hi n m t b c chuy n t t ng chính tr có ý ngh a l ch s to l n. T s phê phán h t t ng phong ki n, các ông ã xu t t t ng canh tân vào cu i th k XIX và sau ó, kh i x ng t t ng dân ch t s n vào u th k XX, t o nên nh h ng l n i v i xã h i Vi t Nam.

i sâu vào tìm hi u v giai o n l ch s này n c ta, ã có nhi u công trình nghi n c u v n i dung phong trào duy tân cu i th k XIX, u th k XX; ch ng trình sách giáo khoa nâng cao l p 11 bài 35 và trong ch ng trình chuyên sâu do B Giáo d c ào t o so n th o có m t chuyên chuyên sâu v

phong trào duy tân. Tuy nhiên các tác gi m i ch c p n các n i dung c th mà ch a mà ch a nêu ra các tình hu ng có v n ph c v cho công tác ôn và luy n thi h c sinh gi i.

2. M c ích c a tài.

tài t p chung vào nghiên c u, a ra các tình hu ng có v n và h ng d n h c sinh ôn luy n ph c v cho thi h c sinh gi i qu c gia và qua tìm hi u phong trào duy tân rút ra nh ng bài h c kinh nghi m trong th c ti n cu c s ng.

Chính vì v y, tôi ã ch n tài Phong trào duy tân Vi t Nam cu i th k XIX, u th k XX làm m t ph n n i dung ôn luy n trong b i d ng h c sinh gi i Qu c gia.

B. N I DUNG

1. N i dung h c sinh làm vi c nhà 1 tu n tr c khi h c:

Tr c bu i h c, giáo viên yêu c u h c sinh:

- c tài li u: Sách giáo khoa l ch s l p 11 nâng cao c a NXB GD, chuyên *T t ng canh tân Vi t Nam cu i th k XIX, u th k XX* c a PGS. TS Nguy n Tr ng V n trong cu n M t s chuyên l ch s Vi t Nam – nhà xu t b n i h c Qu c gia Hà N i, chuyên M t s cu c c i cách t s n châu Á cu i th k XIX, u th k XX c a Khoa s ph m l ch s tr ng i h c An Giang n m 2009 và m t s bài báo trên m ng v v n duy tân (bài báo *C i cách Xiêm và Vi t Nam cu i th k XIX, u th k XX - nh ng nguyên nhân thành b i* c a Nguy n Quang Minh).

- H c sinh làm vi c theo nhóm (chia h c sinh thành hai nhóm) tìm hi u các n i dung sau:

+ Hoàn c nh l ch s (trong n c, ngoài n c), n i dung và k t c c c a phong trào phong trào duy tân n c ta cu i th k XIX.

+ So sánh phong trào duy tân n c ta cu i th k XIX v i công cu c c i cách Xiêm cu i th k XIX.

+ Hoàn c nh l ch s (trong n c, ngoài n c), c i m, nh n xét v phong trào phong trào duy tân n c ta u th k XX.

+ So sánh trào phong trào duy tân n c ta u th k XX v i phong trào duy tân cu i th k XIX.

2. N i dung ôn luy n trong bu i h c:

Giáo viên yêu c u các nhóm lên trình bày n i dung ã chu n b , sau ó các nhóm nh n xét, giáo viên ch t ý và h c sinh ghi chép nh ng ki n th c sau:

Ph ng pháp ôn luy n	Ki n th c
PHONG TRÀO DUY TÂN VI T NAM CU I TH K XIX	
<p>Câu 1: ngh c i cách, duy tân n c ta trong nh ng n m cu i th k XIX c a ra trong hoàn c nh l ch s nh th nào ? Ho c: T i sao nói canh tân là m t yêu c u c p thi t Vi t Nam n a sau th k XIX?</p> <p>- H c sinh: + Nhóm 1 trình bày n i dung.(vì t ý khái quát lên b ng ho c trình chi u n i dung ho c c n i dung tr l i) + Nhóm 2: Nh n xét, góp ý. - Giáo viên: nh n xét, ch t ý → h c sinh ghi chép n i dung. - Giáo viên trích t li u tham kh o</p> <p>Ngày nay các n c ph ng Tây ã bao chi m su t t Tây Nam cho n ông B c, toàn lãnh th châu Phi cho t i Thiên Ph ng, Thiên Trúc, Mi n i n, Xiêm La, Tô Môn</p>	<p>Tr l i Hoàn c nh l ch s ra i các ngh c i cách, duy tân n c ta. - Tình hình th gi i và khu v c: + Th gi i: các n c t b n ph ng Tây ang phát tri n nhanh, y m nh quá trình xâm chi m thu c a. + Khu v c: Gi a th k XIX, châu Á tr thành i t ng xâm l c ch y u c a chúng. tr c tình hình ó, m t s n c ã ti n hành c i cách theo h ng t b n ch ngh a: t 1851, vua Xiêm - Ra ma IV ch tr ng m c a buôn bán v i bên ngoài; 1868, Ra ma V ti n hành m t cu c c i cách toàn di n. Nh t B n t 1868 ti n hành cu c Duy tân Minh Tr . - Tình hình Vi t Nam: + Chính Tr : Th c dân Pháp n súng xâm l c t 1858, 1862 nhà Nguy n ã c t 3 t nh mi n ông cho th c dân Pháp và chúng ang ráo ri t m r ng xâm l c, n 1867 thì 6 t nh Nam Kì r i vào tay th c dân Pháp. Ch phong ki n n c ta ngày càng kh ng ho ng nghiêm tr ng: B máy chính quy n tr nên sâu m t; a ch , c ng hào c hi p nhân dân. + Kinh t ki t qu : nông nghi p sa sút, th công nghi p và th ng nghi p b t c, tài chính c n ki t (do nhà Nguy n t ng c ng bóc l t b i th ng chi n phí cho Pháp theo Hi p c Nhâm Tu t 1862). + Quân s : l c h u . + Chính sách i ngo i sai l m: th n ph c, d a d m vào nhà Thanh, óng c a v i các n c</p>

áp L p, Tr o Oa, L T ng, Cao Ly, Nh t B n, Trung Qu c và các o ngoài bi n, k c Tây châu, không âu là không b ch n h ng b m l ng. N c Nga thì t Tây B c n ông Nam g m t t c các n c i Uy n, C t L i Cán, Mông C và các x B c Mãn Châu, không âu là không chỉ m t và nô d ch dân nh ng n i ó. trên l c a, t t c nh ng ch nào có xe thuy n i n, con ng i i qua, m t tr i, m t tr ng soi chi u, s ng mù th m ng thì ng i Âu u t chân n, nh t m n cá nu t, âu thu n v i h thì phúc, ch nào trái v i h thì h a; ai hòa v i h thì c yên, ai c l i thì dùng binh l c giao tranh; trong thiên h không ai dám kháng c l i h ”

Trích: *Nh t B n và c i cách Minh Tr (1868) trong nh n th c c a Nguy n Tr ng T* -

ph ng Tây (tuy ã b t u c ng i sang ph ng Tây h c k thu t và vào Nam h c ti ng Pháp) khi n n c ta r i vào th cô l p v i bên ngoài.

+ **Xã h i:** Các cu c kh i ngh a và b o lo n ch ng tri u ình b àn áp m máu làm cho tài l c, binh l c c a tri u Nguy n thêm suy s p, mâu thu n xã h i thêm sâu s c, th n c ngà càng suy y u.

- Tr c v n n c nguy nan, con ng duy nh t a t n c ra kh i kh ng ho ng, tr nên phú c ng, thoát kh i s ph n thu c a là ph i t i n hành c i cách. M t s quan l i, s phu yêu n c t i n b nh Nguy n Hi p , Ph m Phú Th , ình V n i n , Nguy n L Tr ch , Nguy n Tr ng T ... ã a ra các ngh c i cách duy tân. Ph n l n các ngh c i cách n c ta l i không c th c hi n, nguyên nhân ch y u là do thái b o th , c ch p c a tri u Nguy n, ng u là T c.

Tr l i

a. N i dung:

V c b n, các h c gi tham gia phong trào u có ý mu n c i cách nh m ch n h ng t n c

- Sau khi i s sang Pháp, t n m t ch ng ki n s c m nh và t m quan tr ng c a k thu t, công th ng
- Phan Thanh Gi n ã bày t ý mu n duy tân.

- 1868: ình V n i n ngh m mang khai m , óng tàu, bi t ãi ng i ph ng Tây, khai thông buôn bán, h c binh th và hu n luy n quân i theo l i m i ...

- N m 1868, Tr n ình Túc và Nguy n Huy T xin m c a bi n Trà Lí (Nam nh). ình V n i n xin y m nh v i c khai kh n ru ng hoang và khai m , phát tri n buôn bán, th ng nghi p, ch n

<p>Nguyễn Ti n D ng</p> <p>Câu 2: <i>Trình bày n i dung và nh n xét v các ngh duy tân n c ta cu i th k XIX, u th k XX,</i></p> <p>- <i>H c sinh:</i></p> <p>+ <i>Nhóm 1: trình bày n i dung.(vì t ý khái quát lên b ng ho c trình chi u n i dung ho c c n i dung tr l i)</i></p> <p>+ <i>Nhóm 2: Nh n xét, góp ý.</i></p> <p>- <i>Giáo viên: nh n xét, ch t ý → h c sinh ghi chép n i dung.</i></p> <p>“Tôi xem kh p thiên h t x a n nay, các n c s d b o t n c dài lâu, không n c nào không do hai i u ki n là giàu và m nh. Mà s d c giàu m nh thì không th không b t u b ng vì c m r ng t ai làm ông dân chúng, thông th ng qua l i và giao du v i các n c. Sau ó l y nhân ngh a công b ng mà qua l i v i các n c làm cho</p>	<p>chính qu c phòng...</p> <p>- áng chú ý nh t trong nh ng nhà c i cách chính là Nguyễn Tr ng T (1830 - 1871). T n m 1863 n 1871 t c là n lúc m t, ông v n kiên trì g i lên vua T c g n 60 b n i u tr n xin canh tân t n c. Quan tr ng nh t là C p t bát i u v i n i dung ch y u là ch n ch nh b máy nhà n c, i u ch nh m t s ho t ng ngo i th ng, công nông nghi p t n c...</p> <p>- T t ng c a Nguyễn L Tr ch. Vào các n m 1877 và 1882, ông l n l t dâng lên nhà vua 2 b n "Th i v sách th ng" và "Th i v sách h ", theo ó ông xin vua th c hi n g p các chính sách c i cách sau: D a vào a th hi m y u gi n c; tích lu g o ti n có l ng th c; hu n luy n binh lính binh l c; h c k thu t ch ng gi c; ngo i giao r ng rãi.</p> <p>b. Nh n xét: Nh ng ngh c i cách duy tân c p n nhi u l nh v c c a i s ng xã h i n c ta lúc ó, ph n ánh tâm t mu n thoát kh i khuôn kh ch t h p c a ch phong ki n ng th i, a t n c thoát kh i tình tr ng l c h u, có th ng u v i cu c chi n tranh xâm l c c a th c dân Pháp. Nh ng, cu i cùng, h u h t các ngh c i cách ã không c th c hi n.</p> <p style="text-align: center;">Tr l i</p> <p>a. Nguyên nhân th t b i</p> <p>- Nh ng ngh c i cách ra i trong i u ki n t n c kh ng ho ng v kinh t ; chính tr , xã h i không n nh, nhân tài v t l c ki t qu (y u t thiên th i thi u), c n tr công cu c duy tân. M t khác, nh ng ngh c i cách ó a ra vào lúc</p>
--	---

mình và ng i c hai u
c l i, thì m i t c
s nguy n. ó là ng l i
thông th ng mà t t c các
n c trên th gi i hi n nay
u ti n hành nh th , t p
tành ham chu ng ng
l i y, tìm cách th c hành
ng l i y, m y tr m
n m càng ra làm càng có
l i mà không ai ngh tay,
c ng vì b ng l i này
không còn ph ng sách
nào khác”

Nh t Trích: *Nh t B n và
c i cách Minh Tr (1868)
trong nh n th c c a
Nguy n Tr ng T -
Nguy n Ti n D ng*

cu c chi n tranh xâm l c c a th c dân Pháp
ang ngày càng m r ng, ang thu hút s chú ý
c a toàn xã h i, cho nên ã b r i vào quên
lãng....

- S t n t i c a ý th c h phong ki n quá lâu, quá
sâu, khó có th thay i trong m t s m, m t
chi u. Thái b o th , c ch p c a tri u ình (t
vua n quan). Vua T c c ng th y c c n
thi t canh tân nh ng thi u quy t tâm, v n b o th ,
thi u t m nhìn xa trông r ng.

- T ng l p trí th c có t tr ng canh tân Vi t
Nam n a sau th k XIX ch a gây c áp l c v i
tri u ình th c hi n canh tân.

- Nh ng ngh c i cách không th i sâu vào
qu n chúng nhân dân, ch a c qu n chúng
tham gia ông o.

<p>Câu 3. Nguyên nhân thất bại của phong trào duy tân</p> <p>nhân tố của cuộc cải cách</p> <p>XIX? Nguyên nhân quy định những thất bại của phong trào duy tân?</p> <p>- Học sinh:</p> <p>+ Nhóm 1: trình bày nội dung. (vì ý khái quát lên bằng hoặc trình chiếu nội dung hoặc nội dung trình bày)</p> <p>+ Nhóm 2: Nhận xét, góp ý.</p> <p>- Giáo viên: nhận xét, chốt ý → học sinh ghi chép nội dung.</p> <p>Giáo viên trích dẫn tài liệu tham khảo</p> <p>Tên năm 1863 đến năm 1871, trong vòng 8 năm mở rộng, Nguyễn Trường Tái kiên trì đi lên trị quốc định thì 30 năm trị quốc, cải cách có hệ thống từ hàng loạt văn bản pháp lệnh của triều đình, quy định các nguyên tắc còn ngày một ngày hai sự tiến bộ. Thế mà trước sau thất bại các ngành - ngành bản ngành có thể nói về vị trí bằng máu và</p>	<p>- Bản thân các ngành cải cách còn có những hạn chế (tên mệnh, rì r c, thi u tính kh thi)</p> <p>b. Nguyên nhân quy định những thất bại:</p> <p>Thái độ bất hợp tác, phản kháng của vua quan triều đình, tuy có lúc do tình thế thúc bách nên có chuyển biến một vài điểm về các mặt kinh tế, văn hoá, giáo dục..., nhưng về cơ bản thì trong thực tế, công nhận trong các cuộc chính trị vẫn không thay đổi, nên không đem lại hiệu quả cho việc cải cách thực hiện trị quốc, trót lọt, thế nên là nhà cầm quyền bất đắc dĩ.</p> <p style="text-align: center;">Trình bày</p> <p>a. So sánh.</p> <p>- Thái độ và hành động cải cách:</p> <p>Công cuộc cải cách Xiêm và những ngành canh tân của Việt Nam tuy diễn ra trong cùng một thế kỷ (cuối thế kỷ XVIII), khi mà chính quyền nhà Thanh đang suy yếu, tìm kiếm cách thức và âm mưu mở rộng ảnh hưởng, tìm kiếm thị trường cho nền kinh tế thực nghiệp.</p> <p>Trong nước: Việt Nam và Xiêm đều gặp khó khăn về kinh tế, xã hội.</p> <p>- Về cải cách:</p> <p>+ Xiêm: Các ông vua từ Rama I đến Rama V</p>
---	--

n c m t, b n ngh cu i cùng c Nguy n Tr ng T vi t ngay trên gi ng b nh, khi t th n ang ch ngoài c a - u v p ph i s th , lãnh m t vua T c xu ng t i các quan l i trong tri u ngoài n i. Th m chí tr c thái kiên trì c a Nguy n Tr ng T , vua T c có l n n i nóng, ã có l i qu trách v a ch quan, v a thi n c n: “Nguy n Tr ng T qua tin các i u y ngh ... T i sao l i thúc gi c nhi u n th , khi mà các ph ng pháp c c a Tr m ã r t

i u khi n qu c gia r i”.
Trích: *Trách nhi m tri u Nguy n v s th t b i c a xu h ng i m i Vi t Nam cu i th k XIX* - GS. NGND INH XUÂN LÂM - Phó Ch t ch H i Khoa h c L ch s VN

Giáo viên trích d n t li u tham kh o

M t ph n là do các ngh ó, k c các ngh c a Nguy n Tr ng T - nói chung u n ng v nh

c a Xiêm là nh ng ng i có th c quy n, có t m nhìn xa, tr ng r ng, là nh ng ng i kh i x ng công cu c c i cách, có nh n th c úng n v tình **hình khu** v c và qu c t , luôn ch ng và có k ho ch rõ ràng cho nh ng ch tr ng c i cách. ng th i, nh ng v vua này nh n c s ngh c a b máy quan l i.

+ Vi t Nam: vua T c là ng i có th c quy n nh ng lúng túng, b ng, thi u nh n th c y v th i th và không quy t tâm th c hi n c i cách n cùng ng th i l i g p ph i s ph n ng quy t l i t c a b ph n quan l i b o th .

Vi t Nam vào n a cu i th k XIX m i ch xu t hi n m t xu h ng **c i cách** trong m t s r t ít ng i thu c t ng l p nho s và quan l i, ch ch a t o ra thành m t phong trào hay làn sóng c i cách sâu r ng trong xã h i. Khác v i Xiêm, trào l u c i cách Vi t Nam không c tri u Nguy n ng h , th m chí có s mâu thu n trong t t ng c a nhà c i cách.

- V nh ng c s chính tr , kinh t , v n hoá xã h i, giáo d c:

+ Chính tr : V ng qu c Xiêm so v i Vi t Nam vào th k XIX có nhi u thu n l i h n cho vi c hình thành, phát tri n và **th c hi n** các ch tr ng c i cách. M c dù c Xiêm và Vi t Nam u là ch phong ki n trung ng t p quy n, nh ng so v i Vi t Nam, xã h i Xiêm là m t xã h i th ng nh t, c i m h n.

+ Kinh t : N n kinh t c a c hai n c u l y canh tác nông nghi p làm c s phát tri n, nh ng y u t hàng hoá, th tr ng Xiêm phát tri n m nh h n nhi u so v i Vi t Nam. Nói tóm l i, Xiêm, nh ng ti n cho xu h ng c i cách

<p>h ng bên ngoài mà thi u c s v t ch t ti p nh n t bên trong. M t khác n i dung c a các i u tr n trên không h ng gì n yêu c u c b n c a l ch s Vi t Nam h i ó là gi i quy t hai mâu thu n ch y u c a xã h i Vi t Nam: gi a toàn th dân t c Vi t Nam v i t b n Pháp xâm l c và gi a nhân dân lao ng - ch y u là nông dân - v i giai c p phong ki n h b i ang tr t dài trên con ng khu t ph c u hàng th c dân Pháp.</p> <p>Trích: <i>Trách nhi m tri u Nguy n v s th t b i c a xu h ng i m i Vi t Nam cu i th k XIX</i> - GS. NGND INH XUÂN LÂM - Phó Ch t ch H i Khoa h c L ch s VN</p> <p>Câu 4. So sánh cu c c i cách Xiêm và trào l u canh tân Vi t Nam cu i th k XIX (th i i m t i n hành, c s , l c l ng, t i n hành, n i dung c i cách, k t qu).</p> <p>T k t qu hãy rút ra bài h c.</p>	<p>c nh hình và phát tri n y h n so v i Vi t Nam.</p> <p>+ V n hóa, giáo d c: Nhà Nguy n duy trì n n giáo d c Nho giáo khuôn sáo, máy móc, b o th , h n ch ti p xúc v i ph ng tây, r t ít ng i c c ra n c ngoài h c t p.</p> <p>Xiêm th c hi n n n giáo d c Ph t giáo k t h p v i n giáo c i m , dân ch , thi t th c ng th i t i n hành c i cách giáo d c g n li n v i m c a, giao l u, ti p xúc v i th gi i bên ngoài, v i chuyên gia n c ngoài và th ng xuyên c ng i i h c n c ngoài.</p> <p>Xã h i:</p> <p>Vi t Nam: V i m t n n t ng kinh t và m t h t t ng và n n giáo d c l i th i, l c h u so v i th i i nên không th t o ra c m t l c l ng xã h i m nh v chính tr và trình , có kh n ng t p h p l c l ng, t o ra s thay i có tính quy t nh và c b n.</p> <p>Xiêm: N n t ng kinh t có y u t kinh t hàng hóa, giáo d c ti p thu n i dung giáo d c ph ng Tây nên t o ra m t l c l ng xã h i m nh v chính tr, t i m l c v kinh t và có t t ng t i n b , ng h nhà vua t i n hành c i cách.</p> <p>7 t i n trình và n i dung.</p> <p>+ Vi t Nam: T i n hành m t s ít n i dung c a các ngh canh tân nh ng v n v t, thi u h th ng.</p> <p>+ Xiêm:</p> <p>Các ông vua c a tri u i Chakri ã ch ng th c hi n m t ch ng trình c i cách t t , phù h p v i tình hình n i t i c a t n c và khu v c. Rama I n Rama V th c hi n m t cách ch ng, d n d n t ng b c, có tính toán và có s chu n b c n th n. Trong quá trình ó, nhà</p>
--	---

<p>- H c sinh:</p> <p>+ Nhóm 1: trình bày n i dung.(vì t ý khái quát lên b ng ho c trình chi u n i dung ho c c n i dung tr l i)</p> <p>+ Nhóm 2: Nh n xét, góp ý.</p> <p>- Giáo viên: nh n xét, ch t ý→ h c sinh ghi chép n i dung.</p>	<p>n c óng m t vai trò quan tr ng.</p> <p>N i dung khá toàn di n, bao g m các m t: kinh t , hành chính, quân s , giáo d c, chính sách ngo i giao.</p> <p>Ngoài ra, m t c i m c n b n khác c a t t ng c i cách Vi t Nam là các ngh c i cách thiên v nh h ng bên ngoài, thi u c s v t ch t ti p nh n t bên trong, không c p t i quy n l i c a nông dân và còn mang n ng t t ng phong ki n.</p> <p>+ Chính sách ngo i giao:</p> <p>Vi t Nam: ph n ng c a tri u Nguy n tr c s bành tr ng v th ng m i và quân s c a Pháp và các n c ph ng Tây là th ng, lo s , nghi ng , thi u t tin và b t c p. Thay vì m t m t ph i tìm hi u, ti p c n, nghiên c u i ph ng, m t khác ph i phát huy s c m nh c a b máy, ng viên, t p h p l c l ng, nhà Nguy n ã tìm cách né tránh, h n ch giao ti p, th c hi n ch tr ng b quan to c ng.</p> <p>Xiêm: ng th i v i vi c m c a Xiêm ti n hành ngo i giao l a ch n, bi t t n d ng m t cách tri t th i c , bi t khai thác mâu thu n gi a các i th , (kí các hi p c v i Anh và Pháp l i d ng hai n c) b o v c l p.</p> <p>- K t qu :</p> <p>+ Vi t Nam: chìm m trong vòng l c h u, th c dân Pháp t ng b c xâm chi m và bi n n c ta thành thu c a.</p> <p>+ Xiêm: T o cho n c Xiêm m t b m t m i, phát tri n theo h ng t b n ch ngh a. Xiêm v n gi c c l p, không b bi n thành thu c a, ch b l thu c vào Anh, Pháp.</p> <p>b. Bài h c rút ra.</p> <p>- C i cách duy tân là m t yêu c u khách quan c a l ch s , mu n t n t i và phát tri n nh t thi t ph i</p>
--	--

	<p>duy tân.</p> <p>- cu c duy tân, c i cách th c hi n c và t k t qu nh mong mu n thì ngh c i cách ph i phù h i v i tình hình t n c, ph i có s ng thu n t trên xu ng d i, quy t tâm c a ng i lãnh o, ng h c a qu n chúng nhân dân và ph i có i u ki n v kinh t , xã h i m b o cho công cu c c i cách giành th ng l i.</p> <p>Ph n n i dung v trào l u canh tân Vi t Nam gi ng n i dung ph n so sánh v i Xiêm.</p> <p>Ph n n i dung v duy tân Minh tr Nh t B n:</p> <p>+ T 1623 Nh t B n th c hi n chính sách " óng c a có ch n l c": Ng i Hà Lan c l i nên t ng l p trí th c Nh t B n ti p thu c t t ng t s n, h c t p khoa h c - k thu t tiên ti n châu Âu.</p> <p>+ Kinh t t b n ch ngh a phát tri n nhanh chóng: nhi u công tr ng th công ra i, buôn bán v i n c ngoài phát t, nông nghi p nh m cung c p hàng hoá cho th tr ng.</p> <p>+ Xã h i: Quý t c phong ki n phân hoá. Xã h i t n t i mâu thu n gi a m t bên là ch phong ki n v i m t bên là i quý t c và võ s Xa mu rai t s n hoá, t s n, nông dân, th dân.</p> <p>B ph n này là ch đ a c a Thiên hoàng, òi l t ch M c ph , duy tân t n c, t o i u ki n cho kinh t t b n ch ngh a phát tri n.</p>
--	---

Câu h i t ng t : *So sánh
cu c c i duy tân Minh Tr
Nh t B n cu i th k XIX và
trào l u canh tân Vi t
Nam cu i th k XIX (th i
i m t i n hành, c s , l c
l ng, t i n trình, n i dung
c i cách, k t qu).*

PHONG TRÀO DUY TÂN VI T NAM U TH K XX	
<p>Câu 1: Hoàn c nh l ch s c a trào l u c i cách n c ta u th k XX?</p> <p>- H c sinh:</p> <p>+ Nhóm 2: trình bày n i dung.(vì t ý khái quát lên b ng ho c trình chi u n i dung ho c c n i dung tr l i)</p> <p>+ Nhóm 1: Nh n xét, góp ý.</p> <p>- Giáo viên: nh n xét, ch t ý → h c sinh ghi chép n i dung.</p>	<p>Tr l i</p> <p>- Th gi i:</p> <p>+ Các n c qu c t ng c ng xâm chi m thu c a, ch ngh a qu c xu t kh u t b n, u t khai thác thu c a em l i l i nhu n t i a cho t b n chính qu c, tr c h t là t b n l ng o n; làm cho quan h xã h i c a các n c thu c a bi n i m t cách c n b n. Các n c thu c a b l o i cu n vào con ng t b n th c dân.</p> <p>+ S áp b c và thôn tính dân t c c a ch ngh a qu c càng t ng thì mâu thu n gi a dân t c thu c a v i th c dân càng gay g t, s ph n ng dân t c c a nhân dân các thu c a càng quy t li t.</p> <p>+ Phong trào dân ch t s n ông Âu b t u t Cách m ng 1905 Nga ã t o thành m t cao trào th c t nh c a các dân t c ph ng ông. Hàng tr m tri u ng i h ng v m t cu c s ng m i v i ánh sáng t do.</p> <p>- Châu Á:</p> <p>+ Trung Qu c, tháng 6 n m 1898 ã n ra phong trào Duy tân do hai nhà t t ng Khang H u Vi và L ng Kh i Siêu kh i x ng. Phong trào nhanh chóng b th t b i, tuy nhiên phong trào Duy tân cùng trào l u t t ng dân ch t s n Trung Qu c thông qua các tác ph m c a Khang H u Vi và L ng Kh i Siêu nh : cu n sách m b ng th t, Trung Qu c h n, M u Tu t chính bi n, Tân dân tùng báo... ã đ i vào n c ta. Ngoài ra, nh ng t t ng ti n b c a Cách m ng t s n Pháp (1789) trong các tác ph m c a Rút-xô, Mông Texki , Vôn-te c đ ch qua ch Hán c ng c truy n bá vào Vi t Nam.</p> <p>+ Nh t B n, n m 1868 b t u cu c Duy Tân Minh Tr , sau 30 n m n c này ã tr thành m t</p>

	<p>n c t b n ch ngh a hùng c ng. G ng t c ng c a Nh t B n theo con ng dân ch t s n có s c h p d n l n i v i các s phu ti n b Vi t Nam. S tuyên truy n c a ng i Nh t v thuy t “ i ông Á”, “ ng v n, ng ch ng”, xây d ng “khu v c th nh v ng chung i ông Á” càng có s c cảm d và lôi cu n nhi u s phu yêu n c Vi t Nam h ng v Nh t B n h hi v ng vào s giúp c a “ng i anh c da vàng”, ánh u i b n th c dân da tr ng, giành l i c l p dân t c. Và h tin r ng, mu n n c nhà phát tri n ph i duy tân theo con ng Nh t B n.</p> <p>+ Ngoài ra, nhi u n c thu c a và n a thu c a châu Á ã di n ra nh ng phong trào c i cách dân ch và cách m ng dân t c theo khuynh h ng dân ch t s n, tiêu bi u nh : c i cách Ra-ma V Xiêm; phong trào “l ng tri xã” (Bu i Ôtômô) In ônêxia; t ch c ng minh H i Xingapo; H i Liên hi p Ph t giáo thành l p Mi n i n; phong trào “Th Nh Kì tr ” Th Nh Kì v.v...</p> <p>- Trong n c:</p> <p>Tr c nh ng bi n ng chính tr-xã h i bên ngoài nh v y, tình hình trong n c ta c ng có nhi u thay i.</p> <p>+ Phong trào C n V ng ch ng Pháp b d p t t; cu c kh i ngh a nông dân Yên Th do Hoàng Hoa Thám lãnh o ang trong lúc khó kh n, b bao vây, cô l p.</p> <p>+ Th c dân Pháp thi t l p b máy cai tr n c ta và b t tay vào khai thác thu c a l n th nh t ông D ng. Cu c khai thác thu c a này ã làm cho n n kinh t n c ta có nhi u thay i, kéo theo là s bi n ng v xã h i, b c u làm cho các giai c p c trong xã h i b phân hóa, các t ng l p giai c p m i ra i là công nhân và t</p>
--	--

	<p>s n, tỉ u t s n...</p> <p>+ Trong hoàn c nh l ch s lúc ó, cu c khai thác thu c a c a th c dân Pháp Vi t Nam ã tác ng n quá trình du nh p lu ng t t ng m i t bên ngoài vào n c ta. i u ki n kinh t -xã h i Vi t Nam thu n l i cho vi c tỉ p thu và truy n bá t t ng dân ch t s n.</p> <p>Lúc này, n c ta, vua quan phong ki n Nam tri u u hàng làm tay sai cho Pháp, t s n và vô s n m i ra i, giai c p nông dân thì l c h u, các t ng l p giai c p này không kh n ng lãnh o cách m ng. Tr c tình hình ó, các s phu nho h c v n có tri th c và lòng yêu n c ã tiên phong ng ra tỉ p thu lu ng t t ng m i tỉ n b t bên ngoài d i vào và d y lên trào l u dân t c ch ngh a Vi t Nam.</p> <p>Phong trào yêu n c u th k XX k th a truy n th ng u tranh b t khu t c a phong trào C n V ng cu i th k XIX, nh ng nó mang n i dung t t ng hoàn toàn m i. Quan ni m ái qu c trung quân theo h t t ng phong ki n c thay th b ng ch ngh a qu c gia dân t c, khái ni m “n c” c g n li n v i “dân”. Cu c u tranh ch ng th c dân Pháp giành c l p dân t c g n li n v i cu c u tranh òi dân ch , dân quy n. Các s phu yêu n c ã m t ni m tin vào ch phong ki n, c m ghét b n vua quan phong ki n tay sai c khoét nhân dân dân. H h ng t i m c tiêu dân ch , khát v ng m mang dân trí, a n c ta tỉ n k p các n c v n mình trên th gi i.</p> <p>Tiêu bi u cho trào l u dân t c ch ngh a n c ta u th k XX là xu h ng b o ng do Phan B i Châu i di n và xu h ng c i cách dân ch do Phan Châu Trinh kh i x ng.</p>
--	--

Câu 2: *Nêu c i m c a phong trào duy tân n c ta u th k XX?*

- *H c sinh:*

+ *Nhóm 2: trình bày n i dung.(vì t ý khái quát lên b ng ho c trình chi u n i dung ho c c n i dung tr l i)*

+ *Nhóm 1: Nh n xét, góp ý.*

- *Giáo viên: nh n xét, ch t ý → h c sinh ghi chép n i dung.*

Giáo viên trích d n t li u tham kh o

“ Dân ta là thánh là th n ng tâm hi p l c, qu th n c ng xiêu”.

(Phan Châu Trinh)

“ L i quy n ã n m trong tay

Có ngày ti n hoá, có ngày v n minh”.

- Phen này cát tóc i tu T ng kinh c l p chùa Duy tân.

Bu i di n thuy t ng i ông nh h i K bình v n khách t i nh m a .

Tr l i

- *M c tiêu:* duy tân t c ng và ti n t i giành l i n c l p dân t c.

- *Lãnh o:* Các s phu nho h c ti p thu t t ng m i (t t ng dân ch t s n t c i cách Trung Qu c, Nh t B n và t t ng c a Cách m ng t s n Pháp).

- *L c l ng tham gia:* S phu nho h c và ông o t ng l p nhân dân.

- *Ph m vi:* di n ra trong ph m vi r ng kh p B c, Trung, Nam.

- *Hình th c:* phong phú: kinh t : l p h i buôn, h i làm v n...; V n hóa – giáo d c: di n thuy t, bình v n, c t tóc ng n, ch ng ch phong ki n l c h u, m tr ng d y h c theo l i m i...Phong trào i vào qu n chúng phát tri n thành cu c u tranh quy t l i t, tiêu bi u là phong trào ch ng thu Trung k .

- *K t qu :* b th c dân Pháp àn áp.

- *Nh n xét:* Phong trào c i cách u th k XX ã ti n m t b c dài h n so v i nh ng chính sách c i cách nh nh t, b c u v ng v c a ông vua T c y u u i trong th k XIX. Phong trào ã có tính qu n chúng rõ nét, có s k th a nh ng y u

	<p>t tích c c c a xu h ng canh tân Vi t Nam và khu v c cu i th k XIX, th hi n rõ n i dung yêu n c, nh m c i cách xã h i, ch n h ng kinh t , phát tri n nông nghi p, quan tâm n khoa h c k thu t và v n hóa giáo d c. Tuy nhiên nh ng t t ng c i cách và phong trào c i cách cu i th k XIX, u th k XX Vi t Nam có nh ng m t h n ch , ó là nh ng ho t ng n l , xu t hi n t ng nhân v t c th , Ch thuy t “dân quy n” c a phong trào c i cách u th k XX nh m c u n c theo h ng ánh quân ch , xây d ng n n dân ch , th c hi n dân quy n, nh ng không ánh ch th c dân ang c u k t v i phong ki n cai tr và áp b c dân ta thì làm sao có c dân quy n.</p>
SO SÁNH PHONG TRÀO DUY TÂN CU I TH K XIX V I U TH K XX	
<p>Câu h i: Trình bày nh ng i m gi ng và khác nhau gi a cu c v n ng duy tân cu i th k XIX và phong trào duy tân u th k XX Vi t Nam?</p> <p>- H c sinh:</p> <p>+ Nhóm 2: trình bày n i dung.(vì t ý khái quát lên b ng ho c trình chi u n i dung ho c c n i dung tr l i)</p> <p>+ Nhóm 1: Nh n xét, góp ý.</p> <p>- Giáo viên: nh n xét, ch t ý → h c sinh ghi chép n i dung.</p>	<p>Tr l i</p> <p>a. i m gi ng:- u th hi n tình th n yêu n c, ý th c t c ng dân t c...</p> <p>b. i m khác:</p> <p>+ Ng i x ng:</p> <p>- Cu i th k XIX: V n thân, s phu có t t ng ti n b ...</p> <p>- u th k XX: S phu trên con ng t s n hóa...</p> <p>+ M c tiêu:</p> <p>- Cu i th k XIX: Duy tân b o v c l p dân t c...</p> <p>- u th k XX: Duy tân khô i ph c c l p dân t c...</p> <p>+ N i dung:</p> <p>- Cu i th k XIX: Mu n t n c i theo con ng c a Nh t B n: C i t chính tr ...; m c a t n c, thay i thái v i ph ng Tây...; m mang kinh t ...; h c t p k thu t, quân s c a ph ng Tây...; c i t giáo d c...</p> <p>- u th k XX: o n tuy t v i ch phong</p>

	<p>ki n, a t n c ti n lên theo con ng TBCN; m mang kinh t công – th ng nghi p...; m tr ng d y h c theo l i m i...</p> <p>+ Ph ng th c ti n hành:</p> <p>- Cu i th k XIX: G i i u tr n, xu t sáng ki n, mong nhà n c quan tâm th c hi n...</p> <p>- u th k XX: Ch tr ng “t l c khai hóa”...; yêu c u nhà c m quy n thay i cách th c cai tr ...</p> <p>+ K t qu :</p> <p>- Cu i th k XIX: B v p ph i t t ng th c u...; tri u ình dè d t, c i cách nh gi t...</p> <p>- u th k XX: Góp ph n t o nên di n m o m i cho kinh t - xã h i Vi t Nam (t o nh ng c s u tiên cho n n kinh t t s n dân t c hình thành...; t o c s cho s ra i c a giai c p t s n, giai c p ti u t s n Vi t Nam sau chi n tranh th gi i th nh t...); c bi t có óng góp quan tr ng v v n hóa – giáo d c (s d ng ch Qu c ng)...</p>
--	--

L u ý: Trong ti n trình bu i h c giáo viên a t li u, nh n xét, ch t ý m t cách phù h p t ng n i dung.

C. K TLU N

T t ng canh tân Vi t Nam cu i th k XIX, u th k XX xu t hi n do yêu c u b o n n c l p dân t c. T t ng canh tân u th k XX có nh ng i m khác so v i th k XIX nh ng v n nh m vào m c ích làm cho t n c h ng th nh , c ng c m i m t, t ng ti m l c qu c gia giành l i c l p. Chính vì v y quan i m duy tân c a các v n thân, s phu cu i th k XIX, u th k XX mang m tinh th n yêu n c.

Vì c tìm hi u, t ra các tình hu ng và gi i quy t các v n v phong trào duy tân cu i th k XIX, u th k XX Vi t Nam giúp h c sinh hi u th u áo, n m ch c m t ph n n i dung c a giai o n l ch s Vi t Nam 1858 – 1918 ph c v trong kì thi h c sinh gi i các c p và rút ra c bài h c kinh nghi m cho b n thân trong cu c s ng.

Trong chuyên này tôi cập t i m t s v n v phong trào duy tân Vi t Nam, do ki n th c còn h n h p nên không tránh kh i nh ng sai sót, kính mong các ng nghi p tham gia góp ý.

TÀI LI U THAM KH O

1. Sách giáo khoa l ch s l p 11 nâng cao - NXB GD, 2007
2. PGS. TS Nguy n Tr ng V n , *T t ng canh tân Vi t Nam cu i th k XIX, u th k XX* - M ts chuyên l ch s Vi t Nam – nhà xu t b n i h c Qu c gia Hà N i.
3. Khoa s ph m l ch s tr ng i h c An Giang n m 2009 ,Chuyên M ts cu c c i cách t s n châu Á cu i th k XIX, u th k XX.
4. M ts bài nghiên c u c a nhi u tác gi v v n duy tân (bài báo *C i cách Xiêm và Vi t Nam cu i th k XIX, u th k XX - nh ng nguyên nhân thành b i c a* Nguy n Quang Minh, *Trách nhi m tri u* Nguy n v s th t b i c a xu h ng i m i Vi t Nam cu i th k XIX - **GS. NGND INH XUÂN LÂM** - Phó Ch t ch H i Khoa h c L ch s VN, *Nh t B n và c i cách Minh Tr trong suy ngh c a* Nguy n Tr ng T c a Nguy n Tì n D ng...).

Chuyên x p lo i B

CHUYÊN : PHONG TRÀO YÊU N C VÀ CÁCH M NG VI T NAM U TH K XX

Nhóm giáo viên l ch s Tr ng THPT Chuyên Biên hòa - Hà Nam

A- PH N M U

1-Lý do ch n tài

L ch s Vi t Nam giai o n t 1858 n 1918 là giai o n khá bi n ng. Giai o n l ch s này có r t nhi u s ki n quan tr ng c a l ch s dân t c có tác ng qua l i l n nhau, liên h m t thi t v i nhau, s ki n này là nguyên nhân c a s ki n sau và là k t qu c a s ki n tr c vì th h c sinh r t khó nh , và hay nh m l n.

Bên c nh ó n m 2002 H i s h c Vi t Nam cùng v i các nhà s h c trong và ngoài n c t ch c h i th o v nhà Nguy n nh m k ni m 200 n m thành l p nhà Nguy n, cu c h i th o ã thành công t t p v i nhi u bài vi t chuyên sâu v nhà Nguy n v i nhi u cách nhìn nh n và ánh giá khác tr c.

ây c ng là m t khó kh n tr ng i cho giáo viên L ch s khi b i d ng h c sinh gi i qu c gia trong giai o n l ch s này. H n n a chúng ta ang s ng trong th i i bùng n thông tin, hi n nay giáo viên và c h c sinh c ti p c n v i nhi u lu ng thông tin qua các kênh khác nhau – c bi t là qua m ng Internet: g m c thông tin chính th ng và không chính th ng, c quan i m úng n và quan i m xuyên t c c a các trang web en. Chính vì th thông qua cu c h i th o này chúng ta có cái nhìn th ng nh t v các v n còn ang tranh cãi thu c giai o n l ch s 1858 n 1918 ph c v t t h n trong công tác b i d ng h c sinh gi i Qu c gia.

H n n a trong sách giáo khoa L ch s l p11 ch ng trình nâng cao, giai o n l ch s Vi t Nam t n m 1858 n 1918 ã c vi t khá chi ti t theo b c c ngang(biên niên s ki n) chia làm hai ch ng :Ch ng I: Vi t Nam t n m 1858 n cu i th k XIX; Ch ng II: Vi t Nam t u th k XX n h t chi n tranh th gi i th nh t. ây là giai o n l ch s ki n th c nhi u, ph c t p, và y bi n ng nh t là giai o n Vi t Nam u th k XX, n u giáo viên không có ki n th c v ng vàng và ph ng pháp s ph m phù h p s không giúp h c sinh hi u y nh ng s ki n ã di n ra và lý gi i h p lý t i sao con ng cách m ng Dân ch t s n không ph i là con ng gi i phóng dân t c

ta. Chính vì thế tôi chọn một vấn đề nổi bật trong chương II đó là: *Phong trào yêu nước và cách mạng Việt Nam đầu thế kỷ XX* cùng thảo luận trao đổi về các bài học kinh nghiệm. Rất mong sự góp ý của các bài học kinh nghiệm trong và ngoài tỉnh

2- Mục đích của tài:

Giúp học sinh nắm vững phong trào yêu nước và cách mạng Việt Nam đầu thế kỷ XX, đi sâu vào bối cảnh nào? đi sâu vào phong trào? kết quả ý nghĩa.

Giúp học sinh nắm vững nội dung và hình thức trong hai xu hướng của dân tộc đầu thế kỷ XX.

Giúp học sinh hiểu được tác động của con người theo khuynh hướng Dân chủ và không phải là con người giải phóng dân tộc ta. Đó là yếu tố vai trò của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc trong quá trình tìm kiếm con người mới phù hợp với cách mạng Việt Nam.

3- Phạm vi tài

- Đây là một chuyên đề trong giai đoạn lịch sử Việt Nam từ năm 1858 đến 1919

- Nêu một vài kinh nghiệm để áp dụng phục vụ cho bài dạy học sinh về quá trình gia trong giai đoạn lịch sử này.

B. NỘI DUNG

Trên cơ sở tài liệu chuyên đề này phục vụ cho việc bồi dưỡng học sinh về quá trình môn lịch sử, tôi mạnh dạn đưa ra những bài pháp riêng của cá nhân tôi để tham khảo. Kính mong các bài học kinh nghiệm góp ý kiến cho

Bài thực hành 1: Giáo viên dự kiến thành phần, chương II: Việt Nam đầu thế kỷ XX nên tập trung tranh thủ gì để thực hiện theo tiến trình sách giáo khoa lớp 11 chương trình nâng cao

Bài thực hành 2: Trên cơ sở kiến thức chương II để dạy cho học sinh, giáo viên có thể biên soạn những vấn đề mang tính “bổ sung” như:

- Bối cảnh lịch sử Việt Nam đầu thế kỷ XX
- Mặt trận phong trào yêu nước tiêu biểu đầu thế kỷ XX
- Nội dung chung của phong trào yêu nước và cách mạng đầu TK XX
- Nguyên nhân thất bại, ý nghĩa lịch sử và bài học kinh nghiệm của phong trào.

I/ Bối cảnh lịch sử Việt Nam đầu thế kỷ XX

a) Tình hình thế giới

B c vào u th k XX, tình hình th gi i có nh ng bi n i h t s c to l n: CNTB t t do c nh tranh sang CN Q c quy n. Các n c t b n ã hoàn thành vì c xâm chi m m t a c u và ti n hành chi n tranh chia l i thu c a.

Các n c qu c b t u ti n hành khai thác thu c a, áp d ng ch th c dân lên các n c thu c a, làm bùng n phong trào u tranh các n c thu c a.

M u là th ng l i c a Minh tr duy tân a n c Nh t Châu Á tr thành m t n c qu c và giành chi n th ng trong chi n tranh Nga – Nh t (1904-1905), l n u tiên m t n c da vàng th ng m t n c da tr ng, nêu m t t m g ng cho nhi u dân t c noi theo.

Phong trào gi i phóng dân t c n , Ba T , Th Nh Kì di n ra sôi n i, c bi t là Cách m ng Nga (1905-1907) n ra, nh h ng l n t i PTGP DT các n c Châu Á.

Trung Qu c các sách nh “ Tân v n, Tân bá, Tân th ” xu h ng c i cách c a L ng Kh i Siêu và Khang H u Vi, r i PTGP DT d i s lãnh o c a Trung Qu c ng minh h i d n n th ng l i c a Cách m ng Tân H i 1911 c ng tác ng n Vi t Nam .

➔ Có th nói nhi u s ki n d n d p di n ra h i u th k XX trong PTGP DT trên th gi i ã tác ng và nh h ng l n t i cách m ng Vi t Nam.

b) Tình hình trong n c

Vi t Nam lúc này , sau khi ã àn áp c phong trào C n v ng, th c dân Pháp c ng thi hành chính sách khai thác thu c a, xã h i Vi t Nam t m t xã h i phong ki n c l p tr thành m t n c thu c a n a phong ki n. Trong lòng xã h i Vi t Nam luôn t n t i 2 mâu thu n c b n c n c gi i quy t : Toàn th nhân dân Vi t Nam >< v i th c dân Pháp, Nông dân >< a ch phong ki n. Hai k thù c a cách m ng Vi t Nam c n ph i ánh ó là th c dân Pháp và phong ki n tay sai. M t yêu c u b c súc c a l ch s Vi t Nam t ra lúc này là làm th nào? b ng con ng nào? cách th c nào? l t s th ng tr c a th c dân phong ki n c u n c, c u dân, GPDT, GPXH giành c l p cho dân t c, m ng cho xã h i Vi t Nam. M i t ng l p, m i giai c p, m i ng i u ph i có trách nhi m gi i quy t các yêu c u ó.

Vi t Nam u th k XX, do chính sách khai thác thu c a c a th c dân Pháp xu t hi n nh ng t ng l p, giai c p m i. M i m t t ng l p, m i m t giai c p l i có m t con ng u tranh theo quan i m chính tr c a giai c p

mình vì v y không ph i ng u nhiên h i u th k XX, l ch s Vi t Nam ch ng ki n nhi u khuynh h ng, nhi u con ng u tranh khác nhau nh v y.

II. M t s phong trào yêu n c tiêu bi u u th k XX

- 1- Phong trào ông du c a Phan B i Châu (1905-1908)
- 2- Phong trào Duy tân c a Phan Châu Trinh
- 3- Phong trào ông Kinh ngh a th c
- 4- V u c lính Pháp t i Hà N i
- 5- Ho t ng c a Vi t Nam Quang ph c H i
- 6- Cu c vân ng kh i ngh a c a Thái Phiên và Tr n Cao Vân
- 7- Kh i ngh a c a binh lính Thái nguyên.....

(Ph n ki n th c này hs ã c h c ph n ki n th c n n, giáo viên không gi ng l i mà ch nh c cho hs nh , t o i u ki n n m ph n ki n th c sau).

I- c i m chung

Trên c s ki n th c “ n n” GV cùng th o lu n v i h c sinh nh ng v n sau:

Tính ch t c a phong trào: Chuy n t ph m trù phong ki n sang ph m trù t s n, mang ít nhi u tính cách m ng.

L c l ng lãnh o: V n thân, S phu ti n b ch u tác ng c a khuynh h ng dân ch t s n t bên ngoài a vào.

M c tiêu c a phong trào: Ch ng Pháp giành c l p g n li n v i duy tân c i cách thay i ch (ít nh t c ng là Quân ch l p hi n nh Phan B i Châu).

ng l c c a phong trào: Không ch nông dân mà có c nh ng l c l ng và giai c p xã h i m i tham gia: T s n dân t c, Ti u t s n, Công nhân...

Hình th c u tranh: Xu t hi n nhi u hình th c m i và phong phú: Duy tân, b o ng, c u vi n, l p tr ng h c, l p h i...

Quy mô phong trào: R ng l n c trong và ngoài n c...

II- Nguyên nhân th t b i, ý ngh a l ch s và bài h c kinh nghi m.

I- Nguyên nhân th t b i

Do cách m ng Vi t Nam ang ng tr c cu c kh ng ho ng v giai c p lãnh o”

- Giai c p phong ki n ã ph n b i u hàng, m t b ph n tr thành tay sai, ch d a cho qu c.
- T ng l p T s n thì non y u b c nh c.

- T ng l p Ti u t s n và giai c p nông dân i di n cho m t ph ng th c s n xu t nh l , phân tán, l c h u, không kh n ng trong vai trò lãnh o cách m ng.
- Giai c p công nhân thì m i ra i ang trong quá trình tr ng thành, vì v y cách m ng Vi t Nam thì u m t l c l ng xã h i tiên ti n lãnh o và m t ng l i úng n ch ng..

C s xã h i c a trào l u dân ch T s n n c ta còn y u t, ch a s c m nh t o thành m t cu c cách m ng xã h i t bên trong theo úng ngh a c a nó.

Tuy i u ki n t n c chìm m trong vòng nô l , m t c l p t do, giai c p th ng tr (chính quy n th c dân) s n sàng dùng v l c ch n ng m i bi u hi n ti n b v t t ng và hành ng h ng t i c l p t do vì v y phong trào b àn áp và th t b i là i u d hi u.

Khuynh h ng T s n là m i m i v i Vi t Nam nh ng không hoàn toàn m i m so v i th i i, h n n a nó c du nh p t bên ngoài vào ch không c n y sinh t ph ng ông. Trong khi ó vi c nh p vào thông qua các s phu phong ki n. Vì v y, khuynh h ng T s n nh ng ng i mang nó l i là giai c p phong ki n. Khuynh h ng T s n c mang qua l ng kính ch quan c a anh phong ki n nên có nhi u h n ch nh không nh n rõ k thù là qu c- Phong ki n ph n ng, không th y rõ c l c l ng c b n c a cách m ng là Công- Nông, không có ph ng pháp cách m ng úng n và bi n pháp t ch c thích h p nên phong trào Dân t c và Dân ch n c ta u th k XX u b t c và i n th t b i.

2- Ý ngh a c a phong trào

Phong trào ã th hi n b c ti n l n trong s nghi p ch ng th c dân Pháp và b n phong ki n tay sai c a nhân dân ta (tr c ây ch u tranh b ng hình th c v trang, thì nay có hình th c u tranh m i.)

Phong trào ã nêu cao quy t tâm chí n u cho c l p dân t c và th ng nh t t qu c, b i p thêm truy n th ng yêu n c b t khu t c a dân t c.

Phong trào ã l i nhi u bài h c kinh nghi m u tranh cách m ng quý báu cho các th h k ti p.

ây là th i kì chuy n giao th h t th h trí th c nho h c phong ki n sang th h trí th c tây h c.

Phong trào ã x ng nh ng ch tr ng c u n c m i, thoát kh i ph m trù và cách th c c u n c theo t t ng phong ki n, h ng theo con

ng Dân ch t s n, g n gi i phóng dân t c v i c i bi n xã h i, hoà nh p vào trào l u ti n hoá c a nhân lo i.

c bi t phong trào có nh ng óng góp xu t s c v m t v n hoá, t o ra b c t phá v ngôn ng , ch vi t và c i cách giáo d c Vi t Nam.

3- Bài h c kinh nghi m

Con ng Dân ch t s n không ph i là con ng c u c nhân dân ta thoát kh i c nh l m than, nô l , mu n gi i phóng cho nhân dân ta thoát kh i ách qu c- phong ki n giành c l p dân t c thì ph i i theo con ng CMVS và dùng b o l c cách m ng.

Lãnh o cách m ng không th là các cá nhân l t hay t ng nhóm n c, mà ph i là s c m nh c a c m t giai c p m i g n li n v i n n i s n xu t công nghi p hi n i, v a ph i mang trong mình nhi m v gi i phóng giai c p v a gi i phóng dân t c, gi i phóng loài ng i ti n lên CNXH thì m i thành công c.

Mu n giành c l p dân t c th c s thì cách m ngch có th d a vào hai l c l ng chính y u: ó là giai c p công nhân và nông dân vì hai giai c p này có tinh th n cách m ng tri t , l i là l c l ng ông o nh t c a xã h i, cho nên ph i liên minh c hai giai c p công – nông ch t ch , l y ó làm tr c t lôi kéo các giai c p t ng l p khác trong xã h i tham gia cách m ng, cô l p ánh k thù chung.

B c th ba: Sau khi d y ki n th c “n n” và ki n th c “b d c” giáo viên h ng d n h c sinh làm m t s câu h i nâng cao nh m m c ích hi u sâu h n v phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX nh :

Câu 1: Nh ng yêu c u, nhi m v nào c t ra cho cách m ng Vi t Nam nh ng n m cu i th k XIX- u th k XX.

Câu 2: Qua trình bày di n bi n phong trào ông Du- PBC và phong trào Duy Tân- PCT, hãy phân tích i m gi ng và khác nhau gi a hai phong trào? gi i thích t i sao có i m khác nhau ó?

Câu 3: Trình bày nh ng hi u bi t c a em v hai xu h ng c u n c u th k XX và m i quan h gi a hai xu h ng ó.

Câu 4: Vì sao phong trào yêu n c u th k XX Vi t Nam l i phân hoá thành 2 xu h ng b o ng và c i cách?

Câu 5: Nh ng t t ng duy tân, c i cách trong l ch s Vi t Nam cu i th k XIX u th k XX ã c th hi n nh th nào? T i sao nh ng t t ng ó không th c hi n c?

Câu 6: Ch ng minh r ng: Phong trào yêu n c u th k XX mang tính nhân dân sâu s c.

Câu 7: L p b ng so sánh v phong trào ông Du và Duy tân theo nh ng yêu c u sau: Th i gian, lãnh o, nhi m v , ph ng pháp cách m ng, k t qu , ý ngh a.

Câu 8: So sánh c i m c a phong trào yêu n c cu i th k XIX và phong trào yêu n c u th k XX

Câu 9: B ng nh ng s ki n l ch s có ch n l c v phong trào cách m ng Vi t Nam u th k XX, anh ch hã y bình lu n và ch ng minh nh n nh sau ây c a Ch t ch H Chí Minh: “ Tôi r t khâm ph c lòng yêu n c c a các v ti n b i, nh ng tôi không tán thành con ng c u n c c a các c ”

Câu 10: T nh ng th t b i c a các khuynh h ng c u n c u th k XX, anh (ch) hã y làm rõ công lao c a Nguy n Ái Qu c i v i vi c l a ch n con ng c u n c cho cách m ng Vi t Nam.

Ph ng pháp: ph n này giáo viên nên cùng h c sinh th o lu n a ra ý ki n. Nh ng câu d h c sinh t làm, nh ng câu khó sau khi th o lu n cùng h c sinh xong giáo viên m i ch a ví d

Câu 3: Trình bày nh ng hi u bi t c a em v hai xu h ng c u n c u th k XX và m i quan h gi a hai xu h ng ó.

1- Yêu c u

*Ý 1: Nêu hoàn c nh l ch s xu t hi n 2 xu h ng c u n c u th k XX

* Ý 2: Trình bày nét c b n v hai xu h ng này

* Ý 3: M i quan h gi a hai xu h ng.

2- G i ý tr l i

1. Hoàn c nh l ch s xu t hi n hai xu h ng c u n c u th k XX.

M t l à : S b t c và th t b i c a phong trào v trang ch ng Pháp d i danh ngh a C n V ng. Phong trào do Hàm nghi và Tôn Th t Thuy t phát ng t n m 1885 phát tri n và lan r ng kh p ba Kì trong nh ng n m 1885-1888, sau ó gi m d n s c m nh r i i n k t thúc v i s th t b i c a kh i ngh a H ng Khê do Phan ình Phùng lãnh o(1896).S th t b i c a phong trào C n V ng (c ng là th t b i c a con ng c u n c theo h t t ng phong ki n) ã cho th y ch tr ng khôi ph c c l p dân t c b ng con ng b o ng v trang nh m l p l i tr t t c d i chính th quân ch ã không còn phù h p và c ng không th th c hi n c -> d n n m t không khí th t b i ch ngh a bao

trùng lên h u h t các s phu v n thân yêu n c Vi t Nam.-> m t câu h i c
t ra: làm cách nào ? và b ng con ng nào c u n c, c u dân?

Hai là: Th c dân Pháp c b n hoàn thành vi c bình nh b ng quân s
b c vào th i kì khai thác i quy mô. Nh ng chuy n bi n v kinh t , v n hoá,
t t ng. Xã h i Vi t Nam b t u phân hoá theo à phát tri n m i. i u m i
m trong nh ng n m cu i th k XIX, u th k XX là s ra i c a các giai
t ng m i trong các ô th , các trung tâm công nghi p, trung tâm th ng
m i...nh giai c p công nhân, t ng l p T s n, Ti u t s n....

Ba là: Nh ng tác ng t bên ngoài nh h ng t i Vi t Nam u th k
XX. Có m t s bi n c l n th c s nh h ng t i cu c v n ng cách m ng và
chuy n bi n v m t t t ng Vi t Nam trong giai o n này, ó là cu c Duy
tân Nh t B n, cu c chi n tranh Nga- Nh t, cu c v n ng c i cách Trung
Qu c và nh ng nh h ng c a v n hoá ph ng Tây trong m t b ph n dân
chúng n c ta...

I- Nh ng nét c b n v 2 xu h ng c u n c u th k XX

1- Xu h ng b o ng c a Phan B i Châu.

2- Xu h ng c i cách c a Phan Châu Trinh

(HS t trình bày)

II. M i quan h gi a 2 xu h ng

Phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX, n c ta di n ra trong
th i kì quá t ph m trừ phong ki n sang ph m trừ T s n nên khá phong phú
v i nhi u xu h ng song song t n t i và phát tri n trong ó xu h ng b o ng
và xu h ng c i cách là ch y u. B ngoài t ng nh có s i l p nh ng l i
chung m t m c tiêu ánh u i th c dân Pháp, khôi ph c c l p dân t c, còn
i m khác nhau ây là khác nhau v cách làm, v bi n pháp i n m c
tiêu ó.

Xu h ng b o ng do Phan B i Châu ng u, xu h ng c i cách do
Phan Chu Trinh i di n u xu t phát t n n t ng là ch ngh a yêu n c Vi t
Nam, nên u có chung m c ích, u h ng t i n n c l p, có s phân hoá
thành 2 xu h ng là do: m c ti p thu nh h ng t t ng m i trong hàng
ng các s phu yêu n c u th k XX không gi ng nhau, nó ph thu c vào
m t s nh ng i u ki n nh t nh nh : Truy n th ng gia ình, truy n th ng quê
h ng, tác ng c a nh ng chính sách khai thác bóc l t c a th c dân Pháp i
v i các a ph ng khác nhau.

Gi a xu h ng b o ng và c i cách không có s i l p mà trái l i nó còn h tr , thúc y nhau cùng phát tri n. Trong hoàn c nh m t n c thu c a, xu h ng c i cách khi có i u ki n xâm nh p vào qu n chúng thì nó s nhanh chóng tr thành b o ng có tính cách m ng nh : t cu c v n ng Duy tân Trung kì ã phát tri n thành cu c u tranh ch ng s u thu quy t l i t c a nhân dân các nh m i n Trung- 1908. Vì v y, n u kh ng nh Phan B i Châu là m t nhà yêu n c l n tiêu bi u cho phong trào cách m ng Vi t Nam h i u th k XX (tr c khi xu t hi n Nguy n Ái Qu c) thì c ng c n ph i kh ng nh Phan Châu Trinh là m t nhà yêu n c ã có nh ng óng góp tích c c vào vi c kh i d y nh ng t t ng dân ch , m ra m t cách nhìn m i v v n dân t c, nhân quy n nh m t s b sung c n thi t cho phong trào cách m ng nói chung và cho xu h ng b o ng nói riêng. Ông c ng chính là ng i u tiên có t t ng dân ch Vi t Nam h i u th k XX.

K t lu n

Do nh ng i u ki n giai c p và th i i, nên c Phan B i Châu và Phan Chu Trinh u có nh ng h n ch nh t nh trong cách suy ngh c ng nh vì c làm do ó mà nh ng hoài bão c a các ông không th c hi n c. Tuy v y, nh ng t t ng do 2 ông x ng ã t o i u ki n thu n l i cho nh ng cu c v n ng cách m ng m i n c ta u th k XX.

Câu 6: Ch ng minh r ng: Phong trào yêu n c u th k XX mang tính nhân dân sâu s c.

1. Yêu c u tr l i c

- Ý1: Vài nét v phong trào yêu n c cách m ng u th k XX

- Ý2: Ch ng minh tính sâu s c

+ Qui mô r ng l n

+ Thu hút ông o các t ng l p nhân dân tham gia

+ Hình th c u tranh phong phú

2. G i ý

A- Vài nét v phong trào yêu n c cách m ng u th k XX

(Ph n này h c sinh t trình bày, vì t d i d ng khái quát)

B- Ch ng minh

a- Tr c hêt tính nhân dân sâu s c c a phong trào yêu n c u th k XX c th hi n qui mô r ng l n – mang tính toàn qu c.

- Cu c v n ng yêu n c c nhân r ng B c kì, Trung kì, Nam kì, t m i n xuôi n m i n ng c:

+ B c kì: Trung tâm là Hà N i ã thành l p tr ng ông Kinh Ngh a Th c (1907) bên c nh c s chính ph hàng ào. ông kinh ngh a th c còn phát tri n c s nhi u a ph ng nh Hà ông, B c Ninh, H ng Yên, H i D ng, Thái Bình... Phong trào ông kinh ngh a th c lan r ng vào các t nh Trung kì và Nam kì nh Ngh An có 2 c s c a tr ng là tr ng Phong phú và tr ng Võ li t thu hút ông o thanh niên tham gia.

+ Trung kì: Trong lúc B c kì có phong trào ông kinh ngh a th c thì Trung kì n i lên cu c v n ng duy tân c a Phan Châu Trinh, cu c v n ng c i cách i m i ã di n ra h t s c r m r các t nh m i n Trung nh Qu ng Nam, Qu ng Ngãi, Bình Thu n... B c trung b nh Ngh An, Hà T nh, Thanh Hoá... c bi t phong trào ã i sâu vào qu n chúng nhân dân và ti n hành cu c v n ng ch ng s u thu quy t li t vào n m 1908.

+ Nam kì: Phong trào Duy tân có nh ng yêu c u và hình th c t ch c m c cao h n so v i B c kì và Trung kì. Vì ây là n i có phong trào xu t đ ng h c sinh sang Nh t h ng ng phong trào ông du c a Phan B i Châu r t r m r .

Bên c nh các cu c v n ng r ng l n này u th k XX phong trào h i kín Nam kì phát tri n r m r , các cu c kh i ngh a v trang c a ng bào thi u s c ng n ra quy t li t Tây B c, Tây Nguyên...

b- Phong trào còn thu hút ông o qu n chúng nhân dân tham gia

Tr c h t là các s phu yêu n c ti n b ang trong quá trình t s n hoá. H t p h p nhau l i thành l p các t ch c chính tr nh : H i Duy Tân, Vi t Nam quang ph c h i...H ra tôn ch much ích, vì v y d ãy lên cu c v n ng cách m ng lôi kéo ông o qu n chúng tham gia, h ng t i m c tiêu xây đ ng m t n c Vi t Nam c l p, t do, phát tri n v kinh t , v n hoá c a dân t c i u trong khuynh h ng này là Phan B i Châu, Phan Chu Trinh ti p ó là L ng V n Can, Nguy n Quy n cùng nh ng s phu khác nh Nguy n Hàm, Nguy n Thái Thân, Tr n Quý Cáp, Hu nh Thúc Kháng...

Cùng v i s tham gia c a các s phu yêu n c ti n b th i kì này các t ng l p m i xu t hi n Vi t Nam nh : ti u t s n, t s n dân t c mà c bi t là ng bào các dân t c ít ng i c ng b lôi cu n theo phong trào: Thái, Hmông, Nùng, Dao... ã ti n hành hàng lo t các cu c kh i ngh a đ i s lãnh o c a các th l nh ng i dân t c nh Giàng T Chay, N trang long (Tây Nguyên), kh i ngh a Lai Châu c a ng bào Mông, kh i ngh a Tây Nguyên c a ng i M nông...

M t khác, phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX còn có s tham gia c a binh lính ng i Vi t trong quân i Pháp và anh em tù chính tr Thái Nguyên(1917)

->S d phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX lôi kéo c ông o các t ng l p nhân dân tham gia là do d i s áp b c ng t ng t v chính tr , s bóc l t tàn b o v kinh t c a th c dân Pháp trong công cu c khai thác thu c a l n l , ã gây lên s ph n kháng m nh m trong nhân dân. H yêu c u c s ng c l p, no m ã tr thành nguy n v ng thi t tha c a m i ng i dân Vi t Nam. N m b t c i u ó l i c t i p thu nh ng lu ng t t ng m i t bên ngoài th i vào nên các t ng l p s phu lúc này ã m nhi m vai trò c a giai c p lãnh o, ng viên ông o qu n chúng ng lên u tranh.

c- Phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX còn di n ra trên nhi u l nh v c v i nh ng ph ng th c và bi n pháp phong phú:

- Tr c h t trên l nh v c kinh t

* phong trào ông kinh ngh a th c: nh ng l i s ng m i, nh ng n p suy ngh m i ã c ph bi n r ng rãi, th hi n trong vi c hô hào nh : Ch n h ng th c nghi p, l p h i buôn, nông h i c nhân dân h ng ng nhi t li t.

* Khác v i ông kinh ngh a th c, cu c v n ng duy tiên l i ch tr ng l p h i buôn kì m ti n, m i th y giáo m tr ng h c cung c p sách v cho h c sinh và ây là hình th c “Qu c th ng” vì v y thu hút nhi u nhà buôn tham gia.

* Khác v i B c kì và Trung kì, Nam kì phong trào Duy tân l i c v n ng theo hình th c l p nhà in, t ch c v n t i ng sông, bào ch thu c b c, cho vay v i lãi nh ...

- V m t chính tr , xã h i

* Núp d i v ông kinh ngh a th c, nhi u nhà yêu n c Vi t Nam ã l p ra nh ng h i công khai h p pháp ho t ng. Th i kì này Trung kì ho t ng chính tr c ng t t i nh cao và bi n thành cu c bi u tình v trang c a nhân dân huy n i L c òi Pháp ph i gi m thu thân t ng thu i n, b t s u d ch.

- V l nh v c v n hoá t t ng

* Song song v i các ho t ng v kinh t - chính tr , th i kì này các s phu ti n b còn dùng ngòi bút c a mình c v lòng yêu n c c a nhân dân, lên án chính sách b o ng c c a th c dân Pháp, tiêu bi u là th v n c a Phan B i Châu ã ph i bày n i th ng kh c a nhân dân và t cáo s th c a b n vua quan phong ki n tr c nh ng n i th ng kh y. T ó th v n c a ông có cách nhìn m i m i v i l c l ng c a qu n chúng khi ông quan ni m “ Dân là dân n c, n c là n c dân” và ông ã kêu g i s oàn k t, ùm b c l n nhau cùng ánh k thù, giành c l p.

* Gi ng nh Phan B i Châu, Phan Châu Trinh c ng coi tr ng vai trò c a ng i dân vì v y vi c hô hào c i cách ch ng mê tín d oan, i m i phong hoá c a ông ã l y nhân dân làm i t ng ch y u.

* Chính nh ng hình th c u tranh u th k XX trên l nh v c kinh t , chính tr - xã h i ã d n n s hình thành 2 xu h ng cách m ng khác nhau B o ng và C i cách.... M c dù có nh ng quan i m khác nhau song c hai xu h ng này u xu t phát t lòng yêu n c, mong mu n giành l i c l p vì v y nó ã lôi cu n ông o nhân dân tham gia, th hi n tinh th n oàn k t c a nhân dân ta trong cu c u tranh gi i phóng dân t c. Nh v y phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX ã th i m t lu ng sinh khí m i vào phong trào gi i phóng dân t c n c ta. Nó làm bùng n nh ng cu c u tranh v i nh ng s c thái c áo. Các cu c u tranh th i kì này ã l i nh ng bài h c kinh nghi m quý báu trong vi c l a ch n con ng c u n c m i nh ng th i kì sau trong ó vi c huy ng s c m nh c a toàn dân c t ra m t cách rõ nét.

C-K T LU N VÀ KI N NGH

Chuyên tôi ch n nêu trên, tuy ch là m t giai o n ng n trong l ch s Vi t Nam nh ng nó l i là m t giai o n l ch s r t quan tr ng, nó là giai o n quá c a t ng l p trí th c Nho h c chuy n sang trí th c Tây h c. Nó là c s , là ti n ti p thu nh ng trào l u t t ng m i xu t hi n sau chi n tranh th gi i th nh t- Ch ngh a Mác Lênin và con ng cách m ng Vô s n.

Khi d y chuyên phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX, theo tôi nên:

+ Tr c tiên ph i d y ch c ki n th c “n n” theo ti n trình sách giáo khoa ch ng II-1 p 11- ch ng trình nâng cao.

+Ti p ó giáo viên ph i t ng h p ki n th c theo “b d c”, làm rõ 4 v n c b n c a phong trào(nh hoàn c nh l ch s , c i m phong trào, m t s phong trào tiêu bi u.....)

+ Giáo viên nên chu n b h th ng câu h i nâng cao cùng h c sinh th o lu n và gi i quy t.

+ Trong quá trình gi ng d y phong trào yêu n c và cách m ng u th k XX, giáo viên nên liên h v i phong trào yêu n c cu i th k XIX th y c nh ng nét m i c a phong trào và liên h v i phong trào yêu n c giai o n sau (1919-1929) th y c h n ch c a phong trào yêu n c u th k XX, và lý gi i c t i sao con ng c u n c theo khuynh h ng Dân ch t s n không ph i là con ng gi i phóng dân t c ta.

+ Nên h ng d n h c sinh k m t s b ng, nh t là các câu so sánh h c sinh n m b t ki n th c t t h n.

Nhóm s tr ng chuyên Biên Hoà- Hà Nam

Chuyên x p lo i B

**TÊN CHUYÊN : L ACH N V N D Y VÀ PH NG PHÁP ÔN
T P CHO HSGQG KHI GI NG D Y L CH S VI T NAM T N M
1858 N N M 1918**

MÔN: L CH S

N V : THPT CHUYÊN THÁI NGUYÊN

A. M U

các tr ng ph thông trung h c, nh t là các tr ng Chuyên, vì c phát hi n, tuy n ch n và b i d ng h c sinh gi i là m t trong nh ng nhi m v thi t y u c a ng i giáo viên. công tác b i d ng h c sinh gi i c bi t là i v i h c sinh gi i qu c gia t hi u qu cao thì vì c l a ch n v n d y và ph ng pháp ôn t p chính xác, phù h p là v n vô cùng quan tr ng. Trong ti n trình l ch s Vi t Nam, giai o n t n m 1858 n n m 1918 là m t trong nh ng n i dung c b n th ng hay c c p t i các thi h c sinh gi i qu c gia nhi u n m g n ây. ây là giai o n có nhi u v n , l ng ki n th c khá nhi u, nhi u v n ph c t p, khó nh , khó h c. Do ó vì c l a ch n v n và ph ng pháp ôn t p phù h p i v i giai o n này h c sinh t hi u qu cao trong các kì thi nh t là kì thi h c sinh gi i qu c gia là m t v n r t c n thi t.

Qua th c ti n gi ng d y c ng nh nghiên c u tìm hi u gi ng d y và ôn t p cho h c sinh trong giai o n l ch s t n m 1858 n 1918, chúng tôi ã t p trung vào 3 v n c b n:

M t là: Quá trình th c dân Pháp xâm l c Vi t Nam và cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp c a nhân dân ta (t n m 1858 n n m 1884).

Hai là: Phong trào C n V ng cu i th k XIX.

Ba là: Phong trào gi i phóng dân t c theo khuynh h ng dân ch t s n c a t ng l p s phu th k XX

ó c ng 3 chuyên mà chúng tôi c p trong bài vi t c a cu c h i th o l n này nh m trao i, rút kinh nghi m cùng v i các giáo viên các tr ng b n khi d y và ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia ph n n i dung l ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918. R t mong nh n c s óng góp ý ki n c a các ng nghi p các tr ng b n.

B. N I DUNG

I. L a ch n v n d y:

Chuyên 1: Quá trình th c dân Pháp xâm l c Vi t Nam và cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp c a nhân dân ta (t n m 1858 n n m 1884)

1. S kh ng ho ng c a ch phong ki n Vi t Nam d i tri u Nguy n.

M c dù tri u ình Nguy n ã tìm nhi u bi n pháp kh c ph c kh ng ho ng, song không th c u vãn c tình th mà ch làm cho cu c kh ng ho ng ti p t c sâu s c thêm, c bi t nghiêm tr ng t khi T c lên ngôi vua. Cu c kh ng ho ng ã di n ra tr m tr ng trên t t c các m t kinh t , chính tr , xã h i.

Mâu thu n xã h i tr nên gay g t, c bi t là mâu thu n gi a nông dân v i a ch c ng hào ã d n t i s bùng n quy t li t các cu c u tranh c a nông dân xuyên su t các tri u vua nhà Nguy n. Trong n a u th k XIX, có n 500 cu c kh i ngh a l n nh khác nhau c a nông dân. Ch tính t khi T c lên ngôi n lúc th c dân Pháp ánh vào Nam Kì (1859) ã có t i 40 cu c n i d y c a nông dân và các t ng l p nhân dân khác.

2. Nh ng thách th c l ch s và chính sách b o th c a tri u Nguy n.

Chính gi a lúc cu c kh ng ho ng xã h i Vi t Nam ang di n ra tr m tr ng thì các n c qu c ch ngh a ph ng Tây y m nh công cu c xâm l c thu c a, bóc l t, v vét tài nguyên c a các n c nh c ti u. Vi t Nam ã tr thành mi ng m i ngon c a qu c, ch y u là qu c th c dân Pháp.

Tình hình ó t Vi t Nam tr c s l a ch n l ch s : ph i c i cách bên trong và m r ng quan h bang giao bên ngoài, t o l c, t o th v ng m nh, khôn khéo b o v quy n c l p dân t c hay ti p t c duy trì ch phong ki n chuyên ch l c h u và ph n ng, a t n c vào v c th m suy vong, t o i u ki n thu n l i cho các qu c ph ng Tây kéo vào xâm l c, bi n Vi t Nam tr thành thu c a c a chúng.

C n ph i nh n m nh r ng lúc b y gi , m t s nh o s yêu n c th c th i, tiêu bi u là Nguy n Tr ng T ã nh n th y nguy, k p th i a ra nh ng ngh c i cách t n c c u vãn tình th , song u không c nhà Nguy n ch p nh n. Cu c kh ng ho ng ngày càng di n ra tr m tr ng thêm, y t n c vào tình th nguy hi m.

3. Quá trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp

Tháng 9 n m 1858, th c dân Pháp ph i h p v i Tây Ban Nha em tàu chi n ánh vào à N ng m u cu c chi n tranh xâm l c n c ta.

N m 1859, sau khi b sa l y à N ng, th c dân Pháp chuy n i quân vào Nam Kỳ ánh chi m Gia nh và l n l t thôn tính 6 t nh Nam Kỳ.

Sau khi thôn tính xong Nam Kỳ, quân Pháp ánh ra B c Kỳ, l n th nh t (tháng 11 n m 1873) và l n th hai (1882 – 1883). Tháng 8 n m 1883, Pháp t n công Thu n An.

Tri u ình nhà Nguy n ã u hàng, l n l t kí v i Pháp Hi p c Hác m ng (1883) và Hi p c Pat not (1884).

4. Các cu c kháng chi n ch ng Pháp xâm l c c a nhân dân ta

Tr c cu c t n công xâm l c c a th c dân Pháp, nhân dân ta liên ti p ng lên kháng chi n. Trên m t tr n à N ng, ngay khi Pháp n súng, quân tri u ình do Nguy n Tri Ph ng ch huy và nhi u i quân c a nông dân kéo n ph i h p ã giam chân ch 5 tháng ây. Ti p n là các cu c chi n u quy t li t ch ng ch ánh chi m Gia nh và các t nh mi n ông Nam Kỳ, r i n các cu c chi n u b o v các t nh mi n Tây Nam Kỳ. Trong cu c chi n u này ã n i lên hình nh chi n u m t tr n Gia nh c a quân i do Nguy n Tri Ph ng ch huy, các i ngh a quân c a Tr ng nh, Võ Duy D ng, Nguy n Trung Tr c, Nguy n H u Huân...

Phong trào kháng chi n Nam B y gian kh hi sinh, song vô cùng hiên ngang, anh d ng v i ý chí: “Bao gi ng i Tây nh h t c n c Nam thì m i h t ng i Nam ánh Tây”.

B c Kỳ, cu c chi n u c a quân i tri u ình và c a nhân dân di n ra vô cùng quy t li t. Nguy n Tri Ph ng và con trai Nguy n Lâm hi sinh trên tr n tuy n, Hoàng Di u tu n ti t ã nêu g ng sáng v lòng yêu n c b t khu t, s ng ch t v i Hà N i. Ngh a quân các a ph ng do các s phu yêu n c ch huy ã quy t li t ch ng c khi ch ánh n ng ra các vùng nông thôn.

Chuyên 2: Phong trào C n V ng cu i th k XIX

I. Cu c ph n công c a phái ch chi n kinh thành Hu . Phong trào C n V ng bùng n và phát tri n.

1. Tình hình Vi t Nam sau Hi p c Hác m ng (1883) và Hi p c Pat not (1884).

Hi p c Hác m ng (1883) và Hi p c Pat not (1884) c kí k t ã ánh d u s s p hoàn toàn c a nhà n c phong ki n Vi t Nam c l p và s u hàng c a tri u Nguy n tr c ch ngh a t b n Pháp, th a nh n n n ô h c a Pháp i v i VN. n ây giai c p a ch phong ki n ã h t vai trò l ch s

trong xã h i, không còn là giai c p i bi u cho quy n l i dân t c mà ã tr thành giai c p ph n ng. Tuy nhiên lúc này, h t t ng phong ki n v n t n t i và ti p t c c s d ng làm v khí ch ng Pháp. M t b ph n trí th c phong ki n v n t i p t c s d ng ng n c t t ng phong ki n phát ng phong trào yêu n c ch ng Pháp.

Trong tri u ình nhà Nguy n ã phân hoá thành 2 phe rõ r t: Phe ch hoà và phe ch chi n (do Tôn Th t Thuy t ng u). Tôn Th t Thuy t hay còn g i là Lê Thuy t, là ng i trong hoàng t c, là h u du c a Hi n v ng Nguy n Phúc T n nh ng m t chi xa t i Hu . Ban u ông ch gi m t ch c quan nh , ã t ng tham gia vào ánh Pháp khi Pháp ánh chi m B c Kỳ l n I và cùng chi n u v i i quân L u V nh Phúc. Tháng 6/1883, ông c sung làm C m t i th n. Tháng 7/1883, ông cùng v i Tr n Ti n Thành, Nguy n V n T ng làm Ph chính i th n cho Hoàng t tr ng ng Chân (D c c) n i ng i. Ng i Pháp ã ánh giá v Tôn Th t Thuy t nh sau: “Lòng yêu n c c a Tôn Th t Thuy t không ch p nh n m t s tho hi p nào, ông ta xem các quan l i ch hoà nh k thù c a dân t c...Tuy nhiên, dù cho s ánh giá ông c a nh ng ng i cùng th i thiên v nh th nào, m t o c l n ã b c l rõ r t trong m i hoàn c nh c a i ông: ó là s g n bó l lòng c a ông v i T qu c”. “Rõ ràng là Thuy t không bao gi mu n giao thi p v i chúng ta (ch quân Pháp), ông bi u l lòng c m ghét không cùng i v i chúng ta trong m i hoàn c nh. Chúng ta có th nói r ng, ông ta ã c m ghét chúng ta: ó là quy n và có l ó c ng là b n ph n c a ông ta”.

Phe ch chi n do Tôn Th t Thuy t ng u v n kiên quy t gi v ng tinh th n quy t tâm kháng chi n, k ch li t lên án và ch ng l i nh ng ho t ng ph n b i c a b n u hàng và ra s c chu n b l c l ng ánh gi c, giành l i ch quy n c a dân t c. Ông bí m t cho xây d ng c n c Tân S trên mi n r ng núi Qu ng Tr , cho chuyên tr l ng th c, ti n b c, v khí t kinh ô và các t nh v ây phòng khi có bi n s dùng n. M t s n s n phòng c xây d ng d c theo s n ông Tr ng S n. Ông c ng ra s c tuy n m quân lính, t ch c và y m nh hu n luy n các i quân “Ph n ngh a” và “ oàn ki t”. Không nh ng th , phe ch chi n còn c ng quy t ph tru t và tr kh các ông vua Nguy n và m t s quan l i b c l t t ng thân Pháp nh vua D c c, Hi p Hoà, ph chính i th n Tr n Ti n Thành. Sau khi T c b ng hà, Hoàng t tr ng ng Chân n i ng i, sau 3 ngày, Nguy n V n Tr ng bàn kín v i Tôn Th t Thuy t ph b ng Chân r i a em út T c là H ng D t lên

ngôi, t c là vua Hi p Hoà. B n tháng sau, th y Hi p Hoà không có ý h p tác v i mình l i t ra thân Pháp, hai ph chính i th n li n b c t Hi p Hoà và gi t c ph chính i th n Tr n Ti n Thành, r i a ng ng lên làm vua (2/12/1883), t c vua Ki n Phúc. Tuy nhiên, công vi c c n kíp nh t i v i ông là tìm cho c m t ng i có tinh th n ch ng Pháp t lên ngôi vua, cô l p và g t b phe ch hoà và b n ph n b i ang ráo ri t ho t ng trong tri u v i s che ch c a Cuôcxý. Cu i cùng, Tôn Th t Thuy t a ng L ch lên ngôi ngày mùng 2 tháng 8 n m 1884 v i niên hi u là Hàm Nghi, b t ch p s e do , b c t c c a Toà Khâm s Pháp Hu .

Tr c nh ng ho t ng c a phái ch chí n, th c dân Pháp h t s c lo l ng, tìm m i cách tr kh Tôn Th t Thuy t và phe cánh c a ông. Th c dân Pháp th y r ng, s t n t i c a phái ch chí n trong tri u ã c n tr chúng bi n tri u ình thành m t công c c l c s d ng vào vi c “bình nh” và t ch c cai tr c a chúng. M t khác, s t n t i c a phe ch chí n trong tri u càng thúc y phong trào kháng chí n c a nhân dân ta phát tri n. Tháng 10/1884, quân Pháp khiêu khích, chí m n Mang Cá (góc ông Nam thành Hu) và tìm cách gi i tán H i ng ph chính. Tháng 5/1885, Pháp c t ng Cuôcxý – m t nhân v t b o hoàng và hi u chí n - sang Vi t Nam n m toàn quy n v quân s và chính tr , ki m soát ng t nghèo m i m t trong tri u ình Hu và c n c ta. Tháng 6/1885, T ng Cuôcxý a binh thuy n t B c Kỳ vào Hu , âm m u dùng áp l c quân s lo i b phái ch chí n, gi i tán quân i tri u ình và b t Tôn Th t Thuy t. V a t chân t i Hu , y ã huyênh hoang tuyên b : “..Tôi luôn luôn may m n trên con ng s nghi p b t c n i âu tôi t i, ngôi sao chí u m nh c a tôi không bao gi m . Tôi nhìn th y ngôi sao ó r c lên m t ánh sáng m i”.

Th c hi n m u có s n, Cuôcxý m i các viên ph chính qua sông t i s quán Pháp th o lu n v vi c vào tri u y t ki n vua Hàm Nghi và trình qu c th , nhân d p ó s gi l i Tôn Th t Thuy t không cho ông v . Tuy v y, Tôn Th t Thuy t c nh giác cáo b nh không i, ch có m t mình Nguy n V n Tr ng sang.

Ngày 1/7/1885, khi v a t chân t i Hu , Cuôcxý ã láo x c òi vua Hàm Nghi ph i treo c Pháp trong thành n i, ph i b n 19 lo t i bác chào m ng và m c a Ng môn cho h n và binh lính i vào. H n c ng òi gi i tán s quân c ng là l c l ng ch chí n c a tri u ình. H n tuyên b : “ o n chót c a m i vi c là Hu ”.

Chi u ngày 4/7, Cuôcxxy còn c tuy t không tì p các phái viên c a tri u ình, không ch u nh n l v t c a thái h u T D g i sang. Hôm vào tri u y t vua Hàm Nghi và trình qu c th , h n cùng ám tu từng nghênh ngang i th ng c a chính Ng Môn x a nay dành riêng cho nhà vua.

Tình hình ngày càng c ng th ng, nh ng Tôn Th t Thuy t v n không h nao núng. Ông cho g p rút ch n ch nh quân i, ào hào p lu ngay trong kinh thành Hu , chu n b súng, n và khí gi i, cho dàn i bác trên m t thành s n sàng chi n u. Tôn Th t Thuy t quy t nh n súng giành th ch ng.

2. Cu c ph n công c a phái ch chi n t i Kinh thành Hu (7/1885). Phong trào C n V ng bùng n .

Cu c ph n công c a phái ch chi n t i Kinh thành Hu nh m gây nên m t s bi n chuy n c b n, bu c Pháp ph i thay i thái , giành th ch ng v phía ta. C s Tôn Th t Thuy t và Nguy n V n Tr ng có th phát ng cu c ph n công và m nh tay hành ng là s h u thu n c a ông o t ng l p nhân dân và các quan l i có ch tr ng kháng chi n. H ã t ng nuôi d ng tinh th n ph n kháng su t m y ch c n m, k t khi th c dân Pháp n súng xâm l c n c ta.

Do bi t c r ng êm ngày 22 tháng 5 n m t D u (4/7/1885), nhân d p n Hu , t ng Cuôcxxy m t i c kho n ãi các v n, võ s quan Pháp Hu t i toà Khâm S , phái ch chi n ã v ch ra k ho ch ph n công c th . Toàn b l c l ng c chia thành 2 o quân:

- M t o quân do Tôn Th t L ch huy v t sông H ng, ph i h p cùng v i l c l ng thu quân tr i Thu s , t n công vào toà Khâm s - i b n doanh c a th ng c Cuôcxxy.

- M t o quân th hai do Tôn Th t Thuy t và Tr n Xuân So n ch huy, bao vây n Mang Cá, n i t p trung nhi u binh lính, v khí c a Pháp. M t toán quân ph c kích c u Thanh Long nh m ng n ch n quân Pháp rút ch y.

Ban u cu c t n công d nh s m h n l gi , nh ng vì công vi c s p t ch a hoàn b nên mãi n lúc tr ng lên, ngh a là lúc 12 gi 40 phút m i b t u kh i s , các m i t n công b t u b ng nh ng lo t i bác b n vào các v trí c a quân Pháp toà Khâm S và n Mang Cá.

Vì cu c t n công ch m tr thành th các s quan u v n bình yên vô s .

Sau bu i d h i náo nhi t, quang c nh l n l t tr l i yên t nh. 11g30 ai n y u ra v .

Toà Khâm s và n Mang Cá ang chìm trong gi c ng , b ng nhiên vang lên ti ng i bác và ti ng reo hò vang d y. Nh ng tr i l p tranh c a lính b nh ng bố u c c a quân ta xung phong t, b c cháy d d i. H ng hái nh t là i quân Ph n ngh a t c là lính do Tôn Th t Thuy t m làm tay chân, cùng nh ng ph m nhân lao Th a Thiên và lao Tr n Ph c th v ãi công chu c t i. H mang súng ho c i ao, mã t u, mình tr n trùng tr c, tóc b xoã ngang g i.

o quân ánh vào toà Khâm s do Tôn Th t L ch huy, còn o quân ánh vào n Mang Cá thì do c Tr n Xuân So n và Tôn Th t Thuy t t thân hành c su t. M t viên i bác t pháo ãi ta trên c a thành b n sang làm th ng m t l l n trên nóc toà Khâm s . T ng và mái u b xuyên n. Nhà kho, nhà v sinh s p và b c l a. Nhi u s quan Pháp b th ng, b ch t.

Cu c t n công b t ng làm cho quân Pháp hoang mang, r i lo n, nh ng sau ó chúng ch n ch nh l i và t ch c ph n công. Quân Pháp ã b o v c kho khí gi i n d c và l ng th c. Nh ng quân trang thì b cháy s ch.

Do m t cái c a n thông qua i tr i, 160 binh s c a Pháp kéo vào toà Khâm s . Chính t ng Cuôcxì ã i u khi n toán quân này, t m i c a s hai ng i b n ra ch n ng nh ng t xung phong c a lính Vi t.

M t i u may m n cho lính Pháp là nhà B u i n cách toà Khâm s 300 th c không b h h i gì c , nên t ng Cuôcxì cho ánh i n g i lính H i Phòng c p t c vào Hu và g i lính Thu n An kéo lên.

Ban u súng i bác c a ta b n không h trúng ích, nh ng v sau ã tàn phá c nhi u n i, làm th ng tr n, s p vách. C toà Khâm s r ng l n ch còn l i gian phòng chính là ng v ng.

T i n Mang Cá, sau nh ng phút kinh hoàng, quân Pháp ph n công ánh chi m kinh thành. Súng i bác ch a b n vào các súng c a ta. Hai pháo h m, nh có ánh l a c a nh ng túp nhà b cháy nên ã b n trúng vào m t ông b c c a kinh thành. Quân Pháp Mang Cá kéo vào t p trung t i khu t mà ta ã nh ng cho Pháp t m t n m nay, r i chia thành 3 toán kéo i t n công các ng , t i n vào Thành n i. Quân ta kháng c r t h ng nh ng sau m t tí ng ng h thì rút lui và tan rã hàng ng . Pháp chỉ m c 6 c i bác h ng l n t trên m t thành r i dùng l i nh ng kh u súng này b n l i quân ta.

T i g n sáng, “l i l a” c a Tôn Th t Thuy t th a đ n ph n vì h t n, ph n vì ng r ng quân Pháp b tiêu di t, nh ng th c ra chúng c th ch tr i sáng.

Tr i g n sáng, chi n cu c v n ti p di n d d i nh ng quân ta y u th c
lùi d n. Pháp t hai b L i và Binh là ch c a Phan V n Tr ng và Tôn Th t
Thuy t cùng công th , các tr i lính. Quân Pháp t ch c ph n công, chi m l i
c Hoàng thành, cho binh lính gây nhi u t i ác. G p dân chúng ch y lo n,
không phân bi t già tr trai gái, chúng u tàn sát m t cách rùng r n, ti ng la
khóc vang tr i d y t.

8g 10, trên kì ài ta ã ph t ph lá c Pháp. Ti ng g i là c nh ng kì th t
là s i dây th t l ng c a m t tên lính châu Phi k t v i hai m nh v i.

9g quân Pháp vào i n i. Quân ta rút kh i Hoàng thành.

Các i n ài, dinh th khác trong Hoàng thành, su t 48 ti ng ng h b
quân Pháp ra tay v vét. Ph n nhi u trong túi tên lính nào c ng có nh ng nén
b c c p c c a kho ta. M t phóng viên c a Hãng Ava ã miêu t su t trong
5 ngày có 50 ng i chuyên vi c s p x p các b o v t a v Pháp.

Theo s c l ng c a Pháp thì quân s c a ta trong tr n chi n g m
20000 ng i, t tr n kho ng 1200 n 1500 ng i.

V phía Pháp: 2 s quan và 9 binh s ch t.

2 s quan và 4 binh s t th ng.

5 s quan và 71 binh s b th ng.

Nh v y, k t qu cu c ph n công c a phái ch chi n kinh thành Hu ã
b th t b i. Song theo quan i m c a m t s s gia th c dân cho r ng: Cu c n i
d y Hu n m 1885 c b n là s bi u hi n c a s xung t v m t quy n l i
gi a các phe phái trong tri u ình, nh t là t khi vua T c m t (7/1883).
Nhìn nh n m t cách khách quan chúng ta th y rõ r ng ây không ph i là cu c
xung t v m t quy n l i gi a các phe phái trong tri u ình.

Vì: Hành ng c a phái ch chi n không ph i ch y u là nh m vào phái
ch hoà mà ch y u là nh m vào th c dân Pháp. ó chính là s tr i d y c a tinh
th n yêu n c v n có c a b ph n quan l i ch chi n tri u ình c ng nh
các a ph ng. Song trong i u ki n l ch s b y gi , tinh th n ó th ng c
bi u hi n thông qua ý th c h phong ki n.

Tôn Th t Thuy t ã vua Hàm Nghi cùng oàn tu tòng rút ch y kh i kinh
thành Hu lên s n phòng Tân S (Qu ng Tr). oàn h t ng xa giá nhà vua
ch y ra ng Tr ng Thi, theo ng ra s n phòng Tân S (Qu ng Tr), b l i
sau l ng kinh thành r c cháy v i nhi u xác ch t c a quân lính và dân c b gi c
sát h i. Sau này, hàng n m Hu có t c “qu y com chung” cúng gi nh ng
ng i dân b ch t vì m i tên hòn n trong cu c chi n.

Khi TTT h l nh t p h p t ng s m i hoàng Thái h u, vua Hàm Nghi lên ki u bên t u, vua Hàm Nghi có v không hi u gì c , s ng s t nói: “Ta có ánh nhau v i ai âu mà ph i ch y”

TTT li n rút g m ra khi n quân lính v c vua lên ki u, qua c a H u, ra kh i hoàng thành i v phía Kim Long.

Th là làm vua ch a y m t n m, vua Hàm Nghi ã cùng Hoàng t c, ình th n lao vào cu c ch y gi c vô cùng gian kh ...

Ngay sau khi Hàm Nghi xu t bên, Cuôcxì ã k p th i cho quân chi m ng H i (Qu ng Bình) và Qu ng Nam trong tháng 7 và tháng 8/1885 ch n u khoá uôi không cho oàn xa giá ch y thoát ra B c hay vào Nam. o ng bên t u có trên 1000 ng i g m các Ông Hoàng bà chúa già, tr , các i th n và i gia ình c a h ... T t c r i kh i ch n quy n quý vinh hoa lên r ng tránh gi c truy kích. H n hai ngày sau o ng m i ra n Qu ng Tr . T t c t m ngh ng i. i th n Nguy n V n T ng ã b tr n, tr l i Hu u hàng Pháp.

Theo l nh Hoàng thái h u T D , chi u 8/7/1885, t t c các quan v n võ i th n t p h p bàn nh vi c “kháng chi n”. Ý c a bà T D và các bà Chúa, m t s ình th n là mu n tr v . TTT t c m t. Hoàng Thái H u nói: “Nh ng ng i tu i già s c y u thì ánh Pháp làm sao c. em h i ch thêm v ng chân thôi”.

Tôn Th t Thuy t suy ngh r i ng ý, chia o ng thành hai oàn: Ai già y u, thi u ý chí chi n u thì theo Hoàng Thái h u tr v kinh thành. Ai mu n gi ch “Trung” v i vua thì lên Tân S .

Sáng ngày 9/7/1885, c nh chia tay au xót, buồn ngùi. Vua Hàm Nghi, i th n Tôn Th t Thuy t và m t s quan v n võ, binh lính lên ng ngay và chi u t i thì n thành Tân S .

Ba ngày sau, gi a c nh núi r ng th a th t, cây c i khô c n, nhà vua m chiêu, bu n r u và òi v Hu . Tôn Th t Thuy t nghiêm m t nói:

- B h mu n v Hu c ng c nh ng ph i... xin ngài l i cái u ây ã!

T ó, vua Hàm Nghi m i 13 tu i, ã bi t suy ngh , tr nên bình t nh. Khi TTT xin vua phê chu n t chi u k t i Pháp và kêu g i nhân dân n i d y ch ng Pháp- H ch C n V ng- Nhà vua c và phê chu n r i nói:

- Bây gi Tr m m i hi u vì sao khanh không mu n cho Tr m v Hu khi còn gi c Pháp chi m óng.

- V y, n u òi h i i vào s ng trong r ng sâu kháng chi n thì Ngài có i không?

- i âu c ng c, s ng th nào c ng c, mìn là u i gì c Pháp ra kh i t n c.

Th là hôm sau Tôn Th t Thuy t phò vua r i Tân S v t ều Qu H p sang a ph n Hà T nh v u S n, n i mà Tôn Th t Thuy t d nh t i b n doanh kháng chi n. T i ây, ngày 20/9/1885, chi u C n v ng c phát ra. Chi u C n v ng có o n vì t: “*N c ta g n ây ng u nhiên g p nhi u vì c. Tr m tu i tr n i ngôi không lúc nào không ngh t i t c ng t tr . K phái c a Tây ngang b c, m i ngày m t quá thêm. Hôm tr c, chúng t ng thêm binh thuy n n, bu c theo nh ng i u mình không th nào làm c, ta chi u l th ng ti p ãi, chúng không ch u nh n m t th gì. Ng i kinh ô náo s , s nguy hi m ngay trong ch c lát. K i th n lo vì c n c ch ngh n k làm cho n c nhà c yên, tri u ình c tr ng; cúi u tuân m nh hay ng i m t c h i, sao b ng nhìn th y ch âm m u bi n ng c a ch mà i phó tr c? Ví b ng vì c x y ra không th tránh c thì c ng còn có cái vì c nh ngày nay lo cho t t cái l i sau này, y là do th i th xui nên v y. Phàm nh ng ng i ã cùng d chia m i lo này, t ng c ng ã d bi t. Bi t thì ph i d vào công vì c, nghi n r ng d ng tóc th gi t h t gi c, nào ai là không có cái lòng nh th ? L nào không có nh ng ng i g i g m, ánh chèo, c p giáo, l n chum ?... Tr m c m ng, g p bi n c này không th h t s c gì c, ô thành b hãm, xe T giá ph i d i xa, t i mình Tr m c , th t x u h vô cùng. Nh ng ch có luân th ng quan h v i nhau, tr m quan khanh s không k l n nh , t t không b Tr m: k trí hi n m u, ng i d ng hi n s c, k giàu b cua ra giúp quân nhu, ng bào ng tr ch ch ng t gian hi m, nh th m i ph i ch ? C u nguy ch ng , m ch nguy kh n, giúp n i b c bách u không tì c gì tâm l c, ngỗ h u lòng tr i giúp thu n, chuy n lo n thành tr , chuy n nguy thành an, thu l i c b côi chính là c h i này, phứ c a tôn xã t c là phứ c a th n dân, cùng lo v i nhau thì c ng ngh v i nhau, há ch ng t t l m ? B ng lòng s ch t n ng h n lòng yêu vua, ngh lo cho nhà h n là lo cho n c, làm quan thì m n c tránh xa, i lính thì o ng l n tr n, ng i dân không bi t tr ng ngh a c u g p vì c công, k s thì cam b ch sáng i vào n i t i...ai n làm nh th ? Th ng c ng h u mà ph t c ng n ng, tri u ình s có phếp t c h n hoi, ch sau này ph i h i!...”*

V c b n n i dung c a chi u C n v ng có nh ng n i dung sau:

- + Nêu lại tình hình số bị nạn kinh thành.
- + Tờ cáo tội ác của thực dân Pháp cùng số phận bị cầm tù quan lại.
- + Chẩn đoán bệnh pháp của triều đình Huế do Pháp mới đề nghị lên.
- + Kêu gọi vận thân số phu cùng nhân dân cùng quy tụ tâm kháng chiến cùng.

Chỉ dụ Cần vương ban hành đã nhanh chóng thổi bùng mớ lửa mìn n l a kháng Pháp vận ang âm cháy trong quần chúng nhân dân và nhanh chóng bị n thành m t phong trào l n, kéo dài h n 10 n m

Có thể nói **Chiếu Cần vương thúc đẩy phong trào yêu nước chống Pháp xâm lược dâng lên sôi nổi kéo dài đến cuối thế kỷ XIX** vì:

Chiếu Cần vương thể hiện việc gắn quyền lợi của triều đình với quyền lợi của dân tộc, phục vụ dân tộc cho nên được nhân dân tích cực hưởng ứng.

Thực tế, trong khi m n l i Hàm Nghi vì t chỉ dụ Cần Vương, Tôn Thất Thuyết trong ch ng m c nào ó, dù vô tình hay h u ý, ã chú ý g n quy n l i c a nhân dân v i quy n l i c a tri u ình và c a dân t c, vì th c u c ph n công c a phái ch i n trong kinh thành Huế và s ki n vua Hàm Nghi r i b kinh thành ã có tác đ ng thúc y và c v phong trào kháng chi n c a nhân dân ta. (i v i quan l i ch i n các n i thì có m t ch ng a tôn th (tr c h không dám hành ng, lúng túng trong cách x trí tr c tình hình m i, nh t là khi h v n ang b chi ph i b i t t ng “trung quân”, ch bi t treo n t quan, v n, ho c xung vào quân i nhà Thanh ch ng Pháp, ho c ch th i hành ng...), còn i v i nhân dân thì có tác đ ng nh châm m t m i l a làm bùng cháy tinh th n yêu n c v n có, c k t l i thành m t cao trào, trong lúc n c ta ch a có m t giai c p tiên ti n, m nh nuôi d ng, phát huy nó). Nói cách khác, chỉ dụ Cần vương ã có tác ng m nh n các t ng l p v n thân s phu và nhân dân.

V n thân s phu là nh ng ng i trí th c, nh ng ng i có h c, có nhi u ng i ã t làm quan c a tri u ình phong ki n nhà Nguyễn lúc b y gi . H b chi ph i n ng n b i t t ng Nho giáo, t t ng trung quân ái qu c. i v i h , yêu n c là ph i trung thành v i nhà vua, duy trì ch c và ng c l i trung thành v i nhà vua là yêu n c. T t ng này ã chi ph i toàn b nh n th c và hành ng c a h .

Nh ng t khi th c dân Pháp xâm l c n c ta (1858) n tr c khi có chỉ dụ Cần Vương (7/1885), h luôn s ng trong tâm tr ng b n kho n, ch n tr ,

do đó, th m chí hoang mang không bi t l a ch n con ng nào gi a vua và n c.

B i lúc y, tri u ình Nguy n ng u là vua T c không còn i di n cho dân t c Vi t Nam, không dám phát ng qu n chúng nhân dân u tranh ch ng th c dân Pháp mà nhu nh c t ng b c u hàng th c dân Pháp. N u th hi n tinh th n yêu n c, không tuân l nh bãi binh, ng d y c m v khí ch ng th c dân Pháp nh Hoàng Di u, Tr ng nh, Nguy n Tri Ph ng...thì l i có t i v i nhà vua, không th hi n c t t ng trung quân.

Ng c l i, n u theo l nh vua bãi binh, u hàng th c dân Pháp c trung quân thì h l i au n tr c c nh n c m t, l i tr thành nh ng ng i có t i v i dân t c nh Lâm Duy Hi p....

Sau v ph n công kinh thành Hu th t b i, vua Hàm Nghi h chi u C n V ng, kêu g i h c m v khí ch ng th c dân Pháp giúp vua. i u ó ngay l p t c ã áp ng c t t ng trung quân ái qu c c a h , lúc này “ái qu c” m i th c s g n li n v i “trung quân”, i u mà không th có tr c ây. H hi u c lúc này, vì c c m v khí ch ng th c dân Pháp giành c l p dân t c c ng là th hi n t t ng trung quân và ng c l i trung quân là ph i ng lên ch ng Pháp.

Do ó, ngay l p t c khi chi u C n V ng ban ra, các v n thân s phu trong c n c ã h ng ng ng ra chiêu m binh s ti n hành kháng chi n. Nhi u ng i t ng cáo quan v n nay c ng ng ra t p h p binh s kh i ngh a.

Nh v y, chi u C n V ng ã áp ng c t t ng trung quân ái qu c trong b ph n l n các v n thân s phu, d n n s chuy n hoá l n trong nh n th c c a h . ó c ng là lí do gi i thích vì sao không ph i ng u nhiên mà các cu c kh i ngh a l n, tiêu bi u trong phong trào C n V ng u do các v n thân s phu tham gia lãnh o nh Ph m Bành, ình Công Tráng, Nguy n Thi n Thu t, T ng Duy Tân....

i v i qu n chúng nhân dân mà ch y u là nông dân, h không b chi ph i n ng n b i t t ng trung quân. i v i h ch có m t lòng yêu n c. M i khi có gi c ngo i xâm, h l i t phát n i d y u tranh b o v quê h ng t n c. Khi th c dân Pháp xâm l c, dù tri u ình phong ki n Nguy n có kêu g i h u tranh hay bãi binh thì h v n c th hi n tinh th n yêu n c, t phát c m v khí ch ng Pháp.

Tr c khi có chi u C n V ng, h ã t ng b t tuân l nh bãi binh c a tri u ình, th m chí ch ng l i “c tri u l n Tây”, t n i d y, t t ch c các cu c

u tranh ch ng Pháp th hi n rõ tinh th n yêu n c, tinh th n dân t c c a mình nh cu c kh i ngh a c a Tr ng nh, Nguy n Trung Tr c, ...

Khi chi u C n V ng ban ra, h c các v n thân, s phu t p h p lôi kéo h , a h ra u tranh thì qu n chúng nhân dân ã h ng ng m t cách nhi t li t v i m t tinh th n yêu n c, sáng t o... n ây, h ã có m t ng n c lãnh o và t p h p h , cho dù ó là m t ng n c phong ki n l i th i, h ã có m t ph ng h ng u tranh dù ph ng h ng ó r t mong manh.

Nh v y, chi u C n v ng ã áp ng c tinh th n yêu n c sâu s c trong qu n chúng nhân dân nên kh p n i nhân dân ã h ng ng chi u C n v ng, h ng tình, ng h và tham gia ông o, chi n u d i ng n c chính ngh a - ng n c “C n v ng”.

N u không có s tham gia tích c c c a qu n chúng nhân dân thì s không có nh ng cu c kh i ngh a l n nh kh i ngh a Ba ình, Bãi S y, c ng không có cu c kh i ngh a kéo dài nh kh i ngh a H ng Khê.

Chính s tham gia ông o c a nhân dân h ng ng chi u C n V ng ã làm nên m t phong trào C n V ng sôi n i kh p t Nam Trung b n biên gi i phía B c, bu c th c dân Pháp ph i m t t i h n 10 n m m i bình nh c Vi t Nam.

II. Di n bi n phong trào C n V ng

1. Giai đoạn 1: Từ 1885 đến 1896

H ng ng chi u C n v ng, nhi u v n thân s phu ã ng ra chiêu m ngh a binh, xây d ng c n c kháng chi n, v i ph m vi t ng i l n (t c c nam Trung B ch y dài t i biên gi i Vi t Trung, l n r ng t i biên gi i Vi t Lào), t p trung ch y u các t nh B c Kỳ và Trung Kỳ (Vì sau i u c Hác m ng và Pat nôt, Nam K tr thành x thu c a nên th c dân Pháp tr c ti p cai tr , do ó chi u C n v ng không nh h ng t i c). ây c ng là giai o n phong trào c t d i s ch huy th ng nh t c a tri u ình phong ki n.

T i Trung Kỳ: phong trào phát tri n sôi n i. Qu ng Nam: nhân dân ã n i d y d i s lãnh o c a Tr n Quang D (m t nhà Nho yêu n c), ngh a quân lên n 2 nghìn ng i. Ngoài ra còn có cu c kh i ngh a c a Nguy n Duy Hi u (1 khoa b ng, b m ã t quan) kéo dài trong 3 n m (1885-1888).

Qu ng Ngãi: m t s v n thân trong t nh nh Lê Trung ình, Nguy n T Tân ã l p ra các i h ng binh, kiên trì t p h p nhân dân ch ng Pháp nh ng cu i cùng c ng b àn áp. Bình nh: nhi u trí th c phong ki n tham gia ch ng Pháp, l n nh t là phong trào u tranh c a Mai Xuân Th ng. Ông ã t ng

em quân đánh vào tỉnh lỵ. Sau gần 2 năm chiến đấu, cuối tháng 6/1887 phong trào bị đàn áp thất bại, Mai Xuân Thưởng bị giết.

Tại trung trung Kỳ (gồm Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh): phong trào tập trung nhất là Nghệ An (nơi vua Hàm Nghi cất cờ khởi nghĩa). Hình thức là phong trào của Lê Trung, Nguyễn Phạm Tuân ở Nghệ An; Trần Đình Hài, Nguyễn Tấn Nhị ở Thanh Hóa....

Tại Bắc trung Kỳ (gồm Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh): phong trào không nổi lên cao mà còn bị kìm hãm, quy mô nhỏ. Trong đó đáng chú ý là phong trào của Lê Đình, Phan Đình Phùng, Cao Thắng ở Hà Tĩnh; của Nguyễn Xuân Ôn ở Nghệ An; của Phạm Bành và Đinh Công Tráng, của Trần Duy Tân và Cao Ích ở Thanh Hóa.

Bắc Kỳ: Nơi đây có tập trung nhiều phong trào của tầng lớp, đáng chú ý nhất là phong trào của tầng lớp vùng Tây Bắc do Nguyễn Quang Bích lãnh đạo, cụ thể là ở vùng Bắc Sơn do Nguyễn Thiện Thuật đứng đầu. Ngoài ra còn có một số cuộc khởi nghĩa khác như cuộc kháng chiến của Hoàng Đình Kinh ở vùng Lạng Sơn, Bắc Giang.....

Trong thời kỳ đầu nhìn chung phong trào đã giành được một số thắng lợi, song trước sức mạnh quân sự áp đảo của địch, các cuộc khởi nghĩa phải trải qua những thử thách và tổn thất lớn. Ba Đình thất thủ, Bắc Sơn tan tác. Phạm Bành, Đinh Công Tráng, Lê Đình hy sinh; Nguyễn Xuân Ôn bị bắt; Nguyễn Thiện Thuật phải chạy sang Trung Quốc...TTT cũng phải để vua Hàm Nghi ở lại căn cứ với hai con trai của ông để lên đường sang Trung Quốc cầu viện, mưu tính chuyện lâu dài.

Vòng vây của thực dân Pháp cứ khép dần. Tháng 11/1888, do sự phản bội của tên Trương Quang Ngọc, vua Hàm Nghi đã rơi vào tay giặc (Ngọc dù là quân Cần Vương, nhưng theo phò giá, lập nên chi viện công, nhưng tâm là phản trắc. Ngọc đã bắt tên trưởng Pháp là Mulô mua chuộc, đang tìm cách bắt sống vua Hàm Nghi dâng nộp cho Pháp).

Ngày 26/9/1888, Ngọc dâng lên 100 tên cần vương bị bắt, trong đó có cả vua Hàm Nghi trên bàn tay kẻ phản bội. Nghe tin bên ngoài, cha con quan Tổng đốc Nguyễn Thuý nhẩy ra liệng Ngọc âm mưu. Tôn Thất Thập, con út của Tôn Thất Thuyết cũng nhẩy ra cùng tên lính Mãn phóng ngòi giáo trúng ngực chết luôn. Vua Hàm Nghi cũng bị bắt ra khỏi ngục và nói:

- Mời gia đình còn hèn là mang ta nộp cho Tây.

Tr ờng Quang Ng c lúng túng thì m t tên lính M ờng ã nh y vào ô m ngang l ờng vua Hàm Nghi , gi t l y g ờm, vác vua b ỏ vào v ờng, khiêng xu ờng thuy n, ch ỏ v ờn Thu n Bài ớng s ờng Gianh.

Khi vua Hàm Nghi b ỏ t thuy n lên, tên thi u tá Pháp cho c ờ quân nh c và chúc m ờng, vua Hàm Nghi nói: “Tôi không dám nh n l i chúc, tôi ch là b y tôi c a vua Hàm Nghi hi n ờ trong r ờng”.

Viên thi u tá phân vân nghi ờng .

T ờ Thu n Bài nhà vua ỏ c a v ờ Thu n An. T i ờ ây, khâm s ờ Rheinart và các quan c ờ m t ờ i th n n chào, vua Hàm Nghi cáo b nh không ti p. Rheinart cho bi t Hoàng Thái h u ờng m, n u vua Hàm Nghi c n g p thì ông ta s n lòng. Vua Hàm Nghi nói: “Tôi thân ã tù, n ỏ c ã m t, còn dám ngh chi n cha m , anh em, ch ờ em n a...”. Nói xong, nhà vua b ỏ vào phòng riêng.

Ngày 13/1/1889, nhà vua b ỏ a b ờng tàu La Comett vào Sài Gòn r i sang thành ph ờ Alger, th ờ ô Algerie. Hàng n m, Nam tri u tr ỏ c p cho vua 25000 quan ờ sinh s ờng, và c ỏ ba n m thay ng ờ i ph c v ờ m t l n.

Th i gian n ờng n trôi i. Nhà vua b t u khuây kho ỏ chút ít n i ờ au xót c a m t ng ờ i dân m t n ỏ c, thân ph n i ờ ây, b ờng h i ho , âm nh c và m t mái m gia ình nho nh : m t ng ờ i v v i ba ỏ a con (hai gái m t trai). Tuy nhiên, ông Hoàng An Nam theo cách g i thân th ờng c a ng ờ i dân ỏ ph ờng v n luôn búi tóc, m c qu n áo VN trong su t c ỏ cu c ỏ i tha h ờng c a mình. N m 1949, vua Hàm Nghi m t t i Angiêri, th ờ 64 tu i, s ỏ tu i cao nh t trong các v ờ vua tri u Nguy n.)

Tuy nhiên, phong trào không vì tổn thất mà chấm dứt, trái lại vẫn tiếp tục và có xu hướng ngày càng đi vào chiều sâu.

Như vậy, đặc điểm nổi bật của phong trào Cần Vương trong giai đoạn 1 là phong trào được đặt dưới sự chỉ huy thống nhất của vua Hàm Nghi và Tôn Th t Thuy t, chủ yếu phát triển trên diện rộng, địa bàn chủ yếu ở vùng đồng bằng.

2. Giai đoạn 2: Từ 1888 đến 1896

Trong giai o n này, phong trào không còn s ỏ ch ỏ c a tri u ình kháng chi n. Phong trào v n ti p t c phát tri n quy t l i t, phong trào ch ờng Pháp ờng b ờng có ph n thu h p, trung tâm c a phong trào chuy n d n t ờng b ờng lên vùng r ờng núi, trung du d ỏ a vào ỏ a hình, ỏ a v t ỏ i p t c duy trì cu c kháng chi n.

th i kì này, phong trào ã quy t l i m t s ỏ cu c kh i ngh a l n, có trình ỏ t ch c cao h n, trong ó ã di n ra m t s ỏ chi n th ờng vang d i, gây

cho Pháp nhi u khó kh n. Tiêu bi u giai o n này là các cu c kh i ngh a Bãi S y (H ng Yên), kh i ngh a Ba ình và Hùng L nh (Thanh Hoá), kh i ngh a H ng Khê (Hà T nh), v i nh ng b c phát tri n m i c a phong trào.

Cu i cùng, phong trào C n V ng ch b d p t t th c s khi ti ng súng kháng chi n ã im trên r ng núi V Quang (H ng Khê- Hà T nh) vào cu i n m 1896. c i m c a phong trào giai o n này là phong trào không còn s ch o c a tri u ình, trung tâm phong trào chuy n d n t ng b ng lên vùng r ng núi, trung du, ch y u phát tri n theo chi u sâu, t p trung m t s cu c kh i ngh a l n.

III. c i m, tính ch t, nguyên nhân th t b i và ý ngh a l ch s c a phong trào C n V ng.

1. c i m c a phong trào C n V ng.

- M c tiêu: Ch ng th c dân Pháp, ch ng phong ki n u hàng, giành c l p dân t c, khôi ph c l i ch phong ki n c l p.

- Lãnh o: V n thân, s phu. M t s cu c kh i ngh a ã có nh ng ng i tài gi i xu t thân t nông dân tham gia lãnh o bên c nh các v n thân s phu, tiêu bi u là Cao Th ng bên c nh Phan ình Phùng trong cu c kh i ngh a H ng Khê, Cao i n bên c nh T ng Duy Tân trong cu c kh i ngh a Hùng L nh.

- L c l ng tham gia: V n thân, s phu yêu n c, nông dân.

- Hình th c u tranh: T t c các cu c kh i ngh a trong phong trào C n V ng u theo hình th c u tranh duy nh t là v trang b o ng. ó c ng là truy n th ng c a dân t c ta trong s nghi p u tranh b o v ch quy n c a T qu c. i u này ch ng t phong trào C n V ng ã k th a truy n th ng u tranh c a dân t c.

Các cu c kh i ngh a trong phong trào C n V ng ã t n d ng m i lo i hình c a u tranh v trang: Cu c kh i ngh a Bãi S y t n d ng a bàn r ng l n ng b ng B c B ti n hành cu c chi n tranh du kích v i c n c chính H ng Yên- H i D ng và các t nh thu c t ng n sông H ng; kh i ngh a Ba ình l i d a vào i u ki n t nhiên xây d ng h th ng phòng th kiên c ; cu c kh i ngh a H ng Khê l i l i d ng a th hi m tr c a núi r ng ánh gi c.

2. Tính ch t c a phong trào C n V ng.

ây là m t phong trào yêu n c ch ng ngo i xâm, th hi n ý chí u tranh kiên c ng b t khu t c a dân t c ta ng trên l p tr ng phong ki n

3. Nguyên nhân th t b i

* Nguyên nhân chủ yếu:

- Một tiêu chí phù hợp: Dù chính Pháp nhân một tiêu chí cùng cả nó là khôi phục phong kiến (C n V ng) ã l i th i. Khu vực C n V ng chấp nhận một phần một yếu tố của dân tộc, còn về bên kia lại quy định và chấp nhận một cách triệt yếu tố khách quan của xã hội công nghiệp và nông nghiệp sâu sắc của nhân dân muốn thoát khỏi bóc lột cách phong kiến, tiến lên một xã hội tốt đẹp hơn, nhân dân sống tốt đẹp, hạnh phúc.

Vì thế sự phân chia khu vực này, nhất là về vấn đề dân bản địa chủ yếu. Bởi quy định của pháp luật tham gia chủ yếu không có quy định thì sự phân chia không thể phát huy.

Như vậy, phong trào C n V ng là một phong trào đấu tranh để giải quyết phong kiến - một trong những ã l i th i- nên không còn sự lôi kéo, tập hợp toàn thể toàn dân tham gia đánh giặc, vì vậy nó ã không thể chuyển một cuộc kháng chiến thành một cuộc chiến tranh nhân dân, một cuộc chiến tranh toàn dân tham gia đánh giặc.

- Phong trào C n V ng diễn ra tuy mạnh mẽ, trên quy mô rộng lớn, có tính chất toàn quốc, lực lượng tham gia đông đảo gây cho Pháp nhân khó khăn song nhìn chung các cuộc kháng chiến trong phong trào C n V ng diễn ra lẻ tẻ, rời rạc, thiếu sự thống nhất về mặt chiến lược và chiến thuật, do vậy không thể chuyển một cuộc kháng chiến thành một cuộc chiến tranh nhân dân, một cuộc chiến tranh toàn dân tham gia đánh giặc. Trong khi đó, thế dân Pháp ã c n n th ng tr VN. Chính vì vậy ã tạo ra một sự bất lợi cho thế dân Pháp tập trung lực lượng đánh bại thế lực của cuộc kháng chiến riêng lẻ, đánh bại toàn bộ phong trào C n V ng.

- Những hạn chế trong phong trào C n V ng chủ yếu xây dựng sự phân chia về mặt địa lý, do vậy là vì vậy dẫn đến tranh lâu dài, làm cho thế quân lực lượng ngày càng có lợi cho ta. Vì vậy hạn chế của các cuộc kháng chiến và phong trào thiếu thống nhất, trang bị thô sơ, cách đánh chủ yếu là hoạt động du kích quy mô nhỏ lẻ, thiếu sự phối hợp, không huy động và lực lượng các trận đánh lẻ tẻ, có tính chất quy mô nhỏ.

- Lãnh đạo chủ yếu chỉ dựa vào thế lực địa phương, ít chú ý đến sự phối hợp giữa các địa phương, do vậy dẫn đến sự phân chia, lẻ tẻ, không thể phát huy được sức mạnh của phong trào.

vào th bí d bi quan chán n n, không tin vào th ng l i th m chí ã tìm n cái ch t m t cách mù quáng. Vì th , k t qu là l c l ng kh i ngh a b hao mòn, cu i cùng i t i th t b i.

=> Nh ng h n ch trên u xu t phát t b ph n lãnh o phong trào là nh ng v n thân s phu còn ch u nh h ng n ng n c a ý th c h phong ki n. Nh v y, rõ ràng phong trào C n V ng th t b i do nguyên nhân c b n là thi u m t giai c p tiên ti n s c lãnh o phong trào a ra c ng l i c u n c úng n.

* Nguyên nhân khách quan:

Th c dân Pháp ang trong th i kì phát tri n qu c ch ngh a nên r t m nh, có trình cao h n h n v ph ng ti n v khí chi n tranh

. 4. Ý ngh a l ch s c a phong trào C n V ng.

- Phong trào th hi n tinh th n yêu n c b t khu t, ý chí qu t c ng c a nhân dân ta mà ch y u là nông dân nh m th c hi n m c tiêu cao c ch ng th c dân Pháp c u nguy cho t qu c, yêu n c là chính, C n V ng ch

- S th t b i c a phong trào u do h t t ng phong ki n chi ph i. i u ó ch ng t s b t l c c a h t t ng phong ki n trong vi c gi i quy t nhi m v mà l ch s t ra. Do ó, th t b i c a phong trào ã ch m d t th i kì u tranh theo ý th c h t t ng phong ki n, ch m d t s m nh l ch s c a giai c p phong ki n trong vi c lãnh o phong trào cách m ng. T ây phong trào cách m ng c a Vi t Nam t ra yêu c u c n ph i tìm ra con ng u tranh m i có th giành c c l p dân t c, nó giúp cho nh ng ng i yêu n c Vi t Nam h ng n nh ng ánh sáng t t ng m i ti p t c th c hi n nhi m v gi i phóng dân t c. là ph .

- Tuy cu i cùng th t b i nh ng phong trào có tác d ng c v m nh m tinh th n u tranh, tinh th n yêu n c c a nhân dân ta.

Chuyên 3: Phong trào gi i phóng dân t c theo khuynh h ng dân ch t s n c a t ng l p s phu th k XX

1. Hoàn c nh:

- Phong trào u tranh v trang cu i th k XIX đ i ng n c t t ng phong ki n ã th t b i.

- Th c dân Pháp ti n hành công cu c khai thác thu c a l n I ã tác ng và a n s chuy n bi n v kinh t , xã h i VN.

- H t t ng t s n c du nh p và đ i vào VN qua nhi u con ng:

+ T ph ng Tây: t t ng cách m ng t s n Pháp v i nh ng tác ph m c a Môngtexki , Rutxô... c d ch sang ti ng Hán du nh p vào n c ta.

+ T Trung Qu c: Phong trào c i cách chính tr - v n hoá Trung Qu c g n li n v i nh ng g ng m t tiêu bi u nh Khang H u Vi, L ng Kh i Siêu, c bi t là cu c Cách m ng Tân H i (1911) bùng n và th ng l i ã tác ng m nh m n VN. Nh ng s phu yêu n c ti n b VN lúc ó ã th y c s suy tàn c a ch phong ki n châu Á và s c n thi t ph i c i cách t n c và h mong mu n c u vong t n c theo con ng duy tân c a TQ.

+ T Nh t B n: sau 30 n m ti n hành cu c Duy Tân Minh Tr , Nh t B n tr thành m t n c t b n hùng m nh.

S c ng th nh c a Nh t B n u th k XX ã làm cho các s phu VN r t khâm ph c, nh t là sau chi n công vang d i ánh b i Nga hoàng n m 1905.

H th y r ng mu n n c nhà c hùng m nh c n ph i duy tân c i cách theo t m g ng c a NB; h n n a có th nh NB giúp vì NB là n c “ ng v n, ng ch ng” v i VN ánh u i th c dân Pháp.

- Các s phu yêu n c ti n b ã ti p thu h t t ng nói trên và có s chuy n bi n m nh m v t t ng chính tr và kinh t . H ã s d ng h t t ng t s n làm v khí ch ng Pháp. Lòng yêu n c c a h không còn bám gi vào nh ng t t ng “trung quân” – trung thành v i m t ngòi vua anh minh- mà ã chuy n sang ý th c v m t ch ngh a qu c gia- dân t c, vì l i ích chung c a nhi u tri u ng bào trong c n c.

H c ng m t ni m tin vào n n quân ch chuyên ch , th y rõ s th i nát c a ch vua quan VN, b t u có ý th c v dân ch , dân quy n, mong mu n n c nhà u i k p các qu c gia v n minh trên th gi i.

Nh ng s phu yêu n c ti n b VN lúc này cho r ng, mu n ánh u i th c dân Pháp, không th ch h n ch trong kh i ngh a v trang nh phong trào C n V ng mà c n ph i k t h p nhi u bi n pháp nh : oàn k t dân t c, chu n b th c l c, v n ng giúp t bên ngoài, ti n hành phong trào c i cách xã h i sâu r ng trong qu n chúng nhân dân mà i u c t y u là ph i nâng cao dân trí, ch n h ng dân khí, làm cho ng i dân ý th c c quy n c a mình.

Chính i u này ã d n t i m t phong trào gi i phóng dân t c theo khuynh h ng dân ch t s n dĩ n ra m nh m VN u th k XX v i hai xu th : b o ng và c i cách, mà tiêu bi u là Phan B i Châu và Phan Châu Trinh.

2. Di n bi n phong trào

2.1 Phan B i Châu và xu h ng b o ng

a. Ch tr ng: Ông ch tr ng dùng u tranh v trang ch ng Pháp gi i phóng dân t c, t ch c l c l ng trong n c và tranh th s vì n tr t bên ngoài, tr c h t là Nh t B n.

b. Ho t ng:

* Tháng 5/1904: Cùng v i Nguy n Hàm và m t s ng i khác (Tr nh Hi n, Lê Võ, ng Thái Thân) thành l p H i Duy tân do C ng làm h i tr ng. H i nghi c tri u t p g m 20 ng i tham d t i nhà ông Nguy n Hàm thu c ph Th ng Bình t nh Qu ng Nam

- M c ích: nh m ánh u i th c dân Pháp, giành c l p, thành l p chính th quân ch l p hi n VN.

- Nhi m v :

+ M r ng th l c h i và thu hút nhi u h i viên, góp c nhi u h i phí.

+ Xúc ti n vì c chu n b b o ng và y m ng cách m ng phát tri n c ng nh các công vi c sau ó.

+ Chu n b xu t d ng c u ngo i vì n, xác nh ph ng châm và th o n xu t d ng.

* N m 1912: Thành l p Vi t Nam Quang ph c h i t i Qu ng Châu (TQ) do C ng làm h i tr ng, T ng lí là Phan B i Châu.

- M c ích: “ ánh u i gi c Pháp, khôi ph c n c VN, thành l p n c c ng hoà dân qu c VN”.

So v i Duy Tân h i thì ti n b h n. Vì Duy tân ch nêu gi i phóng dân t c, khôi ph c n c VN chính ph dân ch c l p, gi nói rõ thì t l p C ng hoà dân qu c VN.

ây là c quá trình chuy n bi n t t ng c a s phu yêu n c ti n b trong Duy Tân, c bi t là PBC ã ch u nh h ng sâu s c t t ng dân ch c a Tôn Trung S n (c bi t qua cách m ng Tân H i).

- Hình th c u tranh: dùng b o l c ánh Pháp, thành l p ra Quang Ph c quân và tranh th s giúp c a các chí s Trung Hoa

- T ch c: có ba b ph n chính:

+ B T ng v do C ng làm B tr ng

+ B Bình Ngh g m i bi u 3 x (m i x c ra m t ng i có tên tu i, có h c th c và danh v ng). C th : B c Kỳ là Nguy n Th ng Hi n; Trung Kỳ là Phan B i Châu; Nguy n Thành Hi n Nam Kỳ.

+ B Ch p hành: g m 10 u viên ph trách các m t: quân s , kinh t , v n h c, ban v n ng....

- Ho t ng:

+ gây tì ng vang trong n c, làm “kinh thiên ng a” và th c t nh ng bào, H i quy t nh ti n hành m t s cu c ám sát, x trí m t s tên th c dân u s và tay sai c l c c a chúng.

+ H i ã c ng i bí m t mang t c n v n c tr kh nh ng tên u s , k c toàn quy n Xarô (11/1912) nh ng không thành công mà ch h sát c Tu n ph Nguy n Duy Hàn t i th xã Thái Bình và hai tên trung tá Pháp tr c Khách s n Hà N i (1913).

+ Trong n m 1913, H i liên ti p phái nhi u nhóm Quang ph c quân i d c ng s t Vân Nam, ánh vào các n binh c a Pháp Tà Lùng (Cao B ng), Bình Liêu (ông Tri u)... nh ng ch thu c k t qu r t h n ch . Sau ó, l c l ng c a Quang ph c quân b s t m khá l n và b th c dân Pháp t ng c ng kh ng b àn áp. Sau ó, VN Quang Ph c h i không còn ho t ng gì, Phan B i Châu và C ng c ng b k t án t hình v ng m t. Ngày 24/12/1913, Phan B i Châu b b t và b giam nhà tù Qu ng ông (Trung Qu c).

c. Nh n xét:

- Nguyên nhân th t b i:

+ Ch a xác nh c k thù c a cách m ng, l c l ng c a cách m ng là qu n chúng nhân dân.

+ Ph ng pháp cách m ng không phù h p, còn có nhi u h n ch b i cách m ng qu n chúng không ph i là ám sát cá nhân.

+ Nh ng ho t ng c a h i không có c s phong trào cách m ng trong n c, mà l i d a vào ch y u bên ngoài nên không t o thành phong trào r ng l n trong n c.

+ Ch tr ng d a vào Nh t ánh Pháp ch ng t Phan B i Châu không nh n rõ b n ch t c a ch ngh a qu c, không khác gì “ u i h c a tr c r c beo c a sau”

- Ý ngh a:

+ ng l i b o ng c a Phan B i Châu i úng xu th phát tri n c a l ch s , phù h p v i truy n th ng u tranh v trang c a dân t c, góp ph n phát ng m nh m tinh th n yêu n c c a nhân dân ta.

+ Phong trào ông Du ã l i nhi u bài h c quý báu cho phong trào cách m ng v sau:

. Ch tr ng b o ng là úng nh ng t t ng c u vi n là sai, ch a hi u rõ b n ch t c a qu c Nh t

. C u n c giành c l p dân t c ph i d a vào s c mình là chính không c l i trông ch vào bên ngoài, c n ph i xây d ng th c l c trong n c, trên c s th c l c mà tranh th s h tr qu c t chân chính.

+ Tên tu i c a c Phan mãi mãi s ng trong tâm trí ng i VN

2.2 Phan Châu Trinh và xu h ng c i cách

a. Ch tr ng: Ông ch tr ng u tranh ôn hoà, dùng nh ng c i cách v kinh t , v n hoá, xã h i m mang dân trí, t c ng dân t c, làm cho dân giàu n c m nh bu c th c dân Pháp ph i trao tr c l p. Ông ch tr ng d a vào Pháp - n c v n minh ti n b giúp ta ánh ch quân ch , b n quan l i th i nát, phát tri n v m i m t khi dân ta ã giàu, n c ta ã m nh, v n minh ti n b thì s ánh u i Pháp giành c l p.

Ông ph n i ch tr ng b o ng c a PBC, ông cho r ng “b o ng là t c t ” và c u ngo i là ngu.

Ông cho r ng, nhi m v c p bách là ph i

- “**ch n dân khĩ**”: th c t nh tình th n t l c t c ng c a nhân dân ta, m i ng i dân u giác ng quy n l i c a mình gi i thoát c n c c chuyên ch

- “**khai dân trí**”: b l i h c Nho h c và m tr ng d y ch qu c ng , ki n th c khoa h c th c d ng, bài tr các h t c.

- “**H u dân sinh**”: phát tri n kinh t , cho khai hoang làm v n, s n xu t hàng hoá....

Ông yêu c u chính quy n thu c a ph i s a i chính sách chính tr hi n hành có th giúp cho nhân dân VN ti n lên con ng v n minh. Ông cao ph ng châm “t l c khai hoá” và v n ng nh ng ng i cùng trí h ng th c t nh dân chúng, tuy n truy n t t ng dân quy n. Ông cho r ng n u làm c nh v y thì “ch s ng i Pháp b n c Nam mà i, ai còn toan m u vi c ch ng c n a...”.

b. Ho t ng:

- T 1906 – 1908: Ông cùng v i m t s s phu ti n b nh Hu nh Thúc Kháng, Tr n Quý Cáp, Lê V n Huân, Ngô c K , Nguy n ình Kiên th c hi n cu c v n ng c i cách Duy Tân Trung Kì trên nhi u ph ng đi n và nhi u hình th c phong phú.

+ V kinh t : M nh d n chuy n t kinh t t nhiên sang kinh t công th ng nghi p, c ng thành l p h i kinh doanh (h i buôn), nh t là các hi u buôn hàng n i hoá, phát tri n ngh th công, làm v n.

Theo l i hô hào c a các s phu c i cách, Qu ng Nam là n i trung tâm c a phong trào Duy tân ã xu t hi n các hi u buôn nh Qu ng Nam hi p th ng công ti do Nguy n Quy n, Hoàng T ng Bí qu n lí. Ngh An, Ngô c K l p ra Tri u D ng th ng quán. Phan Thi t có công ti Liên Thành n i ti ng chuyên kinh doanh n c m m.

Ngay t i quê, Phan Châu Trinh ã thành l p “nông h i”, chuyên vi c san i tr ng qu , d t v i may qu n áo.... + V giáo d c: Chú ý m tr ng theo ki u m i nâng cao dân trí. N i dung d y h c là các môn h c m i, thay th cho T th Ng kinh c a Nho h c x a kia.

Riêng Qu ng Nam có 4 tr ng l n là Diên Phong, Ph c Bình, Phú Lâm và Qu ng Ph c, m i tr ng trung bình có t 70 n 80 h c sinh, tr ng ông nh t có t i 200 h c sinh.

+ V v n hoá: th c hi n cu c v n ng i m i “phong hoá”, c i cách l i s ng, xoá b các phong t c l c h u, th c hi n i s ng m i, kh i d y và b i d ng truy n th ng, ni m t hào dân t c.

ây là cu c v n ng dân chúng t b l i n m c c h c a gi i s phu, quan l i, nh m c áo lam, eo bài ngà... ng th i cũng là m t cu c v n ng n m c Âu hoá, r ti n mà ti n d ng v i các ki u qu n áo may b ng v i n i.

Thay i phong t c nh kêu g i nhân dân r ng tr ng, c t tóc ng n, m c qu n áo c c cho g n gàng...

Phen này c t tóc i tu,

T ng kinh c l p chùa Duy Tân...

(Nguy n Quy n).

Nh ng thói mê tín, d oan, nh ng h t c phong ki n xôi th t, ma chay, c ng b lên án m nh m n ch quá khích, nh gi i tán àn cúng l , u i th y cúng, qu ng t ng Ph t, bài v th n xu ng sông.

Khi phong trào lên cao, có n i ã xu t hi n nh ng hành ng c ng b c, nh c t búi tóc, xé v t áo dài c a ng i i ng, xé áo lam, v t bài ngà c a b n quan l i....

- Phan Châu Trinh còn tham gia m t s ho t ng c a tr ng ông Kinh ngh a th c.

Cùng v i nh ng ho t ng c a Phan B i Châu và Phan Châu Trinh còn có phong trào ông Kinh ngh a th c. nh h ng c a ông Kinh ngh a th c r t m nh, lôi cu n ng i h c ngày càng ông. Th c dân r t lo s nên chúng b t óng c a tr ng, t ch thu sách báo, b t h u h t các giáo viên. ông Kinh ngh a th c tuy ho t ng ng n ng i nh ng ã góp ph n th c t nh qu n chúng.

3. Nh n xét chung v phong trào

- Nhìn chung các phong trào trên ây tuy có s khác nhau v ph ng pháp nh ng u chung m t c i ngu n là ch ngh a yêu n c, u nh m m c tiêu c u n c và u ch u s chi ph i c a

- S th t b i c a phong trào này b c u cho th y con ng gi i phóng dân t c d i ng n c t t ng t s n là không thành công. t t ng t s n.

- M c dù th t b i nh ng phong trào có tác d ng c v m nh m tinh th n yêu n c c a nhân ta và chu n b nh ng i u ki n cho phong trào u tranh m i sau này.

II. Ph ng pháp ôn t p

Trên c s n i dung ki n th c h c sinh ã c l nh h i, giáo viên ra k ho ch và ph ng pháp ôn t p phù h p h c sinh h th ng hóa nh ng ki n th c ã h c, rèn luy n các k n ng làm bài thi cho h c sinh, phát huy tính t h c, sáng t o và t duy c a h c sinh trong quá trình ôn t p. V i 3 chuyên trên, giáo viên có th ra nh ng d ng bài t p, nh ng câu h i luy n t p các em t làm, gi i quy t v n , sau ó giáo viên ch m, s a bài cho các em.

V i nh ng chuyên trên, giáo viên có th ra nh ng d ng bài t p và câu h i luy n t p nh sau:

1. L p b ng th hi n thái ch ng Pháp c a vua quan tri u ình nhà Nguy n và nhân dân t 1858 n 1873.

2. Trình bày và rút ra nh n xét v công cu c ch ng Pháp xâm l c c a vua quan tri u ình nhà Nguy n và nhân dân t 1858 n 1884.

3. Khi th c dân Pháp xâm l c “Nam Kỳ l c t nh”, tri u ình nhà Nguy n và nhân dân Nam Kỳ có ph n ng khác nhau. S khác nhau ó th hi n nh th nào? Vì sao?

4. T nh ng ki n th c l ch s ã h c, em hãy nêu nh n xét c a mình v c i m phong trào yêu n c và gi i phóng dân t c Vi t Nam t gi a th k XIX n h t chi n tranh th gi i.

5. L p b ng th ng kê các cu c kh i ngh a tiêu bi u trong phong trào C n V ng cu i th k XIX và phân tích tính ch t c a phong trào.

6. So sánh nh ng i m gi ng và khách nhau c a các cu c kh i ngh a trong phong trào C n V ng.

7. Vì sao nói kh i ngh a H ng Khê (1885 – 1895) c coi là tiêu bi u nh t c a phong trào C n V ng?

8. Dân t c và dân ch là hai nhi m v c b n c a cách m ng Vi t Nam. Em hãy cho bi t b i c nh xu t hi n và ph ng cách gi i quy t hai nhi m v này trong 20 n m u th k XX.

9. Trên c s phong trào dân t c – dân ch Vi t Nam nh ng n m u th k XX, hãy ánh giá vai trò c a phong trào này i v i s phát tri n c a l ch s dân t c u th k XX?

10. Cu c v n ng gi i phóng dân t c u th k XX có gì m i, khác v i phong trào C n V ng ch ng Pháp cu i th XIX?

11. L p b ng so sánh: b i c nh l ch s , m c tiêu u tranh, t ng l p lãnh o, l c l ng tham gia, phong trào tiêu bi u, k t qu và ý ngh a gi a phong trào C n V ng ch ng Pháp cu i th k XIX v i cu c v n ng gi i phóng dân t c u th k XX.

C. K TLU N

Nh ng chuyên chúng tôi ã c p trên là nh ng n i dung r t c b n và c n thi t, quan tr ng khi gi ng d y và ôn t p cho h c sinh gi i ph n n i dung l ch s Vi t Nam t n m 1858 n n m 1918. Các chuyên không ch d ng l i nh ng ki n th c c b n mà còn gi i quy t nh ng v n nâng cao, v n khó liên quan n ph m vi c a các chuyên . Tuy nhiên, ó ch là nh ng suy ngh ch quan c a chúng tôi, r t mong nh n c s óng góp ý ki n c a các ng nghi p./.

Chuyên

H I TH O KHOA H C

**L a ch n v n d y và ph ng pháp ôn t p cho
h c sinh gi i qu c gia khi gi ng d y giai o n l ch s
Vi t Nam 1919-1930**

H và tên: V Th Thu H ng

Môn: L ch s

n v : THPT Chuyên B c Ninh

Tháng 8-2013

A. T V N

Trong n i dung ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia thì ph n l ch s Vi t Nam giai o n 1919 - 1930 là ph n m u c a th i kì l ch s Vi t Nam hi n i, v i nh ng n i dung h t s c c b n, có liên quan m t cách sâu s c t i nh ng n i dung c a giai o n ti p theo. ây là giai o n l ch s đi n ra cu c u tranh và th ng nh t c a các khuynh h ng cách m ng, d n n s ra i c a m t chính ng c ng s n duy nh t Vi t Nam: ng c ng s n Vi t Nam (2/1930). Vì th , vì c ôn t p t t giai o n l ch s Vi t Nam 1919 – 1930 s t o i u ki n cho h c sinh có c s ki n th c m u v ng ch c các em d dàng h n khi tìm hi u ki n th c ph n sau, nh t là giai o n l ch s 1930 - 1945.

Trên th c t , khi gi ng d y l ch s Vi t Nam giai o n này, m t s giáo viên tr s g p nhi u khó kh n, do n i dung r t ph c t p, nhi u khái ni m m i hình thành và d sa vào vi c "làm r i" v n . N u không x lý khéo các v n l ch s giai o n này, có th nh h ng không nh n vi c nh n th c l ch s c ng nh cách nhìn nh n ánh giá v n l ch s c a h c sinh.

Vì th , tham gia vào vi c vi t chuyên c a h i th o n m nay, tôi m nh d n a ra m t vài kinh nghi m mang tính ch quan c a mình v vi c "L a ch n v n d y và ph ng pháp ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia khi gi ng d y giai o n l ch s Vi t Nam 1919-1930" nh m chia x kinh nghi m và l nh h i thêm nh ng ý ki n óng góp c a các th y cô, các anh ch , em, các b n ng nghi p giúp tôi hoàn thi n h n trong công tác gi ng d y và b i d ng h c sinh gi i qu c gia giai o n l ch s này.

Chuyên g m 2 ph n chính:

Ph n 1. L a ch n v n d y cho h c sinh gi i qu c gia ph n l ch s Vi t Nam giai o n 1919-1930.

Ph n 2. Ph ng pháp ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia ph n l ch s Vi t Nam giai o n 1919-1930

B. NỘI DUNG

I. Lựa chọn nội dung học sinh giỏi quốc gia giai đoạn lịch sử Việt Nam 1919-1930:

Khi lựa chọn nội dung học sinh giỏi quốc gia, chúng tôi thường chia làm 2 phần: Nội dung kiến thức cơ bản và nội dung kiến thức nâng cao. Có thể trong giai đoạn lịch sử Việt Nam 1919-1930 chúng tôi lựa chọn những nội dung sau:

Nội dung kiến thức cơ bản:

Vấn đề 1: *Những chuyển biến mới về kinh tế và xã hội Việt Nam sau chiến tranh thế giới thứ nhất.*

1. Chiến tranh khai thác thuộc địa lần thứ 2 của Thực dân Pháp Việt Nam 1919-1929.

2. Những chuyển biến mới về kinh tế và giai cấp xã hội Việt Nam.

Vấn đề 2: *Phong trào dân tộc dân chủ Việt Nam từ 1919 đến 1930.*

1. Những chuyển biến của tình hình thế giới sau chiến tranh thế giới thứ nhất và tác động của nó đến Việt Nam.

2. Phong trào yêu nước theo khuynh hướng dân chủ tư sản Việt Nam từ sau chiến tranh thế giới thứ nhất đến năm 1930.

3. Phong trào công nhân Việt Nam từ sau chiến tranh thế giới thứ nhất đến trước khi thành lập Đảng.

Vấn đề 3: *Nguyễn Ái Quốc và quá trình truyền bá chủ nghĩa Mác - Lênin vào nước, chuyển biến về tư tưởng chính trị và tổ chức cho sự ra đời của chính đảng cộng sản Việt Nam (1919- 1929).*

V n 4: Nh ng t ch c yêu n c cách m ng Vi t Nam t 1919 n tr c n m 1930.

V n 5: ng c ng s n Vi t Nam ra i

1. S xu t hi n các t ch c c ng s n vi t Nam n m 1929.
2. H i ngh thành l p ng c ng s n Vi t Nam .
3. C ng l nh chính tr u tiên c a ng c ng s n Vi t Nam.
4. Ý ngh a l ch s c a vi c ng c ng s n Vi t Nam ra i.

N i dung ki n th c nâng cao:

1. S chuy n bi n c a các giai c p trong xã h i Vi t Nam qua các th i kì.
2. S chuy n bi n trong các phong trào yêu n c theo khuynh h ng dân ch t s n, phong trào công nhân Vi t Nam t sau chi n tranh th gi i th nh t n tr c thành l p ng. V trí c a các phong trào ó i v i s ra i c a ng c ng s n Vi t Nam.
3. Nguy n Ái Qu c và quá trình truy n bá Ch ngh a Mác-Lênin v n c. Vai trò c a Ng i i v i s ra i c a ng c ng s n Vi t Nam.
4. S k th p các nhân t c u thành nên ng c ng s n Vi t Nam.
5. Tính úng n và sáng t o c a Chính c ng, Sách l c v n t t do Nguy n Ái Qu c so n th o và thông qua t i h i ngh thành l p ng.
6. Ý ngh a l ch s c a vi c ng c ng s n Vi t Nam ra i.

II. Ph ng pháp ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia giai o n l ch s Vi t Nam 1919-1930.

1. Vi c ôn t p cho h c sinh gi i qu c gia c a chúng tôi th ng tr i qua các b c sau ây:

- Tr c tiên, giáo viên giúp các em tìm hi u ki n th c khái quát và c b n theo sách giáo khoa. ây là n i dung ki n th c không th thay i,

hay ó là "ph n c ng" c a n i dung ki n th c c n cung c p cho các em tr c khi i sâu khai thác các v n l ch s .

- B c 2: Giáo viên và h c sinh i tìm hi u và khai thác các v n l ch s , bao g m ki n th c c b n và nâng cao nh ã nêu ph n I. Trong giai o n này, chúng tôi áp d ng ph ng pháp d y h c nêu v n . Chúng tôi th ng a ra các v n l ch s , yêu c u các em t p trung khai thác l n l t m t v n nào ó, sau ó các em phân nhóm t trình bày ý t ng c a mình, nêu th c m c c a mình, r i giáo viên m i ch t l i và cung c p ki n th c cho h c sinh.

- B c 3: Giáo viên th c hi n vi c ki m tra ánh giá h c sinh, rút kinh nghi m và rèn cách làm bài thi, cách trình bày v n l ch s ...

2. Các d ng câu h i th ng g p và h ng d n h c sinh cách tr l i nh ng câu h i ó.

Theo tôi, trong giai o n l ch s Vi t Nam 1919-1930 th ng có các d ng câu h i sau:

D ng 1: Câu h i li t kê ki n th c.

- Ví d :

Câu 1. B ng nh ng d n ch ng c th , anh(ch) hãy nêu rõ nh ng chuy n bi n v kinh t xã h i Vi t Nam t sau chi n tranh th gi i th nh t n cu i nh ng n m 20 c a th k XX ?

Câu 2. Trình bày s phát tri n c a phong trào công nhân t sau chi n tranh th gi i th nh t n tr c khi thành l p ng? V trí c a phong trào công nhân i v i s ra i c a ng c ng s n Vi t Nam?

Câu 3. B ng các s ki n l ch s , anh (ch) hãy trình bày quá trình chu n b v t t ng chính tr và t ch c c a Nguy n Ái Qu c cho s ra i l chính ng c ng s n Vi t Nam?

- i v i h c sinh gi i thì dù là câu h i thu c đ ng li t kê ki n th c nh ng v n c n t duy cao, s ch n l c tinh t và chính xác s ki n, bám sát yêu c u câu h i.

D ng 2: Câu h i so sánh và rút ra nh n xét.

- Ví d :

Câu 1. L p b ng so sánh m c ích, n i dung, h qu c a cu c khai thác thu c a l n th 2 (1919 - 1929) v i cu c khai thác thu c a l n th 1 (1896 - 1914) c a th c dân Pháp Vi t Nam, t ó tìm ra nh ng i m m i trong cu c khai thác thu c a l n 2 ?

Câu 2. So sánh s gi ng và khác nhau gi a Lu n c ng chính tr c a Tr n Phú (10/1930) v i Chính c ng sách l c v n t t do Nguy n Ái Qu c so n th o (2/1930). T ó làm rõ tính úng n và sáng t o c a Chính c ng?

- Lo i câu h i này, h c sinh có th l p b ng so sánh t ng m t c a v n . Nh ng ph n quan tr ng là v i c rút ra nh n xét, nh n nh c a b n thân c ng nh l p lu n ch t ch v s gi ng và khác nhau ó. làm t t câu h i này, h c sinh c n nh ki n th c c b n ch c, có nh n th c l ch s sâu s c, hi u bi t r ng. Trình bày ng n g n, thoát ý.

D ng 3: Câu h i nguyên nhân.

- Ví d :

Câu 1. Vì sao, ngay sau khi chi n tranh th gi i th nh t k t thúc, th c dân Pháp b t tay ngay vào công cu c khai thác thu c a l n th 2 (1919-1929) Vi t Nam? Cu c khai thác ó ã di n ra nh th nào?

Câu 2. Vì sao nói, Cu c u tranh c a công nhân Ba Son (8/1925) là m c ánh d u b c phát tri n m i c a phong trào công nhân Vi t Nam?

Câu 3. T s phân hoá c a H i Vi t Nam cách m ng Thanh niên và Tân Vi t cách m ng ng, s tan dã c a Vi t Nam Qu c dân ng, em hãy tìm ra nguyên nhân chung d n n nh ng hi n t ng ó?

-Nh ng câu h i d ng này th ng xoáy sâu vào l i m nh ng ki n th c tr l i l i r tr ng nên òi h i h c sinh ph i có ki n th c l ch s v ng, sâu s c, tinh t . Cách trình bày ng n g n, sát v i yêu c u c a , tránh hi n t ng tr l i c t ng n ho c l i lan man dài dòng.

D ng 4: Câu h i phân tích và ch ng minh.

- Ví d :

Câu 1. Phân tích thái chính tr và kh n ng c a các giai c p trong xã h i Vi t Nam sau chi n tranh th gi i th nh t? T ó anh(ch) hãy ch ng minh giai c p công nhân là giai c p duy nh t có kh n ng n m quy n lãnh o cách m ng Vi t Nam?

Câu 2. B ng nh ng s ki n l ch s có ch n l c, anh(ch) hãy phân tích vai trò c a Nguy n Ái Qu c i v i s ra i c a ng c ng s n Vi t Nam ?

Câu 3. B ng nh ng d n ch ng c th , hãy ch ng minh r ng ng c ng s n Vi t Nam ra i n m 1930 là k t qu t t y u c a cu c u tranh dân t c và giai c p Vi t Nam trong th i i m i, là s n ph m c a s k t h p gi a ch ngh a Mác-Lênin v i phong trào công nhân và phong trào yêu n c trong nh ng n m 20 c a th k XX ?

- ây là d ng câu h i khó, yêu c u h c sinh ph i h th ng hoá c ki n th c, xác nh úng yêu c u câu h i và ph i c rèn cách vi t bài t t, tránh r i vào tình tr ng sa à phân tích, ch ng minh r m rà ho c xác nh không úng yêu c u d n n l c .

D ng 5: Câu h i th hi n m i liên quan ch ng chéo: M i liên quan gi a l ch s th gi i v i l ch s Vi t Nam, gi a giai o n sau v i giai o n l ch s tr c và ng c l i.

- Ví d :

Câu 1. Trình bày nh ng chuy n bi n m i c a tình hình th gi i sau chi n tranh th gi i th nh t? Nh ng chuy n bi n ó có tác ng n phong trào cách m ng Vi t Nam nh th nào?

Câu 2. Khi ánh giá v s ra i c a ng c ng s n Vi t Nam, các ý ki n u nh t trí cho r ng, ó là "b c ngo t v i' trong ti n trình cách m ng Vi t Nam. Anh (ch) có nh t trí v i ý ki n ó không?

Hãy ch ng minh i u ó?

Câu 3. Hãy phân tích nét c áo trong quá trình tìm ng c u n c và truy n bá ch ng h a Mác - Lênin v n c c a Nguy n ái Qu c?

- D ng câu h i này, yêu c u h c sinh ph i hi u úng yêu c u c a , n m ki n th c m t cách sâu s c, bi t cách liên h , i chi u, so sánh. ây là d ng câu h i có yêu c u cao i v i h c sinh.

D ng 6. M t s câu h i tình hu ng.

- Ví d :

Câu 1. Khi nói v s ra i c a ng c ng s n Vi t Nam, sách "l ch s ng c ng s n Vi t Nam" (s th o t p 1 - trang 102, NXB s th t, 1981) ã vi t: "Sau 10 n m chu n b y v các m t chính tr t t ng và t ch c, ng ... ã ra i trong l i u ki n hoàn toàn chín mu i, b c vào lãnh o cao trào cách m ng trong c n c".

B ng các s ki n l ch s có ch n l c, em hãy trình bày quá trình chu n b c a Nguy n ái Qu c v t t ng chính tr , t ch c và nh ng i u ki n chín mu i cho vi c thành l p ng ta?

Câu 2. Ngh quy t UNESCO v k ni m 100 n m ngày sinh c a Ch t ch H Chí Minh có o n vi t: "Ng i là m t bi u t ng ki t xu t v quy t tâm c a c m t dân t c, ã c ng hi n tr n i cho s nghi p gi i phóng dân t c c a nhân dân Vi t Nam..."

1. Trên c s trình bày nh ng nét chính v cu c i ho t ng cách m ng c a H Chí Minh t n m 1911 n n m 1969, anh(ch) hãy:

- Nêu nh ng công lao to l n c a Ng i i v i dân t c.

- Rút ra nh ng ph m ch t tiêu bi u c a anh hùng dân t c h Chí Minh và gi i thích ngu n g c c a nh ng ph m ch t ó.

2. T ó anh(ch) hãy phát bi u suy ngh c a mình v s ánh giá c a UNESCO i v i ch t ch H Chí Minh.

Câu 3.

a. Vi t l i tên s ki n v i th i gian t ng ng các s ki n sau:

- Nguy n Ái Qu c thành l p H i Vi t Nam cách m ng Thanh niên

- Thành l p ông D ng C ng S n ng

- ông D ng C ng S n Liên oàn gia nh p ng c ng s n Vi t Nam

- Nguy n Ái Qu c tham d i h i Tua và tham gia sáng l p ng c ng s n Pháp.

- Thành l p ng c ng s n Vi t Nam

- Tân Vi t Cách M ng ng ra i

- Thành l p chi b ng u tiên t i s nhà 5D Hàm Long Hà n i

- Thành l p An Nam C ng S n ng

b. Ch n ra và gi i thích 2 s ki n quan tr ng nh t, có ý ngh a quy t nh trong vi c chu n b t i n n thành l p ng c ng s n Vi t Nam.

Câu 4. Sau ây là o n v i t v lí do và n i dung c a H i ngh thành l p ng c ng s n Vi t Nam (1930)

“S ra i c a ba t ch c c ng s n lúc b y gi là m t xu th t t y u c a cách m ng Vi t Nam. Nh ng trong m t n c có ba t ch c c ng s n ho t ng riêng r , công kích l n nhau, nên có nguy c d n n s chia r

l n. Tr c tình hình ó, Qu c t c ng s n ã giao cho Bác H ch u trách nhi m th ng nh t các l c l ng c ng s n Vi t Nam thành l p m t ng c ng s n duy nh t.

T ngày 3 n ngày 7/2/1930, H i ngh h p nh t các t ch c c ng s n ã h p C u Long (H ng C ng). Bác H thay m t Qu c t C ng s n ch trì H i ngh . Tham gia H i ngh có i bi u c a ba t ch c c ng s n. H i ngh ã nh t trí tán thành th ng nh t các t ch c c ng s n thành l p m t ng c ng s n duy nh t l y tên là ng C ng S n ông D ng, thông qua C ng l nh chính tr u tiên do Bác H kh i th o. H i ngh có ý ngh a nh m t i h i thành l p ng...”

o n vi t trên có nh ng chi ti t nào sai, hãy s a l i nh ng chi ti t sai cho úng?

- D ng câu h i trên h c sinh ít g p trong l i ra m y n m g n ây. Nh ng h c sinh c n tham kh o rên luy n cách xác nh úng yêu c u c a và xác nh úng h ng làm bài.

3. M t s cách giúp h c sinh d nh ki n th c ph n l ch s Vi t Nam giai o n 1919-1930.

- Nh theo trình t th i gian ho c theo các v n l ch s .
- L p b ng th ng kê ki n th c c b n.

Ví d :

+ L p b ng v cu c khai thác thu c a c a th c dân Pháp Vi t Nam l n th 1 (1897 - 1914) và l n 2 (1919 - 1929).

N i dung	Cu c khai thác l n 1	Cu c khai thác l n 2
1. Th i gian	1897 - 1914 (18 n m)	1919 - 1929 (10 n m)
2. V n u	Kho ng 514 tri u Fr ng	Ch tính t 1924-1929: 4 t

t		Fr ng
3. L nh v c khai thác ch y u	<ul style="list-style-type: none"> - Khai m - Giao thông v n t i 	<ul style="list-style-type: none"> - Khai m và phát tri n công nghi p nh - Kinh doanh nông nghi p - c quy n tài chính, th ng m i - Giao thông v n t i.
4. H u qu	<ul style="list-style-type: none"> - Tài nguyên thiên nhiên c n ki t, i s ng nhân dân ói kh - Xã h i xu t hi n m t s giai c p, t ng l p m i: giai c p công nhân, t ng l p t s n và ti u t s n 	<ul style="list-style-type: none"> - N c ta có s du nh p nh ng y u t kinh t t b n ch ngh a. B m t kinh t có thay i nh ng mang tính c c b . - V c b n, n c ta v n là n c có n n kinh t phong ki n, ngày càng l c h u, m t cân i và l thu c hoàn toàn vào kinh t n c Pháp. - Xã h i b phân hoá sâu s c. Mâu thu n dân t c và giai c p ngày càng gay g t.

+L p b ng v phong trào u tranh c a công nhân t 1919 -1929.

Th i gian	Phong trào u tranh	Nh n xét
Giai o n 1919- 1925	- N m 1920 công nhân Sài gòn - Ch L n thành l p công h i do Tôn c Th ng	- M c tiêu u tranh n ng v kinh t , ch a có t ch c và lãnh o. Vì th , phong trào

	<p>ng u.</p> <ul style="list-style-type: none"> - N m 1922 công nhân viên ch c B c Kỳ u tranh òi ngh ngày ch nh t có l ng. - N m 1924 công nhân các nhà máy d t Nam nh, xây sát H i D ng, R u Hà N i u tranh òi t ng l ng... - 8/1925 công nhân th máy x ng Ba Son (Sài Gòn) bãi công ng n c n tàu chi n Pháp ch lính sang àn áp phong trào u tranh cách m ng c a nhân dân Trung Qu c. 	<p>công nhân th i kì này mang tính t phát.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Riêng cu c bãi công c a công nhân Ba Son (8/1925) ánh d u b c ti n m i c a phong trào công nhân Vi t Nam, chuy n t u tranh t phát sang t giác.
Gia o n 1926- 1929	<ul style="list-style-type: none"> - T 1926-1927, n c ta liên ti p n ra các cu c bãi công c a công nhân viên ch c, h c sinh. Tiêu bi u là cu c bãi công nhân c a 1000 công nhân n i n cao su Cam Tiêm, n i n cao su Phú Ri ng... - T 1928 - 1929 có 40 cu c u tranh n ra trong toàn qu c, tiêu bi u là phong trào công nhân nhà máy xi m ng H i Phòng, nhà máy diêm c a B n Thu , công nhân Ba Son 	<ul style="list-style-type: none"> - Các phong trào u tranh mang tính ch t chính tr , b c u liên k t nhi u ngành, nhi u a ph ng. - Các cu c u tranh có t ch c và lãnh o, ph i h p ch t ch . - Kh u hi u u tranh c nâng cao, ngoài òi quy n l i kinh t thì h còn u tranh òi quy n l i chính tr . <p>=> Ch ng t giai c p công nhân ã tr ng thành và phong trào công nhân mang</p>

(Sài Gòn)... H òi t ng l ng, òi Pháp thi hành lu t lao ng...	tính t giác.
--	--------------

Ngoài ra, giáo viên còn h ãng d ãn h c sinh l p b ng v phong trào
u tranh c a giai c p ti u t s n và t s n dân t c Vi t Nam t n m
1919 ãn n m 1926; L p b ng th ng kê các t ch c yêu n c và cách
m ng t n m 1919 ãn tr c khi ãng c ãng s n Vi t Nam ra i; L p
b ng nêu n i dung c a b n Chính c ãng, Sách l c v n t t c a Nguy n Ái
Qu c và Lu n c ãng chính tr c a Tr n Phú.v.v..

- S ã hoá ki n th c: Giáo viên giúp h c sinh l p m t s s ã th
hi n n i dung ki n th c c ã b n và khái quát cho ã nh . Ví d : S ã v
tác ãng c a Ch ãnh a Mác-Lênin t i phong trào dân t c dân ch ãn c
ta nh ãng n m 20 c a th k XX. S ã v các t ch c yêu n c và cách
m ng Vi t Nam t n m 1920 ãn khi thành l p ãng c ãng s n Vi t
Nam...

- H c sinh s ã ãng l quy n s ã con, ghi nh ãng s ã ki n l ch s ã theo
th i gian ho c theo ch ã , khoanh tròn nh ãng s ã ki n l ãn trong ãng
ch y l ch s ã .

C. K T LU N

Trên ây là m t vài kinh nghi m mang tính ch ã quan c a tôi v ãn i
dung và ph ãng pháp ãy h c sinh gi i qu c gia khi tìm hi u v giai o ãn
l ch s Vi t Nam 1919-1930. Hi v ãng chuyên c a tôi em l i ít nhi u
h u ích cho các ãng nghi p trong công vi c c a mình.

Tôi là m t giáo viên ch a có nhi u kinh nghi m trong công tác b i
d ng i tuy n qu c gia, vì v y tôi r t mong c s óng góp ý ki n
c a ng nghi p các tr ng Chuyên tham gia h i th o giúp tôi ngày
càng hoàn thi n chuyên môn c a mình.

Tôi xin chân thành c m n!

THAM LUẬN L CH S :

***PHÂN TÍCH VÀ TƯ KIẾN Y SINH KHUYNH HƯỚNG CỘNG C
DÂN CH T S N VI T NAM Đ TH K XX KHI GI NG D Y L CH S
VI T NAM GIAI Đ N 1858 - 1918***

Ng i th c hi n : V Hà Ph ng

Tr ng THPT chuyên Tr n Phú - H i Phòng

A. M U

1. Lí do chọn tài

Cu c v n ng yêu n c theo khuynh h ng dân ch t s n¹ nh ng n m u th k XX là m t trong nh ng v n l n c a l ch s Vi t Nam. V n này ã c gi i nghiên c u t ra t lâu nh l i c a Henri Brunschwig – nhà nghiên c u l ch s , tác gi c a cu n *Công cu c khai thác thu c a c a Pháp* ã nêu t cu i th p niên 40 c a th k XX khi c p n các phong trào và con ng c u n c Vi t Nam : « Ngày nay ch a th có c m t s nghiên c u khách quan v s i l p qu c gia. Ai s vi t cho chúng ta nh ng quy n ti u s phê bình v ông hoàng C ng và Phan B i Châu, hi n thân c a nh ng s phát bi u u tiên c a nh ng phong trào qu c gia Nh t B n và Trung Hoa? Ai có th tìm manh m i c a nh ng s liên h gi a phe i l p ông D ng và Trung Hoa Qu c Dân ng, gi a phong trào qu c gia Vi t Nam và phong trào qu c t c ng s n? Chúng ta ch a có c t t c nh ng d ki n c n thi t cho m t s nghiên c u khoa h c. Chúng ta m i ch có th phác ho nh ng nét chính c a s di n bi n m i ây »². Ngày nay, câu tr l i cho gi thuy t mà Henri Brunschwig nêu ã c làm rõ và ti p t c c nghiên c u ngày càng sâu s c, k l ng h n d i nh ng góc nhìn a chi u. Th nh ng phong trào qu c gia này di n ra d a trên nh ng ti n l ch s nào c ng là v n áng c quan tâm tìm hi u và là ch chính trong tham lu n c a chúng tôi.

¹ V v n này, có tác gi g i là “phong trào qu c gia”, “phong trào dân t c”, ph bi n nh trong ch ng trình giáo khoa cho b c THPT và i h c thì g i là “cu c v n ng yêu n c theo khuynh h ng dân ch t s n u th k XX.”

² H. BRUNSCHWIG, *La colonisation française du pacte colonial à l'Union française* (Công cu c khai thác thu c a c a Pháp t i u c thu c a n kh i ông Pháp). Paris, Calmann-Lévy, 1949, tr. 194. D n theo Nguy n Th Anh. *Vi t Nam th i Pháp ô h* . L a Thiêng xu t b n, 1970, tr. 112.

Sau m y ch c n m u tranh v trang ch ng l i s xâm l c và cai tr c a ng i Pháp mà ch toàn g p th t b i u th k XX, gi i s phu yêu n c Vi t Nam nh n th c c nh ng h n ch c a t ch c chính tr và xã h i truy n th ng, h hi u r ng các th ch chính tr xu t phát t Nho giáo khó lòng ng u n i v i s t i n tri n v tình th n và k thu t c a Tây ph ng, gi i trí th c nh n th y c n ph i có m t s canh tân m i mong thoát ách ô h c a ng i Pháp c D i tác ng c a s cai tr và khai thác thu c a c a ng i Pháp c ng v i s bi n chuy n trên h u h t các l nh v c c a xã h i Vi t Nam và s tác ng c a tình hình th gi i (nh t là nh ng nh h ng t Trung Qu c và Nh t B n) ã a n nh ng t i n m i i v i phong trào dân t c, làm c s cho s ra i c a cu c v n ng yêu n c theo khuynh h ng dân ch t s n nh ng th p niên u th k XX. ây là s n i ti p c a phong trào qu c gia ch ng Pháp òi c l p dân t c c kh i x ng b i các s phu ch u nh h ng c a t t ng dân ch t s n, sau ó c t i p t c phát tri n d i s lãnh o và t ch c c a nh ng nhà t s n, t i u t s n ng th i.

2. M c ích nghiên c u

M c ích c a tham lu n tr c tiên nh m làm rõ n i dung c a ch nghiên c u. gi i quy t v n ó, chúng tôi i sâu tr l i m t s các câu h i sau :

1. T i n c a cu c v n ng yêu n c theo khuynh h ng dân ch t s n u th k XX Vi t Nam là gì ?
2. Nh ng t i n ó ã c n y sinh nh th nào ?
3. Nh ng t i n ó ã tác ng và thúc y phong trào qu c gia này di n ra nh th nào ?

Bên c nh ó, tham lu n t i n hành t p h p các thành qu nghiên c u nh m m c ích h th ng hóa các quan i m ã c nghiên c u và trình bày tr c ây. ng th i, chúng tôi mu n chia s và trao i m t s thông tin và ngu n tài li u m i

nh m hoàn thi n h n n i dung bài gi ng ph c v gi ng d y m t n i dung quan tr ng c a l ch s Vi t Nam giai o n 1858 – 1918. ây là m t n i dung r t quan tr ng c a ch ng trình l ch s l p 11, ng th i c ng là n i dung th ng xuyên c t p hu n, ra trong các kì thi h c sinh gi i.

B. NỘI DUNG

1. i u k i n kinh t :

Sau khi bình nh xong n c ta v m t quân s , th c dân Pháp ti n hành cu c khai thác l n th nh t Vi t Nam (t n m 1897 n tr c Chi n tranh th gi i th nh t) v i m c ích chu n b c s cho n n th ng tr thu c a lâu dài. Có th nói t lâu ông D ng, ch y u là Vi t Nam c Pháp coi là thu c a quan tr ng b c nh t c a Pháp. Vì v y ngay sau khi d p t t phong trào C n V ng, th c dân Pháp ã b t tay ngay vào vi c khai thác bóc l t kinh t v i nh ng i m n i b t: Th nh t là vi c u t thi t k c s h t ng, t ng b c m mang công th ng nghi p; th hai là chính sách c p o t ru ng t; th ba là chính sách thu khóa bao g m thu tr c thu và thu gián thu.

Trong b c u thi t l p ch thu c a và khai thác kinh t , th c dân Pháp c ng chú tr ng cu c xâm l ng v v n hóa, trong ó t p trung vào 3 m t ch y u sau: Th nh t là nh p c s v t ch t k thu t in n, t o i u ki n v n minh ph ng Tây ch ng d n, lo i b d n ch Hán và Nho h c; th hai là o t o l p trí th c m i Tây h c, t ng l p “th ng l u trí th c”. Nh ng th c t là không ph i t t c các trí th c Tây h c y u ph c v cho th c dân; ng c l i ngay t u th k XX ã xu t hi n nh ng ng i trí th c yêu n c là u tàu trong cu c t i p xúc v n hóa ông – Tây Vi t Nam.

Nh v y, vào nh ng n m u th k XX, d i tác ng c a chính sách khai thác y, n n kinh t - xã h i Vi t Nam có s bi n i. N n kinh t có tính ch t t nhiên, t c p, t túc ã b phá v , m c dù ch a tan rã hoàn toàn. N n nông nghi p c truy n còn chi m u th , nh ng m t n n công th ng nghi p theo ki u t b n ã xu t hi n, th hi n m t c nh quan m i, khác l Vi t Nam và h n h n ch phong ki n. Quy mô cu c khai thác l n th nh t tuy ch a l n nh ng ã b c u làm cho c c u kinh t thay i, tác ng n nh n th c con ng i. S thay i v kinh t xã h i ã t o ra m t l p ng i m i v i nh n th c và hành ng m i. Nh v y, cu c khai thác thu c a l n m t c a th c dân Pháp cùng nh ng chính sách th ng tr c a chúng không ch a n nh ng thay i trong c c u kinh t mà còn kéo theo nh ng s chuy n bi n v xã h i.

2. i u ki n xã h i:

Tr c khi th c dân Pháp t i n hành quá trình xâm l c và bình nh Vi t Nam thì xã h i Vi t Nam là m t xã h i phong ki n. Nh ng cu c khai thác thu c a l n th nh t c a t b n Pháp cùng v i nh ng chính sách th ng tr c a chúng ã làm

thay i tính ch t c a xã h i Vi t Nam. Xã h i Vi t Nam th c s tr thành m t xã h i thu c a, m t xã h i mà các y u t t b n ch ngh a đ i đ ng th c dân xen k v i nh ng quan h phong ki n mà b n th ng tr ã c s c duy trì. Trong b i c nh y, s phân hóa các giai t ng xã h i di n ra ngày càng m nh m .

V i nh ng giai c p l c l ng xã h i v n có ã có, s thay i rõ r t là giai c p a ch phong ki n. H ã m t vai trò th ng tr có ch quy n. Nói chung, h ã tr thành ch đ a, thành tay sai cho ch ngh a th c dân. S t n t i c a giai c p phong ki n nói chung, c a ông vua chuyên ch nói riêng ã tr thành l c c n cho s phát tri n c a t n c, “vua còn mà n c m t” nh n i dung mà bài th c a Ngô c K c p:

“Ai v a ph h i Gia Long,
Kh i nh th ng này ph i cháu ông?
Môt l t tu n vui l tr ,
Tr m gia ba ch c kh nhà nông.
M i r i ngoài B c tai li n n,
N m ngoái qua Tây a vãi cùng!
B o h trau gi i nên t ng g :
Vua th i còn ó, n c th i không!
N c th i không có, có vua chi?
Có c ng nh không, ch ích gì!
Ng i vét inh i n còn b ch a,
Ta khoe đ ch t an trì!
C p ti n nguy t b ng vinh nào có,
n c a quan tr ng, t l m rì!
Th l m l i càng thêm nh c l m,
Nh cu li, l n c ng cu li!”
- Th NGÔ Đ C K , 1923
(đ n b i NGUY N HI N LÊ,

ông Kinh Ngh a Th c. Saigon,
Lá B i, 1968, tr.124-125).

Bên c nh ó, s th t b i c a phong trào C n V ng ch ng Pháp cu i XIX ã cho th y s b t c hoàn toàn c a khuynh h ng c u n c phong ki n. Nh ng s phu phong ki n mang t t ng “trung quân ái qu c” v i ng n c phong ki n ã không còn s c lãnh o cu c u tranh gi i phóng dân t c. Vì v y l ch s Vi t Nam lúc này t ra yêu c u ph i tìm ki m m t con ng c u n c m i

Trong xã h i Vi t Nam ã d n xu t hi n các l c l ng m i : giai c p công nhân, t ng l p t s n (trong ó có m t b ph n s phu v i nh ng ho t ng kinh t m i), t ng l p ti u t s n thành th . Giai c p công nhân Vi t Nam là giai c p m i u tiên ra i trong cái nôi thu c a, th m chí h ra i tr c t s n dân t c. Tuy nhiên h còn quá non tr m nh n vai trò lãnh o cách m ng vào u th k XX. Tuy nhiên v i nh ng c tính chính tr xã h i thu n l i, h s s m kh ng nh c vai trò trong phong trào dân t c. T ng l p t s n và ti u t s n c ng ã hình thành u th k XX n c ta. Do quá trình ô th hóa đi n ra ch m ch p và các chính sách kinh t xã h i ch t ch c a th c dân nên l p ng i này khó có i u ki n phát tri n. Nh v y các l c l ng xã h i m i còn quá non tr m nh n vai trò lãnh o cu c u tranh gi i phóng dân t c ngay t u th k XX. Vì th , vai trò y n m trong tay các s phu t s n hóa.

Là nh ng trí th c c a giai c p phong ki n, xu t thân t “c a Kh ng sân Trìn”, mang n ng t t ng “trung quân”, nh ng ng tr c s s p c a tri u ình phong ki n, l i là nh ng ng i dân tha thi t yêu n c, h th c s kh ng ho ng v tinh th n:

“ êm sao êm mãi t i mò mò
êm n bao gi m i sáng cho

àn tr u ch ng mu n d y
Ông già thúng th ng v n th ng ho
Ng n ền gi tr m khêu còn bé
Ti ng cho nghi ng i v n c n to
Hàng xóm b n b ai d y ch a
D y thì lên ti ng g i nhà Nho”

(êm dài, T Di n ng, 1966 – 1908)

Chính lúc y, nh ng bi n chuy n l n c a th i cu c m i ã làm các s phu t s n hóa b ng t nh. Vi c th c dân th c dân Pháp thâm tóm c n c ta, s th ng l i c a Nh t trong chi n tranh Nga – Nh t (1904 – 1905) khi n h ph i t h i: V n mình ph ng Tây có s c m nh màu nhi m gì mà khi n cho ng i Âu – M giàu m nh; Khi n cho Nh t B n – m t t h p song do h c t p, c i cách theo ng i ph ng Tây mà th ng c c Trung Hoa l n Nga? V i s ti p thu nh ng lu ng t t ng m i thì các s phu t s n hóa nh Phan B i Châu, Phan Chu Trinh, L ng V n Can, Nguy n Quy n... s là l c l ng m nh n lãnh o cu c u tranh gi i phóng dân t c theo khuynh h ng dân ch t s n Vi t Nam u th k XX.

3. i u k i n t t ng tác ng t bên ngoài:

u th k XX, châu Á th c t nh, phong trào cách m ng dân ch t s n các n c thu c a và n a thu c a nh Iran, Th Nh Kì, Trung Qu c, n mang m t n i dung m i: u tranh yêu n c gi i phóng dân t c k t h p u tranh giành quy n dân ch . ng th i, mâu thu n gi a nhân dân Vi t Nam v i th c dân Pháp ngày càng sâu s c. Tr c s suy tàn c a ch phong ki n và nh ng yêu c u m i c a l ch s , nh ng ng i yêu n c Vi t Nam ã ý th c c s l i th i c a thi t ch c v m i m t. H nh n th y r ng, quan ni m “Trung quân ái qu c” c a th i kì C n V ng không th là con ng c u n c, c u dân c n a. ây là nh ng ti n cho s hình thành m t khuynh h ng cách m ng m i. S chuy n bi n c a

xã h i Vi t Nam ã tác ng n nh n th c c a con ng i và t o c s ti p nh n nh ng nh h ng t bên ngoài.

i v i t ng l p s phu t s n hóa, trong i u ki n c a s xâm nh p ngày càng m nh m c a v n minh ph ng Tây, h ngày càng khao khát ti p thu nh ng lu ng t t ng m i. Ng i thì tìm cách du h c Trung Qu c, Nh t B n; m t s trí th c Công giáo Nam kì thì tìm cách sang Pháp, có ng i thì tìm mua Tân th , Tân v n v c m mang u óc... Các tác ph m Tân th , Tân v n này c a vào n c ta ã gi i thi u nh ng t t ng dân ch t s n c a ph ng Tây d i l ng kính c a các nhà t t ng l p hi n. Các h c thuy t v nhân o, dân quy n c a nh ng nhà t t ng trong trào l u tri t h c ánh sáng Pháp th k XVIII c ng truy n bá vào Vi t Nam, c các s phu yêu n c ti n b ti p thu n ng nhi t. Trào l u t t ng ó ã c v , h ng theo h lí t ng c a cu c Cách m ng Pháp (1789). Bên c nh ó là nh h ng r t l n t nh ng phong trào c i cách và cách m ng c a Trung Qu c nh cu c v n ng Duy Tân (1898) v i s xu t hi n Khang H u Vi, L ng Kh i Siêu x ng t t ng c i cách, quân ch l p hi n; Cách m ng Tân H i (1911) v i t t ng c ng hòa. giúp h o n tuy t nh ng t t ng quân ch b o hoàng, chuy n sang t t ng dân ch c ng hòa. M t khác, h n 30 n m sau duy tân, Nh t B n ã tr thành m t n c t b n hùng m nh, nh t là sau chi n th ng vang d i c a quân i Nh t trong chi n tranh Nga – Nh t (1904-1905) càng c ng c ni m tin c a các s phu yêu n c vào con ng cách m ng t s n và h ã d y lên m t cu c v n ng yêu n c theo khuynh h ng này.

C. KẾT LUẬN

Tham luận « Phân tích vai trò kinh tế xã hội của khuynh hướng dân chủ tư sản Việt Nam đầu thế kỷ XX khi giành độc lập cho Việt Nam giai đoạn 1858 – 1918 » của chúng tôi sẽ đóng góp vào kiến thức khi giành độc lập bài 37: Sự chuyển biến kinh tế, xã hội và tư tưởng Việt Nam đầu thế kỷ XX, sách giáo khoa Lịch sử 11 Nâng cao. Bên cạnh đó chúng tôi sẽ đóng góp làm tài liệu khi giành độc lập chuyên về “Nhưng từ đâu của khuynh hướng dân chủ tư sản Việt Nam đầu thế kỷ XX”, nhằm hướng học sinh tự nghiên cứu tìm hiểu về những quan trọng như: Từ đâu của cuộc vận động yêu nước theo khuynh hướng dân chủ tư sản đầu thế kỷ XX Việt Nam là gì?; Nhưng từ đâu của nền kinh tế xã hội nào?; Nhưng từ đâu của tác động và thúc đẩy phong trào diễn ra như thế nào?

Những chuyển biến của xã hội Việt Nam đầu thế kỷ XX đã tạo nên những tiền đề cho sự tiếp thu các trào lưu tư tưởng tiên tiến từ bên ngoài. Sự hình thành các giai tầng xã hội mới trên cơ sở phân hóa các giai cấp trước đây đã làm xuất hiện lực lượng xã hội tiếp nhận tư tưởng dân chủ tư sản và các lực lượng xã hội ông họ tham gia vào cuộc vận động yêu nước dân chủ tư sản này. Những vấn đề mà các tác phẩm trong các sách báo tiến bộ chính là yêu cầu của các cách thức chính trị, tổ chức kinh tế, giáo dục xã hội là chất men kích thích, có tác động gì đó ảnh hưởng rằng bước vào suy nghĩ và hành động, hâm nóng bầu nhiệt huyết của những người yêu nước thế kỷ đầu thế kỷ XX là một giai đoạn lịch sử sống động, nhưng đã bị lãng quên tài liệu, mà chúng tôi có một phần khai thác. Vì vậy giai đoạn này, còn bao nhiêu vấn đề chưa được giải thích, còn nhiều khía cạnh phải đi sâu.

Vi c làm rõ nh nh ng ti n c a khuynh h ng c u n c dân ch t s n
Vi t Nam u th k XX trong tham lu n này góp ph n làm rõ h n m t n i dung
quan tr ng c a l ch s Vi t Nam giai o n 1858 – 1918. Qua ó giúp h c sinh hi u
c nh ng ti n , i u ki n hình thành khuynh h ng c u n c m i c ng nh
tìm ra c nh ng nhâ n t lí gi i cho u i m và h n ch c a khuynh h ng ó.

T LI U THAM KH O

1. ình Xuân Lâm (Ch.b), Nguy n V n Khánh, Nguy n ình L (2001). *i c ng l ch s Vi t Nam, t p 2: 1858-1945*. Nxb. Giáo d c.
2. H Tu n Dung (2003). *Ch thu c a th c dân Pháp B c K t 1897 n 1945*. Nxb CTQG.
3. Ives Henry (1932). *Kinh t nông nghi p ô ng D ng (b n d ch 1992)*. Phòng T li u Khoa L ch s , i h c KHXH-NV, i h c Qu c gia Hà N i.
4. Nguy n Công Bình (1959). *Tìm hi u giai c p t s n Vi t Nam th i Pháp thu c*. Nxb V n – S - a.
5. Nguy n Kh c m (1958). *Nh ng th o n bóc l t c a t b n Pháp Vi t Nam*. Nxb V n – S - a.
6. Nguy n Khánh Toàn, Nguy n Công Bình, V n T o, Ph m Xuân Nam, Bùi ình Thanh (2004). *L ch s Vi t Nam*, t p II (1858-1945). Nxb Khoa h c Xã h i.
7. Nguy n V n Khánh (2004). *C c u kinh t - xã h i Vi t Nam th i thu c a (1858 - 1945)* (In l n th 3, có s a ch a và b sung). i h c Qu c gia Hà N i.

8. Ph m ình Tân (1959). *Ch ngh a qu c Pháp và tình hình công nghi p Vi t Nam đ i th i thu c Pháp*). Nxb S Th t.
9. T Th Thúy, Ngô V n Hòa, V Huy Phúc (2007). *L ch s Vi t Nam*, t p VIII (1919-1930). Nxb Khoa h c Xã h i.
10. Tr nh V n Th o (2014). *Ba th h trí th c ng i Vi t (1862-1954). Nghiên c u l ch s xã h i*. T V n & NXB Th gi i.
11. Tr ng H u Quýnh, ình Xuân Lâm, Lê M u Hãn (Ch.b) (2001). *i c ng l ch s Vi t Nam : Toàn t p : T th i nguyên thu n n m 2000* (Tái b n l n th 4, có s a ch a và b sung). Nxb Giáo d c.

**S GIÁO D C VÀ ÀO T O H NG YÊN
TR NG THPT CHUYÊN H NG YÊN**

NGUY N TH HI N

**TÀI KHOA H C
CU C KHAI THÁC THU C A L N TH I C A TH C
DÂN PHÁP (1897 – 1914) VÀ TH C TR NG KINH T - XÃ
H I VI T NAM TR C TÁC NG KHAI THÁC THU C
A C A TH C DÂN PHÁP.**

H ng Yên, tháng 8 n m 2013.

A. PH N M U

1. Lý do ch n tài

Vào cu i th k XIX, khi nh ng cu c kh i ngh a c a phong trào C n V ng cu i cùng th t b , cu c xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp ã tr i qua g n 40 n m v i nh ng t n th t n ng n . Chính ph Pháp nôn nóng c th y k t qu c a nh ng cu c vi n chinh t n kém y. Nh ng tên cai tr c a n ng l c nh ume, Bô, Xarô... c c sang làm toàn quy n ông D ng, nh m nhanh chóng n nh vi c cai tr và b t u t ch c khai thác tài nguyên c a x này ph c v cho nhu c u phát tri n kinh t và cho cu c chi n tranh giành gi t thu c a c a qu c Pháp. T 1897 n 1914, th c dân Pháp ã th c hi n cu c khai thác thu c a l n th nh t n c ta. Kinh t - xã h i Vi t Nam ã có

nh ng bi n i quan tr ng qua cu c khai thác này. S bi n i ó ã t o nên nh ng ti n quan tr ng cho cu c cách m ng gi i phóng dân t c Vi t Nam trong nh ng n m u th k XX.

Các cu c khai thác thu c a c a ch ngh a t b n qu c Vi t Nam là m t trong nh ng n i dung quan tr ng trong khóa trình l ch s nhà tr ng ph thông. Do v y, nghiên c u v n này s giúp tác gi c ng c ki n th c, b sung ki n th c m i, góp ph n m r ng hi u bi t c a b n thân thi t th c trong công tác gi ng d y và nghiên c u l ch s .

2. *L ch s nghiên c u v n*

Các cu c khai thác thu c a c a ch ngh a t b n qu c Vi t Nam trong th i k 1897 – 1945 nói chung và cu c khai thác thu c a l n th nh t c a th c dân Pháp (1897 – 1914) nói riêng là m t v n có ý ngh a khoa h c l n. Vì v y, v n này ã c nhi u h c gi quan tâm, c p n nhi u góc khác nhau. Tiêu bi u là các công trình nghiên c u sau:

- “***L ch s Vi t Nam, t p II***” do Nguy n Khánh Toàn ch biên (NXB Khoa h c xã h i, Hà N i, 1985) trong ch ng IV ã c p n cu c khai thác thu c a l n th nh t c a th c dân Pháp và s bi n chuy n c a xã h i Vi t Nam.
- ình Xuân Lâm, Nguy n V n Khánh, Nguy n ình L v i cu n “***i c ng l ch s Vi t Nam, t p II***” (NXB Giáo d c, Hà N i, 2000). Ch ng IV c a cu n sách ã phân tích khá y nh ng bi n i c a xã h i Vi t Nam u th k XX. ây là m t tài li u b ích ph c v cho vi c gi ng d y và nghiên c u l ch s c n i Vi t Nam.
- Nguy n V n Ki m v i cu n “***L ch s Vi t Nam (u th k XX n 1918), quy n III, t p II***” (NXB Giáo d c, Hà N i, 1979), trong ch ng I, tác gi ã t p trung phân tích rõ nh ng bi n i c a Vi t Nam u th k XX (n 1918) trên t t c các m t kinh t , v n hóa, xã h i.
- Cu n “***C c u kinh t Vi t Nam th i thu c a (1858 – 1945)***, (NXB i h c Qu c gia Hà N i, 2004) c a tác gi Nguy n V n Khánh. Trong

ch ng II, tác gi ã làm rõ quá trình hình thành c c u kinh t - xã h i Vi t Nam u th k XX (1900 – 1918). ây là m t chuyên kh o làm sáng t th c tr ng và s bi n i c c u kinh t - xã h i Vi t Nam th i thu c a. Tác ph m c ng cung c p nh ng nh n nh, ánh giá xác áng nh ng nh h ng tích c c và h n ch c a công cu c khai thác thu c a c a ch ng h a th c dân Pháp trên t n c ta tr c ây.

Ngoài ra, còn ph i k n các công trình nghiên c u sau:

- Nguy n Ng c C (ch biên), Tr ng Công Hu nh K , Nguy n Anh D ng, *L ch s Vi t Nam t 1858 n 1919*, NXB i h c s ph m, Hà N i, 2007.
- Nguy n Kh c m, *Nh ng th o n bóc l t c a t b n Pháp Vi t Nam*, NXB V n s a, Hà N i, 1957.
- Nguy n Trí D nh, *L ch s kinh t qu c dân*, NXB Giáo d c, Hà N i, 1997.

Nhìn chung, nh ng tài li u nói trên ã trình bày khá c th khía c nh này hay khía c nh khác có liên quan n v n . Nh ng tài li u trên là c s b ích tác gi tham kh o, cùng v i nh ng tài li u khác, các trang web giúp tác gi nghiên c u v n này m t cách h th ng và khoa h c h n.

3. i t ng và ph m vi nghiên c u

Th i gian: tài i sâu nghiên c u v cu c khai thác thu c a c a th c dân Pháp l n th I và nh h ng c a nó n kinh t - xã h i Vi t Nam trong nh ng th p niên u c a th k XX

N i dung: v i ph m vi nghiên c u c a tài, n i dung ch y u là i sâu vào vi c tìm hi u cu c khai thác thu c a l n th nh t c a th c dân Pháp (1897 – 1914) và th c tr ng kinh t - xã h i Vi t Nam u th k XX

4. Ph ng pháp nghiên c u

th c hi n tài này, tác gi ã có quá trình s u t m và t p h th ng các tài li u. Khi ti n hành nghiên c u, tác gi ã s d ng nh ng ph ng pháp sau: ph ng pháp l ch s , ph ng pháp logic, ph ng pháp phân tích so sánh, t ng h p trình bày các s ki n, v n theo m i liên h có tính bi n ch ng c a l ch s xã h i, nh m m b o tính h th ng, chính xác và khoa h c.

5. óng góp c a tài.

- T ng h p, h th ng l i các chính sách c a th c dân Pháp trong cu c khai thác thu c a l n th nh t (1897 – 1914). Trên c s ó hi u c b n ch t và h qu c a nh ng khai thác thu c a và th c dân Pháp áp d ng Vi t Nam u th

k XX.

- Qua vi c tìm hi u th c tr ng kinh t - xã h i Vi t Nam u th k XX, rút ra c nguyên nhân d n n vi c hình thành các mâu thu n c b n trong xã h i, làm ti n đ n n s bùng n c a phong trào yêu n c cách m ng Vi t Nam u th k XX.

B sung t li u c n thi t cho vi c nghi n c u, tìm hi u v l ch s c n i Vi t Nam

6. B c c c a tài

Ngoài ph n m u, k t lu n, ph l c và tài li u tham kh o, n i dung tài g m 2 ch ng

Ch ng I: Cu c khai thác thu c a l n th nh t c a th c dân Pháp (1897 – 1914)

Ch ng II: Th c tr ng kinh t - xã h i Vi t Nam tr c tác ng khai thác thu c a c a th c dân Pháp.

B. PH N N I DUNG

Ch ng I: CU C KHAI THÁC THU C A L NTH I C A TH C DÂN PHÁP (1897 – 1914)

1. Hoàn c nh l ch s

N m 1896, phong trào v trang kh i ngh a C n V ng ã l i tàn đ n v i s th t b i c a kh i ngh a H ng Khê. M t s th hào a ph ng n i d y ngay t khi th c dân Pháp m i t chân t i n c ta n nay tuy v n còn c g ng c m c , nh ng ch óng khung trong ph m vi nh h p trong vùng và ang trên con ng tan rã. Duy có cu c kh i ngh a c a nông dân Yên Th do Thám lãnh o trong tình th bao vây o ép nên vào tháng 12 – 1897 ph i ình chi n v i k thù. Nhìn chung, cu c kh i ngh a v trang ch ng Pháp c a nhân dân ta ã b c vào giai o n thoái trào và i n th t b i.

Nh v y, v c b n, th c dân Pháp ã hoàn thành công cu c bình nh Vi t Nam v m t quân s , và trong b i c nh ó có th ti n hành t ng c ng và c ng c b máy chính tr , ng th i t ch c khai thác, bóc l t các n c ông D ng trên quy mô l n, nh m bi n ông D ng thành thu c a khai thác b c nh t c a ch ng a qu c Pháp.

2. N i dung ch ng trình khai thác

2.1. K ho ch khai thác thu c a c a Pôn ume

Ngày 22 tháng 3 n m 1897, Toàn quy n ông D ng Pôn ume g i cho B tr ng B thu c a Pháp đ án ch ng trình ho t ng g m các i m c b n sau:

“1. T ch c m t chính ph chung cho toàn ông D ng và t ch c b máy cai tr hành chính riêng cho t ng “x ” thu c Liên bang.

2. S a i l i ch tài chính, thi t l p m t h th ng thu khóa m i sao cho phù h p v i yêu c u c a ngân sách, nh ng ph i d a trên c s xã h i c th , và ph i chú ý khai thác phong t c t p quán c a nhân dân ông D ng.
3. Chú ý xây d ng thi t b l n cho ông D ng, nh xây d ng h th ng ng s t, ng b , sông ào, b n c ng r t c n thi t cho công cu c khai thác.
4. ym nh n n s n xu t và th ng m i b ng vì c phát tri n công cu c th c dân c a ng i Pháp và lao ng c a ng i b n x .
5. B o m phòng th ông D ng b ng vì c tái thi t l p nh ng c n c h i quân và ph i t ch c quân i và h m i cho th t v ng m nh.
6. Hoàn thành công cu c bình nh x B c K , m b o an ninh vùng an ninh biên gi i B c K .
7. Khu ch tr ng nh h ng c a n c Pháp, m r ng quy n l i c a n c Pháp Vi n ông, nh t là các n c thu c a lân c n.” [2, 98].

ume r t am hi u tình hình ông D ng vì ã t ng là ngh s gi ch c Th ng th tài chính trong chính ph Pháp và là báo cáo viên nh ng d án lu t thanh toán t m th i và t ng thanh toán tài chính B c và Trung K . Ch ng trình khai thác do ume t ra thi hành ông D ng (ch y u là Vi t Nam) t nh ng n m u th k XX có m c ích t i th ng là bi n g p ông D ng thành m t thu c a khai kh n b c nh t, m b o l i nhu n cao nh t cho qu c Pháp. Sênô trong cu n “ óng góp vào l ch s dân t c Vi t Nam” ã ánh giá cao ume: “Chính ông ã a ch thu c a t giai o n kinh nghi m ch ngh a h u nh “th công” sang giai o n t ch c h th ng. Chính ông ã t o d ng b máy th ng nh t v bóc l t tài chính và àn áp chính tr trong th c t s c duy trì nguyên v n n t n 1945”. [2,98]

2.2.Th i gian khai thác và m c ích c a cu c khai thác

Cu c khai thác thu c a l n th nh t c a th c dân Pháp c ti n hành ngay sau khi phong trào C n V ng th t b i (1897) n chi n tranh th gi i th nh t (1914).

M c ích c a mà th c dân Pháp mu n h ng t i trong cu c khai thác này là làm sao v vét, bóc l t tài nguyên khoáng s n, s c ng i, s c c a thu c a Vi t Nam m t cách tri t và hi u qu nh t, ph c v c l c cho n n kinh t chính qu c Pháp, góp ph n h tr cho cu c ch y u a c a Pháp trong th gi i t b n.

2.3.V n ut và h ng ut c a th c dân Pháp

T b n n c ngoài c ut vào Vi t Nam t u th k XX ch y u là c a Pháp. T n m 1896 n 1914 có 514 tri u Fr ng vàng c ut d i hình th c ti n v n c a Nhà n c. ó là theo s li u c a nhà kinh t h c M Callis, còn theo ngu n t li u chính th c c a Pháp t s ó là 424 tri u. T n m 1888 n 1920 có 500 tri u Fr ng. [2,113]

T b n th c dân Pháp ã b v n ho c hùn v n ut vào các ngành công nghi p – xây d ng. Tuy nhiên, Pháp không chú tr ng xây d ng công nghi p n ng mà ch y u t p trung khai thác m , qu ng, than. ng th i chú ý

n phát tri n công nghi p nh , nh ng không phát tri n công nghi p nh toàn di n mà t p trung phát tri n công nghi p i n, n c, d t, công nghi p ch bi n l ng th c th c ph m (xay xát g o, n u r u, ng) và phát tri n công nghi p dân d ng, s n xu t hàng tiêu dùng và s n xu t v t li u xây d ng (g ch, ngói, m t vài nhà máy xi m ng công su t nh), ch y u nh m ph c v cho ng i n c ngoài, ô th , các công s c a Pháp, c n c quân s .

Quan sát quá trình v n ng c a n n kinh t ông D ng th i k thu c a, nhà kinh t h c Ch.Robequain vào n m 1939 ã khái quát thành ba chu trình v i các n i dung khác nhau. ó là chu trình xu t kh u lúa g o, b t út 1860; chu trình th hai b t út 1897 v i vi c khai thác chi n l c phát tri n các ngành công nghi p, khai m và n i n; và cu i cùng là th i k suy s p kéo dài c a n n kinh t thu c a t sau 1930. Nh v y, th i k hoàng kim c a n n kinh t thu c a chính là 3 th p k u c a th k XX. i u này c th hi n tr c h t vi c gia t ng nhanh chóng t c và s v n út vào các ngành kinh t c a Vi t Nam trong th i k này.

Trong t khai thác I u th k XX, riêng v n út t nhân Vi t Nam và các n c trên bán o ông D ng là 238 tri u Fr ng vàng. S v n ó c ph n b gi a các ngành nh sau:

B ng tình hình v n út c a t b n t nhân Pháp ông D ng (1903 – 1918)

Khu v c	S t i n (tri u Fr)	T l (%)
Công nghi p	177	74
Nông nghi p và khai thác r ng	27	11
Th ng nghi p	34	15
C ng	238	100

[6,39]

Theo tính toán c a Robequain thì trong vòng 30 n m t 1888 n 1918, t ng s v n út c a t b n t nhân Vi t Nam và ông D ng là 492 tri u Fr ng vàng, trong ó ngành m chi m trên m t n a t ng s v n út .

B ng kh i l ng và s phân b v n c a t b n t nhân trong các ngành kinh t ông D ng (1888 – 1918)

Khu v c	S t i n (tri u Fr)	T l (%)
M	249	51
Giao thông v n t i	128	26

Th ng m i	75	15
Nông nghi p	40	8
C ng	492	100

[6,40]

Qua b ng th ng kê trên ta th y kh i l ng v n ư t vào ông D ng t ng nhanh vào ư th k XX. Trong giai o n này, v n ư t c t p trung ch y u vào hai ngành khai m và giao thông v n t i (chỉ m 77 % t ng s v n ư t c a các công ty t b n t nhân). Trong khi ó, nông nghi p là ngành kinh t truy n th ng và c b n c a Vi t Nam thì l i không c chú ý ư t úng m c.

Nguyên nhân chính c a tình tr ng này là do m c ích l i nhu n siêu ng ch c a t b n Pháp. Ng i Pháp hi ư r ng mu n t i n hành khai thác thu c a và bóc l t các ngu n c a c i v t ch t n c ta, ph i t o đ ng và chu n b c s h t ng và các thi t b ph ng t i n c n thi t. Vì v y, t ư th k XX, Pháp c b i t chú tr ng ư t v n vào ngành giao thông v n t i.

Trong s các ngu n l i c a n c ta, m là ngu n tài nguyên v a a đ ng, v a quý hi m. T p trung ư t vào khai thác m Pháp v a t n ít v n (ư t ít, thuê nhân công r), l i v a nhanh v a thu l i nhu n, và t c m c lãi cao. ây là lí do lý gi i vì sao vào ư th k XX, c ng nh trong su t th i thu c a, khai m là ngành c t b n Pháp r t chú tr ng và ư t phát tri n.

Ch ng II. TH C TR NG KINH T - XÃ H I VI T NAM TR C TÁC NG KHAI THÁC THU C A C A TH C DÂN PHÁP

1. Th c tr ng kinh t

Thông qua các ho t ng u t v n, mua s m và nh p kh u các trang thi t b m i mà t b n Pháp ã t ng b c làm bi n i thành ph n và c c u c a n n kinh t Vi t Nam. Vào u th k XX, m t s ngành kinh t m i d n hình thành.

1.1. Kinh t nông nghi p

M c dù là ngành kinh t c b n và truy n th ng c a Vi t Nam nh ng không c th c dân Pháp u t phát tri n úng m c.

T khi n Vi t Nam, th c dân Pháp tìm cách m r ng di n tích chi m t, l p n i n, t c o t ru ng t c a nông dân d i m i hình th c. Quá trình chi m o t này là vô cùng tr ng tr n, nh ng l i c “h p pháp hóa” b ng nh ng i u c, ngh nh, do s câu k t ch t ch c a qu c phong ki n t ra. N m 1897, tri u ình Hu ký i u c nh ng cho th c dân quy n khai kh n t hoang. Ngày 1/5/1900, th c dân Pháp ra ngh nh ph nh n quy n s h u ru ng t trong lu t pháp phong ki n d dàng c p ru ng t c a nông dân. “ t hoang, t vô ch ” th c ch t là nh ng ru ng t màu m c a nông dân b th c dân Pháp u i i chi m o t. Nam K , chúng vét sông, ào m ng, thu hút nông dân n khai thác, r i t b n Pháp chi m o t làm c a riêng b ng hình th c mua l i c a Nhà n c v i giá r m t (80 ng/1000 ha ru ng – t c là 192 Fr ng n m 1900), ho c c Nhà n c c p không. Trung K và B c K , ru ng t c a ngh a quân th i C n V ng và v n thân, ru ng t c a nông dân s tán i n i khác u b coi là “vô ch ” và b chúng chi m l p n i n, c n ng r y c a nhân dân các dân t c thi u s c ng b coi là t hoang và b c p o t. [2,120]

Vì th , di n tích ru ng t canh tác t ng lên nhanh chóng. Vào cu i th k XIX, di n tích canh tác trong c n c m i có 2.640.000 ha thì n n m 1913 ã lên t i 3.130.000 ha. Khu v c t ng tr ng ru ng t nhanh nh t là Nam K . [6,53]

Trong nông nghi p, t b n Pháp t p trung vào hai l nh v c là v vét xu t kh u lúa g o và kinh doanh n i n. S l ng và di n tích n i n, do ó, t ng lên nhanh chóng vào u th k XX. N m 1900, di n tích n i n c a ng i Pháp là 322.000 ha, trong ó 78.000 ha Nam K và 98.000 ha B c K . Càng v sau, di n tích n i n ngày càng t ng do chính sách t do c p o t ru ng t c a th c dân Pháp.

B c K , n u n m 1907, có 244 n i n thì n n m 1918 ã có 476 n i n c a ng i Pháp v i di n tích 417.650 ha. Theo nghiê n c u c a T Th Thúy, trong s 476 n i n này có 150 n i n lo i nh (d i 50 ha), 312 n i n l n, chi m 99,4% t ng s di n tích n i n, trung bình m i n i n là 1.300 ha. c bi t có 43 n i n r t l n có di n tích t 2000 ha n trên 5000 ha, trong ó có 20 n i n r ng n 8000 ha. [6,54]

Các n i n B c K phân b các vùng ng b ng, trung du và nhi u nh t là vùng Th ng du. T i ng b ng, các n i n k t h p tr ng lúa (là

chính) v i các cây chè, cà phê, cao su. mi n trung du, cách th c canh tác trong các n i n là k th p gi a tr ng tr t và ch n nuôi.

Các ch n i n th c hi n kinh doanh ch y u b ng cách phát canh thu tô, ho c s d ng lao ng c a tá i n – m t ph ng th c khai thác ru ng t c a th i phong ki n, k thu t canh tác v n h t s c l c h u, nông c thô s và ít c c i ti n.

Trên bình di n v mô, công tác th y nông còn r t h n ch . N n úng l t và h n hán di n ra th ng xuyên trên di n tích r ng nhi u vùng, gây h u qu x u t i n ng su t và s n l ng thu ho ch.

Tuy nhiên, so v i th i k cu i th k XIX, n ng su t lúa trung bình trên toàn x ông D ã t ng g p 5 l n (t 2,3 t /ha lên 10,7 t /ha). Vào th i k này, s n xu t lúa trên t Nam K t n ng su t cao h n so v i B c và Trung K (n m 1913, Nam K t 17 t /ha).

V s n l ng lúa, tính riêng n n m 1913, c n c thu ho ch c 3818.000 t n, trong ó có 1.286.804 t n c em i xu t kh u. Ngay B c K là n i t ch t ng i ông, x a nay c coi là khu v c thi u l ng th c tr m tr ng, có lúc ph i nh p kh u l ng th c. Nh ng theo báo cáo c a chính quy n Pháp, ngay t nh ng n m u th k XX này, B c K ã xu t kh u qua c ng H i Phòng, m i ngày vài ch c t n g o, nh t là vào nh ng tháng sau v ông – Xuân và Hè – Thu. a bàn xu t kh u lúa g o c a B c K là H ng Kông và m t s n c khác. Riêng tháng 12/1901, s l ng lúa g o xu t kh u t c ng H i Phòng, theo báo cáo g i Th ng s B c K là 25.043 t n, ngày 5/5/1902, xu t kh u sang H ng Kông là 1.876 t n. [6,55]

Rõ ràng, n n nông nghi p Vi t Nam u th k XX ã có nh ng b c chuy n bi n rõ r t trên c ba m t: di n tích canh tác, n ng su t và s n l ng thu ho ch. Tuy v y, ph ng th c canh tác và k thu t nông nghi p còn h t s c l c h u, th p kém, và ch a có nh ng bi n i c b n so v i n a cu i th k XIX.

1.2. Kinh t công nghi p và th công nghi p

1.2.1. Kinh t công nghi p

Ngay trong quá trình xâm l c Vi t Nam, th c dân Pháp ã cho xây d ng m t s c s công nghi p ch bi n nông s n, s a ch a tàu, m các công tr ng khai thác m . Tuy nhiên, s v n và quy mô ho t ng c a các c s k ngh này vào cu i th k XIX còn r t nh bé.

Sang u th k XX, do nhu c u c a cu c khai thác thu c a, c ng nh áp ng các nhu c u tiêu dùng trong n c, th c dân Pháp ã ph i cho m mang m t s ngành k ngh , ch y u là công nghi p nh và công nghi p ch bi n.

H ng phát tri n c a công nghi p Vi t Nam trong th i k khai thác thu c a c Pháp t ra là: “*S n xu t thu c a ch c gi i h n trong v i c cung c p cho chính qu c nguyên li u hay nh ng v t ph m gì cho n c Pháp không có. Công nghi p n u có c khuy n khích thì c ng ch nh m b sung cho công nghi p chính qu c, ch không c nh h ng n s phát tri n c a*

công nghi p chính qu c” và “N n công nghi p chính qu c ph i c công nghi p thu c a b sung ch không b n n công nghi p này phá ho i. Nói cách khác, n n công nghi p thu c a ra là làm nh ng cái mà công nghi p Pháp không làm c. V t t c các ph ng di n, k c v ph ng di n công nghi p, thu c a ch là nh ng a bàn ho t ng giúp cho n c Pháp có th tri n khai ho t ng ra th gi i” [3,18]

Vì v y, hàng lo t các c s kinh t , nhà máy, xí nghi p c a t b n Pháp ã c thành l p. N m 1903, xu t hi n 82 nhà máy, n n m 1906 t ng lên 200 nhà máy, xí nghi p. Riêng B c K có 85 c s kinh doanh, thu hút trên 12000 công nhân làm vi c[6,50]. Tiêu bi u nh Công ty bông v i B c K , Công ty i n n c ông D ng, Công ty r u ông D ng, Công ty r ng và diêm ông D ng, Công ty kinh doanh xay g o B c K , Công ty gi y...

T i Nam K , s l ng các nhà máy xay sát g o t ng nhanh. Ngoài ra còn xu t hi n nhi u c s n u r u Bình Tây, x ng s a ch a ô tô, nhà máy xà phòng, nhà máy in Sài Gòn – Ch L n. N m 1903, Sài Gòn – Ch L n ã khánh thành ng tàu i n i Gò V p.

Ngh d t c u t m r ng s n xu t, tr c tiên ba nhà máy d t t t i Nam nh, Hà N i và H i Phòng.

Các ngh s n xu t xi m ng, thu c da, thu c lá, s n xu t gi y, x ng v khí, quân trang...c ng y m nh ho t ng. Trung K , công nghi p ch m phát tri n. u th k XX, bên c nh các x ng th công l n, m i ch xu t hi n Nhà máy s a ch a xe l a Tràng Thi, nhà máy diêm B n Th y (Ngh An). Bình nh, có nhà máy d t Delignon. Ngoài ra còn có m than Nông S n, m vàng B ng Miêu (Qu ng Nam)...

Nh v y, các nhà máy, xí nghi p c a Pháp c l p Vi t Nam trong th i gian này kinh doanh ch y u các ngành ph c v i s ng và ch bi n. Cho n chi n tranh th gi i th nh t, Vi t Nam ch a có m t nhà máy ch t o công c nào. Công nghi p luy n kim, then ch t c a n n công nghi p c ng không có. H u h t các nhà máy công nghi p l n u n m trong tay ng i Pháp. Nh ng nhà máy này dùng nguyên li u t i ch , th a mẫn m t ph n nhu c u thu c a, và xu t c ng c chút ít. Ph n l n hàng tiêu dùng ph i nh p t Pháp sang. Nh ng hàng nh p u t và hi m nên ch ph c v ng i thành th , ch y u là ng i Pháp, các viên ch c ng i Vi t trong chính quy n th c dân và th dân. Nh ng ng i này chi m r t ít trong dân s và u là nh ng ng i phi s n xu t. Nh ng ng i tr c ti p s n xu t nh công nhân và nh t là nông dân r t xa l v i nh ng cái g i là v n minh nh i n, n c máy... dùng s n xu t c a h trong h m m hay ng ru ng ch là hàng th công. N n công nghi p g i là m i y rõ ràng không ph c v gì cho vi c phát tri n l c l ng s n xu t c a xã h i.

Trong các ngành công nghi p xu t hi n Vi t Nam u th k XX, khai m v n là ngành c t b n Pháp c bi t coi tr ng. Cho n tr c chi n tranh th gi i th nh t, chính quy n thu c a ã c p hàng tr m gi y phép i tìm m .

S nh ng a tính n n m 1911 là 92 chi c, ch y u t p trung B c K , v i di n tích 60.000 ha. Riêng v than, s n l ng khai thác không ng ng c t ng lên.

B ng tình hình s n l ng khai thác than vào th i k u th k XX

N m	S n l ng (t n)	N m	S n l ng (t n)
1901	262	1908	347
1902	346	1909	384
1903	301	1910	468
1904	283	1911	452
1905	309	1912	436
1906	311	1913	509
1907	320	1914	620

[6,51]

Nh v y, vào cu i th k XIX n tr c chi n tranh th gi i th nh t, s n l ng than khai thác c t ng lên 2,5 l n, trung bình m i n m t ng 20.000 t n. Tính n n m 1918, th c dân Pháp ã khai thác g n 10 tri u t n than các lo i s d ng và xu t kh u ki m l i. L ng than xu t kh u m t ph n a v Pháp, s còn l i c nh p sang Trung Qu c, Nh t B n...Ho t ng khai thác than t p trung trong tay các công ty nh Công ty m than B c K (thành l p n m 1888), Công ty than K Bào (l p 1901), Công ty than Tuyên Quang (thành l p n m 1915), Công ty than ông Tri u (l p n m 1916)....

Bên c nh m than, t b n Pháp còn t ch c khai thác nhi u m than m kim lo i khác, nh m thi c T nh Túc (Cao B ng), các m k m Tuyên Quang, Thái Nguyên, L ng S n, B c C n, m than S n La, Thanh Hóa, m s t Thái Nguyên, m vàng Cao B ng ... T ng giá tr công nghi p khai khoáng ông D ng vào n m 1906 t 2 tri u ng ông D ng, ã t ng lên 8 tri u vào n m 1916 [6,52].

Có th nói, khai m là ngành công nghi p hình thành s m và l n nh t c a t b n Pháp Vi t Nam ch ng nh ng v m t giá tr kinh t , mà c v m t ph m vi và quy mô ho t ng.

Ph ng th c ho t ng c a t nhân Pháp Vi t Nam là t n d ng ngu n nhân công r m t, s d ng n m c t i a lao ng th côn, k th p lao ng th công v i lao ng c gi i, k th p v i bóc l t t b n ch ngh a v i bóc l t t n t b n ch ngh a, sao cho chi phí s n xu t gi m xu ng n m c th p nh t thu l i nhu n cao nh t

Bên c nh công nghi p c a Pháp, m t l p ng i b n x g m th th công khá gi , nhà buôn, th u khoán, m t s nhà nho, m t s quan l i ã ng ra kinh doanh hàng công nghi p. M t s xí nghi p nh c a ng i b n x ra i. Nh ng ng i Pháp ã chi m l nh m i a bàn quan tr ng, nên nh ng xí nghi p y ch

còn kinh doanh l p ch tr ng. V n u t c a h r t nh bé nên kinh doanh h p và ph n l n là th th công. S công nhân trong các xí nghi p này r t ít, có xí nghi p ch ch thuê 5,7 công nhân. V y mà th c dân Pháp c ng tìm cách chen ép h , n n i sau 20 n m c a th i kì khai thác, s xí nghi p c a ng i Vi t ch m trên u ngón tay, chỉ m 1% so v i các xí nghi p c a Pháp. Ch n sau chi n tranh th gi i bùng n , th c dân Pháp vì mu n duy trì tình tr ng t ng i n nh v kinh t thu c a trong khi hàng Pháp không sang c, bu c ph i n i r ng s chen ép i v i các nhà kinh doanh ng i Vi t, thì các xí nghi p công nghi p c a ng i Vi t m i c m mang thêm chút ít. M t vài xí nghi p ã t c quy mô khá l n.

Tr c chi n tranh, th y xu t hi n Hà N i nhi u công ty chuyên s n xu t và bán các s t nh Qu ng H ng long, ông Thành H ng... N m 1906, m t s quan l i hùn v n l p công ty Nam phong chuyên s n xu t chỉ u. Công ty này có t 200 n 300 khung c i, m t s l n chỉ u ã c em i xu t c ng [3,21]. V ngành d t, có các công ty Thái Bình, ng Ích. V giao thông có công ty ng bi n B ch Thái B i có 3 tàu th y ch khách ch y trên các tuy n ng Nam nh – Hà N i, Nam nh – B n Th y. N m 1912, công ty này m thêm ng ch y Nam nh – H i Phòng. V ngành g m, n m 1906, Bát Tràng có ch ng 20 lò s n xu t t 20 v n n 40 v n chén bát m t n m. Trung K , ngành n c m m c ng i Vi t kinh doanh nhi u nh t. ngành này, có công ty Liên Thành (Phan Thi t) là l n h n c . Nam K , ng i Vi t có m t nhà máy xay Bình Tây, 1 nhà máy in, 3 x ng làm xà phòng. Công nghi p b n x ngoài m t s hăng t m g i là xí nghi p k trên, còn ph n l n là x ng th công nh .

Khi chi n tranh th gi i bùng n , hàng hóa c a Pháp s t h n xu ng. S kìm hãm n n công nghi p b n x nh t th i gi m i. Các nhà kinh doanh Vi t Nam có i u ki n thu n l i làm n. Các xí nghi p có t tr c chi n tranh m r ng thêm ph m vi và quy mô s n xu t, ng th i xu t hi n nhi u xí nghi p m i.

Nguy n H u Thu, tr c chi n tranh ch là ch m t hăng xe cao su nh Sài Gòn, nay ã có g n m t ch c t u và sà lúp ch khách ch y d c B c K , Trung K và ch y ng H i Phòng – H ng Kông, tr ng t i t ng c ng lên t i h n 1000 t n. Công ty B ch Thái B i t 3 t u ch khách, nay ã có 25 tàu tr ng t i 4049 t n và m t x ng s a ch a và s n xu t thêm các lo i ph tùng do c công Nguy n V n Phúc r t th o ngh i u khi n. Ph m V n Phi cùng v i T ng Vi t Hán nhân nh ng n m chi n tranh l p công ty xe h i ch hàng, ch khách kiêm s n xu t ph tùng máy và s a ch a xe. T i n m 1918, công ty này ã có xe ch y kh p các ng B c K và ch y vào Trung K n ông Hà. các ngành khác, c ng xu t hi n nhi u nhà kinh doanh ng i Vi t, thí d : x ng s n c a Nguy n S n Hà l p n m 1917 H i Phòng, ch t l ng c a s n này t t ngang s n n c ngoài, x ng th y tinh Ch ng M , x ng máy chai H i Phòng, công ty t t m ông L i Ki n An, công ty xà phòng Qu ng H ng

Long Hà N i, nhà in Lê V n Phúc, t c ông Kinh n quán, nhà in Ngô T H , M c ình T , Nguy n Ng c Xuân, các nhà máy xay M Tho, R ch Giá, Gò Công, nhà máy r u B c Liêu, công ty in phía Tây R ch Giá, x ng s a ch a xà lúp B c Liêu...

Tuy nhiên, n u so sánh v i b ph n công nghi p do ng i Pháp n m thì s xí nghi p c a ng i Vi t ch chỉ m m t t l r t nh c v v n u t c ng nh v s l ng. V l i s buồng l ng này c a ng i Pháp ch mang tính ch t nh t th i. M t vài n m sau khi chi n tranh k i n thúc, nh ng xí nghi p này b phá s n hàng lo t và công nghi p Vi t Nam l i r i vào tình tr ng b bóp ngh t. M c dù v y, cho n h t chi n tranh th gi i th nh t, Vi t Nam c ng ã xu t hi n thành ph n kinh t t s n dân t c, th hi n m t trong nh ng s bi n i quan tr ng c a xã h i Vi t Nam lúc ó.

Nh v y, n n công nghi p Vi t Nam u th k XX hình thành ch y u hai ngành là khai m và công nghi p ch bi n. M t s công nghi p c khí và luy n kim c ng xu t hi n d i hình th c các công tr ng xây d ng ng s t và óng tàu, các nhà máy i n và tàu i n, nhà máy in các thành ph l n. M t n n công nghi p thu c a ã ra i và ngày càng m r ng vai trò c a mình trong n n kinh t Vi t Nam. Tuy nhiên khách quan mà nói, công nghi p th c dân c a Pháp Vi t Nam u th k XX r t nh bé, què qu t, thi u toàn di n ã kìm hãm s phát tri n c a kinh t Vi t Nam và phá ho i nghiêm tr ng tài nguyên phong phú c a n c ta..

1.2.2. Kinh t th công nghi p

M c dù b chèn ép b ng nhi u th o n c a t b n Pháp, th công nghi p truy n th ng c a n c ta v n duy trì và phát tri n. Th th công truy n th ng Vi t Nam v n n ng ng, sáng t o, s m ti p thu khoa h c k thu t và ph ng th c s n xu t ph ng Tây áp d ng vào s n xu t, t o ra nh ng s n ph m th công có ch t l ng cao.

Tr c kia, t i các ô th l n, nh ng nhà buôn nh và nh ng th th công c ng ã t p h p khá ông thành nh ng ph ng, t ng h i. Khi Pháp sang, chúng c chi m th tr ng, hàng hóa c a chúng tràn ng p kh p n i nên các ngh th công, ngh ph c a nhân dân ta u b phá s n. Nhà máy s i thành l p thì khung c i nông thôn ngh vì c. Bông s i ngo i qu c nh p vào thì ngh bông b bóp ngh t. T b n Pháp n m c quy n n u r u làm cho bao nhiêu ng i nông thôn s ng v ngh này ph i b ngh . Dân làm mu i ven bi n b iêu ng vì b b t bán r cho nhà n c. Tuy nhiên c ng có ngành v n phát tri n do nhân dân lao ng không có kh n ng mua hàng ngo i, ho c có ý th c dùng hàng n i, t y chay hàng ngo i. Ch ng h n làng La Khê (Hà ông) n i d t l a n i ti ng B c K n m 1884 – 1885 m i có kho ng 50 khung d t v i kho ng 100 th , n m 1918 ã lên t i 500 – 600 khung d t v i kho ng 1000 n 1200 th . Ngh d t th công phát tri n vì công nghi p t s i c a Pháp ã cung c p s i cho hàng v n khung d t Nam nh. Chúng c ng thu mua kén t m c a nông dân khi n ngh t m tang phát tri n.

Các ngh th b c, vàng, th ch m s ng, ngà, g quý, thêu, s n, d t chi u, các ngh m i du nh p nh ng ten, d t th m len, u có c h i phát tri n vì t b n Pháp v vét xu t kh u.

Trong nh ng n m chi n tranh, các x ng th công c ng c d p m c lên r t nhi u, g i là các “hi u”, kinh doanh h u h t các ngành th công dân d ng nh giày, l a, chi u cối, thêu ren, kh m...

1.3. Kinh t th ng nghi p

Trong th i k này, th ng nghi p là ngành phát t và có b m t s m u t nh t.

V n i th ng, ch y u là v n chuy n và khai thác lu ng hàng hóa gi a các vùng trong n c, ch y u buôn hàng c a Pháp nh p v .

V ngo i th ng, thu c a ông D ng ph i c bi t dành riêng cho th tr ng Pháp. Nh ng nhà kinh doanh th ng m i ây lúc u v p ph i s c nh tranh c a th ng nhân Hoa ki u và n ki u. Nh ng n u th k XX, th c dân Pháp ã ki m soát c h u h t các ngành xu t nh p kh u ông D ng, a cán cân ngo i th ng t ng lên nhanh chóng.

Thông qua hai o lu t h i quan vào các n m 1887 và 1892, hàng hóa c a Pháp ã d n d n chi m l nh th tr ng Vi t Nam. u th k XX, quan h buôn bán c a Vi t Nam và ông D ng v i bên ngoài không ng ng m r ng, th hi n qua b ng sau ây:

B ng tình hình nh p kh u hàng hóa u th k XX

N m	Xu t kh u (tri u Fr)	Nh p kh u (tri u Fr)	T ng s (tri u Fr)
1899 – 1913	237	206	433
1914 – 1918	307	219	526

[6,56]

Theo các tài li u thì t 1900 n 1906 là th i k nh p siêu, nh m a các trang thi t b ph c v công cu c khai thác thu c a c a Pháp Vi t Nam và ông D ng. Còn t n m 1906 tr i, cán cân ngo i th ng c a Vi t Nam luôn luôn nghiêng v phía xu t kh u (xu t siêu). V s n l ng hàng xu t kh u, Nam K ng u, ch y u là các s n ph m nông nghi p. Hàng xu t kh u B c K ch y u là than á và các khoáng s n kim lo i.

Trong nh ng n m u th k XX, g o v n ng u trong các m t hàng xu t kh u.

B ng c c u hàng hóa xu t kh u t ông D ng trong th i k 1903 – 1917

STT	Tên hàng hóa	T l %
1	G o và các s n ph m t g o	65,3
2	Ngô	2,9

3	Cao su	0,8
4	Than	2,1
5	Cá khô	3.7
6	H t tiêu	1,0
7	Da thô	1,2

[6,57]

Giá tr hàng hóa nh p kh u t ng g n g p hai l n trong vòng 13 n m t 1901 n 1914. Hàng nh p kh u vào ông D ng ch y u là v i s i, các sinh ho t và th c ph m.

Vào th i k tr c và trong i chi n th gi i I, b n hàng c a Vi t Nam và ông D ng tr c h t và ch y u là các n c Vi n ông. Trong ó, Trung Qu c và H ng Kông là hai n c tiêu th g o chính c a Vi t Nam. i l i, Vi t Nam nh p kh u m t kh i l ng bông v i c a Trung Qu c, qua ng s t Vân Nam. Ngoài hai n c nói trên, Vi t Nam còn buôn bán v i Nh t B n, Philipin, In ônêxia c ng nh c M và m t s n c châu Âu.

i v i Pháp, quan h buôn bán, trao i hàng hóa không ng ng t ng lên. Trong nh ng n m 1911 – 1920, t l hàng hóa nh p kh u c a Pháp chi m 29,6% t ng hàng nh p c a ông D ng. Trong các m t hàng xu t kh u c a ông D ng vào Pháp, g o ng v trí hàng u. Trong th i k 1909 – 1913, hàng n m ông D ng, ch y u là Vi t Nam xu t kh u sang Pháp 250.000 t n g o. M c dù kh i l ng này ch b ng 1/4 s n l ng g o c a ông D ng, nh ng c ng ã áp ng ph n l n nhu c u c a Pháp v g o. Trong c c u hàng hóa ông D ng xu t kh u sang Pháp, sau g o là n cao su, ngô, h t tiêu, chè. Riêng s n l ng chè ông D ng xu t kh u sang Pháp t trung bình 114 t n trong nh ng n m 1908 – 1912.

H u h t các ho t ng buôn bán l n u do các Công ty Pháp m nhi m nh hãng Denis Frères, hãng Boy Landry, Poinsart Veyret, Decours Cabaus, và nh t là Liên oàn th ng m i ông D ng và Châu Phi (L.U.C.I.A).

B ng c quy n th ng m i, t b n Pháp ã a hàng hóa nh t là hàng tiêu dùng tràn vào n c ta, làm ng ng tr , th m chí phá s n nhi u ngh th công truy n th ng. M t khác, nhi u m t hàng m ngh có giá tr xu t kh u nh s n mài, thêu ren, ng ten, kh m tr m...l i b t b n Pháp và Hoa ki u ng ra thu mua v i giá r bán ki m l i nhu n cao.

Tuy nhiên, c ng ph i th a nh n r ng, thông qua ho t ng buôn bán, c nh tranh trên th tr ng trong n c và qu c t , t b n Pháp ã góp ph n m mang n n th ng m i Vi t Nam, t o nên m t ph ng pháp kinh doanh m i, hi n i v i các hình th c m công ty, giao thi p ngân hàng, hình thành các đ ng công ty c ph n, công t h p t , công ty vô danh..

1.4.Tài chính, ngân hàng.

ym nh ư t và phát tri n kinh t , ph c v cho công cu c khai thác thu c a, ume ã thi t l p và hình thành h th ng ngân hàng th ng nh t. 21/1/1875, T ng th ng Pháp ã t s c l nh thành l p Ngân hàng ông D ng và t tr s c a nó Pari. H i ng qu n tr g m nhi u ngân hàng l n c a Pháp nh a c ngân hàng, Ngân hàng chi t kh u qu c gia Pari... Ch b n tháng sau khi thành l p, chi nhánh ư tiên c a Ngân hàng ông D ng c khai tr ng Sài Gòn (19/4/1875). Ti p theo ó, Ngân hàng ông D ng b t ư thi t l p chi nhánh các t nh H i Phòng (1885), Hà N i (1886), à N ng (1891), r i l n l t các t nh khác nh Nam nh, Vinh, Quy Nh n, à L t...

Khi m i thành l p, Ngân hàng ông D ng m i ch có s v n là 8 tri u Fr ng. n n m 1900 s v n ó ã lên t i 24 tri u Fr ng n m 1920 t 72 tri u Fr ng, n m 1946 là 157,2 tri u Fr ng [6,42].

Ngân hàng ông D ng có ba ch c n ng: phát hành gi y b c, trao i buôn bán và ư t tài chính.

Ngoài ngân hàng ông D ng và các chi nhánh c a nó, t i các a ph ng trong n c, th c dân Pháp còn thành l p h th ng t ch c Nông ph ngân hàng và các Qu tín d ng t ng tr cho nông dân vay v n, góp ph n thúc y kinh t nông nghi p.

V ti n t , khi Pháp xâm l c thì Vi t Nam ang l u hành ti n ng, ti n k m c và n 1878 m i chính th c phát hành ng b c ông D ng b ng gi y. D i ng có 5 giác (hào), 2 giác, 1 giác và ti n xu b ng ng g m 5 xu, 1 xu, n a xu. Bên c nh ng b c ông D ng, Pháp còn s d ng ng b c M Tây C n ng 27,073gr, thành s c 0,902 có hình con cò. Ngoài ra, trên th tr ng Vi t Nam th i k này còn l u hành ng ti n Tây Ban Nha (ng Reean) và ng ô la M (ng Qu u). Tình tr ng h l n này trong vi c s d ng ti n t Vi t Nam ã kéo dài cho n nh ng n m cu i th k XIX. Cho n n m 1895, Pháp m i a sang l u hành ng b c ông D ng s n xu t t i Pari ng th i thu h p s l u thông c a ng b c Mêxicô. Ngày 16/5/1900, chính ph Pháp cho phép ngân hàng ông D ng phát hành s sao phi u nhi u g p 3 l n s chu n b kim.

Cùng v i vi c xây d ng các t ch c ngân hàng, Pháp còn th c hi n m t ch thu khóa h t s c n ng n và ch t ch trên ph m vi c n c. Theo quy nh c a chính quy n Pháp, thu c chia thành hai lo i: thu tr c thu (g m thu inh và thu i n) do chính quy n các x thu và thu gián thu (g m nhi u lo i thu khác nhau nh thu oan, thu tr c b , thu ng s n l i t c, thu m , thu tiêu thu...). M i th thu c có t th i phong ki n tr c khi Pháp t i, ư t ng v t c ng thêm r t nhi u th thu m i do Pháp t ra. “*Trên chi c l ng cao su c a ng i An Nam, nhà n c tha h kéo dài m c thu co dân*” [2,115].

Thu thân, thu inh ánh vào ng i dân t 18 n 60 tu i, theo Ngh nh ngày 2/6/1897 B c K và o d ngày 14/8/1898 Trung K , t ng v t t 50 xu lên 2,50 ng B c K và 30 xu lên 2,30 ng Trung K , t ng ng v i giá l t g o lúc b y gi . Ng i ch t c ng không c mi n thu , ng i

s ng ph i óng thay. Nhà n c th c dân bu c t ng làng ph i n p m c thu ã n nh.

Thu ru ng (thu i n) tr c kia m i m u ph i óng l ng thì t n m 1897 h ng nh t là 1,50 ng, h ng nhì 1,10 ng, h ng ba 0,80 ng, không k các kho n ph thu ngày m t t ng. Vi c phân lo i các h ng m c ru ng l i theo h ng có l i cho b n th c dân và c ng hào a ph ng. M c thu t ng nh ng di n tích nh cho n v m u thu thu l i gi m, m t m u Vi t Nam theo quy nh t th i T c là 4970m vuông, n n m 1897 B c K chính quy n th c dân quy nh m i m u ch là 3600m vuông, thu ru ng t nhiên l i t ng lên có n i g p 2,5 l n.

Ngoài ra, thu gián thu có r t nhi u lo i do th c dân Pháp tùy ti n t ra, c b i t là ba lo i thu mu i, thu r u và thu thu c phi n. Ba lo i thu này ã chi m 70% các ngu n thu tài chính c a Nhà n c [6,43].

N m 1900, t ng s thu gián thu c a ông D ng là 13.500 ng thì riêng thu mu i, thu thu c phi n ã chi m 11.050.000 ng. V r u, m i n m Công ty Phoongten lãi kho ng 2 tri u Fr ng, trong khi v n c a chúng b ra ban u ch có 3,5 tri u Fr ng. n c Pháp, n u có m t phòng hút thu c phi n b khám xét, b tù vì t i làm y u ch ng t c Pháp. Vi t Nam th i ó, thu c phi n c bán công khai, em l i hàng n m 15 tri u Fr ng ti n lãi cho Công ty thu c phi n c quy n Pháp. Kh p t n c, h u nh ch nào c ng có i lý R u, i lý thu c phi n mang tên “R.A” ho c “R.O”, có lá c ba s c c a n c Pháp treo tr c c a. C 1000 làng thì có n 1500 i lý r u và thu c phi n, T n m 1900 n 1910, nhà n c th c dân thu c 77 tri u Fr ng ti n lãi bán thu c phi n [2;116].

Ngoài ra còn có các ti m hút, ti m r u và sòng b c. Tr c khi Pháp chi m, nhân dân Vi t Nam ph i n p cho tri u ình thu m i n m kho ng 30 tri u Fr ng, n th i ume m i n m lên t i 90 tri u Fr ng. [2,116]

D a trên s th ng nh t v ch thu khóa, v i s i u ti t c a ngân hàng, th c dân Pháp ã có nh ng quy nh thu chi ngân sách cho t ng x . So v i Trung K , B c K và Nam K luôn có m c thu tài chính cao h n c .

B ng tình hình thu thu các x ông D ng (1899 – 1918)

(n v tính %)

Th i k	T ng s	Nam K	B c K	Trung K	Cao Miên	Lào
1899 – 1903	100	33	32	16	16	3
1904 – 1908	100	31	34	17	16	2
1909 – 1913	100	29	36	16	17	2
1914 - 1918	100	26	35	16	20	2

[6,43]

T t nhiên, trong m t ch ng m c nh t nh, t l thu nh p t thu khóa nói trên ã ph n ánh kh i l ng và v n u t c a Pháp và trình phát tri n kinh t khác nhau gi a các khu v c trong toàn x ông D ng vào th i k này.

1.5. Giao thông v n t i

Sơ v i cu i th k XIX, h th ng giao thông v n t i Vi t Nam u th k XX có b c phát tri n v t b c. Nhi u tuy n giao thông m i c a vào xây d ng và khai thác, góp ph n t o nên m t m ng l i giao thông ng b , hi n i và h t s c ti n l i sơ v i tr c kia.

Vi c m mang giao thông v n t i là m t vi c ã c gi i t b n Pháp coi là m t ph ng ti n vô cùng c n thi t cho vi c v v t tài nguyên c a Vi t Nam. ó c ng là m t ph ng ti n chúng nhanh chóng a quân i t i nh ng n i c n thi t nh m àn áp các cu c kh i ngh a c a qu n chúng nhân dân. Vi c m mang giao thông v n t i còn giúp cho t b n k ngh Pháp bán c nhi u thi t b v n t i v i giá cao, k c nh ng th hàng t n c a chúng, tránh c nh h ng c a cu c kh i ngh ho ng kinh t trong nh ng n m 1900 -1903, trong khi nhi u ngành công nghi p Châu Âu, nh t là ngành luy n kim, b thi t h i n ng.

V i nh ng tuy n ng s t ngày càng kéo dài, và v i nh ng chi c c u b c qua nh ng con sông l n, th c dân Pháp hy v ng uy hi p c tinh th n c a nhân dân Vi t Nam b ng k thu t và máy móc: “Ph i làm cho h (ng i Vi t Nam) th y r ng, trên hành ng, chúng ta th c s là m t gi ng ng i cao ng và “nh ng con qu l a” c a chúng ta trên ng s t nhanh nh ch p, th c s là ngu ng c c a s giàu có và th nh v ng” [1, 97].

1.5.1. ng s t

ây là h th ng ng giao thông hi n i, l n u tiên xu t hi n Vi t Nam t cu i th k XIX. Hai tuy n ng c kh i công xây d ng s m nh t là tuy n Sài Gòn – M Tho và Hà N i – ng ng.

Tuy n Sài Gòn – M Tho chính th c c kh i công xây d ng t 1881 và hoàn thành vào n m 1883. Tuy n ng này dài 71km, r ng 1m, chi phí h t 11 tri u Fr ng.

n n m 1890, trong i u ki n ph i lo i phó v i phong trào kh i ngh a c a nhân dân Vi t Nam t i nhi u a ph ng, th c dân Pháp v n cho xây d ng tuy n ng s t u tiên trên t B c K : tuy n Hà N i – ng ng. Tuy n này chính th c a vào ch y tàu vào n m 1902, dài 163 km. T ng chi phí h t 41 tri u Fr ng, trung bình 1km t n 245.000 Fr ng [6,44].

Cho n cu i cu c chi n tranh th gi i I (1914 – 1918), t ng s chi u dài ng s t c xây d ng là 1300km, g m các tuy n sau ây:

-Tuy n Hà N i – H i Phòng, kh i công xây d ng vào n m 1901, hoàn thành n m 1902, dài 102km, t n phí 20 tri u Fr ng.

-Tuy n Hà N i – Lào Cai b t u kh i công t 1901 nh ng ph i tr i qua ba giai o n xây d ng m i hoàn thành. o n t Hà N i – Vi t Trì làm t 1901 – 1903, Vi t Trì – Yên Bái (t 1903 – 1904) và Yên Bái – Lào Cai (t n m

1904 – 1906). Toàn tuyến đường này dài 296km, chi phí hết 56 triệu Fr, trung bình hết 200000Fr/km.

-Tuyến Hà Nội – Sài Gòn là tuyến đường sắt dài nhất Việt Nam và ông D. Th. gian xây dựng tuyến đường xuyên Việt này phải qua nhiều giai đoạn, kéo dài 36 năm mới hoàn thành. Trong thế kỷ trước thế kỷ XX chỉ n tranh th gi i th nh t m i xây d ng c 906km, v i 3 o n ng sau:

+ o n Hà Nội – Vinh, kh i công và hoàn thành trong nh ng n m 1900 – 1905, dài 312km, t n phí 43 triệu Fr.

+ o n ông Hà – à N ng, xây d ng trong nh ng n m 1902 – 1908, dài 171km, chi phí hết 21 triệu Fr.

+ o n Nha Trang – Sài Gòn hoàn thành xây d ng trong th i k 1901 – 1913, t n phí 69 triệu Fr.

Có thể nói, phần lớn chi tiêu đường sắt, bao gồm các tuyến chính đều đã xây dựng vào 15 năm trước thế kỷ XX. Vì thế những đường sắt đó, theo dân Pháp công nhận chỉ có lợi ít. Th c l i thu c n m 1912 ch riêng tuyến đường Hà Nội – Vinh là 2.140.561 Fr, tuyến Sài Gòn – M Tho là 573.035 Fr [1,97]. Đó là thế kỷ trước cái mà chúng ta khoe khoang là “khai hóa v n minh” cho thu c a nh Lenin đã từng lên án khi nói về chủ nghĩa thực dân: “Vi c xây d ng con ng s t t ng ch ng nh m t doanh nghi p bình th ng, t nhiên, dân ch , có tính ch t khai hóa...S th t, nh ng m i liên h t b n ch ngh a ràng bu c nh ng doanh nghi p y b ng muôn nghìn chi c l i, v i ch t h u v t l i u s n xu t nói chung, ã bi n công trình y thành m t công c áp b c m t t ng i (thu c a và n a thu c a), ngh a là h n m t n a dân s th gi i trong các n c ph thu c, và nh ng nô l làm thuê cho t b n trong các n c “v n minh” [1,97].

Tuy nhiên, mặt khác, sự xuất hiện của hệ thống đường sắt là một nét mới, một bước tiến trong quá trình hiện đại hóa và hoàn chỉnh mạng lưới giao thông Việt Nam.

1.5.2. ng b

Cùng với đường sắt, hệ thống đường bộ, nhất là những tuyến đường huyết mạch xuyên Việt đã góp phần thúc đẩy xây dựng. Trong thế kỷ này, một số tuyến đường liên tỉnh cũng đã hoàn thành, như tuyến Hà Nội – Cao Bằng, Việt Trì – Tuyên Quang, Vinh – S m N a, Sài Gòn – Tây Ninh... n tr c chỉ n tranh th gi i th nh t, t ng s chỉ u dài ng b ã xây d ng c là 20000km, và 14.000km ng đây i n tho i.

ph i h p và t o i u ki n thu n l i cho các tuyến đường bộ và ng s tho t ng, hàng trăm cây s c u kiên c (dài từ 100m trở lên) cũng đã được xây dựng. Tiêu biểu như các cây cầu Lèn (160m), cây Hàm Rồng 200m (Thanh Hóa), cây Ròn 300m (Qu ng Bình), cây Th ch Hãn 274m (Qu ng Tr), cây R ng 365m (Tuy Hòa – Phú Yên), cây B n L c 550m (Long An), cây Tân An 133m (Long An). c bi t chú ý là hai cây cầu có quy mô lớn nhất được xây dựng vào thế kỷ này là cây Trảng Ti n (Hu), xây dựng năm 1901, và cây

Long Biên (Hà Nội) hoàn thành vào năm 1902. Cầu Long Biên là cầu chính thức khi công tác năm 1899 và hoàn thành xây dựng trong 3 năm, tổng phí 6 triệu Franc. Cầu này lúc đó có tên là cầu P.ume (tên của Toàn quyền ông D. lúc đó) dài 2500m. Từ lúc đưa vào sử dụng năm 1922, cầu chỉ có một lối đi ch y qua. Mỗi năm năm 1924 mới cho làm thêm hai lối đi bên cạnh cho người và xe thô sơ đi lại.

Trong giai đoạn kinh tế xã hội cuối thế kỷ XX, sản xuất hàng trăm cây cầu bê tông thép, xi măng các loại, nhất là cầu Long Biên Hà Nội là một công trình, thể hiện trình độ kỹ thuật cao của kỹ sư Tây trên đất nước ta.

1.5.3. Ngành thủy

Vào cuối thế kỷ XX, hệ thống ngành thủy (đường ven biển và đường sông) của nước ta chú trọng khai thông mạng lưới nội địa và phát triển vận tải hàng hóa, tàu thủy chuyên chở hàng hóa. Tuy nhiên, do công tác nạo vét, chôn dòng nên tàu thủy và xà lan lưu chuyển trên những con sông sâu và rộng như sông Hồng, sông Đà, sông Aáy, sông Cửu Long, sông Mã, sông C, sông Lam, sông Hồng Trung K; sông Ng Nai, sông Sài Gòn, sông Vàm C, sông Tiền Giang, sông Hậu Giang Nam K. Trên lãnh thổ miền Trung, do phân bố các sông ngắn nên ngành thủy không phát triển ở miền Bắc và miền Nam.

Trong giai đoạn thu nhập cho việc cải thiện trên đất Nam Bộ, thực dân Pháp đã cho đào thêm hàng ngàn km kênh rạch, tạo nên hệ thống kênh đào miền Nam dài 2500km để tưới tiêu và vận chuyển hàng hóa. Pháp thu thuế, trong đó có thuế kênh rạch từ 18 đến 60m [6,48].

Cuối thế kỷ XX, thực dân Pháp đã đầu tư 8,2 triệu Franc, mở rộng các công trình và xây dựng thêm các công trình, nhất là cầu Hí Phòng, cầu Nặng, Cam Ranh, Sài Gòn. Cầu Sài Gòn là công trình trang bị thêm nội thất máy móc hiện đại, trở thành một công trình nổi bật của ông D. ng, thu hút nội địa và tàu bè của Pháp và các nước khác.

Hí Phòng là hệ thống đường thủy hai vịnh nội địa dài. Năm 1872, đây chỉ là một làng chài nhỏ. Khi Pháp xâm lược Bắc K, công này trở thành một công trình nổi bật cho quân đội chinh phục. Mặc dù có những khó khăn (khó vào, bồi lắng, d b l p bùn) Hí Phòng vẫn là công trình nổi bật của K.

Đóng vai trò quan trọng trong các hoạt động vận tải hàng hóa và vận tải biển. Cuối thế kỷ XX là Công ty Pháp Les Chargurs Réunis. Nhờ khi chỉ tranh thủ lợi ích của mình, vì lợi ích của các tàu thuyền Pháp gặp nhiều khó khăn. Năm 1954, hệ thống vận tải biển Việt Nam đã được mở rộng và giao thông thủy. Tiêu biểu cho lợi ích của nó là Nguyễn Huệ và Bến Thới Bình.

Nguyễn Huệ là hệ thống xe tay nh Sài Gòn, đã sớm trở thành một hệ thống vận tải hàng hóa, khách và vận chuyển hàng hóa – à Nặng – Hí Phòng – Nam Bộ, thậm chí còn có tàu ch y sang đất Bắc và Hí Phòng.

B ch Thái B i là m t nhà t s n l n, ã kinh doanh nhi u nhà khác nhau nh làm th u khoán, ch hi u c m nh ng l nh v c ho t ng có hi u qu và thành công nh t là trong ngành kinh doanh v n t i ng th y. Công ty Giang h i luân thuy n B ch Thái c a ông là hãng v n t i bi n l n nh t Vi t Nam, n m trong tay 30 tàu l n nh , chuyên ch hành khách và hàng hóa i kh p các tuy n H i Phòng – Sài Gòn, H ng C ng, H ng Kông. Trong hãng v n t i c a ông th ng có kho ng 1500 công nhân làm vi c. Ngoài ra ông còn tuy n công nhân khai thác m than Bí Ch (Qu ng Yên)

Trong khi h th ng ng giao thông huy t m ch, các tuy n ng thu c a (qu c l) và ng hàng x (liên t nh) không ng ng c m r ng và c ng c thì trái l i, m ng l i ng liên huy n, liên xã và thôn v n ch a có chuy n bi n g i áng k . i u ó ã khi n cho tình hình nông nghi p và xã h i nông thôn tì p t c trì tr kéo dài.

1.6. Nh ng h qu v kinh t

Chính sách khai thác c a Pháp u th k XX ã làm cho n n kinh t Vi t Nam ph thu c hoàn toàn vào kinh t chính qu c Pháp. Vi t Nam th c s tr thành th tr ng tiêu th và là n i b sung nguyên li u cho công nghi p Pháp. B ph n kinh t th c dân mang n ng tính ch t th ng m i và c quy n không nh ng không giúp ích gì cho s phát tri n kinh t n c ta mà còn làm cho n n kinh t n c ta ki t qu , phá h y nghiêm tr ng tài nguyên n c ta. Kinh t t s n dân t c c ng mang n ng tính ch t th ng m i, l i ph thu c ch t ch vào kinh t Pháp nên không có s c t phá m nh gi i phóng l c l ng s n xu t. Kinh t nông nghi p tuy b l o i cu n vào kinh t hàng hóa b i vi c xu t c ng g o nh ng không có i u ki n tích l y vì nông dân ph i óng thu quá n ng n nên v n còn nguyên tình tr ng l c h u. Quan h s n xu t và bóc l t phong ki n còn t n t i nguyên v n. N n kinh t ph thu c, què qu t, phi n dĩ n y c ph n ánh khá rõ trong cu c s ng quá kh c c c a nhân dân ta. Becna, tác gi cu n “ ông D ng, sai l m và nguy hi m” xu t b n n m 1901 ã vi t r ng: “*Ài ã qua x ông D ng u s ng s t v s kh n cùng t t c a dân chúng. H u h t nhà u là nh ng túp l u g vách t, l p lá.....và nh ng m nh gi y vàng, vì t ch nho, lay l t trên t ng, vài v t trang trí b ng g , ôi khi b ng ng bày bi n trên bàn th là d u tích c a m t s trù phú ã m t*” [3,29].

Chính sách khai thác thu c a Vi t Nam c a th c dân Pháp rõ ràng là m t chính sách c p bóc tr ng tr n c a ch ngh a qu c b ng ph ng pháp bóc l t t b n ch ngh a k t h p ch t ch v i các hình th c bóc l t đã man th i trung c t o thành m t n n kinh t thu c a n a phong ki n i n hình.

Tuy nhiên m t khía c nh nào ó có th kh ng nh r ng, u th k XX v i s ra i và phát tri n c a m t lo t các nhân t kinh t m i, t b n ch ngh a, các ngành và các thành ph n kinh t có s thay i theo h ng m i, t n b .

N n kinh t nông nghi p không còn gi v trí c tôn nh tr c n a mà ã b t u có s bi n i. Quy n t h u và mua bán ru ng t c công nh n

và m t lo t các thay i khác ã t o i u ki n thúc y quá trình t h u hóa ru ng t và t p trung ru ng t. B t u xu t hi n nh ng i a ch v i hàng tr m hecta ru ng t trong tay, các h nông dân ã tr thành các gia ình tì u nông, các làng xã chuy n bi n m nh m h n thành các làng tì u nông t h u. Trong m t s vùng nông thôn, bên c nh nh ng m nh ru ng con manh mún ã xu t hi n nh ng n i n r ng l n th ng cánh cò bay. Và bên c nh cây lúa ã xu t hi n cây chè, cây cà phê, cao su, th u d u, u, l c...S n xu t nông nghi p không còn b óng kín, d ng l i v i c cung c p l ng th c cho c ng ng mà l n u tiên l ng th c tr thành hàng hóa và là m t hàng xu t kh u quan tr ng, ch y u. L ng g o và nông s n xu t kh u ngày càng t ng. Kinh t nông nghi p, nh t là Nam B , b t u b thu hút ngày càng m nh vào gu ng máy s n xu t hàng hóa. ãy là m t b c chuy n quan tr ng, h ng nông nghi p vào n n kinh t th tr ng t b n ch ngh a.

Th công nghi p sau m t th i gian ch ng l i tr c s c ép c a hàng hóa Pháp gi l i phát tri n m nh m h n, ã có m t s ngành tách ra kh i nông nghi p tr thành ngành s n xu t hàng hóa ph c v nhu c u tiêu dùng n i a c a nhân dân lao ng và g n m t b ph n quan tr ng xu t kh u.

Ngành th ng nghi p có nh ng b c ti n nhanh chóng h n bao gi h t, nh t là ngo i th ng, t o i u ki n thúc y toàn b n n s n xu t phát tri n và b t u a Vi t Nam hòa nh p vào th tr ng th gi i.

N n công nghi p hi n i ã th c s ra i, và b t u có s l n m nh m t s ngành nh t nh, ch y u là các ngành xây d ng c s h t ng ph c v cho công cu c khai thác thu c a c a th c dân Pháp, ngành khai m , ch bi n nông s n xu t kh u và s n xu t hàng tiêu dùng.

Trên c s nh ng c c u kinh t m i trên ãy, các giai t ng xã h i m i và nh ng quan h s n xu t m i c ng xu t hi n và ngày càng m r ng.

2. Nh ng chuy n bi n v xã h i

S chuy n bi n c a n n kinh t và tình hình chính tr th i k này ã tác ng m t cách tr c ti p n xã h i Vi t Nam, làm xu t hi n các giai t ng m i.

V dân s , tính n n m 1913, c n c có 14.165.000 ng i trong ó B c K là 6.000.000 ng i, Trung K là 5.000.000 ng i, Nam K g m có 3.165.000 ng i. Trong vòng 33 n m, dân s Vi t Nam t ng 3.365.000 ng i. Trên toàn lãnh th ông D ng, có 16.400.000 ng i, s ng i Pháp là 23.700 ng i [6,66]. Dân Pháp ch y u s ng Vi t Nam, nh t là các ô th l n nh Hà N i, H i Phòng, Sài Gòn – Ch L n, trong ó ph n ông là binh lính, c nh sát, công ch c.

2.1. Nh ng giai c p c b phân hóa

2.1.1. a ch

c th c dân Pháp giúp , u th v kinh t và chính tr c a a ch Vi t Nam t ng lên. M t s ng i kinh doanh công th ng nghi p xu t thân t a ch v n c gi l t m t ph n ru ng t phát canh thu tô. M t s ít khác, phòng công v i c kinh doanh b p bênh, c ng mua m t s ít ru ng t cho phát

canh thu tô. Nh v y, ngoài àch Pháp, àch Nhà th , àch quan l i, àch th ng còn có các àch kiêm công th ng. àch phong ki n Vi t Nam phát tri n h n tr c và tr thành ch d a v ng ch c cho th c dân Pháp trong công cu c khai thác thu c a và duy trì tr t t xã h i có l i cho chúng.

Trong l nh v c s n xu t nông nghi p, bên c nh s t n t i c a m t b ph n àch còn xu t h i n m t t ng l p m i. ó là t ng l p phú nông – m t i di n cho thành ph n kinh t t b n ch ngh a nông thôn. L c l ng này có ti n và phôi thai t cu i th k XIX và b t u phát tri n thành m t t ng l p xã h i nh vào u th k XX. H kh m khá lên nh vì c buôn bán và cho vay lãi, r i mua ru ng t và thuê m n nhân công canh tác ki m l i. M c dù ti m l c kinh t ch a l n, song phú nông c ng là m t th l c áng k trong nông thôn.

2.1.2. Nông dân và th th công

2.1.2.1. Nông dân

Nông thôn Vi t Nam u th k XX, t s iêu tàn sau chi n tranh xâm l c và bình nh c a th c dân Pháp, ã chuy n sang th i k b n th c dân cho là “ n nh và phát tri n” nh ng chính là th i k au kh m i i v i nhân dân lao ng Vi t Nam.

au kh y b t u t n n c p o t ru ng t do b n th c dân phong ki n gây nên t cu i th k XIX, nay càng tr m tr ng. ume sang, n n chỉ m h u ru ng t di n ra m t cách kh ng khi p trong toàn qu c. T i u c n m 1884 n tháng 10 n m 1897 c a tri u ình Hu nh ng cho b n th c dân quy n khai thác t hoang, n ngh nh 1/5/1900 ph nh n quy n s h u ru ng t trong lu t pháp phong ki n càng giúp cho t b n Pháp và bè l tay sai, tr ng tr n c p o t ru ng t c a nông dân trên quy mô l n. Không ch b n àch th c dân c p t mà c b n tay sai phong ki n “có công” giúp th c dân Pháp ánh chi m Vi t Nam, àn áp các cu c kh i ngh a c a nông dân, c ng c phân thêm ru ng t nh tri huy n Lê Quang Quy n Bà Ra, tri huy n oàn Tiên Sanh Tây Ninh, c ph s Tr n Bá L c Cái Bè, Nam K và nh ng tên i Vi t gian nh Hoàng Cao Kh i, Lê Hoan, Nguy n Thân B c và Trung K ...

N n c p o t ru ng t không ph i ch di n ra m t l n mà liên ti p song song v i s b n cùng hóa ng i nông dân. Thêm vào ó, n n s u thu ngày m t n ng, n n cho vay lãi và c m c v n duy trì càng làm cho nông dân x xác, cu i cùng còn m nh t, m nh v n nào c ng b t c o t. Th c dân Pháp l i không chú ý n vì c p và b o v ê i u, n n v ê, l t l i x y ra liên miên vào nh ng n m 1904, 1911, 1913. Trong hoàn c nh ó, i s ng nông dân ngày m t iêu ng.

Th c dân Pháp sau khi chi m ru ng t c a nông dân l p n i n nông nghi p v n áp d ng ch bóc l t phong ki n c phát canh thu tô i v i các tá i n, gi ng h t các àch Vi t vì chúng nh n th y ó là cách làm n

t n kém, ch c n và nhi u l i nh t. ây c ng là m t nguyên nhân khi n nông dân kh n cùng, iêu ng.

Nh v y, có th th y, s u thu , phu phen, t p d ch, c ng nh bão l , h n hán liên ti p x y ra u là m t trong nh ng nguyên nhân làm cho ng i nông dân m t ru ng và b n cùng hóa trên m t quy mô l n: “*L i d ng lúc m t mùa, nhà Chung cho nông dân vay t i n và b t h c m ru ng. T i n lãi quá cao làm cho nông dân không sao tr h t n , nên bu c ph i bán t s ru ng ã c m tr c cho nhà Chung*” [1,106]. Ch ru ng công c ng b b n a ch c ng hào l ng o n. Chúng tranh ph n ru ng t t, gian l n công i n cho con em ho c tay chân c a chúng, g t nh ng ng i cùng ình không có th l c ra ngoài.

Trong s nông dân phá s n, m t s ã b làng ra thành th hay các trung tâm kinh t c a t b n Pháp ki m n. Nh ng m t s không nh l i nông thôn bi n thành nh ng b n c nông, m nh t c m rùi không có, s n sàng bán s c lao ng c a h v ình ng i u ki n r m t.

2.1.2.2.Th th công

Th th công c ng b chính sách c chi m th tr ng c a th c dân Pháp bóp ngh t. Tr m t s ngh m ngh các ô th có i u ki n phát tri n, nói chung các ngh th công và ngh ph nông thôn u b ình tr . Tr c m t, h còn l i m y con ng: l i làm tá i n cho b n n c p t, hay ra thành ph , các khu công nghi p, vùng m làm thuê, n u cùng ng ành vào làm công trong các n i n

Cu c khai thác thu c a c a th c dân Pháp càng y m nh bao nhiêu thì quá trình b n cùng hóa và phá s n c a nông dân và th th công nông thôn càng m nh m và nhanh chóng b y nhiều.

2.2. Nh ng giai c p, t ng l p m i ra i

2.2.1.Giai c p công nhân

Công th ng nghi p phát tri n ã d n én s n y sinh l p ng i làm thuê n l ng, trong s h có m t s ã tr thành nh ng ng i vô s n công nghi p hi n i. Khác v i ph ng Tây, công nhân Vi t Nam ch y u xu t thân t nh ng nông dân còn g n bó nhi u v i ru ng t. H tr thành công nhân b ng nhi u con ng khác nhau.

M t s b t c o th t t li u s n xu t ph i t mò nh m m , xí nghi p ki m công vi c làm, ho c thông qua b n cai th u m phu m i có vi c làm. M t s khác là ‘công nhân theo mùa’. H tranh th tháng ba ngày tám ra h m m làm thuê ki m thêm ít ng l ng b sung cho thu ho ch nông nghi p v n r t th p kém. S khác là nh ng “phu” hay nh ng công nhân b c ng b c, s ng i này th c dân c u k t v i phong ki n b t các làng xã ph i giao s quy nh làm ng s t, ng b , công s ... có c m t s “tù nhân” c ng b y i làm.

Su t th i k t n m 1897 n chi n tranh th gi i th nh t bùng n (1914), nh ng công trình l n nh t ng xe l a, vét sông, ào kênh, làm ng, b c c u ã c ti n hành kh p B c – Trung – Nam, huy ng m t s

công nhân khá ông. ng th i, m t s l n các ngành công nghiệp c a t b n Pháp c ng c phát tri n, nh nhà máy xay, r u, xà phòng, diêm, d t, gi y... còn có nh ng x ng s a ch a ô tô, óng tàu, s a ch a xe l a, làm c u c ng, x ng làm và ch a v khí c ng n i t i p nhau c thành l p và ho t ng vào th i k này. c bi t nh t là ngành khai m , s m khai thêm t 1910 tr i ngày càng nhi u kh p n i và lo i:

B ng s công nhân khai m (1904 – 1914) (n v : ng i)

N m	S công nhân	N m	S công nhân
1904	4000	1912	12000
1908	9000	1914	15000.
1910	16000		

[2,124]

Nhà nhà máy d t Hà N i, Nam nh và H i Phòng n m 1910 ã có 1800 công nhân. Nhà máy xi m ng H i Phòng có 1500 công nhân. B n nhà máy r u l n c a Pháp Hà N i, Nam nh, H i D ng, Ch L n có 1200 công nhân. Nhà máy Ba Son, Sài Gòn có t i trên 1000 công nhân. Các nhà máy g o Sài Gòn, Ch L n có 3000 công nhân. Các n i n tr ng cà phê, chè, cao su, tuy m i th i k thí nghi m nh ng ã có m t s l ng công nhân áng k .

Nh v y, nh ng l p công nhân này ã có nh ng nét chung c b n, tr c h t là tính t p trung ngày càng m nh trong quá trình phát tri n v s l ng.

N m 1906, s công nhân th ng xuyên làm vi c trong 200 xí nghi p c a t b n Pháp ông D ng là 55000 ng i [2,124]. H là c t lõi u tiên c a giai c p công nhân công nghi p Vi t Nam, trong ó ã có m t s t trình chuyên môn nh t nh, bi u hi n rõ tính ch t c a giai c p vô s n công nghi p hi n i. N m 1906, Nam K có 25000 công nhân, trong ó có 900 công nhân chuyên môn. Trung K có 4500 công nhân, trong ó có 100 công nhân chuyên môn. B c K có 20000 công nhân, trong ó có 800 công nhân chuyên môn [2,124].

Còn t ng s các nhà máy, xí nghi p trong toàn qu c, n m 1906 là 200 nhà máy v i t ng công su t 26000 mã l c, riêng B c K ã có 85 nhà máy. S l ng công nhân ngày m t t ng, n m 1909 t ng s công nhân toàn qu c ã lên t i 55000 ng i. Riêng công nhân c a B c K n m 1908 là 15308, n m 1912 là 17050 ng i [2,124].

Nói chung m c t p trung B c K và Trung K cao, còn Nam K tuy t ng s công nhân nhi u h n, nh ng c ng phân tán h n. Tuy có t p trung, nh ng c ng ch di n ra trong công nhân công nghi p. i v i công nhân nông nghi p, ây m i ch là b c u, v trí các n i n nông nghi p so v i các ngành khác v n còn kém, cà phê, chè, cao su ch m i b c u c xu t kh u. Các n i n kinh doanh theo l i t b n ch ngh a còn g p nhi u khó kh n, vì thi u nhân công. N m 1909, Pháp m i ch b t c 90 gia ình v i 328 ng i t Thái Bình vào Nam. M t s n i n vì v y ph i b d hay ch khai thác c m

ch ng. Dù v y, n u th k XX, t ng l p công nhân nông nghi p n i n c ng b t u thành hình, tuy r ng s l ng còn ít.

Ngoài ra, còn nhi u công nhân t p trung h n nh công nhân v n t i, công nhân khuôn vác các b n tàu Sài Gòn, H i Phòng, à N ng, Quy Nh n, B n Th y, H ng Gai ngày càng phát tri n. C ng ph i k n nh ng ng i th , viên ch c ph trách các công ty th ng m i l n nh . ó là ch a k n s công nhân l t và công nhân các x ng nh , s công nhân làm trên hàng v n chi c thuy n xuôi ng c trên nh ng con sông r ch ch ng ch t nh m ng nh n kh p B c – Nam.

Công tr ng ng s t H i Phòng – Vân Nam t 1898 – 1913 ã huy ng n 6 v n ng i, h u h t là các phu b t các a ph ng v làm, tr ti n công nh t. Các công trình giao thông công chính khác th ng xuyên huy ng t i 30 v n công nhân lao ng.

Nh v y là n th i k này, ba mi n B c – Trung – Nam, vùng nào c ng có công nhân công nghi p t p trung làm nòng c t cho s công nhân l t khác. H H s m có tinh th n oàn k t u tranh ch ng áp b c, bóc l t. H ã ng lên u tranh b ng nhi u hình th c: b tr n t p th , công khai b vi c, u tranh b o l c ph i h p v i các phong trào yêu n c, a n t cáo, c i bi u i khi u t , mít tinh tr c v n phòng ch m , phát ng ình công, bãi công là hình th c u tranh m i ch a t ng có trong l ch s Vi t Nam.

Ch trong 2 n m 1904 – 1905 ã có 10 cu c u tranh: Ngày 20/10/1904, công nhân lán B c Ninh trên công tr ng ng s t Yên Bái g i n lên T ng c B c Ninh t cáo v vi c b t công nhân làm khoán. Tháng 11/1904, công nhân công tr ng ng s t Lào Cai c i bi u tr c ti p lên n i n khi u t v vi c b c ãi công nhân. Tháng 12/1904, công nhân lán H i D ng g i n cho công s H i D ng t cáo vi c th c dân và tay sai ch i b i, ánh p th m t công nhân.

N m 1906, công nhân m i làm vi c m Hà Tu ngh vi c u tranh òi ch tr ti n i ng, công nhân c ã giúp nên cu c u tranh th ng l i.

N m 1908, công nhân m thi c T nh Túc (Cao B ng) b vi c, ph n i ch tr l ng quá ch m.

Ngày 1/5/1909, n công nhân nhà máy chai Nam nh b vi c, ph n i ch Pháp khám xét n công nhân. C ng n m 1909, công nhân làm ng Hà Tu – C m Ph u tranh òi t ng l ng, t lán, t d ng c .

c bi t tháng 5 – 1909, 200 công nhân viên ch c hãng Liên hi p Th ng m i ông D ng bãi công. Cu c bãi công hãng này ã b t u xu t hi n y u t u tranh chính tr .

N m 1912, công nhân Ba Son k th p v i bãi khóa c a h c sinh tr ng Bách Ngh Sài Gòn có Tôn c Th ng tham gia. H c sinh tr ng Bách Ngh bãi khóa ph n i vi c giám c b th làm vi c quá nhi u và b th c sinh nh t vào xà lim. phá cu c bãi khóa, chính quy n th c dân b t nh ng ng i c m u và i u công nhân Ba Son sang làm thay. Nh ng công nhân không ch u

làm, chúng b t c công nhân Ba Son ã dám ch ng i l i. Toàn th công nhân Ba Son bãi công òi th nh ng ng i b b t. Th c dân Pháp ph i nh ng b .

V i s l ng phát tri n cao, v i ch t l ng bi u hi n rõ tính t p trung (lao ng trong gu ng máy t b n ch ngh a v i k thu t hi n i), có tinh th n oàn k t u tranh ch ng k thù chung, công nhân Vi t Nam ã có nh ng i u ki n c n và hình thành m t giai c p. Tuy v y, vì ch a có lý lu n tiên ti n soi ng, h ch a quan ni m c mình là m t giai c p riêng, có quy n l i và nguy n v ng riêng, ch a nh n th c c rõ v trí và vai trò c a mình trong l ch s xã h i, giai c p công nhân tuy ã ra i, nh ng m i giai o n “t phát”

S ra i c a giai c p công nhân Vi t Nam tr c giai c p t s n dân t c là m t c i m l ch s quy nh nh ng nét c thù c a s phát tri n sau này c a cách m ng Vi t Nam.

2.2.2. T ng l p t s n

Cu i th k XIX, ô th Vi t Nam n m trong gu ng máy c a ph ng th c khai thác bóc l t t b n ch ngh a nên ã phát tri n theo ki u ô th công th ng nghi p, không còn mang n ng tính ch t trung tâm hành chính v n hóa nh tr c n a. Hà N i n m 1899 ã có 73 nhà công th ng Vi t Nam g m có 60 nhà buôn, 12 ch x ng và m t th u khoán. H i Phòng n m 1893 có 41 nhà công th ng Vi t Nam g m 27 nhà buôn, 5 nhà th u khoán, 8 hi u may, 1 hi u gi t. Sài Gòn n m 1896 có 366 nhà công th ng Vi t Nam, g m 26 hi u kim hoàn, 15 hi u ng h , 24 hi u may, 113 hi u buôn. Ch L n n m 1896 có 306 nhà công th ng Vi t Nam, g m có 10 hi u kim hoàn, 15 x ng óng thuy n, 16 nhà máy d t, 74 nhà buôn.[2,127]

Cùng v i s phát tri n này, t ng l p t s n u tiên ã xu t hi n, tuy ch a ông v s l ng và có ngu n g c xu t thân khác nhau. Xu t hi n s m nh t là m t s t s n m i b n ng ra bao th u các b ph n kinh doanh c a Pháp nh th u làm c u ng, tr i lính, n b t, phà, m t o n xe l a, nh n cung c p, ti p t l ng th c, nguyên li u cho Pháp hay ng ra làm i lý phân ph i hàng hóa c a chúng trong nhân dân. Quy n l i c a b n này g n ch t v i quy n l i c a th c dân. ình Tráng, ình Hòe làm th u khoán ã s d ng t i 500 phu.

u th k XX, Bùi Huy Tín vào nh ng n m 1903 – 1906 chuyên cung c p “tà v t” ng s t cho Pháp. Có ng i ã góp c ph n v i Pháp nh Lê Phát An trong công ty linhông t l a Phú Phong (Bình nh), ho c m t s t s n Vi t Nam ã góp c ph n vào công ty nông nghi p Vi t – Pháp mi n Tây Nam K .

C ng có b ph n kinh doanh riêng bi t, nh m phát tri n theo m t h ng c l p. H tr c c ng làm cho Pháp, nh ng sau khi có v n t ng i thì tách ra làm kinh doanh riêng nh Nguy n H u Thu, B ch Thái B i, ào Hu ng Mai...

Bùi Huy Tín t ch là th u khoán ã ng ra m nhà in. Tr n Hu nh Ký chuy n sang chung c ph n v i Ngân hàng Vi t Nam, H u Th c, Tr ng Hoàng T nh m nhà máy r u V n i n.

M t s xu t thân t a ch giàu có c ng chuy n m t s v n sang kinh doanh công th ng nghi p v i ý th c ch ng lai c quy n c a th c dân Pháp. Tr ng V n B n, a a ch có 17000 ha là ch m t xí nghi p xà phòng, s đ ng 700 công nhân [2,127].

M t s quan l i cáo quan v kinh doanh công th ng nghi p v i ý th c phát tri n kinh t dân t c. Nghiêm Xuân Qu ng, nguyên An sát L ng S n thành l p Công ty Qu ng H p Ích buôn v i l a, m x ng d t Hà N i. M t s quan ch c v h u Thái Bình m Công ty Nam Phong chuyên d t chi u bán tr c ti p cho lái buôn n c ngoài.

M t s ã có ý th c hùn v n thành l p nh ng công ti l n có th c nh tranh v i Pháp và ngo i ki u. Qu ng Nam có Qu ng Nam hi p th ng công ti phát tri n t n m 1906 – 1907, v n ch ng 20 v n ng, thu mua lâm th s n nông thôn ch i Hà N i, Sài Gòn, H ng Kông bán, r i l i mua hàng các n i ó v . Phan Thi t, có công ti n c m m Liên Thành t nhi u chi nhánh trong c n c. Công tu Ph ng Lâu (Thanh Hóa) chuyên buôn t l a, n m 1907 phát tri n thêm nhi u chi nhánh Hu , Vinh, Hà T nh.

C ng có m t s nhà ho t ng yêu n c chuy n sang kinh doanh th ng nghi p h tr cho công tác chính tr .

Ngh An, ng Nguyên C n, Ngô c K m “*Chiêu D ng th ng quán*”. Hà T nh, Lê V n Huân m “*h i buôn M ng Hanh*”. Hà N i, Nguy n Quy n m hi u H ng Tân H ng, Hoàng T ng Bí l p công ty ông Thành X ng... Nh ng c s này vì ít v n, c ph n nh nên quy mô kinh doanh không phát tri n m nh.

Vì b th c dân Pháp chèn ép n ng n , t s n Vi t Nam phát tri n ch m v m i m t, ch a i u ki n hình thành giai c p. Nh ng s phát tri n kinh t t b n ch ngh a nói chung là c s thu n l i ti p thu các trào l u t t ng t ngoài vào.

2.2.3. T ng l p ti u t s n

Cùng ra i v i t ng l p t s n là t ng l p ti u t s n, có tr c và ông h n t ng l p t s n. ó là nh ng nhà ti u công ngh , ti u th ng, nh ng ng i làm vi c trong các s hay t , nh ng ng i làm ngh t do, h c sinh các tr ng.

L p ti u th ng khá ông o ã ng ra làm trung gian gi a ng i s n xu t và nh ng ng i tiêu th . L p công ch c, trí th c và nh ng ng i làm các d ch v c ng ngày càng t ng. S l ng giáo viên, h c sinh so v i tr c kia t ng lên. N m 1913, s h c sinh ti u h c tr ng công B c K là 34292 ng i, Trung K là 15051, Nam K là 48131, t ng c ng là 97474 ng i. S giáo viên ng i Vi t là 502 ng i.

Tuy i s ng v t ch t c a nh ng ng i này so v i các t ng l p khác có ph n khá h n ôi chút, nh ng h c ng b chèn ép r t nhi u v m t chuyên môn l n chính tr , th m sâu n i nh c c a ng i m t n c.

2.3. H qu v s b i n i xã h i

Trong quá trình phát triển của chúng ta, cùng với biến động kinh tế Việt Nam, các mối quan hệ xã hội cũng liên tục phát triển, biến đổi không ngừng.

Mối quan hệ truyền thống giữa nông dân và nông dân là một vai trò quan trọng trong xã hội và bản thân nó cũng nảy sinh những khía cạnh mới, phức tạp hơn, đa dạng hơn nữa. Một số nông dân bản địa cùng hóa giải quay trở lại vai trò thế kỷ kém cạnh tranh, phần thu hoạch hoàn toàn vào giai cấp địa chủ, trở thành những người vô sản thôn quê, mất quyền nhân công chính bổ sung cho nhu cầu phát triển của công nghiệp. Sự nghiệp này ngày càng tăng thêm theo áp lực của trung tâm địa chủ Pháp và sự phân hóa sản xuất trong nông thôn. Các năm đói kém mùa màng là những năm mất mùa của vô sản hóa nhân lên, trong khi công nghệ nông nghiệp phát triển tiến bộ hơn. Sự nghiệp này càng ngày càng vì thế, đã trở nên phức tạp hơn, đói khổ, bệnh tật.

Quan hệ giữa sản xuất (nội địa và Việt Nam) và vô sản là mối quan hệ xã hội mới nảy sinh, song ngày càng trở nên tiêu biểu. Mối quan hệ giữa hai lực lượng xã hội này đã và sẽ có những tác động khác nhau trong xã hội. Sự xuất hiện và trở nên thành công của hai giai cấp xã hội này sẽ dẫn đến cuộc tranh giành ảnh hưởng cách mạng chủ yếu trong lòng xã hội Việt Nam. Đây cũng là trung tâm của mâu thuẫn mới, rõ ràng của xã hội Việt Nam dưới thời thuộc địa.

Các tầng lớp xã hội, các quan hệ xã hội lúc bắt đầu biến động không ngừng, phá vỡ mô hình cũ của xã hội cũ, tạo nên những cơ sở cho một cấu trúc xã hội mới.

Trong xã hội Việt Nam lúc này, nhân tố kinh tế bắt đầu trở thành một thước đo giá trị chi phối các quan hệ xã hội, xác định thành phần giai cấp, vị trí xã hội của mỗi thành viên. Song bên cạnh đó, vẫn còn tồn tại một thước đo giá trị khác rất quan trọng là thành phần dân tộc. Người Pháp, tư vấn Tây Ban cho nên Toàn quyền Đông Dương cũng đã và kính trọng họ. Tất cả các nhà kinh doanh Pháp cũng ưu tiên về mặt lợi ích. Chính quyền thuộc địa luôn luôn khuyến khích, tạo điều kiện cho họ và chèn ép, kìm hãm người bản xứ. Sự biến động này diễn ra một lúc, một nơi và trong một lĩnh vực. Bởi vì người Pháp nào cũng có giá trị ngang bằng và họ không phân biệt Việt Nam, dù người Pháp kia chỉ là một viên chức, còn người Việt Nam là một nhà tư sản hay một kẻ sĩ.

Sự tồn tại của hai phe hai phái sản xuất phong kiến và tư bản về mặt kinh tế của xã hội mới diễn ra cho hai phe sản xuất: địa chủ và nông dân, tư sản và vô sản là biểu hiện tính chất cơ bản của xã hội Việt Nam thời Pháp thuộc. Đó cũng là cơ sở xã hội hình thành một cuộc cách mạng dân tộc, dân chủ vì lợi ích của tất cả, vì sự phát triển và tiến bộ xã hội.

Nói tóm lại, có thể xem xã hội Việt Nam cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX về cơ bản vẫn là xã hội nông dân, trong đó nông dân chiếm ưu thế chủ yếu. Cùng với sự chuyển biến của giai cấp nông dân, của giai cấp địa chủ, là sự

xu t hi n t ng l p phú nông – l c l ng i di n cho s phát tri n c a ch
ngh a t b n trong nông thôn. ng th i, c ng ngày càng có nhi u nông dân b
b n cùng hóa, ph i b quê h ng ra i, n các thành th , h m m và n i n
bán s c lao ng ki m s ng. Nh ng ng i này ã b sung cho l c l ng c a
giai c p vô s n ngày càng thêm ông o.

T ng l p ti u t s n ngày càng ông và liên t c b phân hóa, m t s ít i
trong t ng l p y bao g m các ti u th ng, ti u ch ã tr thành t s n, kinh
doanh nhi u l nh v c khác nhau... Các quan h xã h i, quan h dân t c, giai c p
an xen và tr nên c c k ph c t p. Ngay trong giai c p t s n, g m có c
ng i Vi t, ng i Pháp và ng i Hoa. Trong giai c p công nhân còn có c
ng i Vi t, ng i Miên, ng i Hoa, ng i Lào, ng i n ... Ho t ng kinh
doanh c a t s n Vi t Nam a đ ng, bao g m c công nghi p, th ng nghi p và
nông nghi p.

T t c các t ng l p giai c p, các m i quan h y luôn luôn v n ng, bi n
i trong b i c nh chung c a xã h i thu c a. S phát tri n kinh t càng nhanh,
càng m nh, thì s phân hóa xã h i càng sâu s c và gay g t, ó c ng chính là quy
lu t phát tri n c a m i ch xã h i.

C. PH NK TLU N

Trong cu c khai thác thu c a l n th nh t, th c dân Pháp ã không t
m t th o n nào bóc l t nhân dân ta, thu l i nhu n t i a, th ng tay t c
o t và b n cùng hóa nông dân, chỉ m o t tài nguyên thiên nhiên, n m các
m ch máu kinh t Vi t Nam, n m c quy n trong công nghi p khai khoáng
và công nghi p c t ch r u, kìm hãm công nghi p n ng, h n ch công nghi p
nh , c chỉ m th tr ng Vi t Nam, t ng c ng cho vay n ng lãi, ng hóa
lãnh th Vi t Nam vào trong toàn b lãnh th c a qu c Pháp và bi n Vi t
Nam thành khâu kh ng khít trong s i dây chuy n c a kinh t t b n ch ng h a.

Chính sách khai thác c a th c dân Pháp ã làm cho kinh t n c ta
chuy n bi n ch m ch p, trì tr và không tri t : nông nghi p h t s c l c hâu,
công nghi p nh bé, què qu t, th công nghi p b chèn ép, giao thông v n t i
th p kém, th ng nghi p b Pháp n m c quy n, tài chính, ti n t b ph thu c.
Bên c nh kinh t , xã h i Vi t Nam ã có nh ng chuy n bi n m i, mâu thu n
giai c p, mâu thu n gi a công nhân v i t b n, nông dân v i a ch , mâu thu n
gi a dân t c Vi t Nam và th c dân Pháp xâm l c ngày càng tr nên gay g t,
quy t li t h n.

m t khía c nh khác, ta có th th y quy mô, m c c ng nh ph m vi
nh h ng c a các nhân t m i ch a l n, nh ng chúng ch a s c t o ra
nh ng chuy n bi n th c s c n b n trong k t c u kinh t c ng nh c u trúc xã
h i. K t qu c a quá trình t b n hóa vào th i k này là s ra i và phát tri n
c a m t s ngành kinh t và l c l ng xã h i m i, và s chuy n bi n theo xu
h ng m i c a nh ng thành t c , t ó làm chuy n ng mô hình kinh t - xã
h i c truy n, h ng nó i đ n vào m t qu o m i ti n b h n: qu o s n

xuất hàng hóa và sản xuất. Trên thế giới, các nước xã hội chủ nghĩa và gia nhập vai trò quan trọng. Lúc này, trong xã hội Việt Nam, đang diễn ra cuộc cách mạng gay gắt về kinh tế và chính trị.

Thế kỷ này, nhân dân ta đã thoát ra khỏi tình trạng lạc hậu, kém phát triển. Kinh tế và chính trị đã có những bước tiến đáng kể. Trong quá trình đổi mới, nhân dân Pháp – dù chỉ là một công nhân vô thức của lịch sử – đã tạo ra những thành tựu, những bước tiến đáng kể cho việc xây dựng và phát triển nền kinh tế xã hội mới. Song công cuộc chính trị này, ngay từ đầu, vì mục tiêu cách mạng xã hội, vì lợi ích của nhân dân, nhân dân Pháp cũng đã có những chính sách hết sức phong phú, công khai và nghiêm túc nhằm thúc đẩy phát triển của xã hội Việt Nam, cũng như duy trì chế độ phong kiến. Vì vậy, hai nền kinh tế này song song tồn tại và cùng phát triển trong lòng xã hội, kìm hãm, thậm chí phá hoại sự phát triển theo quy luật tự nhiên của lịch sử. Đó là một thách thức mà chính sách “khai hóa và văn minh” mà cách mạng xã hội đem lại và đó cũng là một thách thức lịch sử của nhân dân Việt Nam, nền kinh tế là nền kinh tế công cụ và văn minh hóa của nhân dân Pháp trên nền tảng của thế kỷ XX.

.

M T VÀ Ý KIẾN XUẤT THỌ KHOA HỌC CÁC TRƯỜNG THPT CHUYÊN KHU V C DUYÊN HẢI VÀ NG B NG B C B

Một trong những mục tiêu của trường THPT Chuyên là phát hiện, bồi dưỡng những học sinh say mê, có năng khiếu và trình độ học tập tốt tham dự các kỳ thi học sinh giỏi, thi vào các trường chuyên nghiệp để tiếp tục học tập cao. Song một trong những mục tiêu giáo dục đó cũng phải có sự gắn bó chặt chẽ

cao c a th y và trò và ph i có m t h th ng tài li u t chu n làm c s nh h ng cho th y và trò. Trong khuôn kh c a ch th o lu n h i th o khoa h c các tr ng THPT Chuyên khu v c Duyên h i và ng b ng b c b l n th VII – n m 2013, d i ây tôi xin xu t m t vài ý ki n sau:

1- Trong ch ng trình sách giáo khoa l ch s l p 11 – Nâng cao, ph n L ch s Vi t Nam t 1858 n 1918, n i dung trình bày ng ng n, khái quát. Tôi xin xu t, sau cu c h i th o này Ban t ch c s t p h p nh ng chuyên ch t l ng t t thành t p san làm tài li u d y - h c, b i d ng h c sinh gi i.

2- Trong cu c h i th o, nên th o lu n l p m t k ho ch th ng nh t cho d y ph n “L ch s Vi t Nam cu i th k XIX - u th k XX.”

3 – Các kì h i th o sau này ti p t c ra chuyên c th thu c các chuyên ngành LSVN, LSTG, Ph ng pháp d y h c các thầy cô nghiên c u, th o lu n rút kinh nghi m. Sau ó Ban t ch c t p h p thành các t p san chuyên ngành làm tài li u chuyên môn cho vi c gi ng d y kh i chuyên.

V i t m lòng nhi t huy t ngh nghi p và mong mu n k t qu d y và h c l ch s t k t qu cao h n n a, tôi xin m nh d n xu t 3 ý ki n trên. R t mong Ban t ch c xem xét. Xin trân tr ng c m n!.

H ng Yên, tháng 8 n m 2013.

TÀI LI U THAM KH O

1. Nguy n Khánh Toàn (ch bi n), *L ch s Vi t Nam, t p II*, NXB Khoa h c xã h i, Hà N i, 1985.
2. i nh Xuân Lâm (ch bi n), Nguy n V n Khánh, Nguy n ình L , *i c ng l ch s Vi t Nam, t p II*, NXB Giáo d c, Hà N i, 2000.
3. Nguy n V n Ki m, L ch s Vi t Nam (*u th k XX n 1918*), *quy n III, t p II*, NXB Giáo d c, Hà N i, 1979.
4. Nguy n Kh c m, *Nh ng th o n bóc l t c a t b n Pháp Vi t Nam*, NXB V n s a, Hà N i, 1957.
5. Nguy n Trí D nh, *L ch s kinh t qu c dân*, NXB Giáo d c, Hà N i, 1997.
6. Nguy n V n Khánh, *C c u kinh t Vi t Nam th i thu c a (1858 – 1945)*, NXB i h c Qu c gia Hà N i, 2004.

7. Nguyễn Ngọc C (ch biên), Trường Công Hu nh K , Nguyễn Anh D ng, *L ch s Vi t Nam t 1858 n 1919*, NXB i h c s ph m, Hà N i, 2007.

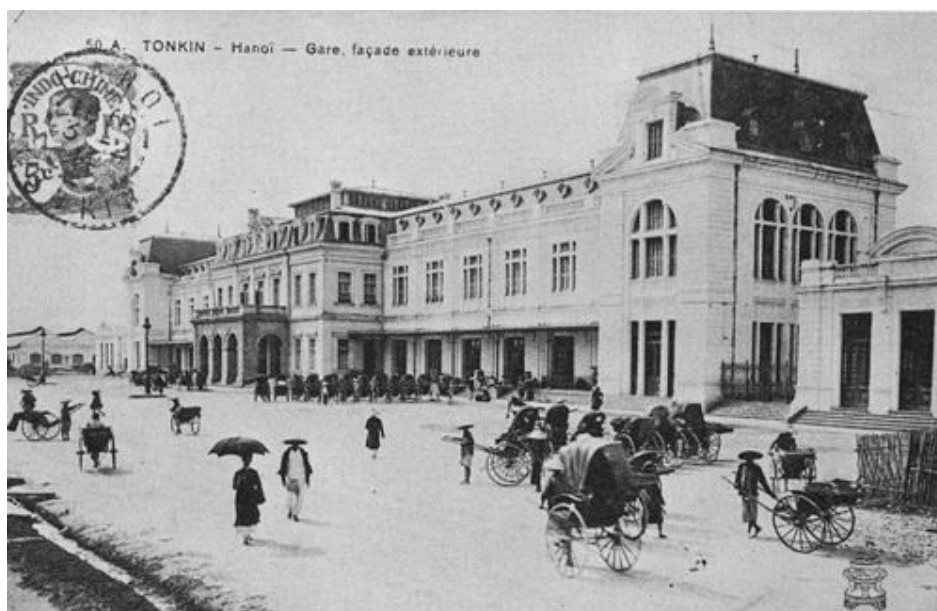
PH L C

*nh ch p b ng kim lo i kh c th i gian kh i công, th i gian hoàn thành và
tên tác gi trên u c u Long Biên phía Hà N i*

C u Long Biên

Ga Hà N i

Tuy n ng xe l a Sài Gòn - M Tho

Nông dân Vi t Nam th i Pháp thu c

Công nhân c o m cao su

Công nhân khai m

ÂM M U, TH O N, QUÁ TRÌNH XÂM L C VI T NAM C A TH C DÂN PHÁP

Ng i th c hi n: Giáo viên Đoàn Th H ng Nhung
Tr ng: THPT Chuyên H Long

Cu i th k XIX, Vi t Nam t m t qu c gia c l p, th ng nh t do tri u ình phong ki n nhà Nguy n ng us m tr thành m t n c thu c a n a phong ki n, d i ch th ng tr c a th c dân Pháp. Vi c xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp ã c chính ph Pháp p , nuôi d ng t r t l u (t n m 1624), tuy nhiên ph i n nh ng n m 1858 Pháp m i có y các i u ki n t i n hành m t cu c chi n tranh xâm l c b ng v khí và quân i. V i chi n thu t “v t d u loang”, hay còn c g i là chi n thu t “l n d n t ng b c”, Pháp ã th c hi n thành công ãm m u, th o n y c a mình.

I. B I C NH CHUNG

S ra i, xác l p và phát tri n TBCN trên th gi i vào th k XVIII – XIX ã t ra nhu c u c p bách v th tr ng, nguyên li u và nhân công cho s n xu t. c bi t nh ng thành qu c a cu c cách m ng công nghi p v i nh ng máy móc tinh x o v giao thông v n t i và k thu t quân s ã h tr r t nhi u cho các n c t b n ph ng Tây th c hi n các cu c chi n tranh xâm l c thu c a. th a mẫn nhu c u v th tr ng và nguyên li u, ngay t th k XVIII các n c t b n ph ng Tây ã t kéo sang ph ng ông, th c hi n chính sách “ngo i giao pháo h m” v i khu v c này.

Con ng sang ph ng ông, tìm n ph ng ông ã c m r ng t th k XV – XVI nh các cu c phát ki n a lý, b i l ph ng ông v n là vùng t giàu có v tài nguyên nhiên li u, dân s ông v a là ngu n nhân công lao ng r m t, v a là th tr ng tiêu th r ng l n. Bên c nh ó trong th i gian này, các qu c gia ph ng ông v n t n t i ch phong ki n l c h u, l i th i: kinh t kém phát tri n, xã h i b t n nh. L i d ng tình tr ng trên các n c t b n ph ng Tây l n l t xâm l c các n c ph ng ông và bi n các n c ph ng ông tr thành thu c a c a mình, nh n tr thành thu c a c a th c dân Anh, Trung Qu c b các n c th c dân Âu – M chia nhau xâm xé,... Nh v y, cho n gi a th k XIX – tr c khi th c dân Pháp n súng xâm l c, Vi t Nam là m t qu c gia c l p, có ch quy n nh ng khó có th tránh kh i s nhòm ngó, xâm l c c a các n c t b n ph ng Tây trong khi nhi u n c xung quanh ã r i vào nanh vu t c a các này.

Vì sao các n c t b n ph ng Tây, nh t là Pháp mu n xâm l c Vi t Nam? Vi t Nam n m m t v trí chi n l c quan tr ng: là c a ngõ i xu ng các n c ông Nam Á, l i n m trên con ng t n , Indonexia n Trung

Qu c, Nh t B n, có th l y Vi t Nam làm bàn p t n công Trung Qu c. Ngoài ra Vi t Nam còn là m t vùng t giàu tài nguyên thiên nhiên, th tr ng tiêu th r ng l n, ngu n nhân l c d i dào, trong khi ó ch phong ki n Vi t Nam ang r i vào tình tr ng kh ng ho ng và suy y u. V i nh ng nguyên nhân ó, Vi t Nam h a h n tr thành m t thu c a giàu có và lý t ng v i các n c t b n. V i v y ngay t r t s m (th k XVI), Vi t Nam ã s m b các n c t b n nh B ào Nha, Hà Lan, Anh... nhóm ngó.

Th k XVI, các tàu buôn và giáo s B ào Nha ã th ng xuyên lui t i Vi t Nam. H i An là th ng c ng quan tr ng mà các lái buôn B ào Nha th ng c p b n. Th k XVII, Hà Lan phát tri n v t B ào Nha, h t th ng i m H i An – Qu ng Nam (1636), ph Hi n – H ng Yên (1637). L i đ ng mâu thu n gi a hai t p oàn phong ki n Tr nh – Nguy n trong nh ng n m 1642 – 1643, Hà Lan m y l n a h m i ph i h p v i quân Tr nh, t nh ng b c i u tiên cho ý xâm l c Vi t Nam c a mình. Tuy nhiên uy th trên m t bi n c a Hà Lan ch ng bao lâu b Anh ánh b i. Anh l p th ng i m Ph Hi n, Th ng Long. N m 1702 Anh âm m u chi m Côn Lôn kh ng ch con ng hàng h i t n sang Thái Bình D ng. Trong cu c ch y u a này, Pháp c ng không ng ng y m nh nh ng ho t ng c a mình.

Nh ng nguyên nhân nào thôi thúc Pháp xâm l c Vi t Nam?

Do nhu c u v th tr ng và nguyên li u. Vào nh ng n m 50 – 60 c a TK XIX, Pháp hoàn thành xong cu c cách m ng công nghi p sau h n m t n a th k . B m t các ngành kinh t , giao thông v n t i, ngo i th ng c a Pháp phát tri n nhanh chóng. Nh m y m nh h n n a t c phát tri n các ngành công nghi p nói riêng, n n kinh t nói chung, Pháp r t c n thu c a gì i quy t các v n th tr ng và nguyên li u.

Do thu c a c a Pháp không còn nhi u. B n thân Pháp ngay t th k XVI ã s m ti n hành nh ng cu c chi n tranh xâm l c thu c a, n th k XVII ng i Pháp ã hi n di n trên kh p th gi i. Tuy nhiên sau m t lo t th t b i trong nh ng cu c chi n tranh v i các n c t b n khác, Pháp m t d n thu c a và v th c a mình. Tr c h t ph i k n cu c tranh giành quy n th a k ngôi vua Tây Ban Nha (1701 - 1714) mà k t qu là hai hi p c 1713 – 1714 ã bu c Pháp ph i trao cho Anh ph n l n thu c a c a mình B c M . Nh ng hi p c này ã ch m d t bá quy n c a Pháp châu Ân, ng th i ánh d u s ra i c a m t trung tâm quy n l c m i – n c Anh. Ti p ó ph i k n trong cu c chi n tranh Pháp – Ph , Anh ã l i đ ng t n công các thu c a c a Pháp

B c M và n , ng th i k t qu c a cu c chi n này c ng làm Pháp m t Ca-na- a, thung l ng Ô-hi-ô, toàn b b trái sông Mi-xi-xi-pi. Tuy nhiên s ki n có ý ngh a quy t nh i v i v i c thu nh thu c a c a Pháp nh t ó là s th t b i c a Na-pô-lê-ông (5 - 1814), bu c Pháp ph i kí vào v n ki n k t thúc h i ngh Viên. Theo ó, Pháp b Anh chi m h u h t các thu c a. Di n tích thu c a c a Pháp ch còn vào kho ng 96.020 km².

Mâu thuẫn giữa sự phát triển kinh tế và văn hóa thì uth n v th tr ng, nguyên lý u c ng nh tham v ng mu n giành l i nh ng v trí ã m t trong cu c ch y ua v i Anh, h n bao gi h t n c Pháp mong mu n t i n hành nh ng cu c chi n tranh xâm l c thu c a. Chính vì v y, vì c Pháp t i n hành các cu c chi n tranh xâm l c thu c a trong ó có chi n tranh xâm l c Vi t Nam lúc này có th coi là m t i u t t y u.

II. M M U VÀ TH O N XÂM L C VI T NAM C A TH C DN PHP

1. M m u xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp.

Ngay t r t s m ng i Pháp ã s m nh n th c c v trí chi n l c, kh n ng thu c a t i m tàng c a Vi t Nam. N m 1645 giáo s Pháp A-l ch-x ng R t sau 21 n m truy n o Vi t Nam ã tr v Pháp, mang theo m t t m b n

Vi t Nam v i nh ng nh n xét v n c ta nh sau: “ ây là m t v trí c n ph i chi m l y và chi m c v trí này thì th ng nhân châu Âu s tìm c m t ngu n l i nhu n và tài nguyên d i dào”. N m 1753, m t giáo s ã chuy n sang ngh buôn là Xanh Phan t ng n c ta 8 n m c ng ã trình lên Chính ph Pháp m t b c th , yêu c u l p c n c b c Vi t Nam vì “V ng qu c này là m t trong nh ng n c m nh nh t ông n... Th ô K Ch r ng l n nh Pa-ri... thuy n bè chen chúc d i b n quá s c t ng t ng. Dân s c a v ng qu c này ông vô k , có nhi u th tr n lên t i 4 – 5 v n hay 10 v n dân. X này có nhi u sông ngòi, kênh ào, thuy n bè i l i d dàng, t ai màu m ”. Trong khi ó Vi t Nam l i n m k Trung Qu c, và là c a ngõ c a khu v c ông Nam Á, do ó Pháp không th nào v ng m t t i m t t n c giàu t i m n ng nh v y

c. Vì v y Pháp s m có ý th c xâm l c Vi t Nam b ng m i cách, nh m chi m c m nh t giàu có v tài nguyên thiên nhiên, ng th i có c h i v n tay n nhi u vùng t khác trong khu v c Châu Á, c nh tranh v i các n c th c dân ph ng Tây, nâng cao uy th n c Pháp.

2. Th o n xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp.

Âm m u xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp có t r t lâu, th c hi n âm m u y Pháp ã t i n hành nh ng b c i r t c n tr ng và y chi n l c. ó chính là th o n xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp. Có th l y n m 1624 làm m c ánh d u m u cho quá trình th c hi n âm m u xâm l c Vi t Nam c a Pháp v i vai trò to l n c a giáo s A-l ch-x ng r t và k t thúc vào n m 1884 v i b n hi p c Ba-t -n t. Nh v y quá trình xâm l c Vi t Nam c Pháp t i n hành trong vòng 260 n m (1624-1884), c chia làm 3 giai o n, m i giai o n Pháp l i có nh ng th o n riêng. Trong ó Pháp s đ ng 3 nhân v t c xem nh 3 con át ch bài cho nh ng n c i c a mình, ó là: giáo s , th ng nhân và binh lính. M i b c i c a Pháp là s t n d ng t i a các ho t ng c a nh ng con át ch bài này m ng cho vì c xâm l c.

Giai o n m t: 1624 – 1664, Pháp s đ ng các giáo s nh nh ng chú ng a i tiên phong m ng cho vì c th c hi n âm m u c a mình. Trong cu c

ch y ua xâm chi m t ai này, th c dân Pháp ã s d ng con bài Thiên chúa giáo nh m t công c h u hi u. Giáo s A-l ch-x ng r t là ng i t n n móng cho các ho t ng c a ng i Pháp Vi t Nam. M c dù nh ng giáo s ng i Pháp không ph i là nh ng giáo s u tiên n Vi t Nam nh ng h l i là nh ng ng i bám sâu và b n ch t nh t v i các giáo dân. Tiêu bi u trong s ó ph i nh c n giáo s A-l ch-x ng r t – m t ng i ã có h n 30 n m ho t ng ông D ng trong ó có 21 n m Vi t Nam, ã i h t x àng Trong và àng Ngoài. Trong quá trình i truy n o, ông ã h c ti ng Vi t, là cha c n c ngoài u tiên dùng Ti ng Vi t truy n o. Vì v y ông ã chinh ph c c m t l ng l n các con chiên. Ngoài ra vào n m 1651 A-l ch-x ng r t v Pháp, ông cho xu t b n 3 cu n sách: *T i n Vi t – B la tinh, Hành trình truy n o, L ch s x àng Ngoài*, nh ng cu n sách trên ã em v cho Pháp ngu n thông tin quý báu v tình hình Vi t Nam, v b n Vi t Nam, v i s ng ng i Vi t có th d thâm nh p. Do v y ông ã trình lên Giáo hoàng La Mã d án thành l p các tòa Giám m c Vi n ông và h th ng công giáo b n x và kêu g i nh ng ng i giàu có Pháp l p ra công ty ông n Pháp Vi t Nam. 1664, H i truy n giáo n c ngoài c thành l p, công ty ông n Pháp ra i.

Giai o n 2: 1664 – 1858, Pháp s d ng k t h p vai trò c c a hai nhân v t giáo s và th ng nhân. Giám m c Pa-luy là ng i c v tích c c cho ngành hàng h i Pháp và thúc y cho quá trình thành l p công ty ông n c a Pháp. N m 1669 viên Giám m c Pê-rít ã n mi n B c Vi t Nam d i danh ngh a là nhân viên c a công ty này, còn Giám m c Be-t -na thì xin chúa Nguy n cho l p th ng di m àng Trong. Nh ng ho t ng tích c c c a công ty ông n ã t o i u ki n cho giáo s và th ng nhân d a vào nhau mà s ng và ho t ng, thông th ng “giáo s i tr c m ng cho th ng nhân theo sau. C chúa m r ng n âu, th ng nhân n y m các th ng i m buôn bán”. Th c t , ng sau nh ng ho t ng v tôn giáo và kinh t y c a giáo s và th ng nhân là m c ch làm n i gián dò la tình hình, làm tình báo d n ng cho các ho t ng can thi p v m t quân s sau này. c bi t hai nhân v t trên còn có m t nhi m v quan tr ng là tìm cách khoét sâu mâu thu n l ng – giáo. Chúng tr c ti p ng sau nh ng v kh i lo n ch ng i tri u ình, xúi gi c gây ra nh ng v xung t l ng – giáo, ép bu c m t s con chiên nh d c tin làm vi c cho chúng, xúi giáo dân vi ph m lu t l . c bi t trên vùng t t sông Gianh tr ra B c th l c Công giáo nh t là Công giáo do cha c Pháp c m u ã ra s c ho t ng gây m m chia r n i b dân t c nh m phá v kh i i oàn k t dân t c. ây chính là th o n, là con bài chính tr c a th c dân Pháp *nhà buôn khoác áo tu s và theo sau là i quân xâm l c*.

Giai o n 3: 1858 – 1884: n i lên vai trò c a lính xâm l c. Khi nh ng ho t ng c a giáo s và th ng nhân ngày càng tr nên tr ng tr n, tri u ình nhà Nguy n h t s c lo s , ã liên ti p ban hành các ch đ c m o n m 1825, 1833, 1851 và óng c a ch t các h i c ng nh m h n ch ho t ng c a các giáo

s và th ng nhân. Dù chính sách này c th c hi n do có nh ng lý do c a nó: ng n c n nh ng ho t ng gián i p, khiêu khích tr ng tr n c a cha c nh ng nh ng chính sách ó ã l i h u qu n ng n : làm cho th n c suy y u, t o i u ki n, duyên c Pháp xâm l c Vi t Nam. V y là tri u ình nhà Nguy n ã r i vào cái b y c a th c dân Pháp. Do ó khi tàu chi n c a Pháp nhi u l n c p b n xin thông th ng v i ta nh ng b c tuy t, th c dân Pháp ã cho tàu chi n n súng xâm l c n c ta (1/9/1858) v i cái c tr thù tri u ình Hu không nh n qu c th , làm nh c qu c th Pháp, bênh v c o Thiên chúa ang b kh ng b Vi t Nam. n lúc này có th coi vai trò c a giáo s và th ng nhân dân ã hoàn t t, nh ng ng cho i quân tinh nhu hi u chi n c a Pháp ti n hàng xâm l c b ng quân s - l c l ng cu i cùng quy t nh t i s ph n c a nhân dân Vi t Nam.

Th c t Pháp ã có c h i xâm l c Vi t Nam t r t s m thông qua nh h ng và vai trò c a giám m c Bá a L c khi giúp Nguy n Ánh, gây lòng tin cho Nguy n Ánh v i c Pháp s h tr quân i cho Nguy n Ánh d p quân phi n lo n Tây S n, giành l i v ng tri u. Nguy n Ánh ã giao n tín và con trai mình là hoàng t C nh cho Bá a L c sang Pháp c u vi n, tuy nhiên ti c r ng nh ng bi n ng t i n c Pháp n m 1789 ã làm ch m l i quá trình xâm l c Vi t Nam c a Pháp, làm cho b n hi p c Véc-xai c ký k t gi a vua Lui XVI v i Bá a L c i di n thay m t cho Nguy n Ánh không th c hi n c. R i cu c cách m ng 1848 t i Pháp l i m t l n n a làm cho k ho ch xâm l c l i Vi t Nam c a Pháp b b ng . Ph i n n m 1852 khi Na-pô-lê-ông III lên n m quy n, quá trình xâm chi m Vi t Nam m i c y m nh thêm m t b c, c bi t vào tháng 7 – 1857 Na-pô-lê-ông quy t nh s d ng n vai trò c a l c l ng binh lính Pháp, can thi p v trang vào Vi t Nam.

III. QUÁ TRÌNH XÂM L C VI T NAM C A TH C DÂN PHÁP

1. T m t tr n à N ng n Gia nh:

Không ph i ng u nhiên Pháp ch n à N ng làm i m t n công u tiên c a mình. à N ng v n là m t c ng n c sâu, kín gió và r ng nên r t thu n l i cho tàu chi n c a Pháp có th ra vào d dàng, à N ng l i có h u ph ng Qu ng Nam – Qu ng Ngãi giàu có và ông dân, có th giúp chúng th c hi n k ho ch “l y chi n tranh nuôi chi n tranh”, à N ng l i có m t v trí chi n l c quan tr ng: có ng b sang Lào và Campuchia, là “c h ng” c a kinh thành Hu , cách Hu 100km, nên có th dùng à N ng làm bàn p t n công kinh ô Hu k t thúc nhanh chóng công cu c xâm l c Vi t Nam, bên c nh ó l c l ng giáo dân ây ông, có th trông ch s ng h và làm n i ng cho Pháp. Vì v y Pháp mu n th c hi n k ho ch ánh nhanh th ng nhanh, chi m à N ng làm c n c , bàn p ánh th c sâu vào kinh thành Hu , bu c tri u ình nhà Nguy n ph i u hàng nhanh chóng. Do ó ngày 31/8/1958 liên quân Pháp – Tây Ba Nha dàn tr n tr c c a bi n à N ng v i kho ng 3000 quân b trí

trên 14 tàu chi n, trang b v khí hi n i t n công vào bán o S n Trà. Trong b i c nh y tri u ình nhà Nguy n ã c Nguy n Tri Ph ng làm T ng ch huy m t tr n Qu ng Nam ch ng gi c. V i ch tr ng “phòng ng ”, Nguy n Tri Ph ng ã huy ng nhân dân p l y ng n không cho gi c ti n sâu vào n i a, m t khác t ch c cho dân lùi sâu vào n i a, làm “v n không nhà tr ng” nh m m c ích không cho ch b t lính, không n p l ng th c th c ph m cho chúng. K t qu : sau 5 tháng chi n u Pháp b giam chân t i ch trong khi ó tình hình ngày càng khó kh n: không h p khí h c, thu c men thi u th n, v i c ti p t l ng th c khó kh n. Vì v y Pháp bu c ph i thay i k ho ch chuy n t m t tr n à N ng vào Gia nh.

2. Pháp nh chi m Gia nh và ó t nh Nam Kì.

B th t b i trong k ho ch ánh nhanh th ng nhanh, Gi -nuy-y ph i l a ch n m t trong 2 ph ng án: ho c ánh ra B c ho c a quân vào Nam? Th c t v i c ánh ra B c trong th i gian này là m t v i c làm quá phiêu l u v i Pháp, trong khi ó vùng t Gia nh l i là n i l m c a nhi u ng i, n u chi m c Gia nh th c dân Pháp có th duy trì l ng th c t i ch cho chi n tranh và c t t ngu n ti p t c a tri u ình. Bên c nh ó Gia nh có c i m chi n l c v v trí là t Gia nh có th làm bàn p ánh 3 t nh m i n Tây Nam Kì, Campuchia và m r ng ra 3 n c ông D ng, có th ng c sông Mê Kong lên Tây Nam Trung Qu c. Vì v y ngày 16/2/1859 tàu chi n c a Pháp u sát thành Gia nh, sáng s m 17/2 Pháp t p trung h a l c b n thành Gia nh, n tr a thành Gia nh b quân Pháp chi m. Tuy nhiên sau khi chi m c thành, th c dân Pháp l i liên ti p g p khó kh n khi ph i ch ng ch i l i v i th tr n “thiên la a võng” c a quân dân ta, ngoài ra trên chi n tr ng Italia và Trung Qu c, Pháp b sa l y bu c ph i a quân à N ng và Gia nh sang Trung Qu c tham chi n, i u ó khi n cho quân Pháp Gia nh ch còn 1000 tên tr i dài trên m t chi n tuy n dài 10km. ây có th c xem là c h i tuy t v i cho nhà Nguy n trong v i c ánh b t quân Pháp ra kh i b c i n c ta, nh ng Nguy n Tri Ph ng sau khi c nh n làm t ng ch huy m t tr n Gia nh l i th c hi n chi n thu t “án binh b t ng”, xây d ng i n Chí Hòa thành m t h th ng phòng th kiên c . S sai l m này c a Nguy n Tri Ph ng không nh ng không u i c ngót 1000 tên ch mà ng c l i còn bi n i n Chí Hòa thành cái r 3 cây s vuông nh t hàng ngàn binh lính c a ta, chu n b làm m i cho i bác c a Pháp. Do ó, sau khi k t thúc chi n s Trung Qu c, toàn b h i quân và l c quân c a Pháp kéo v Vi t Nam, ngày 23/2/1861 th c dân Pháp ã t n công vào i n Chí Hòa. i n th t th , th a th ng Pháp l n l t chi m các t nh Nam Kì: Gia nh, nh T ng, Biên Hòa, V nh Long. Trái ng c v i t t ng “th hòa” c a tri u ình nhà Nguy n, cu c u tranh c a nhân dân ta v n di n ra m t cách m nh m làm cho Pháp r i vào khó kh n v m i m t. Trong lúc phong trào u tranh ang lên, xu t phát t nh ng toan tính nh nhen, u tháng 5/1862 T c xin ngh hòa v i gi c, n 5/6/1862 tri u ình Hu kí v i Pháp hi p c Nhâm Tu t (12 i u kho n) v i n i dung:

c t 3 t nh mìn ông Nam Kỳ cho Pháp và o Côn Lôn, b i th ng 20 tri u quan, m các c a bi n à N ng, Ba L t, Qu ng Yên cho th ng nhân Pháp và Tây Ba Nha vào t do buôn bán. ây là i u c xâm l c c a th c dân Pháp, là hàng c bán n c c a tri u ình, cho th y s n hèn, b c nh c c a tri u ình nhà Nguy n.

Sau hi p c Nhâm Tu t 1862, tri u ình nhà Nguy n ngày càng i sâu vào con ng i l p v i nhân dân, huy ng l c l ng àn áp phong trào kháng chi n c a nhân dân và mu n l y l i 3 t nh ã m t b ng th ng l ng. Trong khi ó, v phía Pháp l i ráo ri t chu n b xâm l c n t 3 t nh mìn Tây Nam Kỳ. L y c tri u ình Hu v n ng m ng m ng h phong trào kháng chi n t nh mìn ông Nam Kỳ, ngày 20/6/1867 quân Pháp kéo n thành V nh Long. i đi n quân tri u ình mìn Tây là Phan Thanh Gi n ã giao t nh V nh Long cho Pháp, sau ó còn vì t th cho quann quân 2 t nh An Giang, Hà Tiên n p thành “ tránh kh i m i s máu vô ích”. Nh v y trong vòng 5 ngày (t ngày 20 n ngày 24/6/1867) quân Pháp chi m g n 3 t nh mìn Tây mà không t n m t m i tên viên n nào.

3. Pháp nh chi m B c Kỳ, nhân c phong ki n Nguy n u hng.

T sau khi Pháp chi m 6 t nh Nam Kỳ, tri u ình Hu không có m t bi n pháp nào ch n ch nh kinh t , c ng c qu c phòng nh m a t n c thoát kh i tình tr ng hi m nghèo. Trái l i v n thi hành nh ng chính sách thi n c n, kh c t m i ngh c i cách khi n cho t n c ngày càng lún sâu vào kh ng ho ng. Bên c nh ó nhà Nguy n v n ngoan c theo u i ch tr ng dùng th ng thuy t chu c l i t. Chính nh ng i u ó càng t o i u ki n cho th c dân Pháp th c hi n ý ánh chi m ra B c k . B c K là vùng t có nhi u tài nguyên quan tr ng nh s t, thi c, ng, ngoài ra n u chi m c B c K s chi m c m t ng giao thông quan tr ng là sông H ng – con ng chi n l c thâm nh p th tr ng Nam Trung Hoa, vì v y Pháp ã có m t s hành ng đ o u nh : a quân ánh chi m m t s n i mìn B c và mìn Trung, tung gián i p i l t giáo s và th ng nhân, ti p tay cho tên lái buôn uy-puy c a Pháp ngang ng c B c K . Ngày 20/11/1873 th c dân Pháp ánh chi m thành Hà N i l n th nh t, thành Hà N i th t th nhanh chóng, trong vòng m t tháng Pháp chi m r ng ra các t nh xung quanh nh H ng Yên, Ph Lý, H i D ng, Ninh Bình, Nam nh. Tuy nhiên i t i âu Pháp c ng v p ph i s c chi n u quy t li t c a nhân dân các a ph ng sông n i t ng ch ng gi c. c bi t là tr n C u Gi y 21/12/1874 ã làm cho quân Pháp hoang mang, lo s , dao ng. ây là c h i thu n l i tri u ình nhà Nguy n ánh u i quân gi c, ti c thay tri u ình nhà Nguy n ã b l c h i này, v n theo u i ch tr ng ngh hòa dùng th ng thuy t chu c l i t. Vì th ngày 15/3/1874 tri u ình nhà Nguy n ã kí v i Pháp b n hi p c Giáp Tu t v i 22 i u kho n. Có th th y, v i b n hi p c này tri u ình ã bán r quy n l i, ch quy n c a dân t c, i sâu m t b c vào con ng th a hi p u hàng Pháp, t o i u ki n cho Pháp quay tr l i chi m h n Hà N i khi th i c n. Do

ó vào u n m 1882 tr c nh ng yêu c u c p thi t v th tr ng, nhân công và nguyên li u, th c dân Pháp ã vì n c tri u ình Hu không thi hành úng các i u kho n c a hi p c 1874, ng n tr ng i Pháp i l i buôn bán trên sông H ng, c m và gi t nh ng ng i theo o Thiên chúa giáo a quân ra B c. Ngày 25/4/1882 Pháp n súng t n công thành Hà N i l n II. Dù v p ph i cu c kháng chi n c a nhân dân ta, c bi t là tr n C u Gi y l n II nh ng tr c thái b c nh c và o t ng c a tri u ình nhà Nguy n, th c dân Pháp nhanh chóng v t qua c nh ng khó kh n ban u xúc ti n quá trình tiêu di t hoàn toàn nhà Nguy n b ng vì c ánh vào c a bi n Thu n An – c h ng c a kinh thành Hu . 5 ngày sau khi quân Pháp chi m c nhanh chóng c a bi n Thu n An, tri u ình nhà Nguy n ã ph i kí v i Pháp hi p c Hác-m ng (25/8/1883), ti p theo ó d a trên th m nh quân s , Pháp l i ti p t c bu c tri u ình nhà Nguy n kí thêm hi p c Pa-t -n t (6/6/1884) v i 19 i u kho n. C hai b n hi p c 1883 và 1884 c b n ã bi n Vi t Nam t m t qu c gia c l p tr thành m t n c thu c a n a phong ki n. Có th nói n ây Pháp ã hoàn thành xong quá trình th c hi n âm m u xâm l c Vi t Nam c a mình.

Nh v y, v i âm m u và th o n xâm l c Vi t Nam ã c lên k ho ch bài b n, sau các chi n s t i m t tr n à N ng, Gia nh, t i các t nh Nam K và B c Kì, tr c s n hèn và r u rã c a nhà Nguy n, th c dân Pháp cu i cùng ã có c h i hoàn thành âm m u xâm l c Vi t Nam c a mình b ng b n hi p c Pa-t -n t (1884) – b n hi p c ánh d u s th t b i hoàn toàn c a nhà Nguy n trong vì c b o v c l p ch quy n c a dân t c – b n hi p c ánh d u m c Vi t Nam t m t qu c gia c l p tr thành m t n c thu c a n a phong ki n.

H CHÍ MINH - NG I CL CH S L A CH N
TRONG VI C TÌM RA CON NG C UN C CHO VI T NAM.

Nguyễn Văn – Tiến Lê, Trưởng THPT Chuyên Quốc Học Huế

I. LÝ DO CHỌN TÀI

M i qu c gia, dân t c trong ti n tr ình phát tri n u ph i l a ch n cho mình m t con ng i phù h p. S l a ch n con ng phát tri n c a t n c trong m i th i k l ch s th ng g n v i t ên tu i c a m t v nh ân, m t anh hùng l i l c c a dân t c. H Chí Minh c ng là m t v nh ân nh v y. Ng i ã có công l n trong vi c tìm ra con ng gi i phóng dân t c kh i s th ng tr c a ch ngh a th c dân. Quá tr ình tìm ng c u n c, gi i phóng dân t c c a Ng i b t u v i s ki n y tính bi u t ng - r i b n c ng Nhà R ng sang ph ng Tây vào ngày 5 - 6 - 1911 trên con tàu buôn mang tên ô c Latouche Tréville. Ngày 05 - 6 - 1911 là m t m c c bi t quan tr ng, không ch trong cu c i m t con ng i, mà còn i v i l ch s c a c m t dân t c, ó là s ki n ng i thanh niên yêu n c Nguy n T t Thành r i T qu c h ng t i ph ng Tây, tr c h t là n c Pháp tìm ng c u n c. ó là chuy n ra i th k , là kh i ngu n c a nh ng bi n i không ch trong nh n th c c a Ng i mà còn là i m b t u cho quá tr ình l a ch n con ng c u n c m i, gi i phóng dân t c Vi t Nam.

Vậy vì sao l ch s l i l a ch n H Chí Minh là ng i tìm ra con ng c u n c ch không ph i ng i nào khác! ó là câu h i chúng ta ph i tr l i.

II. PH N N I DUNG

**1. Xã h i Vi t Nam cu i th k XIX u th k XX - th i k c a nh ng
bi n ngl ch s sâ u s c:**

Dĩ sách thống trị của thực dân Pháp, nên có lập các dân tộc ta bị xâm phạm, quy định những công việc bị phân nhân dân ta bị chà đạp. Chính vì thế mà mâu thuẫn cơ bản nhất trong xã hội Việt Nam là: mâu thuẫn giữa dân tộc ta với thực dân Pháp xâm lược ngày càng trở nên gay gắt.

Nhóm tốp n g t nhiên, c b i t khi g n v i chi u dài l ch s hàng nghìn n m d ng n c và gi n c c a dân t c, t 1858 n nh ng n m cu i th k XIX, c dân t c Vi t Nam ph i ng u v i h a xâm l c c a th c dân Pháp, các cu c u tranh c a nhân dân ta ã n ra và lan r ng kh p c n c v i t t c tinh th n anh d ng: t cu c kh i ngh a c a Tr ng nh, Nguy n Trung Tr c,... mi n Nam; Tr n T n, ng Nh Mai, Nguy n Xuân Ôn, Phan ình Phùng,... mi n Trung, n Nguy n Thi n Thu t, Nguy n Ng c Bích mi n B c. Các cu c n i d y u c thúc y b i tinh th n yêu n c nhi t thành và chí c m thù gi c sôi s c, trên th c t các phong trào u tranh này ã khi n th c dân Pháp không th th c hi n c âm m u ánh nhanh th ng nhanh, nh ng cu i cùng u l n l t th t b i vì ch a có m t ng l i kháng chi n úng n.

Cu c kh ng ho ng v ng l i c u n c cu i th k XIX u th k XX là c i m l n nh t c a phong trào yêu n c, ã ch ng t s b t l c c a h t t ng phong ki n và t t ng tr c nhi m v l ch s c a dân t c.

Nh ng n m 60, 70 c a th k XIX, b t u hé m m th ng m i c a con ng c u n c, khác h n nh ng con ng u tranh gi i phóng t n c kh i ách th ng tr ngo i bang mà dân t c ta ã t i n hành. ó là nh ng ý t ng m i c xu t trong các b n i u tr n c a các nhà nho yêu n c c ti p xúc v i v n hóa, chính tr Ph ng Tây và Nh t B n trong bu i u canh tân t n c. N i dung ch y u c a nh ng ý t ng m i ó là m r ng c a t n c ón nh n thành t u v n minh Ph ng Tây, k t h p v i v n hóa dân t c, xây d ng n n kinh t , v n hóa, giáo d c và khoa h c k thu t theo h ng t b n ch ngh a, t o l p m t n n qu c phòng v ng m nh.

Ti ng nói c a con ng c u n c b ng c i cách nh m t lu ng gió m i v t lên s b o th , trì tr c a ch phong ki n l y Nho giáo là n n t ng t t ng. Tuy v y, ti ng nói ó ch a m nh có th t o ra s thay i và ã b r i vào lãng quên, không c tri u ình Hu ti p nh n và th c thi.

gi i quy t mâu thu n trên, cách m ng Vi t Nam ph i i theo con ng nào? Ph i ch n con ng nào c u n c, giành l i c l p t do ích th c. Yêu c u khách quan òi h i ph i gi i quy t là nh v y, nh ng l ch s phong trào ch ng Pháp t nh ng n m u th k XX tr v tr c ch a có l i gi i th a áng. Các phong trào yêu n c d y lên m nh m kh p n i: t phong trào C n V ng, V n Thân n cu c kh i ngh a c a ngh a quân Yên Th , t phong trào ông Du, ông Kinh Ngh a Th c, Duy Tân n phong trào ch ng thu Trung K và r t nhi u các cu c u tranh qu n chúng d y lên h t t này n t khác nh ng t t c u th t b i.

M t trong nh ng nguyên nhân ch y u d n n s th t b i c a các phong trào ó là do nh ng nhà yêu n c cách m ng - nh ng ng i ng u ã không nh n th c c úng và y nh ng yêu c u c p bách c a l ch s n c ta vào cu i th k XIX u th k XX, không phân tích m t cách toàn di n nh ng bi n

ng c a xã h i Vi t Nam c ng nh th gi i vào th i i m b n l c a l ch s : Giai c p phong ki n v i h t t ng phong ki n d a trên n n t ng Nho giáo ã h t vai trò và ã quá l i th i, còn giai c p t s n v i h t t ng t s n ã không còn phù h p v i th i i, ang t r ò s y u t, b t l c, không n ng l c t p h p toàn th dân t c trong cu c u tranh ch ng ách áp b c nô d ch c a ch ngh a th c dân, không bi t g n phong trào yêu n c c a dân t c mình v i cu c u tranh c a các dân t c khác có cùng chung c nh ng b áp b c, bóc l t và nô d ch.

2. Nh n th c và quy t nh h ng i úng n

Th t b i c a cu c u tranh yêu n c ch ng Pháp c a nhân dân ta cu i th k XIX, u th k XX t ra nhi u v n ph i gi i quy t nh : i theo con ng nào, do l c l ng nào lãnh o a công cu c gi i phóng i n th ng l i?

L ch s t ra nhu c u b c thi t ph i có m t h t t ng m i, m t ng l i m i s c soi sáng, d n d t con ng u tranh c u n c, gi i phóng dân t c i t i th ng l i. Nhi m v l ch s ó t lên vai th h thanh niên l p Nguy n T t Thành.

Theo Nguy n T t Thành, con ng c a Hoàng Hoa Thám, vì t t ng phong ki n l i th i c a nó, không th d n t i th ng l i. Con ng c u vi n Nh t B n c a Phan B i Châu thì ch ng khác gì vì c “ u i h c a tr c, r c beo c a sau”. Còn con ng c a Phan Chu Trinh ch ng qua ch là s “xin gi c r lòng th ng”.

V t qua nh ng h n ch trên c a các b c ti n b i, v i t m lòng yêu n c, th ng dân sâu s c và s tr n tr v v n m nh dân t c, Nguy n T t Thành ã s m nh n th y con ng do nh ng ng i i tr c m ra s không gi i phóng c dân t c.

B i v y, m c dù r t kính m n, trân tr ng th h cha anh, nh ng Nguy n T t Thành ã không th i theo con ng c a h . Ng i mu n i tìm m t con ng c u n c m i. ó chính là b c ngo t, m t s l a ch n l ch s có ý ngh a r t quan tr ng, m u cho quá trình tìm ng c u n c c a Nguy n T t Thành.

Sau khi không ch p nh n con ng c u n c c , v n r t quy t nh i v i Nguy n T t Thành lúc ó là ch n h ng i nào?

Ng i không i Trung Qu c, i Nh t, mà ý t ng c a Ng i là h ng v Tây Âu, tr c h t là n c Pháp. T i sao l i nh v y? N m 1923, t i Mátxc va, khi tr l i ph ng v n c a phóng viên T p chí “Ng n l a nh ”, Ng i ã gi i thích quy t nh v s l a ch n c a mình nh sau: “Vào tr c tu i 13, l n u tiên tôi c nghe nh ng t ng ti ng Pháp: t do, bình ng, bác ái - i v i chúng tôi lúc y, m i ng i da tr ng c coi là ng i Pháp - th là tôi mu n làm quen v i v n mình Pháp, tìm xem nh ng gì n gi u ng sau nh ng t y”.

Rõ ràng, ý ngh tìm hi u v n c Pháp ã xu t hi n r t s m Nguy n T t Thành. Cái lý do h p d n Ng i mu n tìm hi u v n c Pháp ó là nh ng truy n th ng t do, bình ng, bác ái và n n v n mình c a chính qu c, ng th i ó c ng là n i ra m i ch th c dân th i nát và c c k tàn b o nh chính Ng i ã th y trên t n c mình. Nguy n T t Thành mu n hi u cho c cái ngh ch v n mình - đã man mà chính n c Pháp v i ã s n sinh ra nó. Nh v y, theo Nguy n T t Thành: mu n tìm c con ng c u n c thì tr c h t ph i hi u th t úng, th t y v nh ng k ang c p n c mình. Mu n ánh c ch ngh a th c dân gi i phóng cho ng bào thì tr c h t ph i hi u cho c cái g c r , cái b n ch t c a ch ngh a th c dân. S khác bi t c a Nguy n T t Thành so v i t t c nh ng ng i Vi t Nam i sang n c Pháp lúc b y gi chính là ch ó.

T ch xác nh rõ ng c , m c ích, h ng i nh v y, Nguy n T t Thành ã ch n m t cách i riêng cho mình.

Có c cách l a ch n trên, ph i ch ng vì Nguy n T t Thành h i nh ng i u ki n l ch s l a ch n là ng i tìm ra con ng c u n c cho Vi t Nam? Nh ng i u ki n ó là gì?

Th nh t: Gia ình

Ch t ch H Chí Minh (lúc nh tên là Nguy n Sinh Cung khi i h c là Nguy n T t Thành, trong nhi u n m ho t ng cách m ng l y tên là Nguy n Ái Qu c và nhi u bí danh, bút danh khác) sinh ngày 19 tháng 5 n m 1890 Kim Liêm huy n Nam àn, t nh Ngh An, m t ngày 2 tháng 9 n m 1969 t i Hà N i. Ng i sinh ra trong m t gia ình nhà Nho yêu n c, Cha là Phó b ng Nguy n Sinh S c, M là Hoàng Th Loan, ó là n n t ng u tiên kh i u lòng yêu n c.

Th hai: Quê h ng

Sinh ra và l n lên m t a ph ng có truy n th ng yêu n c, truy n th ng anh d ng ch ng ngo i xâm. Trong l ch s , Ngh An ã t ng là t tí n c a ng i Vi t trong quá trình m n c, là ti n n, l i có lúc là h u ph ng, là c n c cho nhi u cu c chi n tranh gi n c. T th k th VIII, trong êm tr ng B c thu c, nhân dân x Ngh ã kh i ngh a ch ng l i nhà ng, xây thành V n An, l p nên tri u ình, tôn Mai Thúc Loan làm Hoàng . Th i nhà Lý (th k XI - XII), Ngh An là phen d u c a nhà n c i Vi t, nh có công ch m lo v v c a Uy Minh V ng Lý Nh t Quang mà t ai c khai phá, dân tình no m, không ch ng n ch n c gi c ngoài mà còn là i m t a quan tr ng cho s h ng th nh và phát tri n c a t n c. Th i nhà Tr n (th k XIII - XIV), x Ngh là h u c quan tr ng, óng góp nhi u s c ng i, s c c a cho ba l n chi n th ng gi c Nguyên Mông ph ng B c và là ti n n ng n ch n gi c ph ng Nam, m mang b côi. Ngh An là chi n a c a nhà H và nhà H u Tr n ch ng gi c Minh nh ng n m u th k XV. c bi t, trong cu c kháng chi n ch ng gi c Minh c a Lê L i (1418 – 1428), t này ã tr thành chi n tr ng quy t nh b c ngo t d n n th ng l i c a quân dân i Vi t. D i th i Nguy n Hu – Quang Trung, Ngh An là ch đ a v ng ch c nh t, cung c p nhân tài v t l c cho ông t ch c ánh th ng 29 v n quân Thanh, t n n t ng cho công cu c th ng nh t t n c. Trong su t h n m t tr m n m ch ng các th l c xâm l c ph ng Tây, t gi a th k XIX n gi a th k XX, ng i Ngh An luôn luôn sát cánh v i ng bào c n c và tiên phong chi n u vì n n c l p dân t c. R t nhi u ng i con u tú c a Ngh An ã tr thành nh ng ngôi sao sáng trong công cu c c u n c v i ó nh Phan B i Châu, Tr n T n, ng Nh Mai, Nguy n Xuân Ôn, Lê Doãn Nhã, ng Nguyên C n, ng Thúc H a, Lê H ng S n, Lê H ng Phong, Nguy n Th Minh Khai... quê h ng chính là n i Nguy n Sinh Cung hình thành lòng yêu n c.

Th ba: N i h c t p và tr ng thành

Th i gian h n 10 n m Bác H s ng Hu cùng nh ng ng i thân trong gia ình, t ng ng v i th i gian Ng i s ng quê nhà Ngh An, ch kém 15 n m Ng i s ng th ô Hà N i. M i n m so v i cu c i 79 mùa xuân

c a Bác H không ph i là dài, nh ng ây l i là th i gian c bi t có ý ngh a i v i nh n th c kh i u c a m t con ng i, úng nh c Th t ng Ph m V n ng ã nh n nh “Th i gian Hu là th i gian Nguy n T t Thành l n lên và b t u i h c, nh ng n m tháng ó là th i gian c c k quan tr ng i v i s hình thành con ng i Nguy n Ái Qu c - H Chí Minh”.

Kho ng th i gian tr ng thành và h c t p Kinh ô t n c (Hu), n i h i t tình hoa c a dân t c, n i t p trung nh ng ng i tài gi i b c nh t t n c trong th i b y gi là kho ng th i gian t o i u ki n cho Ng i có c nh ng nh n th c quan tr ng v tình c nh t n c, v n m nh t n c. T ó hun úc trong tâm trí Nguy n T t Thành ý th c ph i tìm cách gi i phóng t n c, gi i phóng nhân dân kh i l m than, nô l . Chính n i ây là c s hình thành t t ng tìm ng c un c c a Ng i.

Sau khi vào Hu , Nguy n T t Thành và anh trai thi vào tr ng Qu c H c - th i ó có tên g i trong dân gian là “Tr ng a àng” (thành l p chính th c t n m 1896 theo ch d c a vua Thành Thái). Bao gi c ng ng i bàn cu i, n m c r t quê, nói ti ng Ngh c c n ng, h c r t gi i và hay a ra nh ng câu h i “khiêu khích” ch th ng tr - ó là d u n c a Nguy n T t Thành. Quan sát và phân tích, suy ngh và h i trong m t môi tr ng “may m n” vì các th y giáo c a Nguy n T t Thành nh GS Lê V n Miên, Hoàng Thông là nh ng ng i n i ti ng v quan i m ch ng Pháp. Không ít l n NTT ã ch trích chính quy n công khai tr c ám ông và m t trong nh ng tài Nguy n T t Thành hay nói là òi gi m thu cho nông dân, mà theo Nguy n T t Thành là quá n ng.

Mùa thu n m 1907, vua Thành Thái bu c ph i thoái v (1889-1907) nh ng ngôi cho vua Duy Tân, 8 tu i. Niên hi u Duy Tân g i nh n cu c cách m ng Meiji (1868) – mà không ít nhà s h c ngày nay c kh ng kh ng r ng ó không ph i là cách m ng, ch g i là c i cách Minh Tr Duy Tân. Duy Tân, có ngh a là “hi n i hóa” và c ng có ngh a là kích thích s u tranh. Kh i u là phong trào c t tíc ng n do Nguy n Quy n – s phu c a tr ng ông Kinh Ngh a Th c phát ng. Ngày 11 tháng 3 n m 1908, nhi u nông dân

Qu ng Nam ã kéo v th ph H i An òi gi m b t lao d ch và thu . u tháng N m, phong trào ch ng thu lan n Hu , ánh d u b ng cu c u tranh c a nông dân làng Công L ng. Nhân dân Công L ng ã b t tri huy n nh t vào c i tre, áp gi i h n n dinh khâm s Leveque. Cu c n i d y c a nhân dân Th a Thiên Hu ã nhanh chóng phát tri n m nh m thành m t t s óng m i c a lòng yêu n c.

Ngày 9-5-1908. Khi ang cùng v i ám ông h c sinh ng bên b sông H ng quan sát cu c bi u tình c a nông dân tràn vào thành ph Hu , Nguy n T t Thành b t ng tóm l y c áo c a hai ng i b n và yêu c u h cùng v i mình tham gia vào oàn bi u tình phiên d ch cho nông dân. Trên ng i, Nguy n T t Thành ã l t ng c cái m nan ang i trên u ra ý c n ph i phá b h i n tr ng. M c dù Leveque ã ng ý th ng thuy t nh ng th c dân Pháp v n àn áp cu c bi u tình m t cách dã man, r t nhi u ng i ch t và b th ng.

Ngày hôm sau (10-5-1908), vào lúc 9h sáng, khi Nguyễn Tấn Thành đang học tiếng Anh thì ba thì đến toán học và nói chuyện với thầy giáo. Thầy giáo tuyên bố rằng ông có hành vi quấy rối là Nguyễn Tấn Thành phải thôi học. Ông là học sinh cùng Nguyễn Tấn Thành và chính thức nghỉ học trong một lần học.

Nguyễn Tấn Thành chỉ tham gia phong trào chỉ ng thu ủng m t l n nh ng ó là l n quy t nh, b c ngo t c a c cu c i anh. Chính xác, không ph i t Sài Gòn, mà chính là Hu , ã a Nguyễn Tấn Thành ra i tìm ng c u n c.

Hu là n i ã nuôi d ãng tâm h n và trí tu c a anh. 11 tu i, trên t Hu ,
 Nguy n T t Thành bi t c th nào là n i au m t m . 18 tu i, c ng t Hu ,
 Nguy n T t Thành bi t rõ con ãng ph i i, s i và cái ích ph i n. Cu c
 th ãng l ãng v i khâm s Leveque cho Nguy n T t Thành th y rõ m t i u:
 M i cu c u tranh n a v i, thi u ãng l i úng n, thi u s ãnh o th ãng
 nh t ch là s tuy t v ãng c a thành công và nh n th c. Lòng d ãng c m, n u
 không c t úng ch , úng lúc, t t y u s bi n thành s vô ích c a m c
 ích. S c m nh c a “cu c cách m ãng nông dân” – nh v sau H Chí Minh ã
 vi t (HCM TT, T 8, tr. 569) là to l n; ãng nó ch tr thành th l c m t khi có
 t ch c ch t ch , có ãng h ãng u tranh úng n, rõ ràng. H n ai h t,
 Nguy n T t Thành hi u rõ vi c th ãng l ãng v i k thù là vô ích và lòng d ãng
 c m c a s không hi u bi t là vô ãng a nh th nào! (Hà V n Th nh, TCSH – s
 228, 02 - 2008)

Trong vòng mười năm, từ năm 1911 đến năm 1920, Ngã ba tởn đã đem lại cho nhân dân trên thế giới. Bàn chân của Ngã ba tởn in dấu trên nhiều nước thuộc các lục địa Âu, Á, Phi, M. Đặc biệt Ngã ba tởn đã đem chân khố sát khá lâu bao quát khắp lục địa này thì đó là M, Anh và Pháp.

Vì hình ảnh chuyển biến, những người cùng khám nghiệm đó, Nguyễn Ái Bổng cũng cho mình những kinh nghiệm vô cùng phong phú về mặt tâm thần nhìn hết sức rõ ràng và bao quát. Nguyễn Ái Bổng nhìn thấy giai cấp tư sản thì kỳ này không còn là giai cấp tiềm ẩn nữa và còn những cách mạng tư sản không phải là còn những chúng ta nên biết. Còn về các dân tộc thuộc địa và về chính nghĩa thì dân, Nguyễn rút ra kết luận rằng những mặt tâm lý bất thường: châu Âu bị quân, thì dân cũng tàn bạo, căm ghét; châu Mỹ thì những người lao động cũng bóc lột, áp bức những người và “dù màu da có khác nhau, trên thế này chỉ có hai giai cấp: giai cấp bóc lột và giai cấp bị bóc lột. Mà chính họ có một mối tình hữu ái là thật mà thôi: tình hữu ái vô sản”. (Trần Dân Tiên: Những ngày tháng chuyển biến và hoạt động của Hồ Chí Minh, NXB Văn học, Hà Nội, 1970, tr.10.)

Trên cơ sở những nhận thức cơ bản đó, tôi mong muốn tìm cho con những cách ứng xử càng thôi thúc, giúp đỡ Nguyễn Tấn Thành. Ngay lúc này liên hệ, trao đổi thật với các Phan Chu Trinh và mặt sống ở Việt Nam yêu nước khác đang sống Pháp. Ngay cả tham gia vào các hoạt

ng chính tr , v n hóa, xã h i, khoa h c, ngh thu t r t a đ ng. Tham gia vào nhi u t ch c khác nhau nh : H i nh ng ng i An Nam yêu n c Pháp, t ch c lao đ ng h i ngo i - m t t ch c bí m t c a nh ng ng i lao đ ng t các

thư c a khác nhau ang s ng n c Anh. c bi t, kho ng u n m 1919, Ng i gia nh p t ch c t i n b nh t Pháp lúc b y gi là ng Xã h i Pháp - m t chính ng nhân danh i bi u cho giai c p công nhân mà lúc ó ph n nào quan tâm n quy n l i c a nh ng ng i lao ng, ph n nào ng tình v i cu c u tranh c a các dân t c b áp b c.

T ây, Nguy n T t Thành ã th c s b c vào cu c chi n u v i t cách m t nhà ho t ng cách m ng chuyên nghi p. Ng i không còn d ng l i v i c quan sát hay suy ng m riêng mình, mà ã th c s i vào ho t ng, vào t ch c, hòa mình vào phong trào u tranh c a giai c p công nhân và qu n chúng lao ng ngày càng r ng l n h n.

3. Nh ng k t qu

B ng nh ng ho t ng sôi n i nh v y, Nguy n T t Thành ã nhanh chóng n m b t c th i cu c, trên c s ó có s l a ch n và nh h ng úng n cho b n thân và cho dân t c.

B c ngo t c a s l a ch n ó tr c h t là nh h ng vang d i c a cu c Cách m ng Tháng M i Nga n m 1917. Tuy lúc u ch a hi u bi t y , sâu s c v s ki n v i này, song v n có s nh y c m v chính tr, l i có th c t i n cu c s ng c a nhân dân b áp b c và v i c p , nung n u nhi u ý t ng, mong c gi i phóng dân t c, Ng i ã nh n th y ây là bi n c l n “có m t s c l o i cu n k di u”, và nh h ng c a nó c Ng i ví “t a nh Ng i i ng ang khát mà có n c u ng, ang ói có c m n”. (Tr n Dân Tiên: Nh ng m u chuy n v i ho t ng c a H Ch t ch, Nxb. V n h c, Hà N i, 1970, tr.11.)

N u tr c n m 1911, Nguy n T t Thành m i nh n th c c s b t c c a con ng c u n c c , tình tr ng t n c nh “trong êm t i không có ng ra”, thì gi ây, Nguy n T t Thành ã th y bùng lên m t hy v ng v công cu c u tranh gi i phóng dân t c theo con ng m i, nh t nh s a l i th ng l i. D n d n v sau trong ho t ng th c t i n và nh n th c lý lu n, Ng i hi u rõ h n v Cách m ng Tháng M i, v Ch ngh a Lê-nin, v con ng Cách m ng Tháng M i ã v ch ra cho các dân t c b áp b c u tranh t gi i phóng.

S ki n th hai d n n b c ngo t c a s l a ch n c a Ng i ó là khi Ng i c “S th o l n th nh t nh ng Lu n c ng v v n dân t c và thư c a” c a V. I. Lê-nin vào n m 1920 ng trên báo “Nhân o” c a ng Xã h i Pháp. B n Lu n c ng ã thu hút s chú ý c bi t c a Ng i và qua l ng kính c a ch ngh a yêu n c chân chính, Ng i ã tìm th y ó con ng úng n gi i phóng t n c kh i ách th c dân.

Sau này, khi nh c n s ki n này, Ng i ã vi t: “Lu n c ng c a Lê-nin làm cho tôi r t c m ng, ph n kh i, sáng t , tin t ng bi t bao! Tôi vui m ng n phát khóc lên. Ng i m t mình trong bu ng mà tôi nói to lên nh ang nói tr c qu n chúng ông o: “H i ng bào b a y au kh ! ây là cái c n thi t cho chúng ta, ây là con ng gi i phóng chúng ta!”. T ó tôi hoàn toàn

tin theo Lê-nin, tin theo Qu c t III” (Tr n Dân Tiên: Nh ng m u chuy n v i ho t ng c a H Ch t ch, Nxb. V n h c, Hà N i, 1970, tr.12).

Nh v y là cùng v i nh h ng c a Cách m ng Thág M i, s ti p nh n t t ng c a V.I. Lê-nin ã d n n s chuy n bi n v ch t trong nh n th c c ng nh trong hành ng c a Nguy n Ái Qu c, quy t nh vi c Ng i ng v phía V.I. Lê-nin và Qu c t C ng s n.

S ki n th ba, th hi n s kh ng nh v s l a ch n c a Nguy n Ái Qu c ó là quy t nh b phi u tán thành Qu c t III và tham gia sáng l p ng C ng s n Pháp t i i h i l n th 18 c a ng Xã h i Pháp (tháng 12-1920). Vi c b phi u tán thành Qu c t C ng s n, tham gia sáng l p ng C ng s n Pháp và tr thành ng viên ng C ng s n Pháp ã ánh d u m t b c ngo t quy t

nh trong cu c i và s nghi p c a Nguy n Ái Qu c và c ng là s kh i u m t b c ngo t c n b n trong l ch s và s nghi p cách m ng c a dân t c Vi t Nam. T ây, l ch s cách m ng Vi t Nam ã ch m d t s kh ng ho ng v

ng l i, a s nghi p gi i phóng dân t c c a nhân dân ta vào qu o cách m ng vô s n trên th gi i trong cu c u tranh ch ng k thù chung là ch ngh a th c dân, qu c, và i t i th ng l i cu i cùng là c l p dân t c, ch ngh a xã h i và ch ngh a c ng s n. Trong th ng l i chung ó, l ch s dân t c ta mãi mãi ghi nh n công lao và vai trò to l n c a Ch t ch H Chí Minh, v i s l a ch n con ng c u n c úng n - s l a ch n l ch s , áp ng nh ng yêu c u, òi h i t r a c a cách m ng Vi t Nam nh ng n m u th k XX.

III. NH NG KI N NGH

V n tìm ng c u n c c a Nguy n Ái Qu c ã c nhi u tài li u c p n nhi u, song chúng ta th ng c p n m t n i dung c ng nh c là: Nguy n Ái Qu c ã “ i t ch ngh a yêu n c n ch ngh a Qu c t vô s n”

tìm ra con ng c u n c. M t khác, các tài li u u phê bình m t cách phi m di n nh ng ho t ng c u n c c a các b c t i n b i nh Hoàng Hoa Thám, Phan B i Châu, Phan Châu Trinh mà không ch rõ lý do vì sao h không th tìm th y con ng c u n c úng n, d u nhi t huy t c a h có th a!

V y nên vi c c p n ti u s Nguy n Ái Qu c, c bi t n i lên ba v n nh tài c p, trong ó v n th i gian tr ng thành t i Hu có v trí vô cùng quan tr ng trong nh n th c c a Nguy n Ái Qu c v ph ng pháp ti p c n con ng c u n c cho dân t c. ó là cách ti p c n m i c a tài.

M t ki n ngh th hai, thông qua tài tác gi mu n c p n cách ra thi c p H c sinh gi i t m Qu c gia trong môn L ch s : Nên ch ng c n có thi h c sinh th hi n t duy c a mình trong nh n th c l ch s , thay vì nh ng thi mang tính ch t tái hi n nh các thi H c sinh gi i Qu c gia trong nh ng n m g n ây.

Ví d : V i tài trên, b n thân xu t câu h i c a thi h c sinh gi i b môn L ch s nh sau:

Đã trên nh ng c s nào l ch s Vi t Nam cu i th k XIX, u th k
XX l i l a ch n Nguy n Ái Qu c là ng i tìm ra con ng c u n c cho Vi t
Nam?

CHUYÊN :
**VI CL ACH NCON NG C UN C VI T NAM
TRONG GIAI O N CU I TH K XIX – U TH K XX.**

**Tr n Th Thu Huy n
THPT Chuyên Thái Bình**

A/ t v n .

Trong quá trình gi ng d y giai o n l ch s Vi t Nam t 1858 – 1919, tôi th y r ng ây là m t giai o n l ch s r t phong phú, có nhi u n i dung hay và nó th hi n rõ c b c chuy n bi n gi a cái c và cái m i trong nhi u v n nh : vi c l a ch n con ng c u n c m i, vi c l a ch n giai c p lãnh o m i, nh ng hình th c và ph ng pháp u tranh m i...Trong khuôn kh báo cáo h i th o l n này, tôi xin l a ch n báo cáo chuyên : ***Vi c l a ch n con ng c u n c Vi t Nam trong giai o n cu i th k XIX – u th k XX***, nh m chia s cho giáo viên và h c sinh b môn l ch s nói chung, c bi t là giáo viên d y i tuy n và h c sinh đ thi HSG qu c gia môn l ch s nói riêng nh ng v n c b n v n i dung l ch s quan tr ng này.

M c ích c a tôi khi l a ch n v n này gi ng d y cho h c sinh là:

- Tr c tiên là giúp các em h th ng l i ki n th c v giai o n l ch s cu i th k XIX – u th k XX v i nh ng n i dung sau:

+ Hoàn c nh Vi t Nam tr c nguy c xâm l c c a th c dân Pháp.

+ Quá trình xâm l c Vi t Nam c a th c dân Pháp và cu c kháng chi n c a nhân dân ta.

+ Các phong trào u tranh c u n c cu i th k XIX theo h t t ng phong ki n nh phong trào C n V ng hay cu c kh i ngh a nông dân Yên Th ...

+ Phong trào u tranh yêu n c u th k XX v i nh ng ho t ng tiêu bi u c a Phan B i Châu, Phan Chu Trinh...

+ Nh ng ho t ng c u n c u tiên c a Nguy n Ái Qu c.

- Th hai, qua chuyên tôi mu n h c sinh nh n th c c v tinh th n yêu n c, u tranh b t khu t, không ng i hi sinh gian kh c a nhân dân ta. Giúp h c sinh th y c r ng mu n g t hái c thành công ph i n l c h t mình, ph i tr i qua nhi u th nghi m, nhi u khó kh n th m chí là c th t b i. T ó h c sinh thêm trân tr ng nh ng k t qu mà cha ông ta ã t o l p c và có ý th c phát huy nh ng thành qu ó.

- Th ba, h c sinh th y c r ng con ng cách m ng Xã h i ch ngh a mà ta ã l a ch n và i theo là hoàn toàn phù h p v i l ch s Vi t Nam. H c sinh s nh n th c c r ng tuy hi n nay quá trình xây d ng CNXH n c ta còn g p nhi u khó kh n nh ng chúng ta s v t qua phát tri n và kh ng nh v trí c a mình trong khu v c c ng nh trên th gi i.

Chuyên g m 3 ch ng:

Ch ng I: Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp xâm l c c a nhân dân Vi t Nam (1858 – 1884).

Ch ng II: Con ng c u n c gi i phóng dân t c cu i th k XIX (1884 – 1896).

Ch ng III: Con ng c u n c gi i phóng dân t c nh ng n m u th k XX.

B/ N i dung.

Ch ng I: Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp xâm l c c a nhân dân Vi t Nam (1858 – 1884).

I. Tình hình Vi t Nam tr c nguy c xâm l c c a th c dân Pháp.

T n a sau th k XIX, các n c t b n ph ng Tây ã chuy n sang giai o n qu c ch ngh a, ngày càng ráo ri t tìm ki m th tr ng các n c ph ng ông. Nh ng vùng t ch a b thôn tính, trong ó có Vi t Nam, u b e do nghiêm tr ng.

úng vào lúc ó, ch phong ki n Vi t Nam ang b kh ng ho ng tr m
tr ng v t t c các m t:

V chính tr, d a vào s ng h c a t p oàn a ch mi n Nam và s giúp
quân s c a t b n Pháp, Nguy n Ánh ã ánh b i tri u Tây S n lên ngôi
hoàng v i niên hi u Gia Long (1802). Sau Nguy n Ánh, các vua k ti p (Minh
M ng, Thi u Tr , T c) ra s c xây d ng và t ng c ng ch quân ch
chuyên ch nh m duy trì quy n th ng tr lâu dài c a dòng h . M i quy n hành
u t p trung vào tay vua, các quan l i ch th a hành l nh vua. Nhà n c mang
n ng tính b o th , lo ng i i m i, ã g t b nhi u ngh c i cách duy tân c a
m t s quan l i, s phu yêu n c ti n b .

Các vua tri u Nguy n khi lên c m quy n u có ý th c n m các ho t ng v n
hoá tuyên truy n t t ng Nho giáo, trên c s ó c ng c tr t t phong ki n,
b o v chính quy n chuyên ch .

V kinh t, nông nghi p ngày càng bi át. Ru ng t ph n l n t p trung
trong tay quan l i, a ch . Nông dân ch c ph n t nh và x u, n ng su t
th p, i s ng do ó r t c c kh . ó còn ch a k n tô cao thu n ng, phu
phen t p d ch, thiên tai l l t làm m t mùa...

Công, th ng nghi p c ng ngày càng b t c. Các công tr ng s n xu t,
c nh ng th gi i a ph ng u do tri u ình n m gi , s d ng. Tri u ình
gi c quy n khai m trong c n c, khai thác theo l i th công nên n ng su t
th p. i v i m t s m cho Hoa ki u ho c ng i Vi t khai thác thì ánh thu
r t n ng, l i còn c quy n thu mua các kim lo i khai thác c theo giá n
nh.

Các ngành ngh th công truy n th ng trong nhân dân không có i u ki n
phát tri n. Do i s ng nhân dân ói kh nên s c mua th p, th tr ng trong
n c h u nh tê li t, trong khi ó ngo i th ng b ng n c m. Tình hình ó làm
nh h ng nghiêm tr ng n ngành th ng nghi p.

V xã h i, k t n m 1802 Nguy n Ánh lên ngôi hoàng , nhà Nguy n ã i l p gay g t v i nhân dân. Tri u ình Nguy n thi hành nhi u chính sách b o th và ph n ng trên t t c các m t, làm cho mâu thu n xã h i thêm gay g t, d n n bùng n quy t li t các cu c u tranh c a nông dân và các t ng l p nhân dân khác. Tuy nhiên, tri u ình ã d p t t các phong trào u tranh ó trong bi n máu.

Rõ ràng tr c nguy c xâm l c c a t b n Pháp, chính sách c a tri u Nguy n ã làm cho t n c, nhân dân ta “s c mòn, l c ki t”, n i b chia r sâu s c, t dân t c ta vào th b t l i tr c cu c xâm l c v trang c a th c dân Pháp.

II. Cu c kháng chi n ch ng th c dân Pháp xâm l c (1858 – 1884).

1. Ch ng Pháp ánh chi m à N ng và các t nh Nam Kỳ (1858 – 1867).

Ngày 1/9/1858, th c dân Pháp n súng t n công à N ng, m u cu c chi n tranh xâm l c Vi t Nam. K ho ch c a chúng là ánh chi m và dùng à N ng làm bàn p ánh kinh thành Hu bu c tri u ình ph i nhanh chóng u hàng. Nh ng v a b lên bán o S n Trà, quân Pháp ã v p ph i s c kháng c c a quân i tri u ình do Nguy n Tri Ph ng ch huy, cùng v i ó là nh ng i quân nông dân kéo t i ph i h p v i quân tri u ình ánh gi c. Sau 5 tháng b giam chân t i ch , khó kh n ngày thêm ch ng ch t, quân Pháp ã ph i vào Nam, m m t tr n m i Gia nh (2/1859).

Tr a ngày 17/2/1859, quân Pháp chi m c thành Gia nh. Tháng 3/1860, Nguy n Tri Ph ng c i u ng t à N ng vào ch huy m t tr n Gia nh. Ông huy ng quân dân g p rút xây d ng m t h th ng phòng ng kiên c , l y i n Chí Hoà làm i b n doanh, t p trung quân s , v khí và l ng th c phòng gi c ánh r ng ra.

Cu i tháng 2/1861, sau khi cùng các n c t b n ph ng Tây can thi p v trang vào Trung Qu c, quân Pháp ã quay v Gia nh, d n s c t n công i n Chí Hoà. Quân tri u ình không tr n i tr c ho l c c a ch, Nguy n Tri

Ph ng ra l nh cho quân lính b i n, rút v phía sau c th (25/2/1861). Th a th ng, Pháp chi m luôn nh T ng, Biên Hoà và V nh Long. Tr c tình hình ó, cu c kháng chi n ch ng Pháp c a nhân dân ta v n di n ra m nh m tiêu bi u nh ngh a quân c a Nguy n Trung Tr c t cháy tàu Pháp trên sông Nh t T o, ngh a quân c a Tr ng nh Gò Công...Trong lúc cu c kháng chi n c a nhân dân mi n Nam ang phát tri n thì tri u ình Nguy n ã kí Hi p c Nhâm Tu t (5/6/1862) c t 3 t nh mi n ông và o Côn Lôn cho Pháp, cùng nhi u i u kho n khác.

Sau Hi p c 1862, th c dân Pháp th c hi n âm m u chi m n t 3 t nh mi n Tây Nam Kỳ. Sáng ngày 20/6/1867, th c dân Pháp kéo t i dàn tr n tr c thành V nh Long, a th òi n p thành. i di n c a tri u ình là Phan Thanh Gi n ã n p thành cho chúng và yêu c u quan hai t nh An Giang và Hà Tiên c ng ph i làm theo. Nh v y, ch trong vòng 5 ngày (t 20 n 24/6/1867), th c dân Pháp ã chi m g n 3 t nh mi n Tây mà không m t m t viên n nào. Nh ng ngay sau ó chúng ph i i m t v i cu c kháng chi n m nh m c a nhân dân 3 t nh mi n Tây, tiêu bi u nh ngh a quân c a Nguy n Trung Tr c ho t ng m nh Hà Tiên, R ch Giá, Phú Qu c; ngh a quân c a Nguy n H u Huân ho t ng m nh M Tho...Phong trào ch ng Pháp c a nhân dân mi n Nam d y lên t mi n ông sau ó lan qua mi n Tây khi n cho k thù khi p s . Cu i cùng, do tri u ình c tình b r i, tìm cách ng n c n, th m chí t p tay cho Pháp àn áp phong trào nên các cu c kh i ngh a l n l t th t b i. Nh ng phong trào ch t m l ng xu ng ch n khi có th i c thu n l s bùng n tr l i.

2. Ch ng Pháp m r ng ánh chi m B c Kỳ và Trung Kỳ (1873 – 1884).

Âm m u ánh chi m B c Kỳ ã c th c dân Pháp lên k ho ch t lâu. Tháng 10/1873, ch p th i c tri u ình Nguy n yêu c u Pháp “gi i quy t v uypuy”, Gacniê ã em quân ánh chi m B c Kỳ l n th nh t. M sáng ngày 20/11/1873, Gacniê h l nh t n công thành Hà N i. T ng c Nguy n Tri Ph ng ã b tr ng th ng trong khi ch huy chi n u. Quân Pháp b t gi r i

c tình ch y ch a v t th ng cho ông hòng mua chu c v sau, nh ng ông ã nh n n, c tuy t cho n ch t. Con trai ông là Nguy n Lâm c ng hi sinh anh d ng.

Sau khi chi m c thành Hà N i, quân Pháp to i ánh chi m các t nh ng b ng sông H ng nh H ng Yên, H i D ng, Ph Lý, Ninh Bình, Nam nh trong vòng m t tháng. Tuy nhiên, ngay t u chúng ã g p ph i s c kháng c quy t li t c a quân dân Hà N i và kh p các n i trên mi n B c. Tiêu bi u nh t là tr n C u Gi y (Hà N i) ngày 21/12/1873. Trong tr n này, quân ta do Hoàng Tá Viêm ch huy ph i h p v i i quân C en c a L u V nh Phúc ã ph c kích ch n ánh ch C u Gi y làm ch t ng Gacniê ch t t i tr n. Chi n th ng C u Gi y (l n 1) ã làm cho quân Pháp hoang mang lo s , mu n b thành mà ch y. Còn quân dân ta các n i thì vô cùng ph n kh i, s n sàng xông lên quét s ch quân gi c. Nh ng tri u ình Nguy n m t l n n a b l th i c , không dám cùng nhân dân ánh gi c mà l i th ng l ng v i Pháp và i n kí k t hi p c Giáp Tu t (15/3/1874). V i hi p c này, tri u ình ã th a nh n ch quy n c a Pháp c 6 t nh Nam Kì, n n ngo i giao Vi t Nam l thu c vào Pháp...Hi p c 1874 ánh d u b c m i trong quá trình u hàng c a tri u Nguy n, làm cho nhân dân c n c h t s c ph n n .

V i hi p c 1874, Pháp ã chi m c Nam Kì nh ng v n ch a tho mãn âm m u c a chúng là chi m toàn b Vi t Nam. Vì v y, sau hi p c chúng v n chu n b y nh ng i u ki n ánh chi m B c Kì m t l n n a.

Tháng 3/1882, l y c tri u ình Nguy n vi ph m hi p c 1874, th c dân Pháp ã phái Rivie mang quân ra B c l n th 2. Sáng ngày 25/4/1882, Rivie g i t i h u th cho t ng c thành Hà N i là Hoàng Di u yêu c u ông n p thành. H n tr l i th ch a h t, h n ã ra l nh n súng ánh thành. Cu c chi n u đi n ra ác li t nh ng do ho l c c a gi c m nh nên ta ã không ch n c b c ti n c a chúng. T ng c Hoàng Di u ã dùng kh n l a tu n ti t trong v n Võ Mi u, nêu cao tinh th n yêu n c b t khu t, m t lòng s ng ch t v i thành. Sau

khi chi m xong thành Hà N i (l n 2), quân Pháp l i m r ng ánh chi m các t nh thành vùng ng b ng sông H ng. Nh ng hành ng c a Rivie làm nhân dân ta vô cùng c m gi n. Nhân dân ta Hà N i ã xi t ch t vòng vây. Ngày 19/5/1883, t i C u Gi y, quân Pháp ã b quân dân ta ph c kích l n th 2, ch t ng Rivie b ch t t i tr n, s còn l i tháo ch y v thành. Chi n th ng C u Gi y (l n 2) ã làm nô n c nhân dân ta, quân Pháp hoang mang lo s , tri u ình Nguy n l i m t l n n a nuôi o t ng l i d ng chi n th ng c a nhân dân àm phán v i gi c.

Tuy nhiên, tình hình c a Pháp lúc này ã khác tr c. Chúng không có ý nh th ng l ng v i tri u ình Nguy n mà mu n l i d ng luôn cái ch t c a Rivie làm cái c cho cu c t n công quân s m i. úng lúc ó, vua T c qua i, tri u ình Nguy n r i vào c nh chia r l c c trong v n tôn v ng vì vua T c không có con n i d i.

Ch p th i c , th c dân Pháp quy t nh ánh th ng vào Hu bu c tri u ình ph i u hàng. Sáng 18/8/1883, quân Pháp t n công c a bi n Thu n An. Quân ta kháng c quy t li t, t i chi u ngày 20/8 quân Pháp m i b c lên Thu n An. M t Thu n An, tri u ình Nguy n v i xin ình chi n và ch p nh n kí k t Hi p c H cm ng (25/8/1883) sau ó là Hi p c Pat nôt (6/6/1884), xác l p quy n ô h lâu dài và ch y u c a Pháp Vi t Nam. n ây, nhà n c phong ki n Nguy n ã u hàng hoàn toàn tr c s xâm l c c a th c dân Pháp. Nh ng phong trào u tranh c a nhân dân ta v n ti p t c phát tri n trong các giai o n ti p theo.

3. Nh n xét.

Nh v y, quá trình xâm l c c a Pháp i v i Vi t Nam kéo dài g n 30 n m và luôn v p ph i s kháng c quy t li t c a nhân dân ta. Trong th i gian ó ta ã có nhi u c h i có th u i c Pháp hoàn toàn ra kh i n c ta. Nh ng tri u ình Nguy n ã kh c t t t c các c h i ó, i t kháng chi n sang u

hàng. Có thể nói tri u ình phong ki n không còn là ch d a tin t ng cho phong trào kháng chi n c a nhân dân ta.

Ch ng II: Con ng c u n c gi i phóng dân t c cu i th k XIX (1884 – 1896).

I. Con ng c u n c theo h t t ng phong ki n – phong trào C n V ng.

1. Nguyên nhân bùng n phong trào C n V ng.

Sau khi hoàn thành cu c t n công xâm l c n c ta, th c dân Pháp chuyển sang chính sách “bình nh”, t ng c ng l c l ng quân s t i n hành nh ng cu c hành quân tri t h các c n c kháng chi c a nhân dân ta ã có t tr c ho c v a m i c hình thành các a ph ng.

Trong tri u ình, i b ph n vua quan ã ch p nh n u hàng. Tuy nhiên, phe ch chi n do Tôn Th t Thuy t ng u v n ng m chu n b ch ng Pháp, p hi v ng khôi ph c ch quy n dân t c khi th i c t i. Tôn Th t Thuy t ã bí m t cho ng i liên k t v i các v n thân, s phu các t nh, bí m t cho xây d ng c n c Tân S trên mi n r ng núi t nh Qu ng Tr phòng khi có bi n thì a vua và tri u ình ra c th . M t s n s n phòng c ng c xây d ng Qu ng Bình, Hà T nh, Ngh An, Thanh Hoá..., các i quân oàn Ki t, Ph n Ngh a ngày êm luy n t p ch ngày s ng mái v i quân thù. Tôn Th t Thuy t còn tìm a m t v vua yêu n c lên ng i. Ngày 2/8/1884, ng L ch lên ng i vua l y hi u là Hàm Nghi.

Hành ng c a phái ch chi n khi n th c dân Pháp vô cùng lo l ng và có nh ng hành ng uy hi p phái ch chi n. Tr c tình th ó, Tôn Th t Thuy t bu c ph i ra tay hành ng tr c.

êm 4 r ng ngày 5/7/1885, Tôn Th t Thuy t b t ng cho quân ánh úp toà Khâm s và n Mang Cá. Quân Pháp lúc u ho ng h t i phó, nh ng sau ó ch ng c ng c l i l c l ng và t ch c ph n công ngay trong sáng 5/7. Tôn

Th t Thuy t ã a vua Hàm Nghi cùng oàn tu tòng ch y lên s n phòng Tân S (Qu ng Tr).

T i s n phòng Tân S , ngày 13/7/1885, Tôn Th t Thuy t nhân danh nhà vua xu ng chi u C n v ng, kêu g i v n thân cùng nhân dân c n c ng lên giúp vua c u n c. Chi u C n v ng ã th i bùng ng n l a yêu n c v n ang âm cháy trong qu n chúng nhân dân và nhanh chóng bi n thành m t phong trào l n, kéo dài h n 10 n m, t i cu i th k XIX m i b d p t t.

2. c i m c a phong trào C n v ng.

Phong trào C n v ng kéo dài 12 n m t 1885 n 1896, n ra trên ph m vi r ng l n t nam Trung B ch y dài t i biên gi i Vi t – Trung, lan r ng t i biên gi i Vi t – Lào.

Trong giai o n u (1885 – 1888), phong trào n ra kh p các n i v i nhi u cu c kh i ngh a nh Mai Xuân Th ng (Bình nh), Lê Trung ình (Qu ng Ngãi), Nguy n Duy Hi u (Qu ng Nam), Phan ình Phùng (Hà T nh), Nguy n Xuân Ôn (Ngh An), Ph m Bành, ình Công Tráng (Thanh Hoá), Nguy n Thi n Thu t (H ng Yên), T Hi n (Thái Bình)... i m n i b t nh t c a phong trào C n v ng trong giai o n này là trong ch ng m c nh t nh phong trào còn t d i s ch huy th ng nh t c a m t tri u ình kháng chi n, ng

u là vua Hàm Nghi và Tôn Th t Thuy t. Trong th i gian u phong trào ã giành c m t s th ng l i nh t nh. Nh ng sau ó, do ch có s c m nh quân s áp o, d n d p m nhi u cu c t n công vào các c n c kháng chi n nên phong trào b t n th t l n. N m 1886, Tôn Th t c ng ph i vua Hàm Nghi l i v i hai con trai c a ông r i lên ng sang Trung Qu c c u vi n. Tr c vòng vây c a th c dân Pháp, n u tháng 11/1888, vua Hàm Nghi c ng b b t và b a i ày Angiêri cho n khi qua i ó

Sang giai o n th 2 (1889 – 1896), phong trào không phát tri n r m r , r ng kh p nh giai o n tr c ó mà thu h p d n, tr ng tâm phong trào chuy n lên vùng th ng du và trung du. Nh ng cu c kh i ngh a còn l i là nh ng cu c

kh i ngh a l n, có trình t ch c cao, có a bàn ho t ng r ng. Tiêu bi u nh kh i ngh a H ng Khê Hà T nh (1885 – 1896) do Phan ình Phùng và Cao Th ng lãnh o. Cu i cùng, phong trào C n v ng ch m d t khi ti ng súng kháng chi n c a ngh a quân H ng Khê t t h n trên núi V Quang (Hà T nh) vào cu i n m 1896.

3. Nh n xét.

Trong b i c nh l ch s c a t n c n a cu i th k XIX, chi u C n v ng ã óng vai trò h t s c quan tr ng vì nó ã nêu lên c m c ích, m c tiêu, ng l c, i t ng kêu g i, ng i lãnh o phong trào kháng chi n ch ng Pháp. Tuy nhiên, chi u C n v ng và phong trào C n v ng v n mang n ng t t ng phong ki n vì trong giai o n này ng i c m cân n y m c, có uy th v kinh t , chính tr v n là giai c p phong ki n. Vì v y, trong giai o n này, ngoài ng n c phong ki n ra thì ch a có h t t ng nào thay th c nó.

Tuy nhiên, chi u C n v ng c ng ch là ng n c thúc y phong trào kháng chi n ch ng Pháp trong giai o n u. Sang n giai o n sau, khi vua Hàm Nghi b b t, phong trào kháng chi n v n ti p t c di n ra nh ng ý ngh a “C n v ng” ã không còn nh c . Lúc này ây, nhân dân tham gia kháng chi n không còn vì ch phong ki n Nguy n và m t tri u ình có “vua hi n, tôi gi i” n a, ng i ta chi n u ch vì c l p t do mà thôi. Th c s h t t ng phong ki n ã không còn có th t p h p c nhân dân c n c n a vì nó ã tr nên quá l i th i và l c h u. T th k XVI, ch phong ki n Vi t Nam ã có bi u hi n c a s kh ng ho ng suy vong, sang n th k XIX nó càng tr nên tr m tr ng khi chính quy n Nguy n ra s c th c hi n nh ng chính sách ph n ng. Yêu c u t ra i v i xã h i Vi t Nam lúc b y gi là ph i xoá b quan h s n xu t c thay th quan h s n xu t m i ti n b h n.

Nh v y, th c t l ch s ã ch ng minh con ng c u n c theo h t t ng phong ki n ã không còn phù h p v i nhân dân Vi t Nam. Phong trào yêu n c Vi t Nam c n ph i có m t lu ng gió m i.

II. Cu c kh i ngh a t phát cu i th k XIX – KN nông dân Yên Th .

1. c i m c a KN nông dân Yên Th .

Kh i ngh a nông dân Yên Th n ra tr c phong trào C n v ng và k t thúc mu n h n phong trào C n v ng, t n m 1884 n n m 1913.

Yên Th n m phía Tây B c t nh B c Giang, là n i t p trung dân nghèo t kh p các t nh vùng ng b ng B c Kì v ây sinh s ng. Khi th c dân Pháp m r ng chi m óng B c Kì, Yên Th tr thành i t ng bình nh c a chúng. Vì v y, m c tiêu c a KN nông dân Yên Th là b o v quê h ng, làng xóm, cu c s ng c a chính nh ng ng i dân ó.

Lãnh o và l c l ng tham gia KN ch y u là nh ng ng i nông dân, không có tôn ch m c ích rõ ràng nên phong trào mang tính t phát.

Kh i ngh a nông dân Yên Th cu i cùng b th t b i do nhi u nguyên nhân nh so sánh l c l ng chênh l ch, di n ra a bàn nh h p huy n Yên Th và m t s vùng núi xung quanh thu c B c Giang, B c Ninh, Thái Nguyên.

2. Nh n xét.

Kh i ngh a nông dân Yên Th tuy th t b i nh ng nó có ý ngh a r t l n, nó th hi n tinh th n yêu n c và ý chí u tranh b t khu t c a nhân dân ta, th hi n s c m nh to l n c a giai c p nông dân.

Phong trào tuy mang tính t phát nh ng nó v n b chi ph i b i h t t ng phong ki n. Mà h t t ng phong ki n không còn là s l a ch n thích h p c a phong trào yêu n c Vi t Nam giai o n cu i th k XIX. Kh i ngh a nông dân Yên Th c ng ch ng minh s c m nh to l n c a ng i nông dân nh ng h không th tr thành ng i lãnh o vì giai c p nông dân không i di n cho m t ph ng th c s n xu t nào c . H n n a, ng i nông dân có t t ng t h u r t l n khi n h không có lý t ng t o ra m t ch xã h i m i.

Nh v y, cuộc u tranh t phát c a nh ng ng i nông dân c ng không ph i là s l a ch n c a l ch s Vi t Nam.

Ch ng III: Con ng c u n c gi i phóng dân t c nh ng n m u th k XX.

I. S ra i c a trào l u dân t c ch ngh a.

1. i u ki n xu t hi n trào l u dân t c ch ngh a.

Vào cu i th k XIX, nh t là u th k XX, nh ng phong trào dân t c và c i cách dân ch theo khuynh h ng t s n ã tr nên ph bi n và n i b t nhi u n c châu Á. Có th k n cu c c i cách Minh Tr Nh t B n, cu c v n ng duy tân và cách m ng Tân H i Trung Qu c, c i cách Rama Xiêm... Nh ng phong trào này ã tác ng m nh m n tình hình chính tr , xã h i n c ta.

Trong khi ó, n c ta phong trào C n v ng th t b i ã ánh d u s th t b i c a khuynh h ng c u n c phong ki n. Nó t ra yêu c u ph i tìm ra m t con ng c u n c m i.

Sau khi d p t t phong trào C n v ng, th c dân Pháp ã th c hi n ch ng trình khai thác thu c a l n th nh t (1897 – 1914). Cu c khai thác ã tác ng không nh t i tình hình kinh t , xã h i Vi t Nam. Xã h i Vi t Nam phân hoá m nh m , t o i u ki n ti n cho vi c ti p nh n m t khuynh h ng c u n c m i

i tiên phong trong vi c ti p thu và truy n bá t t ng m i dân ch t s n là nh ng s phu yêu n c phong ki n. V n là nh ng ng i yêu n c và có tri th c, h ti p nh n t t ng m i và t o thành phong trào yêu n c khuynh h ng chính tr m i – dân ch t s n. Tiêu bi u cho phong trào là Phan B i Châu và Phan Chu Trinh. H nh n c s ng h c a nh ng nhà t s n, t ng l p ti u t s n m i n y sinh trong các ô th , cùng toàn th ng bào yêu n c.

2. Nh ng phong trào yêu n c theo khuynh h ng dân ch t s n.

Phong trào yêu n c trong nh ng n m u th k XX là th i kì quá t ph m trù c phong ki n sang ph m trù m i t s n. Nó di n ra phong phú, sôi ng thu hút nhi u l c l ng tham gia d i s l ãnh o c a các s phu yêu n c

ti n b . Phong trào này th hi n 2 xu h ng: xu h ng b o ng do Phan B i Châu i di n và xu h ng c i cách do Phan Chu Trinh x ng.

Phan B i Châu (1867 – 1940), xu t thân trong m t gia ình nhà nho nghèo yêu n c huy n Nam àn – Ngh An. K th a và ti p thu truy n th ng u tranh v trang c a quê h ng mình, ông ã s m có hoài bão c u n c, c u dân kh i ách nô l . Ông ch tr ng dùng b o ng v trang ánh u i th c dân Pháp khôi ph c c l p dân t c. Ông ã t ch c l c l ng trong n c, tranh th vi n tr t bên ngoài mà tr c h t là t Nh t.

N m 1905, ông thành l p Duy Tân h i và ch n C ng , cháu ích tôn 6 i c a Gia Long, làm h i ch . M c ích c a h i là ánh u i gi c Pháp giành c l p dân t c, thi t l p n n quân ch l p hi n.

T cu i n m 1905 n gi a n m 1908, ông ã t ch c phong trào ông Du, tuy n ch n và a g n 200 thanh niên sang Nh t h c t p. Phong trào ang ti n hành thu n l i thì t tháng 8/1908 th c dân Pháp ã câu k t v i chính ph Nh t àn áp phong trào. Tháng 3/1909, Phan B i Châu b tr c xu t kh i Nh t B n. H i Duy Tân c ng ng ng ho t ng.

N m 1911, cách m ng Tân H i Trung Qu c bùng n và giành th ng l i. Phan B i Châu v Trung Qu c, thành l p Vi t Nam Quang ph c h i (6/1912) v i m c ích: ánh u i gi c Pháp, khôi ph c n c Vi t Nam, thành l p n c c ng hoà dân qu c Vi t Nam. Ông còn thành l p Vi t Nam Quang ph c quân v i ch tr ng dùng b o l c ánh u i gi c Pháp. VN Quang ph c quân ã nhi u l n c ng i v n c tr kh nh ng tên th c dân u s và tay sai c l c c a chúng. Th c dân Pháp ã t ng c ng kh ng b . Ngày 24/12/1913, Phan B i Châu b b t giam t i nhà tù Qu ng ông (Trung Qu c). Ho t ng c a Vi t Nam Quang ph c h i nói riêng và cách m ng Vi t Nam nói chung g p nhi u khó kh n.

Phan Chu Trinh (1872 – 1926), sinh ra tại phố Tam Kỳ, tỉnh Quảng Nam. Ông xuất thân trong một gia đình theo nghề võ, từ nhỏ đã nhận tư tưởng thông minh, học giỏi và sớm có ý thức cứu nước cứu nhà.

Năm 1905, Phan Chu Trinh sang Nhật tham quan các trường học, khảo sát tình hình giáo dục, chính trị của Nhật Bản. Đây, ông đã gặp Phan Bội Châu và rất hoan nghênh phong trào ông Du nhập những phần tử chỉ trích bộ chính phủ và cứu quốc gia ngoài của Phan Bội Châu. Phan Chu Trinh chỉ trích ngu xuẩn ôn hòa, công khai nhận “khai thông dân trí, mở mang dân quyền, đưa vào Pháp ánh sáng vua quan phong kiến hủ bại”.

Từ năm 1906, dần dần lãnh đạo của Phan Chu Trinh và những sự phụ tá tại Quảng Nam, một cuộc vận động duy tân đã dấy lên Trung Kỳ. Năm 1908, phong trào bất hợp tác dân Pháp đàn áp, Phan Chu Trinh bị bắt và bị kết án tù 3 năm Côn Đảo.

Năm 1911, thực dân Pháp đưa ông sang Pháp. Suốt những năm sống tại Paris, ông vận theo chủ nghĩa lập hiến cách, kêu gọi thực hiện dân quyền, cải thiện dân sinh.

Ngoài những hoạt động của Phan Bội Châu và Phan Chu Trinh còn có hoạt động của những nhà yêu nước khác như Lương Văn Can vì vì thành lập ông Kinh nghĩa thực. Đây và là trường học, và là một tổ chức yêu nước vì mục đích cải thiện những pháp giáo dục, tuyên truyền các tư tưởng mới vào sâu trong quần chúng nhân dân.

3. Nhận xét.

Những hoạt động của những nhà yêu nước Phan là sự tiếp nối phong trào yêu nước và cách mạng của ta sau thất bại của phong trào Cần vương. Những thứ đó có ảnh hưởng phát triển của phong trào yêu nước và cách mạng Việt Nam, mở đường cho khuynh hướng dân chủ tiến bộ của ta.

Phong trào đã có đóng góp to lớn cho cách mạng Việt Nam:

- Th c t nh, c v m nh m lòng yêu n c, kh i d y ý chí u tranh giành c l p dân t c c a nhân dân ta.
- T o ra m t s chuy n bi n v ch t trong n i dung t t ng cho phong trào yêu n c, m ra m t khuynh h ng c u n c m i: khuynh h ng dân ch t s n.
- Làm phong phú các hình th c u tranh c a phong trào yêu n c Vi t Nam u th k XX: v a v trang b o ng, v a c i cách canh tân t n c, i m i v chính tr , v n hoá xã h i sâu r ng trong qu n chúng nhân dân.

Nh ng phong trào yêu n c u th k XX tuy di n ra m nh m nh ng cu i cùng u b th t b i. Xét riêng trong t t ng c a t ng ông, chúng ta th y:

Phan B i Châu ch tr ng b o ng là i theo truy n th ng c a dân t c nh ng ông l i ch tr ng d a vào Nh t ách Pháp. Nh v y, ông ã không nhìn rõ c b n ch t c a ch ngh a qu c là nh nhau, b t lu n là da tr ng hay da vàng, chúng u là nh ng k n bám và bóc l t.

Còn Phan Chu Trinh, ông l i ch tr ng d a vào Pháp ách vua quan phong ki n mà không th y c r ng th c dân Pháp m i là k thù l n nh t c a dân t c.

Nh v y, c hai ông ã ti p thu t t ng c u n c m i nh ng do ti p thu ch a “t i n i” nên còn nhi u h n ch . H n n a, t t ng dân ch t s n i v i n c ta là m i m , nh ng n u so v i s phát tri n c a nó thì nó ã tr nên l i th i và c bi t không th phù h p v i xã h i Vi t Nam. Xã h i Vi t Nam là xã h i thu c a n a phong ki n, t n t i nhi u mâu thu n trong ó c b n nh t là mâu thu n dân t c và giai c p. M u n th c s c gi i phóng, ta ph i th c hi n t t c hai nhi m v dân t c và dân ch . Nh ng n u l a ch n con ng c u n c theo khuynh h ng dân ch t s n ta s không làm c i u ó. Và th c t l ch s phong trào yêu n c Vi t Nam trong nh ng n m ti p theo, c bi t là

s ra i, ho t ng và th t b i c a Vi t Nam Qu c dân ng ã ch ng minh i u ó.

S th t b i c a phong trào là c s Nguy n Ái Qu c ra i và l a ch n con ng c u n c úng n cho dân t c: con ng cách m ng vô s n.

II. Nh ng ho t ng u tiên c a Nguy n Ái Qu c và vi c l a ch n con ng c u n c m i.

1. Nguyên nhân NAQ ra i tìm ng c u n c.

Nguy n Ái Qu c tên ngày nh là Nguy n Sinh Cung, sinh ngày 19/5/1890 t i làng Hoàng Trù, xã Kim Liên, huy n Nam àn, Ngh An. Ng i sinh ra trong m t gia ình nhà nho yêu n c, có cha là c Nguy n Sinh Cung ã t ng phó b ng, m là bà Hoàng Th Loan.

Ng i sinh ra trong c nh n c m t nhà tan, nhân dân rên xi t l m than d i gót giày xâm l c c a th c dân Pháp. D i ách th ng tr c a th c dân Pháp, nhân dân Vi t Nam không ch b bóc l t v kinh t , mà còn ph i ch u n i nh c m t n c. c l p t do là khát v ng c a c dân t c Vi t Nam. Hoàn c nh ó t ra cho m i ng i Vi t Nam yêu n c nhi m v ph i u tranh gi i phóng dân t c. Nguy n Ái Qu c t s m ã k th a và ti p thu ý chí ó nên s n sàng tham gia u tranh gi i phóng dân t c.

Trong khi ó, nh ng phong trào yêu n c cu i th k XIX – u th k XX ã l n l t b th t b i. NAQ r t khâm ph c tính th n yêu n c c a nh ng v lãnh o cách m ng t i n b i và ng th i nh ng không tán thành con ng c a h . Vì v y, NAQ quy t nh ra i tìm m t con ng c u n c m i.

Do c ti p xúc v i n n v n minh c a Pháp t r t s m nên Nguy n Ái Qu c ã quy t nh sang ph ng Tây tìm hi u xem n c Pháp và các n c khác làm th nào, r i tr v giúp ng bào, gi i phóng dân t c.

Trên c s ó, ngày 5/6/1911, Nguy n Ái Qu c ã ra i tìm ng c u n c.

2. Nh ng ho t ng u tiên c a Nguy n Ái Qu c (1911 – 1920).

Ngày 5/6/1911, Nguyễn Ái Quốc ra đi tìm đường cứu nước tới bến cảng Nhà Rồng trên con tàu buôn Latus Tê-rê-vin của Pháp. Từ năm 1911 đến năm 1917, NAQ đã đi qua nhiều nước châu Á, châu Âu, châu Phi và châu Mĩ và làm nhiều nghề khác nhau sinh sống. Qua quá trình thực tiễn, NAQ đã nhận thức được rằng châu Âu bản thân họ cũng đang tàn bạo và bóc lột, châu Á thì đang bị lao động nghèo bị áp bức bóc lột dã man.

Cuối năm 1917, NAQ từ Anh trở về Pháp, gia nhập Đảng Xã hội Pháp vì đây là tổ chức chính trị tiên tiến duy nhất Pháp lúc đó.

Tháng 6/1919, NAQ thay mặt những người Việt Nam yêu nước Pháp gửi lên Hội nghị Véc-xai bản yêu sách của nhân dân An Nam đòi chính phủ Pháp phải thực hiện các quyền tự do, dân chủ, quyền bình đẳng và tự quyết của dân tộc Việt Nam. Bản yêu sách không được chấp nhận, qua đó NAQ nhận thức được rằng: muốn cứu nước và giải phóng dân tộc không có con đường nào khác chính mình.

Tháng 7/1920, NAQ đọc các báo số 101 và 102 của Đảng Xã hội Pháp và vận động dân tộc và vận động thu hút các nhà cách mạng. Từ đó, NAQ khẳng định: muốn cứu nước và giải phóng dân tộc phải đi theo con đường cách mạng vô sản.

Tháng 12/1920, NAQ tham dự hội nghị lần thứ 18 của Đảng Xã hội Pháp họp tại Tua. Tại đây, NAQ đã bỏ phiếu tán thành việc gia nhập Quốc tế cộng sản và tham gia thành lập Đảng cộng sản Pháp.

3. Nhận xét.

Như vậy, trải qua quá trình hoạt động từ năm 1911 – 1920, NAQ đã tìm ra con đường cứu nước đúng đắn cho dân tộc Việt Nam đó là con đường cách mạng vô sản. NAQ lựa chọn con đường này vì ông đã nhìn rõ bản chất của chủ nghĩa thực dân và những mâu thuẫn nội tại bên trong không thể giải quyết được bằng con đường cải lương, mâu thuẫn giữa thực dân và nhân dân, mâu thuẫn giữa thực dân và vô sản và vì vậy, NAQ không lựa

ch n con ng cách m ng t s n. H n n a, sau khi cách m ng tháng M i Nga bùng n và giành th ng l i, NAQ ã th y r ng ây là cách m ng vô s n, nh ng i v i các thu c a trong qu c Nga, ó còn là cu c cách m ng gi i phóng dân tộc. L n u tiên cu c cách m ng này ã th c s gi i phóng nhân dân lao ng, a nhân dân lao ng lên làm ch chính quy n và t quy t nh v n m nh c a mình. ó chính là i u phù h p v i hoàn c nh l ch s Vi t Nam và c l ch s Vi t Nam l a ch n.

C/ K t lu n.

Th c ti n phong trào c u n c gi i phóng dân t c Vi t Nam trong giai o n cu i th k XIX – u th k XX di n ra h t s c phong phú, sôi n i. Qua ó ta nh n th y r t rõ m t quá trình u tranh không nh ng ch ng l i k thù c a dân t c mà còn là quá trình u tranh tìm ra c m t con ng c u n c úng n, phù h p v i l ch s dân t c. Quá trình ó di n ra gay go, ph c t p, kéo dài nh ng cu i cùng c ng thành công. ó c ng là óng góp và công lao u tiên, l n nh t c a NAQ i v i phong trào cách m ng Vi t Nam.